

জোনাকী

আছে সেই খিনি পাই সূৰ্যকুমাৰৰ মূৰ
থৈ তেওঁৰ ভৰিত পৰি সেৱা এটা কৰি
খাই কবলৈ ধৰিলে— “প্ৰাণনাথ! জী

জোনাকী

অসম সাহিত্য সভা

জয়মতী কুৰ্বী (১)
আৰু

লাঙ্গি-গদাপাণি।

বোড়শ শতিকাৰ শেষ ভাগৰ পৰা সপ্তদশ শতিকাৰ
প্ৰাৰম্ভলৈকে আহোম ৰজাৰ ভিতৰত এটা ভয়ঙ্কৰ বিপ্লৱ
হৈছিল। প্ৰায় ৮/৯ বছৰ ভিতৰত আহোম সিংহাসনত
ছজনমান ৰাজপুৰুষ বহে। এই সময়ত মন্ত্ৰী সকলে ভালকৈ
ৰাজকীয় ক্ষমতাৰ বিপক্ষে মূৰ পাতি উঠিছিল। ১৫৯২
সংকৰ পৰা ১৬০১ সাললৈকে যি ছজন ৰজা হয়, তাৰে

লও। জোমাৰ প্ৰেম পাবলৈ, মই অভাগিনী
প্ৰাণনাথ! তোমাৰ, চেনেহৰ পাত্ৰী, ভাগ
তোমাৰ মিলন দেখিবলৈ মোৰ বৰ হৈ
হেঁপাহ পূৰ হ'ল। এই সংসাৰত আৰু যে
নাই।”

এই কেশৰ কথা কৈ ফুল নিস্তৰ হ'ল
দুধাৰ এধাৰ সূৰ্য্যক আৰু এধাৰ পদুমক পি
গাৰ ওপৰত কোচৰ ফুলবোৰ চতিয়াই
সূৰ্য্যকুমাৰৰ ভৰিতে মূৰটো দি শুই
দুৰাৰখন পেলাই ফুল অনন্ত শয্যাত শয়

অন্ত

২০১২

জোনাকী

১৮৮৯-১৮৯৯ আৰু ১৯০১-১৯০৩

একত্ৰ সংকলন

সম্পাদক

নগেন শইকীয়া

891-0454048/SAI

অসম সাহিত্য সভা

২০০১

KOHA
Mahesh Ch. Dev. Goswami Library
Nowgong Girls' College

ভূমিকা

আধুনিক অসমীয়া মনৰ জাগৰণ

॥ এক ॥

‘জোনাকী’ এখন কেবল আলোচনী নহয়; ই এটা যুগ, এটা আন্দোলন, এটা সাহিত্যিক ব্যক্তিত্ব। আধুনিক অসমীয়া মনৰ বৌদ্ধিক আৰু সৃষ্টিশীল জাগৰণৰ ‘জোনাকী’য়েই সংঘটন কৰিলে। “নতুন প্ৰাণৰ ন-চকু যুৰি”ত নতুন দীপ্তি লৈ আধুনিক অসমীয়া মনে নিজৰ জীৱনক আৰু সামগ্ৰিকভাৱে সমষ্টিগত জীৱন আৰু বিশ্বক .ন-কৈ চাবলৈ শিকিলে জোনাকীৰ মাজেদিয়েই। “অৰুনোদই”য়ে (১৮৪৬-১৮৮০) অসমীয়া মানুহৰ “মানসিক দিগন্ত বহল” কৰাৰ উপৰিও অসমীয়া মানুহৰ প্ৰাণত সিঁচি দিছিল ভাষা-ভিত্তিক জাতীয় চেতনাৰ বীজ। তাৰ আগলৈকে এই চেতনা এনেভাৱে মথিত হোৱা নাছিল। ভাষাইয়ে আৱেগিক ঐক্য গঢ়ি তুলিব পাৰে সেই কথাও পোনপটীয়াকৈ কোনেও ভবা নাছিল। বজাই যি ভাষা গ্ৰহণ কৰিছিল সেই ভাষাই প্ৰজাৰো ভাষা আছিল। ত্ৰয়োদশ শতিকাত সোমাই আহি অসম দেশ স্থাপন কৰা আহোম স্বৰ্গদেউসকলে প্ৰজাৰ ভাষাকে বজাৰ ভাষা কৰি লৈছিল আৰু এই ভাষাৰেই সকলো ৰাজ-কাৰ্য চলাই আহিছিল। আহোম বজাৰ উপৰিও কোঁচ আৰু কছাৰী বজাসকলেও এই ভাষাৰেই ৰাজ-কাৰ্য চলাইছিল আৰু এই ভাষাত গঢ় লোৱা সাহিত্যৰ পৃষ্ঠ-পোষকতা কৰিছিল। কমতাপুৰৰ বজা দুৰ্লভনাৰায়ণ, বৰাহী বজা মহামাণিক্য, কোঁচ বজা নৰনাৰায়ণ আদিৰ নাম এই প্ৰসংগত উল্লেখযোগ্য। অসমীয়া ভাষাই এই তিনিও ৰাজ্যত স্বাধিকাৰ লাভ কৰি বিকশিত হ’লেও, ভাষাই প্ৰত্যক্ষভাৱে জন-সাধাৰণক এটা গোট হিচাপে থিয় দিয়াৰ শিকনি দিয়া নাছিল; জন-সাধাৰণ ৰাজ-শক্তিৰ অধীনতহে একত্ৰিত হৈ আছিল অথবা হ’ব লাগিছিল। ভাষিক আৰু সাংস্কৃতিক সদৃশতা সত্ত্বেও এটা ভাষিক বা সাংস্কৃতিক চেতনাৰে ঐক্যবদ্ধ হোৱাৰ ভাবনাই ৰূপ পোৱা নাছিল। মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ আৰু ‘বাইজ-মেল’ৰ পিছফালে ধৰ্মীয়-চেতনা আৰু অৰ্থনৈতিক চেতনা, সক্ৰিয় হৈ জন-সাধাৰণক কিছু পৰিমাণে ঐক্যবদ্ধ কৰিলেও জাতি হিচাপে ঐক্যবদ্ধ হোৱাৰ শিকনি তাৰ মাজত নাছিল। ব্ৰিটিছে অসম লোৱাৰ [১৮২৬] পিছতো ভাষা-চেতনা অসমীয়া মানুহৰ প্ৰায় নাছিলেই। মানৰ আক্ৰমণত [১৮১৭, ১৮১৯ আৰু ১৮২৪] জুৰুলা হোৱা সাধাৰণ প্ৰজাৰ ভাষাৰ বিষয়ে চিন্তা কৰাৰ প্ৰশ্নই নাছিল। আহোম বজাৰ বা-বিষয়াসকলৰো অৱস্থা আছিল দুৰ্বল। ব্ৰিটিছ শক্তিয়ে দেশ অধিকাৰ কৰাৰ পিছত ডেভিড স্কটৰ পৰামৰ্শ অনুসৰি পুৰণি বা-বিষয়াসকলৰ একাংশক ব্ৰিটিছ প্ৰশাসনৰ লগত যুক্ত কৰিলেও তেওঁবিলাকে নতুন প্ৰশাসনীয় আৰু ৰাজহ পদ্ধতিৰ লগত নিজকে খাপ খুৱাই ল’ব নোৱৰাত স্বাভাৱিকতেই ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে কলিকতাৰ পৰা অভ্যন্ত কৰ্মচাৰীসকলক আনি নিযুক্তি দিছিল। প্ৰসংগক্রমে উল্লেখযোগ্য, ১৮৩৮ খ্ৰীষ্টাব্দত জেনেৰেল জেনকিন্সে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ চৰকাৰলৈ দিয়া প্ৰতিবেদনযোগে জনোৱা মতে অসমৰ সকলোবোৰ চৰকাৰী কাৰ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীসকল আছিল বাংলাভাষী। সাধাৰণ মানুহৰ কথা বাদেই ওপৰ খাপৰ বা-বিষয়া আৰু সম্ভ্ৰান্ত অসমীয়াসকলেও ব্ৰিটিছ ৰাজ-শক্তিয়ে ব্যৱহাৰ কৰা বাংলা ভাষাক শ্ৰদ্ধাৰ চকুৰে চাইছিল। হলিৰাম ঢেকিয়াল ফুকনে ১৮২৯ খ্ৰীষ্টাব্দত লিখা আৰু প্ৰকাশ কৰা ‘আসাম-বুৰঞ্জি’ৰ ভাষা আছিল বঙলা। মণিৰাম দেৱানে লিখা আৰু এতিয়াও অ-প্ৰকাশিত হৈ থকা ‘বুৰঞ্জী-বিবেক-বদ্ৰ’ৰ উদ্ধৃতি অংশৰ বাহিৰে বাকী অংশৰ ভাষা আছিল বঙলা মিশ্ৰিত। অসমত আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ প্ৰৱৰ্ত্তন হৈছিল পলমকৈ।

জোনাকী : ভূমিকা

১৮২৯ খ্রীষ্টাব্দত 'জেমছ বে' নামৰ এজন বৃটিছ মিছনেৰিয়ে গুৱাহাটীত এখন স্কুল আৰম্ভ কৰিছিল যদিও এবছৰতকৈ সেই স্কুল বেছি দিন চলা নাছিল। ১৮৩৫ খ্রীষ্টাব্দত জেনকিন্সৰ যত্নত আৰম্ভ কৰা গুৱাহাটী ছেমিনাৰীৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম আছিল বঙলা। সকলো দেশতে শিক্ষিত মধ্যবিত্ত শ্ৰেণী এটাৰ পসুনেহে এটা সাংস্কৃতিক জাতীয় চেতনাৰ জন্ম দিয়ে। ইউৰোপত সপ্তদশ শতিকাৰ পৰা ভাষিক তথা সাংস্কৃতিক জাতীয় চেতনাৰ জন্ম আৰু বিকাশৰ পটভূমিতো তেনে এক শৈক্ষিক পৰিবেশৰ ভূমিকা আছিল গুৰুত্বপূৰ্ণ। অসমত ঊনবিংশ শতিকাৰ চতুৰ্থ দশকলৈকে আনুষ্ঠানিক শিক্ষা প্ৰবৰ্তিত হোৱাই নাছিল। অসমত চলি অহা পৰম্পৰাগত টোলৰ শিক্ষা আৰু নব-বৈষ্ণৱ আন্দোলনে দান কৰা সাংস্কৃতিক শিক্ষাও পৰ্যুদন্ত অৱস্থাত আছিল। এতেকে এনে এক পটভূমিত ভাষা-ভিত্তিক বা সাংস্কৃতিক জাতীয়-চেতনা গঢ় লোৱাৰ প্ৰয়াসই নাছিল।

জেনকিন্সৰ আমন্ত্রণ ক্ৰমে অসমত খ্রীষ্ট ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ বাবে অহা আমেৰিকান নেপ্টিষ্ট মিছনেৰিসকলে এই দেশত ধৰ্ম-প্ৰচাৰ কৰিবলৈ হ'লে অসমীয়া ভাষাৰ বাহিৰে যে আন ভাষা সহায়ক নহ'ব সেই কথা হৃদয়ংগম কৰিছিল আৰু এই ভাষাক তেওঁবিলাকৰ কামৰ বাবে উপযোগী কৰি তোলাৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুভৱ কৰিছিল। অসমীয়া মানুহৰ মনত থকা ভাষিক হীনমন্যতা আৰু চৰকাৰৰ ভুল ভাষা-নীতি এই দুয়োটা তেওঁবিলাকৰ সন্মুখত প্ৰতিবন্ধক স্বৰূপ হৈছিল। এতেকে তেওঁবিলাকৰ অন্যতম প্ৰধান কৰ্তব্য হ'ল অসমীয়া ভাষাৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য আঙুলিয়াই দি অসমীয়া মানুহৰ মনত এই ভাষাৰ প্ৰতি মমতা আৰু দায়িত্ববোধ জগাই তোলা। তাৰ বাবে পুথি-পত্ৰ ৰচনা কৰা, শিক্ষানুষ্ঠান গঢ়ি তোলা আদি কামৰ আঁচনি তেওঁবিলাকে গ্ৰহণ কৰিলে। কিন্তু চৰকাৰৰ ভুল ভাষা-নীতিৰ ফলস্বৰূপে ১৮৩৭ খ্রীষ্টাব্দৰ পৰা অসমৰ স্কুল আৰু আদালতত প্ৰবৰ্তিত হোৱা বঙলা ভাষা এটা ডাঙৰ অন্তৰায় হৈ থিয় দিলে। প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে ১৮৩৭ খ্রীষ্টাব্দৰ ২৯ নম্বৰ আইন অনুসৰি ব্ৰিটিছ-অধিকৃত প্ৰদেশসমূহৰ চৰকাৰী কাম-কাজ সংশ্লিষ্ট প্ৰদেশসমূহৰ ভাষাৰে চলাব নীতি প্ৰযোজ্য হ'ল। অসম যিহেতু এখন বেলেগ প্ৰদেশ হিচাপে চিহ্নিত হোৱাৰ পৰিবৰ্তে বেংগল প্ৰেছিডেন্সীৰ অংগ হিচাপেহে সংযুক্ত হৈছিল, আৰু যিহেতু অসমৰ সকলো চৰকাৰী কৰ্মচাৰীয়েই বাংলাভাষী আছিল, এতেকে স্বাভাৱিকতে অসমীয়া ভাষাৰ হকে মাত মাতোঁতা কোনো নথকাৰ ফলস্বৰূপে এই ভাষাই ইয়াৰ স্বাধিকাৰ হেৰুৱাব লগাত পৰিছিল। কলিকতাৰ পৰা অহা ব্ৰিটিছ বা-বিষয়াসকল বঙলা ভাষাৰ লগত পৰিচিত হৈ অহাৰ ফলস্বৰূপে বঙলা ভাষাৰ সম-গোষ্ঠীয় অসমীয়া ভাষাক বঙলাৰ এটা গ্ৰাম্য সংস্কৰণ বুলি ভবাৰ অৱকাশ ঘটিছিল। বঙলা-ভাষীসকলে যে অসমীয়া ভাষাক বঙলা ভাষাৰ এটা গ্ৰাম্য-সংস্কৰণ বুলি ভাবিছিল তাৰ অনেক উদাহৰণ বিংশ শতিকাৰ প্ৰথমার্দ্ধ পৰ্য্যন্ত সিঁচৰতি হৈ আছে।^১ উল্লেখযোগ্য, যিজন বৃটিছ মিছনেৰি উইলিয়াম ৰবিন্সন ১৮৩৫ চনত জেনকিন্সৰ উদ্যোগত প্ৰতিষ্ঠিত গুৱাহাটীৰ ছেমিনাৰীত প্ৰধান শিক্ষক স্বৰূপে নিযুক্ত হৈছিল আৰু পিছলৈ তেওঁ অসমৰ প্ৰধান স্কুল পৰিদৰ্শক হৈছিল, তেওঁই অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথম ব্যাকৰণখনো লিখি উলিয়াইছিল (১৮৩৯ চন)। এই একেগৰাকী লোকেই অসমীয়া ভাষাক বঙলাৰ অপভ্ৰংশ বুলি ক'বলৈ আৰু অসমৰ স্কুলত বঙলা ভাষা চলিব লাগে বুলি যুক্তি দৰ্শাবলৈ যত্ন কৰাটো মন কৰিবলগীয়া। আমেৰিকান মিছনেৰিসকলে ৰবিন্সনৰ এই কাৰ্যৰ বিৰুদ্ধেও যুদ্ধ কৰি অসমীয়া ভাষাৰ হক প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে যত্ন কৰিছিল। মিছনেৰিসকলৰ সন্মুখত দুটা প্ৰধান কাম আছিল—অসমীয়া ভাষাৰ স্বতন্ত্ৰতা প্ৰমাণ কৰি ইয়াৰ স্বাধিকাৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰা আৰু অসমীয়া মানুহৰ মনত মাতৃভাষাৰ প্ৰতি প্ৰেম আৰু দায়িত্ববোধ জগাই তোলা। তেওঁবিলাকে শিৱসাগৰৰ পৰা প্ৰকাশ কৰা 'অৰুনোদই' (১৮৪৬-১৮৮০) কাকতৰ যোগে বিবিধ বিষয়ৰ জ্ঞানদানৰ উপৰিও উল্লিখিত দুই উদ্দেশ্য পূৰণৰ বাবেও কাম কৰিছিল। 'অৰুনোদই'ত (ফেব্ৰুৱাৰী ১৮৫৪) প্ৰকাশিত এজন 'অচমিয়া লোক'ৰ 'অচমিয়া ভাষা' প্ৰবন্ধৰ কথাখিনি এই প্ৰসংগত স্মৰণীয়। "সম্প্ৰতি কম্পানিৰ দিন হ'লত জি জি মানুহে কাছৰিত কাম কৰিবলৈ পাইচে সিবিলাক কেতবোৰ, আৰু বিসেসকৈ সিবিলাকৰ কোনো কোনো ডেকা লৰাসকলে আপোনাৰ দেসৰ বিদ্যা, ভাষা, পিছা-উৰা, সকলোকে বেয়া

জোনাকী : ভূমিকা

জেন মানি বঙ্গালিৰ মতে প্ৰবৰ্তিব খোজে।" 'অৰুনোদই'ত প্ৰকাশিত এজন অজ্ঞাত আমেৰিকানৰ লেখা আছিল এনেধৰণৰঃ "দেসৰ জি চলিত ভাষা তাক সেই দেসৰ লোকসকলৰ মাত্ৰিভাষা বোলে, এই মাত্ৰিভাষাৰ সক্তি বৰ আচৰিত, কিয়নো ইয়াক আমি কেতিয়াও নেপাহৰো। কিন্তু কি সোকৰ কথা, এই দেসৰ লোকসকলে ইয়াকে জানিও অনেকে মাত্ৰিভাষাক অস্বাধা কৰি বাঙ্গালি ভাষাকহে মান ভাগ দিয়ে। সমনিয়া মানুহৰ সাৰিত সকলো মানুহ এটাক মান ভাগ দিলে নোপোআ বিলাকে জেনেকৈ দিওতা গৰাকিৰ প্ৰতি মনত বেজাৰ কৰে, সেইদৰে অচমিয়া সকলে বঙ্গালিক মানভাগ দিয়াত আমাৰ অচমিয়া ভাষাই বেজাৰ পাইচে। অচমিয়াভাষা আমাৰ মাত্ৰিভাষা আৰু মাত্ৰিৰ নিচিনা। সেই দেখিএ মাত্ৰিয়ে বেজাৰ পোআ কাম কৰা সন্তানসকলৰ পক্ষে অতি অজুগুত, ই সাক্ষৰ কথা। ইয়াকে জানি অচমিয়া সকলে মাত্ৰি ভাষাৰ প্ৰতি অস্বাধা আৰু ভক্তি প্ৰকাশ কৰা উচিত। আমাৰ দেসৰ বসকলেই পত্ৰ লিখাত অনেক অস্বাধা কৰিও বঙ্গালি লিখে আৰু ব্যঅহাৰ কৰে। সেই দেখি আমাৰ ইতৰ আৰু ডেকা-ডুমা সকলেও লব, তাত কি সংসয় আছে।এতেকে আমাৰ দেশৰ বৰ বিলাকক বঙ্গালি ভাষাক অচমিয়াতকৈ মান্য কৰা ৰোগৰ পৰা মুকুত কৰিব পাৰিলে সাধাৰণ লোকসকলক পৰা জাই। কিন্তু ই ৰোগৰ ঔষধ একো নাই, সকলোৰে আপোন মৰ্জাদা চালেই কাজ আহে। আপোনাৰ ৰোগ আপুনি গুচাব লাগে। মুখৰ অগ্নি মুখে নুমাৰে কোনে নুমাৰ। এই নিমিতে অচমিয়া সকলে একমত হৈ থাকিলেই হই।"^২

ভাষাভিত্তিক জাতীয় চেতনা গঢ়ি তোলাত 'অৰুনোদই'য়ে গ্ৰহণ কৰা দৃষ্টিভঙ্গী এনেবোৰ ৰচনাৰ মাজত সিঁচৰতি হৈ আছে। মিছনেৰিসকলৰ মাজত নাথান ব্ৰাওন্ আছিল এজন ভাষাবিদ। তেওঁ অসমীয়া ভাষা খৰচি মাৰি শিকি লৈছিল আৰু তেওঁই 'অৰুনোদই' আৰম্ভণিৰ পৰা একেৰাহে কেইবাবছৰো সম্পাদনা কৰিছিল। তদুপৰি অসমীয়া ভাষাৰ দ্বিতীয়খন ব্যাকৰণৰো তেওঁ প্ৰণেতা আছিল। দেখ-দেখকৈয়ে ৰবিন্সনৰ ব্যাকৰণৰ লগত ব্ৰাওনৰ ব্যাকৰণৰ উদ্দেশ্য আৰু আদৰ্শগত পৃথকতা আছিল। প্ৰথমজনে লিখিছিল অসমত বেপাৰ-বণিজ কৰিবলৈ অহা বা আহিব পৰা ইংৰাজসকলৰ সুবিধাৰ বাবে; দ্বিতীয়জনে লিখিছিল অসমীয়া ভাষাক প্ৰতিষ্ঠা দিবৰ বাবে। ব্ৰাওনে এই উদ্দেশ্যে 'অৰুনোদই'ত নিজে লিখা ৰচনা কি আছিল তাক ধৰিবলৈ টান। কিন্তু নৱম বছৰৰ সপ্তম সংখ্যা 'অৰুনোদই'ত প্ৰকাশিত আখৰ-জোটিনি সম্পৰ্কীয় নিৰ্দেশনা যে তেওঁ লিখা সেই বিষয়ে কোনো সন্দেহ নাই। ব্ৰাওনৰ এই কাৰ্যাৱলীৰ মাজত তেওঁৰ নিষ্ঠা, দায়বদ্ধতা, কৰ্তব্যবোধ আৰু বিদ্যায়তনিক পাৰদৰ্শিতা এই আটাইবিলাক গুণেই প্ৰকাশিত হৈছে। কিন্তু অসমীয়া ভাষা আৰু অসমীয়া মানুহৰ প্ৰতি কেবল খ্রীষ্টান ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ স্বার্থতেই দায়িত্ববোধ সীমাবদ্ধ নাৰাখি আন্তৰিক আবেগেৰে অসমীয়া ভাষা আৰু মানুহৰ লগত জড়িত হৈ পৰা মিছনেৰিজন আছিল মাইলছ ব্ৰণ্ণন। তেওঁৰ "অসমিয়া-ইংৰাজি অভিধান"ৰ পাতনি স্বৰূপে লিখা "আভাস"ত কৈছে, "সকলো জাতি আৰু মানুহৰ মাজত নিজ মাত্ৰিভাষা আদৰণীয়। সেয়ে জিমান কি যিন আৰু অসোভিত নহওক, তেওঁ আপোন-ভাষা বুলি নেৰে। ৰণ-বিগ্ৰহ, ৰাজ্য ভগা আৰু নতুন ৰাজ্য পতা, এনে দুৰ্ঘটনাৰ পৰা বা নানা বিদেশি ভাষা সিকাতে মাত্ৰিভাষাক গুচাব নোৱাৰে। আমাৰ এই অচম দেসত ইয়াৰ প্ৰমাণ দেখা গৈচে। পূৰ্বে আহোম ৰজাসকলে এই দেস জই কৰি স স বচৰ ভোগ কৰিলে। তেওঁবিলাকৰ ভাষা খামতি জাতিৰ সমন্ধিয় এক ভাষা আছিল। কিন্তু এনে অতি আচৰিত যে ৰজাসকলক ভাষাই অসমিয়া ভাষাৰ একো হানি-নকৰি এতিয়া প্ৰাই সেই ভাষা আপুনি লোপ হল। এইদৰে মান আৰু মচলমানৰ সৈন্য বাৰে বাৰে এই দেসত ৰণ কৰি দেসৰ বহু উতপাত কৰিলে। তথাপি ভাষাৰ একো লব নহল। তাক বৰ্তমান কালত এই দেশ ইংলণ্ডিয় সকলৰ অধিন হোআত তেওঁবিলাকে অচমিয়া

^১ এই অংশ মহেশ্বৰ নেওগ সম্পাদিত 'অৰুনোদই'ত নাই। ডিব্ৰুগড়ৰ নেওগে ১৮৪৭ চনৰ মাৰ্চ মাহৰ 'অৰুনোদই'ৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰি দিয়া বুলি তেওঁৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (১৯৫৭) ত উল্লেখ কৰিছে। সম্ভৱতঃ 'অৰুনোদই'ৰ দীঘলীয়া আকাৰৰ সংস্কৰণতে এই লেখা আছিল। পিছত সৰু আকাৰলৈ আনি প্ৰকাশ কৰা সংস্কৰণত এনে দৰকাৰী লিখা কিয় অন্তৰ্ভুক্ত নকৰিলে, তাক জনাৰ কোনো উপায় নাই। স., একত্ৰ সংকলন।

জোনাকী : ভূমিকা

ভাসাৰ প্ৰতি বিসেস সহায় নহই বঙ্গালি ভাসাক নিজ মাত্ৰিভাসা বুলি গবৰ্ণমেণ্টৰ সকলো কৰম আৰু স্কুল আদিতো বেৰহাৰ কৰে। তাতে আমাৰ অচমিয়া মানুহৰ এভাগে জিবিকাৰ উপাইৰ নিমিত্তে বহু শ্ৰমেৰে বিদেশি ভাসা সিকে; আৰু কিচু বঙ্গালি কথা লিখিব বুজিব পাবিলে কাচাৰিলে গৈ তাত বঙ্গালি অচমিয়া দুয়োকে মিহলাই আৰম্ভি আদি লিখি জিবিকাৰ উলিয়াই। কাচাৰি ঘৰত দিনৰ দিনটো হিন্দুস্থানি বঙ্গালি আৰু কেতিয়াবা কিচু অচমিয়া কথাও মিহলাই কাম-কাজ কৰে। কিন্তু আপোন ঘৰ পৰিআল, পোআ মাত্ৰে সুধকাপে নিজ মাত্ৰিভাসাবে আলাপ কৰে। এইদৰে প্ৰাই ৩০ বছৰ গ'ল, কিন্তু অচমিয়া ভাসা ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদিৰ সোঁতৰ নিচিনাকৈ বাজ্যৰ মাজত একেদৰে চলি আছে আৰু আগলৈকো চলিব।"

মিছনেবিসকলে অসমীয়া মানুহৰ মনলৈ আনি দিয়া ভাষিক জাতীয় চেতনা, অনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ লগে লগে ক্ৰিয়াশীল হৈ উঠিল। এই কথাও স্মৰণীয় যে বে-চৰকাৰী পৰ্যায়ত মিছনেবিসকলে স্থাপন কৰা বিদ্যালয়সমূহৰ ভূমিকা আছিল গুৰুত্বপূৰ্ণ। তদুপৰি তেওঁলোকৰ যত্নতে অসমীয়া ভাষাই ইয়াৰ পূৰ্বৰ ৰূপৰ পৰিবৰ্তন সাধন কৰি আধুনিক ৰূপ গ্ৰহণ কৰিলে। বুৰঞ্জীৰ ভাষা, ইংৰাজী বাক্য-গাঁথনিৰ ঠাচ আৰু শিবসাগৰকে কেন্দ্ৰ কৰি উজনিৰ কথিত ভাষা—ইয়াৰ ভিত্তিতে গঢ় লৈ উঠিল আধুনিক অসমীয়া ভাষা। শিক্ষা, সাহিত্য, প্ৰশাসন এই সকলোতে অসমীয়া ভাষাৰ এই ৰূপটোৱেই মাধ্যম হৈ পৰিল। ক্ৰমাৎ গঢ় লৈ উঠা অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্তৰো ই মানসিক যোগাযোগ আৰু ভাব প্ৰকাশৰ বাহন হৈ উঠিল।

'অৰুনাৱদই'ৰ যোগেদি মিছনেবিসকলে অসমীয়া মানুহৰ বাবে বাহিৰৰ জগতৰ দুবাৰ খুলি দিলে। বিশ্ব-জগত সম্পৰ্কে যি জ্ঞান কেৱল ধৰ্মৰ তত্ত্ব আৰু বিশ্বাসৰ মাজেদি অসমীয়া মানুহে লাভ কৰি আহিছিল সেই জ্ঞান এতিয়া তথ্য, যুক্তি আৰু বাস্তৱতাৰ কৰ্মটি শিলত পৰীক্ষিত হৈ নতুন ৰূপত ধৰা দিলে। গ্ৰহ হিচাপে পৃথিবীৰ পৰিচয়, ইয়াৰ ভূ-তাত্ত্বিক ৰূপ, ভৌগোলিক-বিৱৰণ, জল-ভাগ আৰু থল-ভাগৰ পৰিচয়, দেশ-মহাদেশৰ বিৱৰণ, বিভিন্ন দেশৰ মানুহ-ভাষা-সংস্কৃতি আদিৰ পৰিচয়, মানুহে বিভিন্ন স্তৰত গঢ়ি তোলা সভ্যতাৰ পৰিচয়, আবিষ্কাৰৰ কাহিনী, পৃথিবীত থকা বিভিন্ন জীৱ-জন্তুৰ পৰিচয়, বিভিন্ন দেশ আৰু জাতিৰ ইতিহাস, জ্যোতিৰ্বিজ্ঞানৰ পৰিচয় আৰু সমকালীন ঘটনাবলীৰ চমু বিৱৰণ, 'অৰুনাৱদই'ত সন্নিৱিষ্ট এনে ৰচনাই যথার্থতে অসমীয়া মানুহৰ সন্মুখত এখন নতুন বহল দুবাৰ খুলি দিলে আৰু আধুনিক জীৱনৰ লগত পৰিচয় কৰাই দিলে। 'অৰুনাৱদই'য়ে এই ভূমিকা গ্ৰহণ নকৰা হ'লে আধুনিক যুগত থিয় দিবলৈ অসমীয়া মানুহক আৰু কিমান দিনৰ প্ৰয়োজন হ'লহেঁতেন তাক কোৱা টান।

যথার্থতে আধুনিক অসমীয়া ভাষা আৰু আধুনিক অসমীয়া জাতীয়তাৰ প্ৰতিষ্ঠাত মিছনেবিসকলে এটি ঐতিহাসিক ভূমিকা পালন কৰি গৈছে। 'অৰুনাৱদই' কাকত মিছনেবিসকলৰ এই ভূমিকাৰো মুখপত্ৰস্বৰূপ হৈ পৰিছিল। যদিও খ্ৰীষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যেই এই কাকত তেওঁবিলাকে প্ৰকাশ কৰিছিল, তথাপি তাৰ অধিক ঠাই বিজ্ঞান আৰু সাধাৰণ জ্ঞানে অধিকাৰ কৰিছিল। তেওঁবিলাকে কাকতখনক "A monthly paper, devoted to Religion, Science and General Intelligence" বুলি ঘোষণা কৰিছিল। এই কাকতেই আধুনিক অসমীয়া ভাষাত অসমীয়া লেখকো সৃষ্টি কৰিলে। আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ প্ৰবন্ধ "ইংলণ্ডৰ বিৱৰণ" 'অৰুনাৱদই'তে প্ৰকাশিত হৈছিল, আৰু এই ৰচনাৰ মাজতেই অসমীয়া মানুহৰ জাতীয় চেতন্যৰো প্ৰথম আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল বুলি ক'ব পাৰি। গুণাভিবাম বৰুৱাৰ চিঠি-পত্ৰৰ উপৰিও এই কাকততে তেওঁ ৰচনা কৰা প্ৰথম অসমীয়া সামাজিক নাটক 'ৰাম-নৰমী' ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰকাশিত হৈছিল। দৰাচলতে ১৮৩৯ খ্ৰীষ্টাব্দত প্ৰকাশিত উইলিয়াম ৰবিঞ্চনৰ 'A Grammar of the Assamese Language' খনকে আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়নৰ প্ৰথম পুথি বুলি ক'লেও, আমেৰিকান মিছনেবিসকলৰ হাততহে ভাষাটোৱে নতুন গঢ় লয় আৰু প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। কেৱল সেয়ে নহয় এই মিছনেৰি যুগ বা 'অৰুনাৱদই'-যুগতে, পৰৱৰ্তীকালত বিকাশ লাভ কৰা আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰো আৰম্ভণি ঘটে। অন্যান্য ৰচনাৰ উপৰিও চুটি পদ্য, আখ্যান আৰু অনূদিত উপন্যাসৰ প্ৰকাশে সাহিত্যৰ এই নতুন প্ৰকাৰবিলাকৰ অসমীয়া ভাষাত আৰম্ভণি ঘটায়। যদিও ১৮৫৯

জোনাকী : ভূমিকা

খ্ৰীষ্টাব্দত প্ৰকাশিত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই অসমীয়া ভাষাত লিখা 'অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণে' মিছনেবিসকলৰ আখৰ-জোঁটনি আৰু বাক্য বিন্যাস-বীতিৰ পৰিবৰ্তন সাধন কৰিলে আৰু অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰকাশভংগীতো এটা নতুন ঠাচ দান কৰিলে, তথাপি মিছনেবিসকল আৰু অৰুনাৱদই কাকতে সৃষ্টি কৰা ভাষিক জাতীয় চেতনাৰ ঐতিহ্যৰ ধাৰাটিয়েই বিংশ শতিকাৰ মাজভাগলৈকে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য আৰু জাতীয়তাৰ ঘাই চালিকা শক্তি হৈ থাকিল। আনন্দৰাম ঢেকিয়ালফুকন, গুণাভিবাম বৰুৱা আৰু হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা এই ত্ৰিমূৰ্তিৰ মাজেদি প্ৰকাশিত ভাষিক আৰু সাংস্কৃতিক জাতীয় চেতনাৰ ধাৰাটিৰ উৎসভূমি হ'ল মিছনেৰি আৰু 'অৰুনাৱদই' কাকতে সৃষ্টি কৰা উৎসভূমি। এই কথাও স্মৰণীয় যে ১৮৩৭ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২৯ নম্বৰ আইন অনুসৰি ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ অধীনৰ প্ৰদেশসমূহৰ ভাষাই প্ৰশাসন আৰু ন্যায়ালয়ৰ মাধ্যম হিচাপে প্ৰবৰ্তিত হোৱাৰ সময়ত অসম এখন সুকীয়া প্ৰদেশৰূপে স্বীকৃত হোৱা নাছিল, বৰং বংগদেশৰ অংগ হিচাপেহে অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছিল। ফলস্বৰূপে ১৮২৬ ৰ পৰা ১৮৩৬ লৈকে দহোটা বছৰ অসমত বৃটিছ প্ৰশাসকসকলে অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিলেও, সেই ভাষা অপসাৰিত হ'ল আৰু তাৰ ঠাইত বাংলা ভাষা স্থাপিত হ'ল। ১৮৩৪ খ্ৰীষ্টাব্দতে অসমলৈ আয়ুক্ত হিচাপে অহা জেনেৰেল জেনকিন্সক অনেকে অসম আৰু অসমীয়াৰ বন্ধু বুলি ভাবিলেও তেওঁ অসমত বঙলা ভাষা প্ৰবৰ্তনৰ সপক্ষে আছিল। তদুপৰি ডেভিদ স্কটৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰি অসমৰ ব্ৰিটিছ প্ৰশাসনত অসমীয়া সম্ভ্ৰান্ত পৰিয়ালৰ লোকক দিয়া নিযুক্তিৰ পৰা বাঞ্ছনীয় সেৱা লাভ কৰিব নোৱাৰি বেংগলৰ পৰা তেওঁ কৰ্মচাৰী আমদানি কৰিবলগীয়া হৈছিল। ১৮৩৮ খ্ৰীষ্টাব্দত জেনেৰেল জেনকিন্সে ফোৰ্ট উইলিয়ামলৈ পঠোৱা প্ৰতিবেদনত অসমৰ সকলো চৰকাৰী কাৰ্যালয়ৰ পূৰ্ণ শতাংশ কৰ্মচাৰীয়েই বাংলাভাষী বুলি উল্লিখিত হৈছিল। প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য পৰৱৰ্তী কালত বাংলা ভাষাৰ প্ৰবৰ্তনৰ বিৰুদ্ধে অসমীয়া মানুহৰ মনত জাগি উঠা ভাবনাই, বাঙালী কৰ্মচাৰীৰ সংখ্যাধিক্য আৰু তেওঁবিলাকৰ পৰামৰ্শকে বাংলা ভাষা প্ৰবৰ্তনৰ ঘাই কাৰণ বুলি গণ্য কৰিছিল। তদুপৰি জেনকিন্স আৰু ৰবিঞ্চনকে ধৰি ইংৰাজ বিষয়াসকলৰ অসমীয়া ভাষা-সম্পৰ্কে থকা ভ্ৰান্ত ধাৰণা বাঙালীসকলৰ মাজলৈও সম্প্ৰসাৰিত হৈছিল আৰু ঊনবিংশ শতিকাৰ মাজভাগৰ পৰা শিক্ষিত বাঙালীসকলে অসমীয়া ভাষাক বাংলা ভাষাৰ এটা আঞ্চলিক ৰূপ বুলি গণ্য কৰিছিল। ৰামেশ্বৰ সেনৰ দৰে হেডমাষ্ট্ৰে লিখা তেওঁৰ আত্মজীৱনীত এই কথা স্বীকাৰ কৰি গৈছে। কেৱল সেয়ে নহয় তাৰো পৰৱৰ্তী কালৰ দীনেশচন্দ্ৰ সেনৰ দৰে বাংলা সাহিত্যৰ ইতিহাস লেখকে অসমীয়া ভাষাৰ স্বাতন্ত্ৰ্য অস্বীকাৰ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছিল। এই আটাইবোৰ কাৰণেই অসমীয়া ভাষাৰ বিতাৰণ বাঙালীসকলৰ বাবেই হোৱা বুলি অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্তই ভাবিবলৈ লৈছিল।

সি যি কি নহওক অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্তৰ ঘাই লক্ষ্য হৈ উঠিল বাংলা ভাষাৰ ঠাইত অসমীয়া ভাষাক পুনৰ স্থাপন কৰা, অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ সমৃদ্ধি সাধন কৰা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্ৰ বহল কৰা। এই ক্ষেত্ৰত 'অৰুনাৱদই'-গোষ্ঠীৰ খ্ৰীষ্টীয় আৰু অখ্ৰীষ্টীয় লেখকসকলৰ বৰঙনি নিঃসন্দেহে স্মৰণীয়। ১৮৫৩ খ্ৰীষ্টাব্দত মোফাট মিলছক দিয়া স্মাৰক পত্ৰত মিছনেবিসকলে আৰু আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনে অসমীয়া ভাষাৰ স্বতন্ত্ৰতা আৰু এই ভাষাৰ স্বাধিকাৰ লাভৰ যুক্তিযুক্ততা প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল। ১৮৭২ খ্ৰীষ্টাব্দৰ মাৰ্চ মাহৰ ৬ তাৰিখে কলিকতা উচ্চ ন্যায়ালয়ে আঠ নম্বৰ আদেশ যোগে ন্যায়ালয় আৰু ৰাজহৰ কাম-কাজৰ মাধ্যম অসমত অসমীয়া হ'ব বুলি ঘোষণা নকৰালৈকে আৰু ১৮৭৩ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ১৯ এপ্ৰিলত বহা বংগদেশৰ চৰকাৰৰ শিক্ষা বিভাগে অসমৰ বিদ্যালয়সমূহৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম অসমীয়া হ'ব বুলি ঘোষণা নকৰালৈকে, অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ যুঁজ চলি আছিল। ঘোষণা কৰাৰ লগে লগেই যে সমস্যাক সমাধান হৈছিল, এনে নহয়; বৰং অসমীয়া ভাষাত পাঠ্যপুথি ৰচনা কৰিবৰ নিমিত্তে চৰকাৰে উদ্যোগ গ্ৰহণ কৰি ১৮৭৩ খ্ৰীষ্টাব্দত প্ৰতিযোগিতা পাত্ৰিবলগীয়া হৈছিল। উল্লেখযোগ্য যে এই প্ৰতিযোগিতাত মুঠ ৫৮ জন লেখকে অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু তাৰে দহজন লেখকৰ কিতাপ বাছনিত উঠিছিল আৰু তিনিজন লেখক পুৰস্কৃত হৈছিল। পুৰস্কৃত হোৱা সকল আছিল প্ৰথমস্থান লাভ কৰোঁতা হেমচন্দ্ৰ শৰ্মা বৰুৱা, দ্বিতীয় স্থান লাভ কৰোঁতা তুলসীৰাম বৰুৱা আৰু তৃতীয় স্থান লাভ কৰোঁতা আমেৰিকান মিছনেৰি E.W. Clarke। প্ৰসংগতঃ উল্লেখযোগ্য যে এই প্ৰতিযোগিতাত বাঙালী লেখকেও অংশ গ্ৰহণ

কৰিছিল। পাঠ্যপুথি লিখা হ'লেও সকলো শ্ৰেণীৰ সকলো বিষয়ৰ পাঠ্যপুথি জোৰা মাৰিব পৰাকৈ প্ৰকাশিত হোৱা নাছিল। ফলত বাংলা ভাষাৰ কিতাপ পত্ৰ আওপকীয়াকৈ হ'লেও চলি আছিল আৰু তাৰ ফলস্বৰূপে অসমত বাংলা ভাষাৰ ধোপনি বৈ গৈছিল। আনকি বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম অংশলৈকে পূৰ্বমি চামৰ মানুহে প্ৰাথমিক বিদ্যালয়বিলাকক বঙলা স্কুল বুলি কৈছিল। আনকি অনেক বাঙালী পণ্ডিতেও সাম্প্ৰতিক কাললৈকে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰতি বৰ সন্মানসূচক মনোভাৱ পোষণ কৰা নাছিল। এনে অনেক পণ্ডিতে শঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱ প্ৰমুখ্যে অসমীয়া কবিসকলৰ বচনাক বাঙালী সাহিত্যৰ নিদৰ্শনস্বৰূপে আৰু অসমৰ স্বৰ্গদেউসকলৰ চিঠি পত্ৰ বাংলা ভাষাৰ চিঠি-পত্ৰৰ নমুনাৰূপে দাঙি ধৰিবলৈ যত্নপৰ হৈছিল। এইবোৰ কাৰণতে অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্তৰ এটা বাঙালী-বিদ্বেষৰ ভাৱ গঢ় লৈ উঠিছিল বুলি ভাব হয়।

এই কথাও স্মৰণীয় যে আধুনিক বাংলা ভাষা-সাহিত্য আৰু ঊনবিংশ শতিকাত গঢ় লৈ উঠা বাঙালী জাতীয়তাবোধ অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্তৰ আদৰ্শ হৈয়ো উঠিছিল। দৰাচলতে ক'বলৈ গ'লে ঊনবিংশ শতিকাত গঢ় লৈ উঠা বংগৰ নৱজাগৰণে যিখন দুবাৰ খুলি দিছিল সেইখন দুবাবেদিয়েই অসমীয়া শিক্ষিতসকলেও আধুনিক জগতত প্ৰবেশ কৰিলে। পূব আৰু পশ্চিমৰ ভাষা, সাহিত্য, সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ সংঘাত আৰু সমন্বয় দুয়োটা সাধিত হ'ল কলিকতাত। এই সংঘাত আৰু সমন্বয়ৰ ইতিহাসেই আধুনিক ভাৰতীয়তাবোধ তথা অসমীয়াত্ববোধ নতুন অধ্যায় মুকলি কৰাত প্ৰভূত সহায় কৰিলে। ৰাজা ৰামমোহন ৰায়, ঈশ্বৰচন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰ, মাইকেল মধুসূদন দত্ত, বংকিমচন্দ্ৰ চট্টোপাধ্যায়, ববীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ, শৰৎচন্দ্ৰ চট্টোপাধ্যায়কে ধৰি বংগৰ নতুন যুগৰ নায়কসকল ভাৰতবৰ্ষবোৰ বৌদ্ধিক জীৱনৰ নায়কলৈ ৰূপান্তৰিত হ'ল। এহাতে প্ৰাচীন ভাৰতীয় সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ চহকী ঐতিহ্য, আৰু আনহাতে, পশ্চিমৰ পৰা অহা নতুন মানবিকবাদী আৰু ব্যক্তিবাদী সুৰ এই দুয়োটাই ভাৰতীয় আধুনিক মন গঢ়ি উঠাত নিজৰ নিজৰ অবদান আগবঢ়ালে। অবশ্যে দেখা দিবলৈ ব্যৱহাৰিক আৰু প্ৰায়োগিক জীৱন ইউৰোপীয় জীৱনৰ আদৰ্শত গঢ় লৈ উঠিল। এই আটাইবোৰ ঘটনাই আমাৰ সামাজিক জীৱনৰ ইতিহাসৰ একো একোটি অধ্যায় ৰচনা কৰি গৈছে। বংগদেশত ১৭৩১-৩২ খ্ৰীষ্টাব্দতে 'চেৰিটি স্কুল' নাম দি প্ৰতিষ্ঠা কৰা প্ৰথম ইংৰাজী স্কুলৰ পৰা ১৮০০ খ্ৰীষ্টাব্দত প্ৰতিষ্ঠা কৰা ফৰ্ট উলিয়াম কলেজলৈকে এই সুদীৰ্ঘ সাতোটা দশকত পশ্চিমীয়া আনুষ্ঠানিক শিক্ষাই প্ৰচাৰ, প্ৰতিষ্ঠা আৰু প্ৰসাৰ লাভ কৰিলে। গোড়া হিন্দুসকলৰ বিৰোধিতা সত্ত্বেও পশ্চিমীয়া শিক্ষাৰ এই অভিযানে কেৱল বংগদেশকে নহয় সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষকে ক্ৰমান্বয়ে অধিকাৰ কৰিলে।

ঊনবিংশ শতিকাত বংগৰ নৱজাগৰণৰ প্ৰভাৱে সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষক প্ৰভাৱিত কৰিলে বুলি ক'ব পাৰি। অবশ্যেই এই জাগৰণৰ প্ৰভাৱ পূৰ্ব ভাৰতবৰ্ষতে অধিক সবল সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰথমার্ধ বংগত বিভিন্ন শিক্ষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি, ভাষা, জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ বিভিন্ন শাখাৰ আৰু বিভিন্ন প্ৰকৃতিৰ সামাজিক অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান গঢ়ি উঠাৰ সময়। ১৮১৫ খ্ৰীঃত গঢ়ি তোলা আৰ্থীয়-সভাৰ পৰা ১৮৭০ চনৰ ভিতৰত বংগত অতি কমেও পঞ্চাশটামান অনুষ্ঠান গঢ় লৈ উঠিল। ঊনবিংশ শতিকাৰ পিছৰ পঞ্চাশ বছৰ বাংলা সাহিত্যৰ বিকাশৰ সময় বুলি ক'ব পাৰি। এই শতিকাৰ শেহৰ ফালে বাঙালী বুদ্ধিজীৱীয়ে বাংলা ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বিকাশৰ যোগেদি এক নতুন বৌদ্ধিক জাতীয় চৈতন্যৰ জন্ম দিলে। বেংগল হৈ পৰিল আধুনিক শিক্ষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ পীঠস্থানস্বৰূপ। যিহেতু বিশ্ববিদ্যালয়কে ধৰি শিক্ষাৰ আটাইবোৰ উচ্চ প্ৰতিষ্ঠানেই কলিকতাত আছিল সেইবাবে অসম আৰু উৰিষ্যাৰ বাহিৰেও সুদূৰ উত্তৰ-পশ্চিম প্ৰদেশ, পঞ্জাব আৰু সিংহলৰ পৰাও কলিকতালৈ উচ্চ শিক্ষার্থী ছাত্ৰসকল আহিবলগীয়া হৈছিল। সেইবাবে বংগৰ নৱজাগৰণৰ প্ৰভাৱ বংগৰ মাজতে সীমাবদ্ধ হৈ নাথাকি ওচৰ চুবুৰীয়া ৰাজ্যসমূহলৈও সম্প্ৰসাৰিত হৈছিল।

১৮৭৪ খ্ৰীষ্টাব্দত অসমক এখন সুকীয়া প্ৰদেশ হিচাপে স্বীকৃতি দি এজন মুখ্য আয়ুক্তৰ শাসনাধীন কৰাৰ পিছত অসমৰ বাবে নতুন শিক্ষাধিকাৰৰ পদ আৰু বিভাগ খোলা হ'ল।^১ কিন্তু অসমত উচ্চ শিক্ষার্থী কলেজ স্থাপন কৰাৰ বাবে

^১ H.K. Borpuzari, "A Short History of the Higher Education in Assam," in Cotton College Golden Jubilee vol. P. 18.

চৰকাৰী বা বেচৰকাৰী কোনো উদ্যোগ দেখা নগ'ল।^২ সেই সময়ৰ শিক্ষাধিকাৰ উইলিয়াম বুথও অসমত কলেজ প্ৰতিষ্ঠাৰ সপক্ষে নাছিল। অনেকে আকৌ ভাবিছিল যে অসমৰ ল'ৰাই কলিকতাত পঢ়িবলৈ গ'লে বৰং এটা বহল পৰিবেশ পাব আৰু তেওঁলোকৰ মনো বহল হ'ব।^৩ সেইবাবে ১৮৬১ চনৰ পৰা^৪ অসমীয়া ছাত্ৰ, গুৱাহাটীত ১৯০১ চনত কটন কলেজ প্ৰতিষ্ঠা নোহোৱালৈকে উচ্চ শিক্ষার্থী কলিকতালৈ যাবলগীয়া হৈছিল। অসমৰ পৰা কলিকতালৈ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে যোৱা ছাত্ৰসকলক লৈয়ে গংগাগোবিন্দ ফুকনে ১৮৭২ খ্ৰীষ্টাব্দত কলিকতাত গঢ়ি তুলিছিল অসমীয়া সাহিত্য সভা বা অসমীয়া ছাত্ৰৰ সাহিত্য সভা।^৫ তেওঁৰ লগত আছিল মাণিকচন্দ্ৰ বৰুৱা, জগন্নাথ বৰুৱা আৰু অন্যান্যসকল। উল্লেখযোগ্য যে এই অসমীয়া সাহিত্য সভাৰ (Assamese Literary Society) ৰ পক্ষৰ পৰা জগন্নাথ বৰুৱা আৰু মাণিকচন্দ্ৰ বৰুৱাই সেই সময়ৰ ভাৰতৰ ভাইচৰয় আৰু গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল নৰ্থ ব্ৰুকক ১৮৭২ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২১ মে' তাৰিখে এখন স্মাৰক পত্ৰ দি অসম আৰু বেংগলৰ মাজত ৰেল লাইন স্থাপন কৰিবলৈ আবেদন কৰিছিল। আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ পুত্ৰ ৰাধিকাৰাম ঢেকিয়াল ফুকনো তেওঁবিলাকৰ লগত আছিল। এই অসমীয়া সাহিত্য সভাখন ১৮৮৫ চনলৈকে আছিল বুলি জনা যায়।^৬

ঊনবিংশ শতিকাৰ নৱম দশকত অসমৰ পৰা কলিকতাত পঢ়িবলৈ যোৱাসকলে অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ বুৰঞ্জীত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ অধ্যায়ৰ সূচনা কৰিলে। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ আকাশত উজ্জ্বল নক্ষত্ৰস্বৰূপে জিলিকি উঠা এইসকল লেখকৰ দীঘলীয়া তালিকাত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, পদ্মনাথ গোস্বামী বৰুৱাৰ দৰে লেখকৰ নাম আগশাৰীত খোদিত হৈ আছে। সেই সময়ত কলিকতাত পঢ়ি থকা ছাত্ৰসকলৰ ভিতৰত আছিল কনকলাল বৰুৱা, ৰমাকান্ত বৰকাকতি, বেণুধৰ ৰাজখোৱা, নীলকান্ত বৰুৱা, কৃষ্ণপ্ৰসাদ দুৱৰা, আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা, দুৰ্গা প্ৰসাদ দত্ত মজিন্দাৰ বৰুৱা, সত্যনাথ বৰা, লক্ষ্যদেৱ বৰা, সোণাৰাম চৌধুৰী, ঘনশ্যাম বৰুৱা, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, ৰাধানাথ ফুকন, ৰজনীকান্ত বৰদলৈ, জগতচন্দ্ৰ গোস্বামী, দেবেশ্বৰ চলিহা, লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা, কমল চন্দ্ৰ শৰ্মা, আব্দুল মজিদ, বিষ্ণু প্ৰসাদ আগৰৱালা, শিবৰাম শৰ্মা বৰদলৈ, চন্দ্ৰকমল বেজবৰুৱা, দ্বাৰকেশ্বৰ শৰ্মা, উপেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা, ৰমাকান্ত বৰুৱা, নৰেশ্বৰ শৰ্মা, কমলাকান্ত বৰুৱা, চাইফুদ্দিন আহমেদ, আব্ৰাহাম ছচেইন, যোগকান্ত বেজবৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ শৰ্মা, প্ৰসন্নকুমাৰ ঘোষ, লোহিতচন্দ্ৰ নায়ক, বিনন্দিচন্দ্ৰ ফুকন, তীৰ্থনাথ কাকতী, লক্ষ্মীপ্ৰসাদ বৰুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ বৰুৱা, কৃষ্ণকুমাৰ বৰুৱা, যজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মা নেওগ, হৰকান্ত চৌধুৰী, কল্পনাথ চৌধুৰী, ৰাধাকান্ত সন্দিকৈ, গুণানন বৰুৱা, কালীকান্ত বৰুৱা আৰু অনেক।^৭

বাঙালী বিদ্বেষ সমাজৰ সৃষ্টিশীল আৰু সাংগঠনিক কাৰ্যবলীয়ে কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ মনত নিজৰ দেশ আৰু ভাষা-সাহিত্যৰ কাৰণে কাম কৰিবৰ নিমিত্তে দায়িত্ববোধ আৰু প্ৰেৰণা দুয়োটা সৃষ্টি কৰিলে। পূৰ্বে উল্লেখ কৰি অহা ঈশ্বৰচন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰ, বংকিমচন্দ্ৰ চট্টোপাধ্যায়, ববীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আদি লক্ষ-প্ৰতিষ্ঠ বাঙালী লেখকসকল হৈ উঠিল অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ বাবেও আদৰ্শস্বৰূপ। পদ্মনাথ গোস্বামীৰ বৰুৱাই তেওঁৰ 'মোৰ সোঁৱৰণী'ত লিখিছে, "প্ৰবীণ ঔপন্যাসিক বংকিমবাবুক নিতৌ অযাচিত্তে দৰ্শন পোৱাৰ দৰে সেইকালৰ নবীন কবি ৰবিবাবুকো দেখা পাবলৈ মই ছেগ চাই ফুৰোঁ:.....মহাপুৰুষ ঈশ্বৰচন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰৰ দৰ্শন লাভো মোৰ এটা ছেগ বুজি ধৰা কাম আছিল।"^৮

^১ ibid., P. 23

^২ Assam Secretariat, Home A., 1899, July, Nos. 123-24

^৩ ১৮৬১ চনত গুৱাহাটী স্কুলৰ পৰা প্ৰথম দলৰ ছাত্ৰই এণ্ট্ৰেল পৰীক্ষা পাছ কৰে।

^৪ বেণুধৰ শৰ্মা, অৰ্ঘ্যাবলী, পৃ. ১৮; শ্ৰীকৃষ্ণদত্ত গোস্বামী, মাণিকচন্দ্ৰ বৰুৱা, পৃ. ৬

^৫ অৰ্ঘ্যাবলী, পৃ. ১৮

^৬ প্ৰঃ অৰ্ঘ্যাবলী, পৃ. ১৯-২০, ২৫-২৮, ৩০-৩২; বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাবলী, পৃ. ৪৬; Political History of Assam, Vol. 1, 1977, PP. 142-143; নন্দ তালুকদাৰ, সন্ধ্যা পত্ৰৰ ব'দ কাঁচলিত অসমীয়া সাহিত্য, পৃ. ৪৯-৬৪

^৭ পদ্মনাথ গোস্বামীৰ বৰুৱা, মোৰ সোঁৱৰণী, পৃ. ২৯-৩০০

সেই সময়ব বংগদেশৰ আগশাৰীৰ পণ্ডিত আৰু বিদ্বানসকলৰ ভিতৰ সুবেশ্বনাথ কেনাৰ্জী, শিৱনাথ শাস্ত্ৰী, হেৰম্বচন্দ্ৰ মৈত্ৰ, কালীচৰণ বেনাৰ্জী, আনন্দমোহন বসু, চৈতন্যপ্ৰসন্ন সিংহ, ড० ভগদীশচন্দ্ৰ বোস, প্ৰতাপচন্দ্ৰ মজুমদাৰ আদি ব্যক্তিসকলে অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ সশ্ৰদ্ধ আকৰ্ষণ লাভ কৰিছিল; আৰু এই ব্যক্তিসকল অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ বাবে আদৰ্শ নায়ক স্বৰূপ হৈ পৰিছিল।^{১১}

কলিকতাত ইয়ং বেংগল গ্ৰুপ আৰু ব্ৰাহ্মসকলৰ প্ৰভাৱত এটা ধৰ্ম-নিৰাপেক্ষ সামাজিক চৰিত্ৰ গঢ় লৈ উঠিছিল, আৰু ইউৰোপীয় জীৱন-যাপনৰ পদ্ধতিয়ে তাত এটা নতুন মাত্ৰা দান কৰিছিল। একপ্ৰকাৰ ক'বলৈ গ'লে কলিকতাত গঢ় লৈ উঠিছিল এটা নতুন ইঙ্গ-বঙ্গ সংস্কৃতি। এই সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ কলিকতাপ্ৰবাসী অসমীয়াসকলৰ ভিতৰত প্ৰথম আনন্দবাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ ওপৰতো পৰাটো মন কৰিবলগীয়া।^{১২} সাজ-পাৰত, ব্যবহাৰত আৰু আচৰণত এই প্ৰভাৱ স্বাভাৱিকভাৱেই ফুটি উঠিছিল। আনন্দবাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ উপৰিও গুণাভিবাম বৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গংগাগোবিন্দ ফুকন আদি সম্ভ্ৰান্ত অসমীয়াসকলে ইংৰাজী পোছাক-পৰিচ্ছদ ব্যবহাৰ কৰাৰ উপৰিও ইংৰাজৰ ধৰণেৰে জীৱন-যাপনো কৰিছিল।^{১৩} শতিকোটোৰ শেহবফালে কলিকতালৈ যোৱা অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ ব্যক্তিগত আৰু সামাজিক দৃষ্টিভংগী হৈ পৰিছিল অধিক উদাৰ আৰু অধিক ধৰ্মনিৰাপেক্ষ। ব্যবহাৰিক জীৱনত পশ্চিম হৈ পৰিছিল তেওঁলোকৰ আদৰ্শ। আনহাতে তেওঁবিলাকৰ বৌদ্ধিক জীৱনত বাঙালী লেখক আৰু পণ্ডিতসকল হৈ পৰিছিল উজ্জ্বল আদৰ্শ।^{১৪} অৱশ্যে ঈশ্বৰ-অবিশ্বাসী ইয়ং বেংগল গ্ৰুপৰ সদস্যসকলৰ এই দৃষ্টিভংগীৰ লগত কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ মিল নাছিল। বৰং অসমীয়া ছাত্ৰসকলে তেওঁবিলাকৰ ধৰ্ম-বিশ্বাস মানি চলিছিল; অৱশ্যেই ধৰ্মৰ আচাৰৰ লগত জড়িত হৈ পৰা কু-সংস্কাৰসমূহ মানি চলা নাছিল। বৰং তেওঁবিলাক ধৰ্মীয় গোড়ামি আৰু কু-সংস্কাৰৰ কঠোৰ সমালোচকো হৈ পৰিছিল। হিন্দু ধৰ্মৰ কু-সংস্কাৰৰ ফলস্বৰূপেই হলিবাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ ভাবেক আৰু আনন্দবাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ খুড়াক যজ্ঞৰাম খাৰঘৰীয়া ফুকন শতিকোটোৰ প্ৰথমার্ধতে ব্ৰাহ্মধৰ্মত দীক্ষিত হৈছিল।^{১৫} গুণাভিবাম বৰুৱা নিজেও ব্ৰাহ্মধৰ্মৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈছিল আৰু পিছত ১৮৬৯ খ্ৰীষ্টাব্দত তেওঁ যেতিয়া ধুবুৰীত ই. এ. চি. হৈ আছিল, তেওঁ ব্ৰাহ্ম ধৰ্মত দীক্ষিত হৈছিল।^{১৬} প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে অসমত মহৰ্ষি কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য আৰু তেজপুৰৰ লক্ষীকান্ত ভট্টাচাৰ্যকে ধৰি কেইজনমানেও ব্ৰাহ্মধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছিল।^{১৭}

কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকল এহাতে যিদৰে অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি আৰু সমাজৰ উন্নয়নৰ হকে কাম কৰিবলৈ অনুপ্ৰাণিত হৈছিল, ঠিক তেনেদৰে অসমীয়া সমাজৰ দোষ-দুৰ্বলতাৰ প্ৰতিও তেওঁবিলাকে কঠোৰ সমালোচনাত্মক দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰিছিল। সামাজিক-সচেতনতা, সমালোচনাত্মক দৃষ্টিভংগী আৰু ব্যংগাত্মক বা হাস্যৰসাত্মক প্ৰকাশ-ভংগীৰ ক্ষেত্ৰত বংকিমচন্দ্ৰৰ দৰে লেখকৰ ৰচনাই কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যক 'কঃ পস্থা'ৰ দৰে গ্ৰন্থ লিখিবলৈ, সত্যনাথ বৰাক 'কেদু সত্ৰ'ৰ দৰে ৰচনা লিখিবলৈ, লম্বোদৰ বৰাক 'সদানন্দৰ কলাঘুমাটি'ৰ দৰে ৰচনাৰ পৰিকল্পনা কৰিবলৈ, আনকি বেজবৰুৱাকো 'কৃপাবৰ বৰবৰুৱা'ৰ দৰে চৰিত্ৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ অনুপ্ৰেৰণা যোগাব পাৰে। কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া

^{১১} বেগুধৰ ৰাজখোৱা, মোৰ জীৱন-সাপোণ, পৃ. ৮৮-৯১

^{১২} গুণাভিবাম বৰুৱা, আনন্দবাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ জীৱন চৰিত্ৰ, পৃ. ৪৮-৫৭

^{১৩} বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, ডেবশ বছৰ অসমীয়া সংস্কৃতিত এডুমুকি, পৃ. ৪৭-৫১

^{১৪} বেজবৰুৱাৰ 'দিনলেখা' (১ম আৰু ২য় খণ্ড), বেজবৰুৱাৰ মোৰ 'জীৱন সোঁৱৰণ', গোহাঞিবৰুৱাৰ মোৰ সোঁৱৰণী, বেগুধৰ ৰাজখোৱাৰ মোৰ জীৱন-সাপোণ প্ৰমুখে আত্মজীৱনীমূলক ৰচনাসমূহে এই বিষয়ৰ সমৰ্থনত বিভিন্ন তথ্য-পাতিৰ যোগান ধৰিব।

^{১৫} গুণাভিবাম বৰুৱা, পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃ. ১৮, ২০.

^{১৬} যতীন্দ্ৰমোহন ভট্টাচাৰ্য, ভূমিকা, পৃ. ৮, বাম-নবমী নাটক

^{১৭} পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা, পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃ. ৯৫

ছাত্ৰসকলৰ মাজত অসমীয়া জাতীয়তাবোধৰ এটা শক্তিশালী আৰু স্বাস্থ্যবান দৃষ্টিভংগী এই সময়তে গঢ় লৈ উঠে। বাঙালী লেখকসকলৰ বিভিন্ন ৰচনাই, আনকি বাংলাভাষাত বিভিন্ন বিষয়ৰ পাঠ্যপুথি লিখি সেই ভাষাক সমৃদ্ধিশালী কৰি তোলা পাঠ্যপুথি প্ৰণেতাৰ কামৰ দ্বাৰাও অসমীয়া ছাত্ৰসকল কেনেভাবে অনুপ্ৰাণিত হৈছিল সেই কথা তেওঁবিলাকৰ লেখাত প্ৰকাশিত হৈছিল।^{১৮} কিন্তু যেতিয়া তেওঁবিলাকে নিজৰ ৰাজ্যলৈ চকু দিছিল তেতিয়া তাত বাংলা ভাষাৰ আধিপত্য দেখা পাই দুঃখিত হৈছিল। তেওঁবিলাকৰ বাবে আটাইতকৈ যত্নগাদায়ক আছিল অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ যিকোনো বিষয়ৰ প্ৰতি এচাম শিক্ষিত বাঙালীৰ অবজ্ঞাৰ মনোভাৱ; আৰু এনে মনোভাৱৰ তেওঁবিলাকে স্বাভাৱিকভাৱে বিৰোধিতা কৰিছিল।^{১৯} বাঙালী বিধৎ সমাজৰ এচামৰ এনে মনোভাৱে কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ মনত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নয়নৰ বাবে কাম কৰিবলৈ দৃঢ় সংকল্প গঢ়ি তুলিলে। এহাতে বাঙালী লেখকসকলৰ প্ৰতি গভীৰ শ্ৰদ্ধা আৰু আনহাতে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক অবজ্ঞাৰ দৃষ্টিৰে চোৱা এচাম বাঙালী শিক্ষিতৰ প্ৰতি বিৰূপ মনোভাৱ এই দুয়োটাই সমান্তৰালভাৱে গঢ় লৈ উঠে। এই মনোভাৱে পৰৱৰ্তী কালতো ক্ৰিয়া নকৰাকৈ থকা নাছিল।

পশ্চিমৰ লগত সম্পৰ্ক

আমেৰিকান মিছনেৰিসকলৰ কাম আৰু হেমচন্দ্ৰ-গুণাভিবামৰ কামৰ যোগেদি অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যই পাশ্চাত্য ভাষা-সাহিত্যৰ লগত প্ৰাথমিক সম্পৰ্ক স্থাপন কৰে। অৱশ্যেই এই সম্পৰ্ক আছিল সীমিত। তদুপৰি, ১৮৯৯ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে যদিও অসমত ১৩ (তেৰ) খন উচ্চ ইংৰাজী স্কুল প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল, ^{২০} স্কুলীয়া শিক্ষাই অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱৰ ক্ষেত্ৰ বহলোৱাৰো কোনো সুযোগ নাছিল। এতেকে ইংৰাজী সাহিত্য আৰু পাশ্চাত্য চিন্তা-চৰ্চাৰ লগত পোনপটীয়া সম্পৰ্ক স্থাপনৰ বাবে অসম উনবিংশ শতিকাৰ শেষৰ দশকটোলৈ ৰ'ব লগা হৈছিল। কাৰণ, এই দশকটোৰ ঠিক আগে আগেই এক বুজন সংখ্যক অসমীয়া ছাত্ৰ উচ্চ শিক্ষার্থে গৈ কলিকতা পাইছিলগৈ।

পাশ্চাত্য সাহিত্য-সংস্কৃতি তথা চিন্তা-ভাবনাৰ সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ প্ৰথম বাটটো আছিল সেই সময়ৰ কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ (স্থাপিত ১৮৫৭) অধীনৰ কলেজসমূহৰ পাঠ্যক্ৰমত অন্তৰ্ভুক্ত ইংৰাজ লেখকসকলৰ গ্ৰন্থসমূহ। স্নাতক পাঠ্যক্ৰমত অন্তৰ্ভুক্ত শ্বেক্সপীয়েৰৰ নাটকসমূহ আৰু মিন্টনৰ 'পেৰেডাইজ লষ্ট' বিস্তৃতভাৱে অধীত হৈছিল। পাশ্চাত্য মাৰ্গ সাহিত্য আৰু বোমাণ্টিক সাহিত্যৰ লগত ছাত্ৰসকলৰ অন্তৰংগ পৰিচয় স্থাপিত হৈছিল। ৰত্নেশ্বৰ বৰুৱা, ৰমাকান্ত বৰকাকতি, গুঞ্জান বৰুৱা আৰু ঘনশ্যাম বৰুৱাই লগ লাগি অসমীয়ালৈ 'ভ্ৰমৰংগ' নাম দি অনুবাদ কৰা শ্বেক্সপীয়েৰৰ Comedy of Errorsখন অসমীয়া ছাত্ৰসকলে ১৮৮৮ খ্ৰীষ্টাব্দত কলিকতাত মঞ্চস্থ কৰিছিল।^{২১} শ্বেক্সপীয়েৰ যে ছাত্ৰসকলৰ মাজত সৰ্বাধিক জনপ্ৰিয় নাট্যকাৰ আছিল সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। বেজবৰুৱাই 'চক্ৰধ্বজ সিংহ' নাটক লিখাৰ সময়ত 'হেনৰি ফোৰ্থ'ৰ পৰা প্ৰেৰণা লাভ কৰিছিল। তদুপৰি তেওঁ হেমচন্দ্ৰ নাম দি হেমলেটৰ এটা অংশও অনুবাদ কৰিছিল। বোধনাথ পটংগীয়াই 'চন্দ্ৰবীৰ' নাম দি অনুবাদ কৰিছিল সম্পূৰ্ণ হেমলেট। গুঞ্জান বৰুৱাই 'মাৰ্চেণ্ট অৱ ভেনিচ', দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাই 'As you Like It' আৰু 'Cymbeline', নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈয়ে 'The Taming of the Shrew,'

^{১৮} পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা, মোৰ সোঁৱৰণী, পৃ. ৯; ৰজনীকান্ত বৰদলৈ, 'মোৰ সাহিত্য-জীৱনৰ অতীত কাহিনী', ৰজনীকান্ত বৰদলৈ ৰচনামালা, পৃ. ১১৯; লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ, পৃ. ৫০-৫২, ৬৫-৬৭

^{১৯} বেজবৰুৱা, মোৰ জীৱন-সোঁৱৰণ, পৃ. ৬৭-৬৮; হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, 'অসমীয়া ভাষা', হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী ৰচনাবলী, পৃ. ১২৬-১৩০; পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা, সভাপতিৰ ভাষণ, ১৯১৭, অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণাবলী, ১ম খণ্ড, পৃ. ১৫; ৰজনীকান্ত বৰদলৈ, পূৰ্বোল্লিখিত, পৃ. ১১৭-১১৮; বেগুধৰ ৰাজখোৱা, মোৰ জীৱন-সাপোণ, পৃ. ১৭৪-১৭৫; বেগুধৰ ৰাজখোৱা, সভাপতিৰ ভাষণ, ১৯২৫, অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণাবলী, ১ম খণ্ড, পৃ. ২০৪-২০৭, ২১৪-২১৯; বাধানাথ ফুকন, আদৰ্শী সমিতিৰ সভাপতিৰ ভাষণ, ১৯৫৪ চন।

^{২০} পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা, মোৰ সোঁৱৰণী, পৃ. ২৬

^{২১} লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ, পৃ. ৫০; ৰজনীকান্ত বৰদলৈ, পূৰ্বোল্লিখিত, পৃ. ১১৮

'The Troilus and Cresida' আৰু 'King Lear,' দেবানন্দ ভৰালিয়ে 'Macbeth' আদি অনুবাদ কৰিছিল।^{২২} ইংৰাজী ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ উপৰিও প্ৰাক্‌ৰোমাণ্টিক আৰু ভিক্টোৰিয়া যুগৰ ৰচনাৰ লগতো ছাত্ৰসকল পৰিচিত হৈছিল। বেজবৰুৱাই 'মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ'ত লিখিছে, "পলথ্ৰেভ্‌ছ গোল্ডেন ট্ৰেজাৰি অব লিৰিক্‌ছ নামৰ ইংৰাজী কবিতাৰ সংগ্ৰহ মোৰ পাঠ্য। তাৰ উপৰি বাইৰন, শ্যেৰী, কীটছৰ কবিতাবোৰ আৰু কবি ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ কবিতাবোৰ পঢ়িছোঁ।...মোৰ মনৰ বহল পথাৰখন বাইৰনৰ কবিতাই কোমলালে, শ্যেৰীৰ কবিতাই হাল বালে, কীটছৰ কবিতাই মৈয়ালে আৰু ৰবীন্দ্ৰৰ কবিতাই এনে কৰিলে যে তাত লাহী ধানৰ কথাই নাই, বিহমনা, কোটকৰা, পথৰুৱা বিহলগুনি আৰু চোৰাতকে আদি কৰি যিহৰে গুটি হওক পৰিলেই, সিয়েই ভৰভৰ কৰি গজি মোক চা মোক চা কৈ উঠিব।"^{২৩} ছাত্ৰাবস্থাতে বেজবৰুৱা যে সেই সময়ৰ আধুনিক ইউৰোপীয় লেখকসকলৰ ৰচনাৰ লগত ভালকৈ পৰিচিত হৈছিল, সেই কথা তেওঁ পৰৱৰ্তী কালত নিজেই কৈ গৈছে।^{২৪} তেওঁ Aristophanes, Jonathan Swift আৰু Cervantesৰ দৰে লেখকৰ ৰচনাৰ লগতো যে পৰিচিত হৈছিল সেই কথাৰ ইংগিত 'কৃপাবৰ বৰবৰুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা'ই দিয়ে। আনকি কৃপাবৰ তেওঁৰ মৌলিক সৃষ্টি হ'লেও, যোছেফ এডিছৰ Sir Roger de Coverlyৰ দূৰণিবটীয়া প্ৰেৰণা এটি থাকিব পাৰে। তেওঁৰ 'কাকতৰ টোপোলা' শিৰোনামটিয়েও চাৰ্লছ ডিকেন্সৰ Pickwick Papers লৈ মনত পেলাই দিয়ে। ৰজনীকান্ত বৰদলৈয়ে উল্লেখ কৰিছে যে চাৰ ৱাণ্টাৰ স্কট, অলিভাৰ গল্ড স্মিথ, ভিক্টৰ হিউগো, মেৰী কৰেলি, আলেকজেন্ডাৰ ডুমা আৰু চাৰ্লছ ডিকেন্সৰ দৰে লেখকসকলৰ ৰচনাৰ লগত সেই সময়ৰ কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ ঘনিষ্ঠ পৰিচয় স্থাপিত হৈছিল।^{২৫} ইয়াৰ উপৰিও তেওঁবিলাকে ৰুছো, ভলটেয়াৰ, হিউম, মিল, বাৰ্ক, বেৰ্ন, আগষ্ট কোঁটে আদি ইউৰোপীয় দাৰ্শনিকসকলৰ ৰচনাৰ লগতো পাঠ্যক্রমৰ যোগেদিয়ে পৰিচিত হোৱাৰ সুযোগ ঘটিছিল।^{২৬}

এই কথাও মন কৰিবলগীয়া যে ৰোমাণ্টিক যুগৰ প্ৰধান ইংৰাজ লেখকসকলৰ উপৰিও গল্ডস্মিথ, লংফেল', টমাছ গ্ৰে, চাৰ্লছ মেকে, চাৰ্লট ইলিয়ট আদি লেখকসকলৰ ৰচনাও অসমীয়া ছাত্ৰসকলে যে গুৰুত্বসহকাৰে অধ্যয়ন কৰিছিল তাৰ পৰিচয় পৰৱৰ্তী কালত তেওঁবিলাকৰ অনেকে কৰা অনুবাদ বা ভাবানুবাদে দাঁন কৰে।

দেখা যায় অসমীয়া মানুহক আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ প্ৰবৰ্তনে প্ৰথম অৱস্থাত ইউৰোপীয় চিন্তা-চৰ্চা, নৈতিক মূল্যবোধ, কল্পনা আৰু জীৱনৰ প্ৰাথমিক মূল্যমানৰ লগত পৰিচয় কৰাই দিলে। দ্বিতীয়তে, উচ্চ শিক্ষাই পৈণত বয়সৰ ছাত্ৰসকলক ইউৰোপীয় জীৱন-দৰ্শন, শিল্প আৰু সাহিত্য-দৰ্শন, পাশ্চাত্য নতুন বৌদ্ধিক চিন্তা-চৰ্চা আৰু সাহিত্যৰ বীতি আদিৰ লগত ঘনিষ্ঠ পৰিচয় স্থাপন কৰি দিলে। তৃতীয়তে, সমকালীন কলিকতাৰ সাংস্কৃতিক আৰু বৌদ্ধিক পৰিবেশে আৰু সমকালীন বাংলা ভাষা আৰু সাহিত্যই কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ মনত নিজৰ ভাষা-সাহিত্য আৰু সামাজিক-সাংস্কৃতিক জীৱনৰ বাবে কাম কৰিবলৈ প্ৰেৰণা আৰু উদ্দীপনা যোগালে। ৰোমাণ্টিক ধ্যান-ধাৰণা আৰু আদৰ্শই তেওঁবিলাকৰ অন্তৰত সৃষ্টি প্ৰতিভাৰ জাগৰণ ঘটালে। পশ্চিমৰ উদাৰতাবাদ আৰু অসমৰ গৌৰৱময় ঐতিহ্যৰ উপাদানেৰে অসমীয়া সাহিত্যক

^{২২} এইসকলৰ পৰৱৰ্তী কালত জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাই Mercant of Venice অনুবাদ কৰাৰ উপৰিও তেওঁ King Lear, As you Like It, Two Genetlemen of Verona, Tamig of the Shrew আৰু The Comedy of Errors সম্পূৰ্ণ অনুবাদ কৰাৰ মনেৰে প্ৰথমতে সংক্ষিপ্ত অনুবাদ কৰি উলিয়াইছিল। হিডেন্‌ৰ বৰবৰুৱাই Othello ৰ ভিত্তিত ডেচডিমোনা কাব্য ৰচনা কৰিছিল। পদ্মধৰ চলিহাই Romeo and Juliet, অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই The Mercant of Venice আৰু King Lear অনুবাদ কৰি উলিয়ায়। শ্বেত্ৰপীয়েৰৰ চনেটো অসমীয়ালৈ অনূদিত হৈছে। শ্বেত্ৰপীয়েৰৰ ৰচনাৰ অনুবাদ আৰু ভাবানুবাদকে ধৰি শ্বেত্ৰপীয়েৰৰ নাটকৰ অসমীয়া গল্পৰূপ এতিয়াও অনেকে কৰি আছে। ড. Negen Saikia, Background of Modern Assamese Literature, PP. 276-277

^{২৩} পৃ. ৫০

^{২৪} সভাপতিৰ অভিভাষণ, অষ্টম অধিবেশন, অসম সাহিত্য সভা, ১৯২৪ চন

^{২৫} ৰজনীকান্ত বৰদলৈ ৰচনামালা, পৃ. ১৬৭-১৭১; হিডেন্‌ৰ বৰবৰুৱা স্মৃতিমালা, পৃ. ৩০

^{২৬} বেজবৰুৱা, সভাপতিৰ ভাষণ, পূৰ্বোদ্ধিখিত; বেগুধৰ ৰাজখোৱা, মোৰ জীৱন-মাপোণ, পৃ. ১০২-১০৩

শক্তিশালী আধুনিক ৰূপত গঢ়ি তোলাৰ বাবে তেওঁবিলাকক যোগালে আবশ্যকীয় বৌদ্ধিক আৰু ব্যৱহাৰিক সমল। 'অৰুনোদই'ৰ প্ৰকাশৰ দিনৰে পৰা নকৈ চহোৱা মাটিত শতিকাটোৰ শেহৰ দশকত উন্নত বীজ বপন কৰাৰ সুযোগ ঘটিল।

সাংগঠনিক প্ৰয়াস

উনবিংশ শতিকাত আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ প্ৰবৰ্তনৰ ফলস্বৰূপে লাহে লাহে অসমত শতিকাটোৰ শেষাৰ্ধত এটা সামাজিক সচেতনতাই আনুষ্ঠানিক প্ৰকাশ বিচাৰিবলৈ ধৰিলে। অসমত ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ ৰাজহ-নীতিৰ বিৰুদ্ধে উনবিংশ শতিকাত ৰাইজ-মেলৰ যোগেদি কৃষকসকলৰ দাবী আৰু প্ৰতিবাদ প্ৰকাশিত হৈছিল। কিন্তু নগাঁও, কামৰূপ, আৰু দৰঙৰ বিভিন্ন ঠাইত হোৱা এই কৃষকবিদ্ৰোহ একবন্ধ আৰু সংগঠিত ৰূপত নঘটাত ইয়াৰ স্থায়ী ফল ফলিবলৈ নাপালে। শিক্ষিত মধ্যবিত্তসকল এই কৃষক আন্দোলনৰ লগত জড়িত নাছিল। তাৰ প্ৰধান কাৰণ হ'ল মুষ্টিমেয় অসমীয়া শিক্ষিত সম্প্ৰদায়ে অসমৰ সেই সময়ৰ অৱস্থাত ব্ৰিটিছ শক্তিৰ বিৰুদ্ধে ৰাজনৈতিক বিদ্ৰোহ কৰা যে সম্ভৱপৰ নাছিল সেই কথা অনুভৱ কৰিছিল। দ্বিতীয় প্ৰধান কাৰণ হ'ল বঙলা ভাষাৰ হেঁচাত লোপ পাবলগীয়া অসমীয়া ভাষাক স্বাধিকাৰ লাভৰ বাবে উপযুক্ত কৰি এই ভাষাত বাংলা আধুনিক সাহিত্যৰ দৰে উন্নত সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰা আৰু অসমীয়া মানুহৰ প্ৰাণত এটা শক্তিশালী জাতীয় চৈতন্য গঢ়ি তোলাৰ বাবে কাম কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা তেওঁ বিলাকে অনুভৱ কৰিছিল। তেওঁবিলাকে সময়ৰ এই প্ৰত্যাহ্বান গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু অসমৰ জাতীয় জীৱনত নতুন প্ৰাণৰ সঞ্চাৰ কৰিছিল। তাকে নকৰি বৃটিছ শক্তিৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ ৰচনা কৰাৰ কাৰ্যসূচীত আত্ম-নিয়োগ কৰা হ'লে অসমীয়া মানুহৰ দুয়োফাল হেৰালহেঁতেন। এই কথাও স্মৰণীয় যে পৰৱৰ্তী কালত মহাত্মা গান্ধীৰ নেতৃত্বত গঢ় লৈ উঠা আন্দোলন অসমত সবল বুনিয়াদ গঢ় লৈ উঠাত উনবিংশ শতিকাৰ শেষাৰ্ধৰ অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্তই জাগৰণ ঘটোৱা জাতীয় চৈতন্যই কম বৰঙনি যোগোৱা নাছিল। এই বিষয়বোৰে বস্তুনিষ্ঠ ঐতিহাসিক বিচাৰ এতিয়াও বাধা কৰি আছে।

শিক্ষিত মধ্যবিত্তসকলে ব্ৰিটিছৰ কোনো কোনো নীতিৰ বিৰুদ্ধে স্বাভাৱিকভাৱে মৃদু প্ৰতিবাদ কৰিছিল। তদুপৰি তেওঁবিলাকে সংগঠিত ৰূপতো স্থানীয় অভাৱ-অভিযোগ পূৰণৰ দাবী সাংগঠনিকভাৱে দাঙি ধৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল। এনে পটভূমিতে খাজনা বৃদ্ধিৰ বিৰুদ্ধে আৰু সামাজিক কল্যাণৰ নিমিত্তে থিয় দিবলৈ হৰিবিলাস আগৰৱালা, লক্ষ্যোদৰ বৰা আদিয়ে তেজপুৰত ৰায়ত সভা গঢ়ি তুলিছিল।^{২৭} ইয়াৰ পিছতে গঢ় লৈ উঠে নগাঁও ৰায়ত এছ'চিয়েছন, শ্বিলং, এছ'চিয়েছন, আপাৰ আছাম এছ'চিয়েছন আৰু যোৰহাট সৰ্বজনিক সভাৰ দৰে অনুষ্ঠান। ইয়াৰ আগতে অৱশ্যে ১৮৬৭ খ্ৰীষ্টাব্দত গুৱাহাটীত গংগাগোবিন্দ ফুকনৰ নেতৃত্বত আছাম এছ'চিয়েছন গঢ় লৈ উঠিছিল আৰু ১৮৮০ খ্ৰীষ্টাব্দত দীননাথ বেজবৰুৱাৰ সভাপতিত্বত ইয়াৰ প্ৰথম অধিবেশন বহিছিল।^{২৮} অৱশ্যে ১৯০৩ চনত গঢ় লোৱা আছাম এছ'চিয়েছনৰ লগত গংগাগোবিন্দ ফুকনে গঢ়ি তোলা আছাম এছ'চিয়েছনৰ কোনো সম্পৰ্ক নাই।

উল্লিখিত সংগঠনবোৰৰ ঘাই লক্ষ্য আছিল সামাজিক-ৰাজনৈতিক বিষয়ত মাত মতা আৰু দাবী আদায় কৰা। ভাষা-সাহিত্যৰ স্বাৰ্থৰ হকে কাম কৰিবলৈ সুকীয়া কোনো অনুষ্ঠান অসমত গঢ় লৈ উঠা নাছিল। অসমত প্ৰিয়লাল বৰুৱা আৰু লগৰীয়াসকলৰ দ্বাৰা শিৱসাগৰত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ স্বাৰ্থৰ হকে ১৮৫৫ চনত গঢ়ি তোলা 'আসাম দেশ হিতৈষণী সভা' কেইবছৰমান থাকিয়েই বন্ধ হৈছিল। মিছনেৰিসকলেও এই সভাখনৰ পৃষ্ঠপোষকতা দান কৰিছিল।^{২৯} ইয়াৰ পিছৰ অনুষ্ঠানটোৱেই আছিল ১৮৭২ চনত কলিকতাত গংগাগোবিন্দ ফুকনৰ নেতৃত্বত গঢ়ি উঠা অসমীয়া সাহিত্য সভা বা অসমীয়া ছাত্ৰৰ সাহিত্য সভা। বেগুধৰ শৰ্মাই লিখিছে যে এই অনুষ্ঠানটো ১৮৮৫ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে দুৰ্বলভাৱে চলি আছিল;

^{২৭} K. N. Dutt, Landmarks of the Freedom Struggle in Assam, PP. 38-39

^{২৮} ড. Background of Modern Assamese Literature, PP. 287.

^{২৯} অৰুনোদই, ত্ৰয়োদশ বছৰ

আৰু সেই সময়ত এই সভাৰ সম্পাদক আৰু পৃথিবীৰালী আছিল দেবীচৰণ বৰুৱা।^{১০} কিন্তু আন কেইটামান তথ্য-পাতিয়ে 'অসমীয়া ছাত্ৰ সাহিত্য সভা' পিছলৈও চলি থকাৰ ইংগিত দিয়ে। তদুপৰি এই সভাই সেই সময়ত বয়োজ্যেষ্ঠসকলৰ পৰাও সহায়-সহানুভূতি লাভ কৰিছিল। শ্ৰীযতীন্দ্রনাথ গোস্বামীয়ে 'জাগৰণ আৰু জোনাক' নামৰ পুথিত 'অসমীয়া ছাত্ৰ সাহিত্য সভা'ৰ সম্পাদক দেবীচৰণ বৰুৱাৰ নামত ১৮০৬ শকৰ ১৮ মাঘ তাৰিখে ৩৪ নং আমহাষ্ট ষ্ট্ৰীটৰ পৰা প্ৰচাৰিত বিজ্ঞপ্তিৰ উদ্ধৃতি দি দেখুৱাইছে যে সেই সভাৰ পৃথিবীৰালীয়ে শ্ৰীযুক্ত হৰিদিনাস গুপ্তই দশম, ভটিমা আৰু বঙ্গাবলী; নগাঁৱৰ শ্ৰীযুক্ত বাপুৰাম শৰ্মাই স্বাস্থ্যবন্ধাৰ প্ৰমোদব; শ্ৰীযুক্ত ভোলানাথ দাসে কবিতামালা প্ৰথম ছোৰা, দ্বিতীয়ছোৰা আৰু চিন্তাতৰঙ্গিনী; শ্ৰীযুক্ত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই বাহিৰে বং ৮ং ভিতৰে কোৱা-ভাড়াবি; শ্ৰীযুক্ত লক্ষ্মীনাথ দত্ত বি. এ. ই. প্ৰাকৃত ভূগোল; আৰু শ্ৰীযুক্ত গুণাভিবাম বৰুৱাই আকাশ-বিজ্ঞান—এই পুথিসমূহ দান কৰিছে।^{১১}

বেণুধৰ ৰাজখোৱা ১৮৮৯ চনত এণ্ট্ৰেন্স পাছ কৰি কলিকতাত পঢ়িবলৈ যায়। তেওঁ ১৮৯৬ চনত বি.এ. পাছ কৰে। তাৰ পিছত ১৮৯৭ চনলৈকে আইন আৰু মনোবিজ্ঞানত এম. এ. পঢ়ি কলিকতাত আছিল।^{১২} তেওঁ পঢ়াৰ সময়ত এ. এছ. এল. ক্লাব^{১৩} আৰু অ. ডা. উ. সা. সভা^{১৪} দুয়োখন চলি আছিল। ওপৰত অ. ছা. সা. সভাৰ সম্পাদকৰ যিখন জাননীৰ কথা কোৱা হৈছে সেইখন জাননী ১৮৮৪ চনৰ। বেণুধৰ ৰাজখোৱাই এ. এছ. এল. ক্লাবৰ সভালৈ সুবেন্দ্রনাথ বেনাৰ্জীক নিমন্ত্ৰণ কৰিবলৈ যোৱাৰ বছৰটো ১৮৯২ চন হ'ব লাগে।^{১৫} এই সভা ১৮৯২ চনৰ ৮ ডিচেম্বৰ তাৰিখে এলবাৰ্ট হলত হৈছিল; আৰু এই অধিবেশন আছিল অষ্টম অধিবেশন। এতেকে বেণুধৰ শৰ্মাই কোৱা আৰু ১৮৮৫ চনলৈকে দুৰ্বল হৈ চলি থকা অসমীয়া ছাত্ৰ সাহিত্য সভাখন ১৮৮৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰপৰাই Assamese Students' Literary Association-ৰ ঠাইত Asaamese Students Literary club-লৈ ৰূপান্তৰিত হৈছিল বুলি ক'ব পাৰি। এই 'ক্লাব' শব্দটোৰ অসমীয়া পৰিভাষা 'সভা' বুলিয়েই ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়।^{১৬} এই নামেৰে যে অনুষ্ঠানটো ১৮৯৭ চনলৈকে চলি আছিল তাৰ সাক্ষী সপ্তম বছৰ 'জোনাকী'ত ওলোৱা খবৰেই দিয়ে। 'জোনাকী'ৰ ষষ্ঠ ভাগত লিখিছে "অসমীয়া ছাত্ৰৰ সাহিত্য সভা—এই নামেৰে কলিকতাত অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ যি সভা আছে তাৰ দশম বছৰেকীয়া উৎসৱ ডিচেম্বৰ মাহৰ তেৰ তাৰিখে হৈ গ'ল।তাত বাবু কালিচৰণ বন্দোপাধ্যায় সভাপতি আছিল, আৰু প্ৰিছিডেন্সী কলেজৰ অধ্যাপক বাবু বিনয়েন্দ্রনাথ সেনে Aspects of a National Literature, এই বিষয়ে এটি বৰ জ্ঞানগৰ্ভ বক্তৃতা দিছিল। সভাত প্ৰায় পাঁচশমান দৰ্শক উপস্থিত আছিল আৰু ডাক্তাৰ কে. এচ. মেকডনেল্ড, বেভাৰেণ্ড এ-বি-ওৱান, বাবু কৈলাস চন্দ্ৰ বসু প্ৰভৃতি ডাঙৰ মানুহো সভাত উপস্থিত থাকি সমজুৱাসকলৰ উৎসাহ বঢ়াইছিল।" সপ্তম বছৰ জোনাকীতো এ. এছ. এল. ক্লাবৰ সভা কে. এচ. মেকডনেল্ডৰ সভাপতিত্বত হোৱাৰ কথা আৰু সভাঘৰত মানুহে নধৰাৰ খবৰ প্ৰকাশিত হৈছিল। সেই ক্লাবৰ এটা শাখা ১৯০১ চনত গুৱাহাটীত খোলা হৈছিল। উল্লেখযোগ্য যে সেই বছৰেই কটন কলেজো আৰম্ভ হৈছিল। এই ক্লাবৰ পঞ্চম পৰা ১৯৩৭ চনত 'চিন্তাকোষ' আৰু ১৯৪১ চনত 'সাহিত্য আৰু সমালোচনা' নামৰ দুখন পুথিও প্ৰকাশিত হৈছিল। এতেকে অসমীয়া ছাত্ৰ সাহিত্য সভা বা এ.এছ. এল. ক্লাব যে ১৮৭২ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰাই সমগ্ৰ উনবিংশ শতিকাটো চলি অহাৰ উপৰিও বিংশ শতিকাতো ই সক্ৰিয় হৈ আছিল সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই।

^{১০} অৰ্ঘ্যাবলী, পৃ. ১৮

^{১১} জাগৰণ আৰু জোনাক, পৃ. ২

^{১২} মোৰ জীৱন-সাপোপ, পৃ. ৮৩, ১১০-১১১

^{১৩} অসমীয়া ছাত্ৰ সাহিত্য সভা, অসমীয়া ছাত্ৰ সংঘলৈ কেতিয়া কেনেকৈ ৰূপান্তৰিত হ'ল সেই বিষয়ৰ তথ্যপাতি আমাৰ হাতত নাই।

^{১৪} এই বিষয়ে পিছত আলোচনা কৰা হৈছে।

^{১৫} মোৰ জীৱন-সাপোপ, পৃ. ৯০

^{১৬} জোনাকী, ষষ্ঠভাগ, প্ৰথম সংখ্যা, পৃ. ১৪-১৫; সপ্তম বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা, পৃ. ১৪

মন কবিলগীয়া যে উনবিংশ শতিকাৰ অষ্টম দশকতে কলিকতালৈ উচ্চ শিক্ষার্থে যোৱা অসমীয়া ছাত্ৰৰ সংখ্যাটো আছিল শক্ত। সেই সময়ত কলিকতা পঢ়িবলৈ যোৱা অসমীয়া ছাত্ৰসকল কলিকতাৰ বিভিন্ন ঠাইত মেছ বা বহা কৰি থাকিবলৈ লৈছিল। প্ৰথম অবস্থাত হিন্দু মেছ দুটা আছিল আৰু মুছলমান মেছ এটা আছিল। মুছলমান মেছটো আছিল ৩৩ নং মুছলমান পাৰা লেনত; হিন্দু মেছ দুটা আছিল ৫০ নং সীতাবাম ঘোষ ষ্ট্ৰীট আৰু ৬২ নং সীতাবাম ঘোষ ষ্ট্ৰীটত। ১৮৮৯ চনত ৫০ নং সীতাবাম ঘোষ ষ্ট্ৰীটত আছিল বেণুধৰ ৰাজখোৱা, ডালিমচন্দ্ৰ বৰা, লক্ষ্মীপ্ৰসাদ চলিহা, ৰমাকান্ত বৰুৱা, কৃষ্ণপ্ৰসাদ দুৱৰা, ৰমাকান্ত বৰকাকতী, গুণীন্দ্রনাথ বৰুৱা, গোলাপচন্দ্ৰ বৰুৱা আদি। ৬২ নং সীতাবাম ঘোষ ষ্ট্ৰীটৰ মেছত আছিল—লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা, তীৰ্থনাথ কাকতী, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, কনকলাল বৰুৱা, কৃষ্ণ কুমাৰ বৰুৱা, চন্দ্ৰকমল বেজবৰুৱা, ঘনশ্যাম বৰুৱা, কমলচন্দ্ৰ শৰ্মা, আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ দৰে ছাত্ৰসকল।^{১৭} বেণুধৰ ৰাজখোৱাই চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাও ৬২ নং সীতাবাম ঘোষ ষ্ট্ৰীটৰ মেছত আছিল বুলি ক'লেও দৰাচলতে তেওঁ আছিল ১০ নং আৰ্মেনিয়ান ষ্ট্ৰীটত থকা তেওঁবিলাকৰ ব্যবসায়ৰ নিজা ঘৰত।

এই সময়তে ছাত্ৰসংখ্যা বৃদ্ধি হোৱাত মেছৰ সংখ্যাও বাঢ়িছিল। তাৰ ভিতৰত ৬৭ নং মিৰ্জাপুৰ ষ্ট্ৰীট, ১০৭ নং আমহাষ্ট ষ্ট্ৰীট, ১৪ নং প্ৰতাপচন্দ্ৰ চেটাৰ্জী লেন, ইডেন হস্পিটেল ষ্ট্ৰীট মেছ, মিৰ্জাপুৰ টেংক লেন মেছ উল্লেখযোগ্য। এই সময়ৰ অন্যান্য ছাত্ৰসকলৰ ভিতৰত আছিল ৰজনীকান্ত বৰদলৈ, পদ্মনাথ বৰুৱা (পিছলৈ গোহাঞিবৰুৱা), ৰাধানাথ ফুকন, দেবেশ্বৰ চলিহা, বিষ্ণুপ্ৰসাদ আগৰৱালা, নীলকান্ত বৰুৱা, সোণাবাম চৌধুৰী আদি অনেক ছাত্ৰ। অবশ্যে বেণুধৰ ৰাজখোৱাকে ধৰি কিছু ছাত্ৰ আশীৰ দশকৰ শেহৰ ফালেহে কলিকতা পাইছিলগৈ।

এই ছাত্ৰসকলৰ সময়ত এ. এছ. এল. ক্লাব সক্ৰিয় হৈ থাকিলেও আৰু ছাত্ৰসকল এই ক্লাবৰ সভা-সমিতিলৈ গ'লেও, ক্লাবৰ কাৰ্যসূচী আছিল সীমিত। সেইবাবে ছাত্ৰসকলে নিজৰ মাজতে প্ৰত্যেক সপ্তাহৰ বুধবাৰ আৰু শনিবাৰে কোনোবা এটা মেছত অনানুষ্ঠানিকভাৱে গোট খাই ৰং-ধেমালি কৰিবলৈ আৰু গধুৰ কথাও আলোচনা কৰিবলৈ টী-পাৰ্টি বা চাহ-মেলৰ আয়োজন কৰিছিল। বেজবৰুৱাই তেওঁৰ জীৱন-সৌৰভগত লিখিছে— "কলিকতাত থকা অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰ 'টি পাৰ্টি' (অৰ্থাৎ চাহ খোৱা মেল) নামেৰে এখন সন্মিলনী আছিল। সেই সন্মিলনী প্ৰতি শনিবাৰে গধূলি অসমীয়া ডেকাসকলৰ কোনো এটি বহাত বহি সেইসকলৰ মাজত পৰস্পৰ সন্তোষ-প্ৰীতি আদি উৎপন্ন কৰাৰ প্ৰধান উপায় সাধিছিল। আৰু সেই সুযোগতে তাত দেশহিতকৰ ভাল ভাল বিষয় বিলাকৰ অলপ অলপ আলচ হৈছিল। সেই আলচৰ ফল-স্বৰূপে এই 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা'ৰ জন্ম। পৃথিবীৰ ইতিহাসলৈ চকু দিলে দেখিবলৈ পোৱা যায় যে এই জগতত যতবিলাক ডাঙৰ ডাঙৰ কাৰ্যৰ অনুষ্ঠান হৈছে প্ৰায় সকলোবোৰৰ উৎপত্তিৰ সূত্ৰপাত এনে সৰু কাৰ্য বা ক্ষুদ্ৰ ঘটনাৰ পৰা হৈছে। বিলাতী পণ্ডিত জনছন এডিছনৰ দিনৰ 'কফি হাউছ' ইউৰোপ, এচিয়া আৰু আমেৰিকা জুৰি পৰা বহুত ডাঙৰ কথাৰ ওপজা ঠাই। এতিয়াও অসমীয়া ভাইসকলৰ এই নগণ্য ক্ষুদ্ৰ 'টি পাৰ্টি' ৰপৰা গজালি মেলা পুলি 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা'ৰ ডাল-পাত যে কালক্ৰমত প্ৰকাশ আকাৰ ধৰি এশ যোজন ব্যাপি পৰিবৰ সত্ত্বে তাক কোন অসমীয়াৰ ওখ আশাৰে চপ্চপীয়া হিয়াই নুই কৰিবলৈ আগ বাঢ়িব? ১৮১০ শকৰ ভাদ মাহত (ইংৰাজী ১৮৮৮ সনৰ ২৫ আগষ্ট তাৰিখে) ৬৭ নং মিৰ্জাপুৰ ষ্ট্ৰীটৰ বহাত হোৱা 'টি পাৰ্টি' অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিবৰ অৰ্থে এখন সভা কৰিবৰ প্ৰস্তাৱ হৈ সেই প্ৰস্তাৱ কাৰ্যত পৰিণত হোৱাৰ ফলস্বৰূপে 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা'ৰ জন্ম হয়।"^{১৮}

অ. ডা. উ. সা. সভাৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যৰ লগত পূৰ্বৰ এ.এছ. এল. ক্লাবৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যৰ কোনো সংঘাত হোৱা নাছিল। অ. ডা. উ. সা. সভাই নিজৰ উদ্দেশ্য স্পষ্ট ভাষাৰে প্ৰকাশ কৰি কৈছিল :

^{১৭} মোৰ জীৱন-সাপোপ পৃ. ৮৫-৮৬

^{১৮} মোৰ জীৱন সৌৰভ, বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাবলী, পৃ. ৪৯

“এই সভাব উদ্দেশ্য হৈছে অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধন কৰা। সেই উদ্দেশ্যৰূপ মহামুগ্ধক হিয়াত ঠাই দি এই সভাই ‘অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী’ নাম লৈ উপজিছে। কেঁচুবা মাতৃভাষা কেনেকৈ ডাঙ্গৰ-দীঘল হব; কেনেকৈ সি পৃথিবীৰ আন আন ধনী আৰু উন্নতিশীল ভাষাৰ সমান হৈ আপোন গৌৰৱ-বেলিৰ পোহৰ চাৰিওফালে পেলাই দূৰীয়া আৰু এন্ধাৰ অসমৰ মুখ পোহৰাব পাবিব; কেনেকৈ সি দুৰ্বল, কণীয়া জীৰ্ণ অবস্থাৰ পৰা সবল, সুস্থ আৰু শক্ত অবস্থা পাব, তাৰ উপায় সাধনই এই সভাব উদ্দেশ্য।

এই উদ্দেশ্য সাধন কৰিবলৈ সভাই অসমীয়া পুথিবিলাক একে ঠাইতে গোটাৱলৈ যত্ন কৰিছে। পুৰণি পুথিবিলাক যাতে নষ্ট নেপায় আৰু ক্ৰমে ছপা হৈ প্ৰকাশিত হয় সভাই তাৰো চেষ্টাত আছে। অসমৰ সকলোবিধৰ পঢ়াশালিতে যাতে অসমীয়া ভাষা প্ৰচলিত কৰা হয়, আৰু অসমীয়া লৰা-ছোৱালীয়ে যাতে নিজ নিজ ভাষা সুকলমে পঢ়িবলৈ পায়, তাৰ নিমিত্তে আসামৰ শিক্ষাবিভাগৰ অধিকাৰসকলৰ মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰা; লেখা-পঢ়া কাৰ্য্যত অশুদ্ধ ব্যাকৰণ, অশুদ্ধ বৰ্ণবিন্যাস ক্ৰমে লোপ কৰি তাৰ স্থলত পৰিশুদ্ধ ভাষা ব্যবহাৰ কৰিবলৈ পঢ়াশালি আদিত দূষিত ভাষাৰ পুথিৰ সলনি শুদ্ধ ভাষাৰ পুথি চলাবৰ নিমিত্তে আন্দোলন কৰিবলৈ, শ্ৰীধৰ কন্দলি, শঙ্কৰদেৱ আদি পুৰণি গ্ৰন্থকাৰ আৰু কবিসকলে লিখা পুথিবিলাকৰ টান টান ভাগৰ টীকা-টিপ্সনী লেখিবলৈ আৰু দোষ-গুণ আলচ কৰিবলৈ; আমাৰ ভাষাত নোহোৱা লাগতিয়াল পুথিবিলাক সংস্কৃত বা আন ভাষাৰ পৰা অনুবাদ কৰি বা সংক্ষিপ্ত সাৰ সংগ্ৰহ কৰি আমাৰ ভাষালৈ আনিবলৈ আসামৰ আগৰ দিন বা এতিয়াৰ যিবিলাক ধৰ্মনীতি, সমাজনীতি, বাজনীতি, আৰু খেল, মেল, গাঁও-ভূঁইৰ আনুপূৰ্বিক বৃত্তান্ত আছে তাক সংগ্ৰহ কৰি এখন প্ৰকৃত বিস্তৃত বুৰঞ্জী লেখিবলৈ; দেশৰ ইতৰ সাধাৰণ সকলো শ্ৰেণীৰ মানুহৰ ভিতৰত যাতে লেখা-পঢ়াৰ চৰ্চ্চা হয় তাৰ নিমিত্তে উজু উপায় উলিয়াবলৈ; বাতৰি কাকতৰ প্ৰতি লোকৰ আগ্ৰহ বঢ়াবলৈ; আৰু অসমৰ সকলো অঞ্চলতে এটা মাত্ৰ লিখিত ভাষাৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ সভাব যত্ন থাকিব।”^{৯৯}

অ. ভা. উ. সা. সভাব উদ্দেশ্যই অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি-শিক্ষা, সমাজ, সংবাদ-সেৱা, এই সকলো বিলাক দিশৰ আঁসোঁৱাহ আঁতৰাবলৈ আৰু বিকাশ সাধন কৰিবলৈ যি কাৰ্যসূচী পৰিকল্পনা কৰিছিল, দৰাচলতে তাৰ মাজতে অসমৰ সাৰ্বিক বিকাশৰ জাগৰণৰ বীজো প্ৰোথিত হৈছিল। মন কৰিবলগীয়া কথা এয়ে ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰায় শেষ দশকত গ্ৰহণ কৰা এই কাৰ্যসূচীৰ কপায়ণ এতিয়াও সম্পূৰ্ণ হৈ উঠা নাই। আনকি ১৮৯৫ খ্ৰীষ্টাব্দতে এই সভাই অসমীয়া পুথিৰ এখন তালিকা প্ৰকাশ কৰি যিটি বাট কাটি দিছিল আজিও সেই বাট প্ৰশস্ত হৈ উঠা নাই। বেজবৰুৱাই লিখিছে অসমীয়া ভাষাক ভাষা বুলি ক’ব নোখোজাসকলৰ মুখ বন্ধ কৰিবৰ বাবেও এনে এখন পুথিৰ তালিকাৰ প্ৰয়োজনীয়তা সভাই অনুভৱ কৰিছিল। “পুৰণি কালৰ পৰা আজিলৈকে অসমীয়া মানুহৰ মানসিকতাৰ কি প্ৰকাৰ ক্ৰমবিকাশ হৈ আহিছে, তাক জানিবৰ ঘাই উপায় হৈছে এই পুথিবিলাক। অসমীয়া মানুহৰ মন-ৰাজ্য, দেহ-ৰাজ্য আৰু ধৰ্ম-ৰাজ্যৰ আনুক্ৰমিক আৰু জল্জলীয়া বুৰঞ্জী অসমীয়া পুথিবিলাকৰ পিঠিয়ে অমূল্য দাৰ্শনিক আৰু ঐতিহাসিক সত্যবোৰ লোৰ পেৰাত মণি-মাণিক থোৱাদি থৈছে।পুৰণি পুথিবিলাক আমাৰ পুৰণি বড়। বড় যেনেকৈ পুৰণি হ’লেও অকামিলা নহয়, বৰং তাৰ মোল বাঢ়েহে, সেইদৰে আমাৰ পুৰণি পুথিবিলাক আমাৰ অমূল্য সম্পত্তি।”^{১০০}

অ. ভা. উ. সা. সভা গঠনৰ প্ৰথম প্ৰস্তাৱটো গ্ৰহণ কৰা হৈছিল ১৮৮৮ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২৫ আগষ্ট (১৮১০ শকৰ ভাদ্ৰ মাহৰ কৃষ্ণ জন্মাষ্টমী তিথিৰ দিনা) ৬৭ নং মিৰ্জাপুৰ ষ্ট্ৰীটৰ বহাত বহা চাহ মেলত। এই সভা গঠন হোৱাৰ ফলত চাহমেলৰ অনানুষ্ঠানিক সভাব অন্ত পৰিছিল। এই সভাব প্ৰথম সম্পাদক আছিল পুৰণি চাম ছাত্ৰৰ ভিতৰৰ শিবৰাম শৰ্মা বৰদলৈ। দ্বিতীয় বছৰৰ সম্পাদক আছিল বহুগুণী কমল চন্দ্ৰ শৰ্মা। তেওঁ যি বছৰত সভাব দায়িত্ব লৈছিল সেই বছৰেই

^{৯৯} উল্লিখিত

^{১০০} উল্লিখিত

অৰ্থাৎ ১৮১১ শকৰ ২৩ মাঘৰ দিনা গ্ৰহণী ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ শেষ নিশ্বাস ত্যাগ কৰিলে।^{১০১} ৬২ নং সীতাৰাম ঘোষ, ষ্ট্ৰীটত থকা কমলচন্দ্ৰ শৰ্মাই অ.ভা. উ. সা. সম্পৰ্কে এটি বিবৃতি প্ৰকাশ কৰি লিখিছিল, “অসমৰ অনেক মানুহে কোৱা-কুই কৰে যে, অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভাব উদ্দেশ্য কি আমি এতিয়ালৈকে জানিব পৰা নাই আৰু তেওঁবিলাকেনো কি কৰিছে তাৰো একো ভূ-ভা নাই। কিছুদিন হ’ল ভূতপূৰ্ব সম্পাদক শ্ৰীযুত শিবৰাম বৰদলৈ মহাশয়ে এই সভা সম্বন্ধে ‘আসাম তৰাত (অষ্টম সংখ্যা, বহাগ) এখন চিঠি লিখিছিল। তাত সভাব উদ্দেশ্য কি বিস্তাৰিতভাৱে বৰ্ণনা কৰা আছে।”^{১০২}

বিজ্ঞপ্তিখনত আৰু কোৱা হৈছিল যে ১৮১১ শকৰ শাওণ মাহৰ অধিবেশনতে সভাব নতুন নিয়মাৱলী কৰি অসমৰ প্ৰত্যেক জিলা বা মহকুমাত দহজন বা তাতকৈ অধিক সভা হ’লেই একোখন শাখা সভা গঠন কৰিব। কলিকতাত যি সভা থাকিব সেই সভাক ঘাই সভা বোলা হ’ব আৰু ইয়াৰ এখন কাৰ্যনিৰ্বাহক সভা থাকিব।^{১০৩} এনেকৈয়ে অ. ভা. উ. সা. সভাই নিজৰ এটা সাংগঠনিক বুনিয়াদ গঢ়ি তুলিলে আৰু কলিকতাৰ পৰা অসমলৈকে তাৰ সম্প্ৰসাৰণ ঘটালে।^{১০৪}

কলিকতাৰ ঘাই সভাব প্ৰত্যেক অধিবেশনতে সদস্যসকলে অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি, সমাজ, বুৰঞ্জী আদি বিভিন্ন বিষয়ৰ প্ৰবন্ধ পাঠ কৰিছিল। কেনেধৰণৰ প্ৰবন্ধ-পাঠি এই সভাব বিভিন্ন অধিবেশনত পাঠ কৰা হৈছিল তাৰ উদাহৰণ স্বৰূপে কেইখনমান ৰচনাৰ নাম উল্লেখ কৰা হ’ল :

আৰিমন্ত ৰজা বংশাৱলী আৰু আখ্যান	-	শ্ৰীযুত ৰমাকান্ত বৰকাকতি, বি-এল
সাহিত্য আৰু সভ্যতাৰ সম্বন্ধ	-	শ্ৰীযুত চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা
পুৰণি কামৰূপৰ বিষয়ে কিছুমান কথা	-	শ্ৰীযুত কনকলাল বৰুৱা, বি-এ
আসামত আৰ্যবিলাকৰ বসতি, আৰু তেওঁ বিলাকৰ ভাষা	-	শ্ৰীযুত সোণাৰাম চৌধুৰী
আমাৰ বৰ্তমান অৱস্থা	-	শ্ৰীযুত যোগকান্ত বেজবৰুৱা
অসমীয়া ভাষা (১ম বক্তৃতা)	-	শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, বি-এ
অসমীয়া বৰ্ণমালাৰ অভাৱ	-	শ্ৰীযুত চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা
অসমীয়া ভাষা আৰু বঙালী ভাষা	-	শ্ৰীযুত ৰমাকান্ত বৰকাকতি, বি-এল
অসমীয়া ভাষা (২য় বক্তৃতা)	-	শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, বি-এ
অসমীয়া ভাষা (৩য় বক্তৃতা)	-	শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, বি-এ
দুই জাতি (কেওট আৰু কলিতা)	-	শ্ৰীযুত সোণাৰাম চৌধুৰী
অসমীয়া ভাষা	-	শ্ৰীযুত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী
বৃটিছ শাসনাধীন আসাম	-	শ্ৰীযুত মাণিকৰাম কাকতি
আসাম সম্বন্ধে কিছুমান ঐতিহাসিক টোকা	-	শ্ৰীযুত কনকলাল বৰুৱা
আসামত অসমীয়া শিক্ষা	-	শ্ৰীযুত লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা

^{১০১} বেগুধৰ শৰ্মা, অৰ্ঘ্যাবলী

^{১০২} আসাম তৰা উদ্ধাৰ নোহোৱাত শিবৰাম বৰদলৈৰ চিঠিখনৰ বিষয়ে বহুলভাৱে কোৱা সন্দেহ নহ’ল। কমলচন্দ্ৰ শৰ্মাই প্ৰচাৰ কৰা বিজ্ঞপ্তিখন জোনাকীৰ প্ৰথমভাগৰ নৱম সংখ্যাত প্ৰকাশিত হৈছিল।

^{১০৩} দ্ৰষ্টব্য (ক) যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী, জাগৰণ আৰু জোনাক, পৃ. ১৮-১৯

(খ) অ. ভা. উ. সা. নিয়মাৱলী জোনাকীৰ দ্বিতীয় বছৰত ছপা হৈছিল।

^{১০৪} দ্ৰষ্টব্য, কনকলাল বৰুৱা, সভাপতিৰ অভিভাষণ, অসম সাহিত্য সভা, বৰ্ষ সন্মিলন, ভাষণাৱলী প্ৰথম খণ্ড, যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী, জাগৰণ আৰু জোনাক, পৃ. ২১

জোনাকী : ভূমিকা

অ. ভা. উ. সা. সভাৰ আলোচনা সভাবিলাকৰ উপবিও কবিবলৈ প্ৰস্তাব কৰা আৰু কৰা কামবিলাক আছিল এনে ধৰণৰ :

- (১) ১৮৯১ চনত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই প্ৰণয়ন কৰা অভিধান প্ৰকাশৰ বাবে আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰি প্ৰাথমিক কাৰ্যব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা। সভাৰ কাৰ্যবিবৰণিত আছে, “আশা কৰা হৈছে এদিন এই সভাই অসমীয়া ভাষাৰ অভিধান প্ৰকাশ কৰি অসমীয়া ভাষাৰ যাউতিয়ুগীয়া উপকাৰ কৰিব লাগিব।”
- (২) “ৰাজকীয় কাৰ্য্যত অসমীয়া ভাষা বেছিকৈ চলাবৰ নিমিত্তে প্ৰাৰ্থনা কৰি সভাৰ পৰা কলিকতাৰ হাইকোর্টৰ বিজিষ্টাবলৈ দৰ্খাস্ত কৰা।”
- (৩) পানীন্দ্ৰনাথ গগৈয়ে সমকালীন আৰু পূৰ্বকালৰ কবিতা সংগ্ৰহ কৰি ‘ফুলৰ আঁজলি’ নাম দি কৰা সংগ্ৰহটি পুথিবছা কমিটিৰ যোগেদি অনুমোদন কৰোৱাৰ চেষ্টা।^{৬৬}
- (৪) বিশিষ্ট লোকসকলক, যেনে গুণাভিৰাম বৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, ড° বাদিকাবাম ঢেকিয়াল ফুকন,^{৬৭} প্ৰিয়ধৰ শৰ্মা ভট্টাচাৰ্য, বেৰিষ্টাৰ মজিদ আদিক সম্বৰ্ণনা জনায়।
- (৫) সাতশ ত্ৰিশখন পুৰণি আৰু নতুন অসমীয়া পুথিৰ তালিকা প্ৰস্তুত কৰি ১৮৯৪ খ্ৰীষ্টাব্দত ৫৬ পৃষ্ঠাৰ পুথিৰ আকাৰে প্ৰকাশ কৰে। সভাৰ হৈ সভাৰ যুটীয়া সম্পাদক বমাকান্ত বৰকাকতি আৰু কনকলাল বৰুৱাই এই পুথি প্ৰকাশ কৰিছিল।
- (৬) বেৰিষ্টাৰ আব্দুল মজিদৰ উদগনিত চাৰিশমান অসমীয়া পটন্তৰ সংগ্ৰহ কৰিছিল।
- (৭) কলিকতাত অসমীয়া পুথিৰ এটা পুথিভঁৰাল গঢ়াৰ যত্ন।
- (৮) কলিকতাত অসমীয়া নাটকৰ অভিনয়। শ্বেল্পপীয়েৰৰ Comedy of Errors ৰ বজ্জৰ বৰুৱা, বমাকান্ত বৰকাকতি, গুঞ্জান বৰুৱা আৰু ঘনশ্যাম বৰুৱাই কৰা অসমীয়া অনুবাদ ‘ভ্ৰমবংগ’ (নামটো দিছিল শিবৰাম বৰদলৈয়ে) ৰ অভিনয় কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়াসকলে ৪৫ নং পটুৱা তোলা লেনত কৰে।

এই থিয়েটাৰ চাবলৈ অনেক বঙালী ভদ্ৰলোক আৰু জেনেৰেল এছেম্ব্লিজ ইণ্ডিষ্ট্ৰীটুচনৰ ইউৰোপীয় অধ্যক্ষ আৰু অধ্যাপকসকলো আহিছিল।^{৬৮} ইয়াৰ উপবিও দুৰ্গাপ্ৰসাদ মজিন্দাৰৰ ‘মহৰী’ আৰু বেজবৰুৱাৰ ‘লিটিকাই’ৰ অভিনয়ো কৰিছিল।^{৬৯}

অ. ভা. উ. সা. সভাৰ লগত কলিকতা-প্ৰবাসী সকলো অসমীয়া ছাত্ৰই জড়িত হৈ আছিল আৰু প্ৰত্যেকেই এই

^{৬৬} পানীন্দ্ৰনাথ গগৈ সম্পাদিত এই কবিতা সংকলনটিয়েই, গুণাভিৰাম বৰুৱাই সংকলন আৰু সম্পাদনা কৰা ‘কাব্যকুসুম’ৰ পিছত দ্বিতীয়টি অসমীয়া কবিতাৰ সংগ্ৰহ হ’লহেঁতেন। দুৰ্ভাগ্যবশতঃ সেই পুথি প্ৰকাশিত নহ’ল।

^{৬৭} ঢেকিয়াল ফুকনেই আছিল প্ৰথম অসমীয়া ডক্টৰেট। তেওঁ ডেলবাৰ্গ ইউনিভাৰ্চিটিৰ পৰা বসায়নত ডক্টৰেট উপাধি লাভ কৰিছিল। তেওঁ সংগীততো এগৰাকী বিশেষ পাৰদৰ্শী লোক আছিল আৰু অ.ভা.উ.সা. সভাত ‘আগবাৰী গুৰনি কাঙ্কিন। তামোলে পাছবাৰী গুৰনি পাণ’ এই লোকগীতটি আৰু ‘পতিত পাবন হবি পতিত পাবন’ এই ভকতীয়া নামটি পৰিবেশন কৰিছিল। (দ্রষ্টব্য, বেগুধৰ শৰ্মা আৰ্য্যাবলী, পৃ. ২০।) বেগুধৰ ৰাজখোৱাইও তেওঁৰ আত্মজীৱনীত লিখিছে “তেওঁ গুৱাহাটীত বাৰিষা নাৰীয়াবিলাকে নাৰৰ প্ৰতিযোগিতাত যিবিলাক নাম গায় সেইবিলাকো আমাৰ আগত গাই শুনালে।” (মোৰ জীৱন-দাপোণ, পৃ. ১০৯)

^{৬৮} দ্ৰষ্টব্য, বেজবৰুৱা, মোৰ জীৱন সৌৰৰণ, পৃ. ২১; ৰজনীকান্ত বৰদলৈ, মোৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ অতীত-কাহিনী; সত্যনাথ বৰা, জোনাকী, প্ৰথম ভাগ, চতুৰ্থ সংখ্যা; বেগুধৰ শৰ্মা, আৰ্য্যাবলী, পৃষ্ঠা ৪০

^{৬৯} জোনাকী, ষষ্ঠ ভাগ, দ্বাদশ সংখ্যা; বেগুধৰ ৰাজখোৱা, মোৰ জীৱন-দাপোণ, পৃ. ৯

জোনাকী : ভূমিকা

সভাৰ হৈ কিবা নহয় কিবা দায়িত্ব পালন কৰিছিল। শিবৰাম শৰ্মা বৰদলৈ, কনকলাল শৰ্মা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, বমাকান্ত বৰকাকতি, কনকলাল বৰুৱা, বাধানাথ ফুকনৰ দৰে লোকসকলে সভাৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব বহন কৰিছিল।

অ.ভা.উ.সা. সভাৰ জাতীয় ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ উন্নতিকল্পে গ্ৰহণ কৰা কাৰ্যসূচীৰ ভিতৰত আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰ্যসূচী হ’ল এখন অসমীয়া মাহেকীয়া সাহিত্য-পত্ৰিকা উলিওৱাৰ কাৰ্যসূচী। প্ৰসংগত : মন কৰিবলগীয়া যে ১৮৮৭ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পাছত অসমীয়া ভাষাত কোনো আলোচনী বা বাতৰি কাকত প্ৰকাশ পোৱা নাছিল। ১৮৪৬ খ্ৰীষ্টাব্দত ‘অৰুনোদয়’ প্ৰকাশ হোৱাৰে পৰা ১৮৮৭ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে প্ৰাপ্ত তথ্য অনুসৰি অসমীয়া ভাষাৰ তেৰখন পত্ৰ-পত্ৰিকা প্ৰকাশিত হৈছিল। ‘অৰুনোদয়’ ১৮৪৬ ৰ পৰা ১৮৬০ লৈকে চলি থকাৰ পিছত ইয়াৰ নামৰ আখৰ জেঁটনি সলনি কৰি ‘অৰুনোদয়’ কৰা হয়, আৰু ১৮৬১ ৰ পৰা এই আখৰ-জেঁটনিৰেই চলি থাকে। সত্তৰৰ দশকৰ প্ৰথমৰ পৰাই ই অনিয়মীয়া হ’বলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু ১৮৮০ খ্ৰীষ্টাব্দত ই বন্ধ হয়।^{৭০} ইয়াৰ পিছত ওলোৱা পত্ৰিকাখন আছিল ‘আসাম বিলাসিনী’। ১৮৭১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা আউনীআটী সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ শ্ৰীশ্ৰীদেৱদত্ত দেৱগোস্বামীয়ে, যি গৰাকীক আটায়ে ‘দত্তদেৱ গোস্বামী প্ৰভু’ বুলি চিনি পাইছিল, আউনীআটী সত্ৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰি লোৱা ‘ধৰ্মপ্ৰকাশ যত্ন’ৰ পৰা এই কাকত প্ৰকাশ কৰে। এই কাকতখন ১৮৮৩ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে প্ৰকাশিত হৈ আছিল। দৰাচলতে, খ্ৰীষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰৰ বাবে মিছনেৰিসকলে ছপাশাল স্থাপন কৰি তাৰ পৰা ‘অৰুনোদয়’ কাকত উলিওৱা কাৰ্যৰ বিপৰীতে হিন্দু ধৰ্ম তথা বৈষ্ণৱ ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় ৰচনা প্ৰকাশৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা শ্ৰীশ্ৰীদত্তদেৱ গোস্বামীৰ এই ভূমিকা আছিল নিঃসন্দেহে এটি ডাঙৰ প্ৰত্যাহ্বান। যি সময়ত গুৱাহাটীতে ছপাশাল স্থাপিত হোৱা নাছিল সেই সময়ত মাজুলীৰ দৰে ঠাইত কলিকতাৰ পৰা ছপাশাল আনি বহুৱাই কাকত উলিয়াবৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা পদক্ষেপ সকলো ফালৰ পৰাই গুৰুত্বপূৰ্ণ আছিল। ভোলানাথ দাসৰ ‘সীতাহৰণ কাব্য’ এই কাকততে ছোৱা-ছোৱাকৈ প্ৰকাশিত হৈছিল। কিন্তু পৰম্পৰাগত মূল্যবোধৰ সপক্ষে থকা কাকতখনে ইংৰাজী শিক্ষাৰে শিক্ষিতসকলক আকৰ্ষণ কৰিব পৰা নাছিল। ১৮৭৩ খ্ৰীষ্টাব্দত দৰঙৰ পৰা প্ৰকাশিত ‘আসাম দৰ্পণ’, ১৮৭৬ খ্ৰীষ্টাব্দত দিহিং সত্ৰৰ পৰা প্ৰকাশিত ‘চন্দ্ৰোদয়’, ১৮৭৬ খ্ৰীষ্টাব্দত গুৱাহাটীৰ পৰা প্ৰকাশিত ‘আসাম দীপিকা’, ১৮৭৬ খ্ৰীষ্টাব্দত আউনীআটী সত্ৰৰ পৰাই প্ৰকাশিত ‘আসাম দীপক’ আৰু ১৮৮৮ খ্ৰীষ্টাব্দত আউনীআটীৰ পৰাই প্ৰকাশিত ‘আসাম তৰা’ৰ আয়ুস আছিল কমদিনীয়া। তদুপৰি এই কাকতসমূহৰ প্ৰকাশৰ আঁৰত এটা জাতীয়তাবোধ আৰু সামাজিক চেতনাই ক্ৰিয়া কৰিলেও পোনপটীয়াকৈ অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ বিকাশেই প্ৰধান লক্ষণ আছিল। এই ক্ষেত্ৰত স্বল্পায়ু হ’লেও গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত ‘আসাম বন্ধু’—এ নিজৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য স্পষ্ট কৰি প্ৰথম সংখ্যাতে কয়, “আমি শাসন বিচাৰ আদি ৰাজনৈতিক বিষয়বিলাকত হস্তক্ষেপ কৰিব নোখোজো।.....সাম্প্ৰদায়িক ধৰ্ম সম্পৰ্কে আমি মতামত প্ৰকাশ নকৰোঁ।.....ব্যাকৰণৰ সূত্ৰ লৈ আমি বাক-বিতণ্ডা নকৰোঁ। পৰৰ প্ৰশংসা বা পৰৰ নিন্দাৰ আমি কাষ নাচাপোঁ।.....আমি এই পত্ৰত সাহিত্য, বিজ্ঞান আৰু শিল্প সম্বন্ধে আলোচনা কৰিম।.....কোনো শ্ৰেণী বা বিশেষ সমাজৰ মানুহৰ আমি মুখপাত্ৰ নহওঁ।”^{৭১} এই কাকতখনৰ ষোল্লটা সংখ্যা ওলোৱা বুলি হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে কৈছে যদিও^{৭২} চৈধ্যটা সংখ্যাহে পোৱা হৈছে।^{৭৩}

‘আসাম বন্ধু’ ১৮৮৬ চনত বন্ধ হয় আৰু সেই বছৰেই বলিনাৰায়ণ বৰাই তেওঁৰ ভাতৃ হৰনাৰায়ণ বৰুৱাৰ নামত সম্পাদনা কৰি প্ৰকাশ কৰে ‘মৌ’। ১৮৮৬ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ডিচেম্বৰত জন্ম হৈ ১৮৮৭ খ্ৰীষ্টাব্দৰ মাৰ্চ মাহলৈকে মুঠ চাৰিটা সংখ্যা ওলোৱাৰ পিছত ‘মৌ’ বন্ধ হয়। ‘মৌ’ৰে সামাজিক-ৰাজনৈতিক আৰু আৰ্থ-সামাজিক প্ৰবন্ধ প্ৰকাশতহে সৰ্বাত্মক গুৰুত্ব দিছিল। কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলে ‘মৌ’ৰ এনে লক্ষ্য বা আদৰ্শ ভাল পোৱা নাছিল। বেজবৰুৱাই তেওঁৰ

^{৭০} S. R. Ward, A Glimpse of Assam, p. 16

^{৭১} আসাম বন্ধু, প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যা

^{৭২} দ্ৰষ্টব্য, বেগুধৰ শৰ্মা, অসমীয়া সাহিত্যৰ পৰমাচাৰ্য পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, পৃ. ৫৪

^{৭৩} দ্ৰষ্টব্য, আসাম বন্ধু, একত্ৰ সংকলন, সম্পা. নগেন শইকীয়া

‘জীৱন সৌৱৰণ’ত লিখিছে, “সুযোগ্য বলিনাবায়ণ বৰাৰ কাপৰ কবলত ‘মৌ’ৰে প্ৰথমৰে পৰা বঙালী কাকতবোৰৰ গতানুগতিকভাৱে নচলি, অৰ্থাৎ কলিকতীয়া বঙালীয়ে চলোৱা কাকতবোৰৰ নেতৃত্ব ধৰি নগৈ, স্বাধীন চিন্তাৰ বাট ধৰি যাবলৈ ধৰিলে। আমি তেতিয়া বঙালী কাকতৰ বিদ্যাব শব্দ খোৱা অসমীয়া চিত্ৰৰ মোনা। আমাৰ মন মেলি দিলেই বঙালী বিদ্যাবৰ মাহ-সব্বিয়হ ওলাই পৰে। নতুন কংগ্ৰেছৰ বাজনৈতিক মন্তৰ কমাৰ-শালে আমাৰ মন পুৰি বঙালীক থৈছিল। আমাৰ অচিনাকি আওবাটে ‘মৌ’ক যোৱা দেখি আমি টিঙিবি-তুলা যেন হ’লোহক। আৰু আমি যেতিয়া দেখিলোঁ যে কংগ্ৰেছ বিৰোধী ইংৰাজী ‘ইংলিশমেন’ কাকতত মৌৰ প্ৰশংসা ওলাল, আমাক আৰু পায় কোনে? আমি প্ৰতাপচন্দ্ৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ লেনৰ মেছত বহি সভাৰ উপৰি সভা কৰি ‘মৌ’ মাৰিবলৈ ককালত টঙলি বান্ধি উঠিলোহক।”^{১০} ‘মৌ’ বন্ধ হ’ল। বেজবৰুৱাই পুনৰ লিখিছে, “আমি ল’বালি কবি তেতিয়া নুবুজিছিলোঁ যে ‘মৌ’ৰ নিচিনা এনে ভাল কাকত এখন বধ কৰি আমাৰ দেশৰ কি অনিষ্টকে সাধন কৰিলোঁ।”^{১১}

গুণাভিব্যাম বৰুৱাৰ সম্পাদনাত ওলোৱা ‘আসাম বন্ধু’ৰে এটা সাহিত্যিক লক্ষ্য আগত ৰাখি আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল। গুণাভিব্যাম বৰুৱাৰ এই লক্ষ্যৰ লগত কলিকতীয়া ছাত্ৰসকলৰ লক্ষ্যৰ কিছু মিল আছিল। কেবল সেয়ে নহয় ব্যক্তি হিচাপেও গুণাভিব্যাম বৰুৱা আছিল সকলোৰে শ্ৰদ্ধেয়। তেওঁৰ ব্যক্তিত্বও আছিল সম্ভ্ৰান্ত আৰু উদাৰ। অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰতো তেওঁ ব্যাকৰণৰ সূত্ৰ লৈ যথার্থতে বাক-বিতণ্ডা কৰা মানুহ নাছিল। কিন্তু হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আছিল এই ক্ষেত্ৰত গুণাভিব্যাম বৰুৱাতকৈ বেলেগ। তেওঁ অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত ব্যাকৰণসম্বন্ধত ৰূপৰ ওপৰত দিছিল সৰ্বাধিক গুৰুত্ব। পদ্মনাথ গোস্বামীৰ বৰুৱাই ‘মৌ’ৰ সৌৱৰণীত লিখিছে যে ভাষাৰ ব্যৱহাৰৰ ফালৰ পৰা হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ আৰু গুণাভিব্যাম বৰুৱাৰ বচনাই দুটা ধাৰা গঢ়ি তুলিছে। তেওঁ লিখিছে “সেই স্কুল দুটা আছিল, এটা ‘হেমচন্দ্ৰ স্কুল’ আৰু আনটো ‘গুণাভিব্যাম স্কুল।’ অসমীয়া সেই প্ৰবীণ সাহিত্যিক দুগৰাকীক আমি আগত লৈ তেতিয়া সাহিত্য ক্ষেত্ৰত নামিছিলোঁহঁক। সিব্বিলাকৰ মাজত কোনো পিঠিয়াপিঠি মতভেদ নাছিল, মাথোন এজন নিবহনিপানী অসমীয়া লেখক, আনজন সংস্কৃতীয়া অসমীয়া লেখক; এজন উকা গদ্য লেখক, আনজন পদ্য-গদ্য লেখক, যেনে এজনে ‘হৈছে’ লিখে, আনজনে ‘হইছে’ লিখে ইত্যাদি। মই আছিলোঁ গদ্য লিখোঁতে ‘হেমচন্দ্ৰ স্কুল’ৰ আৰু পদ্য ৰচোঁতে ‘গুণাভিব্যাম স্কুল’ৰ।”

ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই ব্যাকৰণ ৰচনাৰে আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ পৰিশীলিত ৰূপ প্ৰতিষ্ঠা কৰি দিলে। এতিয়াৰ অসমীয়া ভাষাৰো সেয়ে ভেটি। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই প্ৰতিষ্ঠা কৰা এই ৰূপটো জনপ্ৰিয় কৰি তোলাত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ সম্পাদনাত ১৮৮২ খ্ৰীষ্টাব্দত প্ৰকাশিত হৈ ১৮৮৫ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে চলা ইংৰাজী আৰু অসমীয়াত দুটা ভাষাত ওলোৱা সাদিনীয়া বাতৰি কাকত ‘আসাম-নিউচ’ কাকতে। এই কাকতৰ প্ৰকাশক “দেশহিতৈষী ভদ্ৰলোক সকল” আছিল মাণিকচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ পুত্ৰ অন্নদাৰাম ঢেকিয়াল ফুকন। বেজবৰুৱাই তেওঁৰ ‘জীৱন-সৌৱৰণ’ত লিখিছে, “বাস্তৱিকতে আসাম নিউচ পঢ়ি তাৰ অসমীয়া লিখাৰ গঢ়ৰফালে ভালকৈ মন দিহে প্ৰথমতে মই অসমীয়া ভাষাত ৰচনা লিখিবলৈ শিকোঁ। ‘আসাম-নিউচে’ নিশ্চয় অসমীয়া ভাষাৰ যুগান্তৰ উপস্থিত কৰিলে।”^{১২}

‘অৰুনোদই’ৰ পৰা ‘আসাম-নিউচ’লৈকে এই চাৰিটা দশকত আধুনিক অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ জন্ম আৰু বিকাশত অসমীয়া ভাষাত প্ৰকাশিত পত্ৰ-পত্ৰিকাসমূহে একোটি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি গৈছে। দৰাচলতে ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত ‘অৰুনোদই’ৰ মাজত অসমীয়া ভাষাৰ যিটি নতুন ৰূপ গঢ় লৈ উঠিছিল, ‘আসাম-নিউচ’ত সি সকলো দোষ-ক্ৰটি

^{১০} মৌৰ জীৱন-সৌৱৰণ, বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, পৃ. ৪৬

^{১১} উল্লিখিত

^{১২} বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, পৃ. ৩৯

দূৰ কবি পূৰ্ণ প্ৰতিষ্ঠিত হ’ল। আনহাতে বিষয়ৰ ক্ষেত্ৰত ‘অৰুনোদই’ কাকতে বিভিন্ন বিষয়ৰ পৰিচয়মূলক ৰচনাৰে আৰু সাহিত্যৰ ধাৰাৰ ক্ষেত্ৰত আখ্যান আৰু গীতি-কবিতাৰ দৰে ধাৰাৰ প্ৰবৰ্তনেৰে কঢ়িয়াই অনা নতুনত্বই ‘আসাম বন্ধু’ত আহি এটি স্থিৰ ৰূপ ল’বলৈ আৰম্ভ কৰিছিলহি মাত্ৰ। এক কথাত ক’বলৈ গ’লে এই চাৰিটা দশক আছিল আধুনিক অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যই নতুন বাট বিচাৰাৰ আৰু আত্মপ্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰাৰ সময়। অসমীয়া ভাষাই এই সময়ছোৱাতে দুই প্ৰকাৰৰ আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে যুঁজ কৰিব লগীয়া হয় : অসমীয়া ভাষাক শিক্ষাৰ মাধ্যম আৰু প্ৰশাসনীয় তথা ন্যায়পালিকাৰ কাৰ্যৰ মাধ্যম স্বৰূপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ কৰা যুঁজ আৰু আধুনিক ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিবৰ কাৰণে কৰিব লগীয়া হোৱা যুঁজ। এই দ্বিতীয় যুঁজখনৰো আকৌ দুটা পৰ্ব অসমীয়া ভাষাই পাব কৰিব লগীয়া হৈছিল : ‘মিছনেৰি অসমীয়া ভাষাৰ পৰ্ব’ আৰু ‘হেমচন্দ্ৰ-প্ৰতিষ্ঠিত ধাৰাৰ পৰ্ব’। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰো এই চাৰিটা দশকৰ মাজত ক্ৰমবিকাশ সাধিত হৈছিল আৰু ই ক্ৰমাৎ নৱন্যাস যুগৰ ফালে আগবাঢ়িছিল।

অসমৰ বৌদ্ধিক জীৱনতো এই চাৰিটা দশকে পৰৱৰ্তী কালৰ বাবে নতুন বুনিয়াদ ৰচনা কৰি দিলে। অসমীয়া মানুহৰ মাজত ভাষিক জাতীয় চেতন্যৰ আৰু সাংস্কৃতিক জাগৰণৰো আৰম্ভণি আৰু বিকাশ ঘটিল এই সময়ছোৱাৰ ভিতৰতে। পাশ্চাত্য শিক্ষা, সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ লগত হোৱা সম্পৰ্ক, আধুনিক বাংলা ভাষা, সাহিত্য আৰু বাঙালী সংস্কৃতিৰ লগত ঘটা সম্পৰ্ক আৰু বাংলাৰ নৱজাগৰণৰ স্পৰ্শ এই তিনিওটাই আধুনিক অসমীয়া মনৰ জাগৰণে ঘটালে। এনেকৈয়ে অসম, অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি এটা নতুন যুগৰ ফালে আগবাঢ়ি গ’ল। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষৰ দশক দুটাত কলিকতাত সমবেত হোৱা বুদ্ধন সংখ্যক অসমীয়া ছাত্ৰই এই নৱজাগৰণৰ গতি কৰি তুলিলে দ্ৰুততৰ। আধুনিক অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ নৱজাগৰণক এটা বিশিষ্ট চৰিত্ৰ দান কৰি ইয়াক দ্ৰুততৰ কৰি তোলা শৰাইঘটীয়াসকলৰ আৰু আধুনিক অসমীয়া মানুহৰো মুখপত্ৰৰূপে কাম কৰিবলৈ প্ৰতিষ্ঠিত হ’ল ‘মাহিলি আলোচনী’ ‘জোনাকী’।

॥ দুই ॥

‘জোনাকী’ কেৱল এটি নাম নহয়, ই কেৱল এখন আলোচনী নহয়, ই এটা যুগ, এটা আন্দোলন আৰু নিজেই ই এক ইতিহাস। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ ‘জোনাকী’য়ে সৃষ্টি কৰিলে এটা ভাৱশক্তি (Spirit)। ঊনবিংশ শতিকাৰ নব্বৈৰ দশক-ৰ পৰা বিংশ শতিকাৰ ত্ৰিছৰ দশকলৈকে পঞ্চাশ বছৰৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ ভাব, বিষয়, ৰূপ আৰু ৰস সৃষ্টিত ‘জোনাকী’য়ে পেলোৱা প্ৰভাৱ অনস্বীকাৰ্য। এই সময়ছোৱাত, আনকি ‘জোনাকী’ কলিকতাৰ পৰা প্ৰকাশ হৈ থকা অৱস্থাতে কলিকতাৰপৰাই প্ৰকাশ পোৱা ‘বিজুলী’কৈ ধৰি ‘আৱাহন’ৰ সময়লৈকে, প্ৰকাশ লাভ কৰা অসমীয়া ভাষাৰ সকলো পত্ৰ-পত্ৰিকাই ‘জোনাকী’য়ে প্ৰতিষ্ঠা কৰা ভাবাদৰ্শৰেই আত্মপ্ৰকাশ আৰু আত্মবিস্তাৰ লাভ কৰিছিল। ‘জোনাকী’য়ে অসমীয়া মানুহৰ দুয়োটি চকুত সানি দিলে নৱন্যাসৰ নতুন অঞ্জন। ঐতিহ্যৰ পৰা লাভ কৰা ভাববাদী জীৱনবোধ, পশ্চিমৰ পৰা লাভ কৰা উদাৰ মানৱিকবোধ আৰু বংগৰ নৱজাগৰণৰ পৰা লাভ কৰা দেশাত্মবোধ—এই তিনিওটি উপাদানে ৰচনা কৰি দিয়া বৌদ্ধিক ভেটিত থিয় হৈ ‘জোনাকী’য়ে “নতুন প্ৰাণৰ ন চকুযুৰি”ত দীপ্তি ঢালি লৈ অসমীয়া মানুহক আহ্বান কৰিলে নতুন জীৱনৰ স্বপ্ন ৰচনা কৰিবলৈ।

১৮৮৮ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২৫ আগষ্টৰ দিনা ৬৭ নং মিৰ্জাপুৰ ষ্ট্ৰীটৰ বহাত বহা কলিকতীয়া ছাত্ৰসকলৰ চাহ-মেলতে গঠিত হ’ল অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধনী সভা। সেই সভাতে সৰ্ব সন্মতিক্ৰমে সিদ্ধান্ত কৰা হ’ল যে ‘আসাম বন্ধু’ আৰু ‘মৌ’ৰ মৃত্যুৰ পিছত হোৱা অসমীয়া আলোচনী কাকতৰ শূন্যতালৈ চাই এখন অসমীয়া মাহিলি কাকত উলিওৱাহওক। কিন্তু অৰ্থাভাৱৰ বাবে অ.ভা.উ.সা. সভাই কাকত এখন ততালিকে উলিয়াব নোৱাৰিলে। বেজবৰুৱাৰ ভাষাৰে, “ডাঙৰীয়া

জোনাকী : ভূমিকা

হবিবিলাস আগববালাৰ সুযোগ্য পুত্ৰ শ্ৰীযুত চন্দ্ৰকুমাৰ আগববালাই তেতিয়া বোধকৰোঁ, কলিকতাৰ প্ৰেছিডেন্সি কলেজৰ দ্বিতীয় বাৰ্ষিক শ্ৰেণীত এফ. এ. পঢ়িছিল। কলিকতাৰ বজাৰত ১০ নম্বৰ আৰ্মেনিয়ান ষ্ট্ৰীটত তেওঁলোকৰ ব্যবসায়ৰ নিজা কুঠী আছিল। শ্ৰীযুত চন্দ্ৰকুমাৰ আগববালা তাতে থাকি তেওঁলোকৰ বেহা-বেপাৰৰ কাৰ্য্যৰ তত্ত্বাবধান কৰিছিল, আৰু কলেজতো পঢ়িছিল। যিদিনা প্ৰথমতে তেওঁৰে সৈতে মোৰ চিনা-জনা হয়, সেইদিনাৰ পৰাই তেওঁৰ হাঁহি-মুখ, মিঠা কথা আৰু মোহময়ী ব্যবহাৰে মোৰ মন তেওঁৰ ফালে টানি নিলে। অচিৰতে আমাৰ দুয়োৰো মাজত বন্ধুতাৰ ঘনিষ্ঠতা সংস্থাপিত হ'ল। তেওঁৰ মনৰ ঢাল সাহিত্য-চৰ্চাৰ ফালে; আৰু মোৰো তথৈবচ। তেওঁ 'জোনাকী' নামেৰে এখন মাহেকীয়া কাকত উলিয়াবলৈ থিব কৰি আমাৰে সৈতে পৰামৰ্শ কৰিলে।^{১০}

বেজবৰুৱাৰ এই সৌৱৰণৰ লগত সংগতি ৰাখি বেণুধৰ শৰ্মাৰ 'অৰ্ঘ্যাবলী'ৰ^{১১} বিবৰণত চকু ফুৰালে পোৱা যায়, চন্দ্ৰকুমাৰ আগববালা (তেতিয়া তেওঁৰ উপাধি আছিল গুপ্ত)ৰ এই ইচ্ছা অ.ভা.উ.সা. সভাৰ সিদ্ধান্তৰে ফল হ'ব পাৰে। অ.ভা.উ.সা. সভাৰ পুঁজিৰ অভাৱৰ সমস্যা আৰু চন্দ্ৰকুমাৰৰ এখন মাহেকীয়া কাকত উলিওৱাৰ সামৰ্থ্য দুয়োটাৰ মণি-কাঞ্চন সংযোগ ঘটিল। বেজবৰুৱাৰ কথাৰ পৰা ভাব হয় 'জোনাকী' নামটো চন্দ্ৰকুমাৰেই দিয়া। তেওঁ প্ৰথম সংখ্যাতে 'জোনাকী' নামৰ কবিতাটিও লিখিছে। বেণুধৰ শৰ্মাই জনাইছে, চন্দ্ৰকুমাৰে দুটা চৰ্তত 'জোনাকী' কাকতখন সম্পাদনা আৰু প্ৰকাশৰ দায়িত্ব ল'বলৈ আগবাঢ়ি আহিল; এটা হ'ল অ.ভা.উ.সা. সভাৰ সভ্য মাত্ৰেই 'জোনাকী'ক আলোচনাত ধৰিব লাগিব, আৰু আনটো হ'ল প্ৰত্যেকেই 'জোনাকী'লৈ একোটি প্ৰবন্ধ লিখিব লাগিব। "এই দুটা চৰ্তৰ এটাও যদি কোনোবাই ভংগ কৰে বা পালন নকৰে, তেনে সভাই ১৫ (পোন্ধৰ) টকা জৰিমনা ভৰিব লাগিব।"^{১২} অ.ভা.উ.সা. সভাই এই চৰ্ত গ্ৰহণ কৰিলে। এনেকৈয়ে চন্দ্ৰকুমাৰ আগববালাৰ আৰ্থিক আৰু বৌদ্ধিক নেতৃত্বত অ.ভা.উ.সা. সভাই অসমীয়া সাহিত্যলৈ নতুন ধ্যান-ধাৰণাক আদৰণি জনোৱাৰ বাট কাটি উলিয়ালে। অসমীয়া সাহিত্য নবন্যাস যুগলৈ প্ৰবেশ কৰাৰ পথো এই একেটিয়েই।

অ.ভা.উ.সা. সভাৰ সিদ্ধান্ত আৰু চন্দ্ৰকুমাৰৰ প্ৰস্তাৱ এই দুয়োটিয়েই মাহিলি কাকত 'জোনাকী'ৰ প্ৰকাশৰ সম্ভাৱনা উজ্জ্বল কৰি তুলিলে। অ.ভা.উ.সা. সভাৰ প্ৰত্যেক সদস্যই 'জোনাকী'ৰ প্ৰকাশত সহায় কৰিবলৈ নীতিগতভাৱে প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ হ'ল। মহেশ্বৰ নেওগৰ ভাষাৰে, "প্ৰবাসী অসমীয়া মেছত ঘনাই সভা বহে; কলিকতাত থকা অসমীয়া নামৰ এটা কণামাকৰিও তালৈ নহাকৈ নাথাকে। নিজৰ পাল মতে হাতে পতি আছে কাম, নোহোৱাৰ নাই নাম, যুঁজৰ কুকুৰা যেন দেখি। যুঁজৰ কুকুৰা যুঁজতেই মৰে; গতিকে বোপাটিহঁতে যদি ইস্তাহানত পালে পালে ফেল মাৰিলে, মাৰিলে আৰু! দেশৰ কাম কৰোঁতেহে ফেল মাৰিছে, পাপ কাম কৰি নহয় নহয়! কোনোটিয়ে শনিবাৰে ইডেন গাৰ্ডেনত লুকাই লুকাই তাৰ খহটা বেঞ্চত বহি বহি নাটক লেখিব যাতে তাক পঢ়োঁতে আমাৰ পেটৰ নাড়ী কেইডাল ছিগে। কোনোটিয়ে আকাশ-পাতাল ভাবি ভাবি প্ৰাণৰ শিহৰণ দি কবিতা ৰচিব, যেন পঢ়োঁতা-শুনোঁতাই বিস্ময়-বিমিশ্ৰিত আনন্দ পায়। কোনোবাটিয়ে আকৌ হিয়াৰ চেনেহীজনীৰ কাউৰীঠেঙীয়া আখৰ চাই চাই বৰকৈ হুমুনিয়াহ এটা কাঢ়িব—কাকো আৰু হিয়া নিবিলাওঁ; তাৰ ফলত ৰাজশেখৰে কোৱাৰ দৰে মলআনিলা বিৰহিনীনীসাস-সংপঙ্কিনো জাআ তাকল্পপুমা ইৱ। কোনোৰেবা আকৌ মহাপুৰুষৰ জালি-কটা পুষ্প-হাৰৰ কথাই বা অসমীয়া ভাষাৰ কথাই বা সাতজনী নিগনি খীৰাই খোৱা কালৰ বতৰাৰ আলচ কৰিব। এইবোৰেইতো দেশ-গঠনৰ কাম, শ্লোগান দিয়াটোতো আৰু নহয়। এইবোৰেই সেই তৰুণ পুৰন্দৰসকলে অসমৰ বাবে নব্য ভাৰতৰ সংস্কৃতিৰ মানচিত্ৰখনত এডোখৰ সেউজীয়া ঠাই বোলালে।"^{১৩}

^{১০} বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাবলী, পৃ.

^{১১} অৰ্ঘ্যাবলী, পৃ.২১

^{১২} অৰ্ঘ্যাবলী,

^{১৩} কনকলাল বৰুৱা ৰচনাবলী, সম্পাদক, নন্দ তালুকদাৰ, মহেশ্বৰ নেওগৰ ভূমিকা, পৃ. ১১

জোনাকী : ভূমিকা

"শিশু-চটক টিপাটিকেইটিৰ মাজত বিয়াগোম পক্ষী কেন্দ্ৰীয় ব্যক্তি হ'ল চন্দ্ৰকুমাৰ। তেওঁৰেই আন্দোলনটোৰ মগজু। তেওঁ তেওঁৰ প্ৰথম কমবেড কৰি ল'লে বংপুৰীয়া টটা-টিঙা, তীখৰ, পাৰ্থ-সখি লক্ষ্মীনাথক। তাৰ পিছত দল বন্ধা কাৰবাৰ। হেমচন্দ্ৰ, গুণ্ণানন, ঘনশ্যাম, ৰমাকান্ত, পদ্মনাথ, বিষ্ণুপ্ৰসাদ, কনকলাল, ৰজনীকান্ত, সোণাৰাম আৰু কোন কোন আছিল, গোটেইবাহ গজগজীয়া ডেকা জুম বাঙিলে। আগৰ বানৰ হেমচন্দ্ৰ, গুণাভিৰাম, দুৰ্গাবটীয়া ঘৰতে থকা লম্বোদৰ, পানীন্দ্রনাথ, বত্ৰেশ্বৰ, কোনো বহি নাথাকিল। সকলোৰে দমদমীয়া জুইকুৰাত এথোলা এথোলা ঘিউ দিলেহি।"^{১৪}

এনেকৈয়ে আৰম্ভ হ'ল আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বিকাশ আৰু প্ৰতিষ্ঠাত প্ৰধান ভূমিকা গ্ৰহণ কৰা 'জোনাকী'ৰ কলিকতীয়া জীৱন-যাত্ৰা। বেজবৰুৱা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীকো অন্তৰ্ভুক্ত লৈ চন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্তই ১৮১০ শকৰ মাঘ মাহত 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যা সম্পাদনা আৰু প্ৰকাশ কৰি উলিয়ালে।

'জোনাকী'ৰ প্ৰকাশৰ আৰম্ভণি ইংৰাজী মাহটো কি আছিল? বেজবৰুৱাই ১৮১০ শকৰ মাঘ মাহ বুলিহে লিখিছে।^{১৫} 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম ভাগৰ (বছৰৰ সলনি ভাগ শব্দটো ব্যবহাৰ কৰিছিল) প্ৰথম সংখ্যা বেটুপাততো ১৮১০ শক বুলিহে আছে। বেণুধৰ শৰ্মাই তেওঁৰ 'অসমীয়া সাহিত্যৰ পৰমাশ্ৰয় পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী' গ্ৰন্থত ১৮৮৯ চনৰ ১৩ জানুৱাৰী বুলি লিখিছে।^{১৬} নন্দ তালুকদাৰে তেওঁৰ 'সম্বাদ পত্ৰৰ ৰ'দ কাঁচলিত অসমীয়া সাহিত্য' নামৰ পুথিত "১৮১০ শকৰ মাঘ বিহুৰ দিনা অৰ্থাৎ ১৮৮৯ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ১৩ জানুৱাৰীত 'জোনাকী' প্ৰকাশ হয়" বুলি লিখিছে।^{১৭} শ্ৰীযতীন্দ্রনাথ গোস্বামীয়ে 'জাগৰণ আৰু জোনাক' গ্ৰন্থত 'জোনাকী'ৰ জন্মদিন ৯ জানুৱাৰী বুলি লিখিছে।^{১৮} কিন্তু ডিম্বেশ্বৰ নেওগে ৯ ফেব্ৰুৱাৰী বুলি ঠাৱৰ কৰিছে।^{১৯}

জোনাকীৰ জন্মদিন ১৮৮৯ চনৰ জানুৱাৰী মাহত যে নাছিল বা সেই চনৰ মাঘ বিহুৰ আগে আগে যে নহয়, সেই বিষয়ে 'জোনাকী'ৰ ভিতৰৰ সাক্ষ্যই প্ৰমাণ দিয়ে। ১৮৮৯ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ১৮ জানুৱাৰীত পণ্ডিত আনন্দৰাম বৰুৱাৰ মৃত্যু হয়। আনন্দৰাম বৰুৱাৰ সৌৱৰণত 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম সংখ্যাতে 'শ্ৰীৰ' 'শ্ৰীৰই' অৰ্থাৎ শ্ৰীৰত্বেশ্বৰ মহন্তই লিখা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশিত হৈছিল। সেই সময়ত ৰত্বেশ্বৰ মহন্ত নগাঁৱতে থকাৰ কথা। যদি তেওঁ কলিকতাতো কেনেবাকৈ আছিল তেতিয়াও 'জোনাকী' ১৮ জানুৱাৰীৰ পিছত ওলাব লাগিব। এতেকে ডিম্বেশ্বৰ নেওগে লিখা আৰু যতীন্দ্রনাথ গোস্বামীয়েও প্ৰথমতে উল্লেখ কৰা ১৮৮৯ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ৯ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখটোৱেই 'জোনাকী'ৰ জন্মদিন হোৱা সকলো ফালৰ পৰাই সম্ভৱপৰ।

'জোনাকী' কিমানদিনলৈ জীয়াই আছিল সেই সম্পৰ্কেও আমাৰ সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীসমূহে এতিয়ালৈকে সঠিক খবৰ এটা দিব পৰা নাই। দেবেন্দ্রনাথ বেজবৰুৱাই তেখেতৰ 'অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী'ত "প্ৰায় ৭-৮ বছৰ এই কাকত কলিকতাৰ অ.ভা.উ.সা. সভাৰ পৰা ওলাইছিল"^{২০} বুলি কৈছে। ডঃ মহেশ্বৰ নেওগে "ষষ্ঠ বছৰলৈকে কাকতখনি কলিকতাত চলে"^{২১} বুলি আৰু ডঃ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই 'অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত'ত ১৮৮৯ চনত ওলাই ছবছৰমানৰ পিছত বন্ধ হয়"^{২২} বুলি কৈছে। শ্ৰীযতীন্দ্রনাথ গোস্বামীয়ে কৈছে "সম্ভৱ সপ্তম ভাগ প্ৰথম সংখ্যা ওলোৱাৰ পিছত কলিকতীয়া জোনাকীৰ প্ৰকাশ বন্ধ হয়।"^{২৩} এনে ধৰণৰ গৌণ উৎসৰ ভিত্তিতে কোনো কোনোৱে "১৮৮৯ চনৰ পৰা চাৰি

^{১৪} উল্লিখিত, পৃ. ৯

^{১৫} বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাবলী, পৃ.৫০

^{১৬} পৃ. ৩৩

^{১৭} পৃ. ১১৮

^{১৮} পৃ. ২৩; অসমীয়া সাহিত্যৰ চমু বুৰঞ্জী (পৃ. ২০৬) ত তেখেতে ৯ ফেব্ৰুৱাৰী বুলি কৈছিল।

^{১৯} New Light on History of Asamiya Literature, P. 391

^{২০} ২য় সংস্কৰণ, পৃ. ৩৫৩।

^{২১} অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা, ১৯৯৭, পৃ. ২৫১

^{২২} প্ৰথম সংস্কৰণ, ১৯৮১, পৃ. ৩১১।

^{২৩} জাগৰণ আৰু জোনাক, পৃ. ৪৩।

বছৰ একেবাহে চলে; পিছত আকৌ গুৱাহাটীৰ পৰা ১৯০১ চনৰ পৰা কেইবছৰমান চলিছিল^{১০} বুলি সিদ্ধান্ত কৰাও চকুত পৰিছে।

স্বয়ং বেজবৰুৱায়ো জীৱনৰ শেহৰ ফালে লিখা 'মোৰ জীৱন সৌৱৰণ'ত ভুলকৈ সুবিধে যে— 'ষষ্ঠভাগ জোনাকীৰ প্ৰকাশক শ্ৰীযুত মীনধৰ হাজৰিকা। এই ভাগৰ সম্পৰ্কেও পঞ্চম ভাগৰ সম্পৰ্কে কোৱা কথা নাখাটিবৰ কাৰণ নেদেখোঁ। ইয়াৰ পিছত আকাৰ সলাই ডাঙৰ আকৃতিৰে শ্ৰদ্ধাস্পদ সাহিত্যিক সুলেখক শ্ৰীযুত সত্যনাথ বৰা বি. এল. ডাঙৰীয়াৰ সম্পাদকতাত গুৱাহাটীৰ পৰা ওলাবলৈ ধৰে।^{১১} ভুলকৈ সুবিধে বুলি এইবাবে কৈছোঁ যে সপ্তম ভাগ 'জোনাকী'ত স্বয়ং বেজবৰুৱাবে 'আমাৰ সংসাৰ' (নাটিকা), 'জলকুঁৱৰী' আৰু 'চোৰ' গল্প আৰু 'অসমীয়া ভাষা' বিষয়ক ষষ্ঠ আৰু সপ্তম বক্তৃতা দুটা প্ৰকাশিত হৈছিল আৰু অষ্টম ভাগৰ প্ৰথম সংখ্যাত প্ৰকাশিত হৈছিল "বাপু আৰু শ্ৰীযুত" শিতানৰ এটি আলোচনা। এতেকে 'জোনাকী' অষ্টম বছৰ পৰ্যন্ত ওলাইছিল সেই সম্পৰ্কে সন্দেহ নাই। কিন্তু এই অষ্টম বছৰটো ১৮৯৬ খ্ৰীষ্টাব্দ নহয়। কাৰণ, ১৮৮৯ৰ পৰা ১৮৯২ লৈকে প্ৰথম চাৰি বছৰ প্ৰকাশ হোৱাৰ পিছত 'জোনাকী', '৯৩ আৰু '৯৪ এই দুটা চনত ওলোৱা নাছিল। পঞ্চম বছৰৰ সম্পাদকৰ কথাত "এবছৰ মাজতে নোলোৱাকৈ থাকি জোনাকীয়ে ঘূৰি আকৌ পাঠকসকলক দেখা দিছেহি" বুলি লিখাৰ বাবে দুবছৰ বন্ধ নহৈ এবছৰ বন্ধ হোৱা বুলি কোৱা হয়। শ্ৰীঅজিত কুমাৰ শৰ্মায়ো তেখেতৰ 'জোনাকীৰ আত্মকথা' নামৰ প্ৰবন্ধত^{১২} এবছৰ বুলিয়েই কৈছে। কিন্তু 'জোনাকীৰ' নাম-পাতত পঞ্চমভাগৰ চন দিয়া আছে— শক ১৮১৬-১৭ বুলি। ১৮১৬ শকৰ মাঘ হ'বলৈ হ'লে ১৮৯৫ চনৰ জানুৱাৰী হ'বগৈ লাগে। সেয়ে হ'লে মাজত দুটা বছৰ জোনাকী বন্ধ থাকিব লাগে। ষষ্ঠভাগ 'জোনাকী'ত ১৮১৭ শক, সপ্তম ভাগত ১৮১৮ শক আৰু অষ্টম ভাগত ১৮১৯ শক স্পষ্টভাৱে মুদ্ৰিত হৈ আছে। শ্ৰীঅজিতকুমাৰ শৰ্মাই তেখেতৰ উল্লিখিত প্ৰবন্ধত 'জোনাকী' কলিকতাৰ পৰা ১৯০০ চনলৈকে প্ৰকাশ হোৱা বুলি কৈছে।^{১৩} কিন্তু জোনাকীত মুদ্ৰিত 'শক'লৈ চকু দি দেখা গৈছে জোনাকী কলিকতাৰ পৰা ১৮৯৮ খ্ৰীঃলৈকে প্ৰকাশিত হৈছিল। অষ্টম ভাগৰ প্ৰথম সংখ্যাটো মাত্ৰ হাতত পৰাত আৰু তাৰ পিছৰ কোনো সংখ্যাৰ বিষয়ে একো এই পৰ্যন্ত নজনাতে 'জোনাকীয়ে' অষ্টম বছৰ পূৰ্ণ নকৰিলে বুলি ভবাৰ অৱকাশ আছে। দেখা যায়, কামৰ লেখেৰে নহ'লেও সময়ৰ লেখেৰে ১৮৮৯ৰ পৰা ১৮৯৮লৈ কলিকতীয়া জোনাকীৰ আমুস আছিল দহ বছৰ। এই দহ বছৰত ১২টাকৈ ১২০টা সংখ্যা ওলাব লাগিছিল যদিও আমাৰ হাতত পৰা তথ্য অনুসৰি প্ৰথম বছৰত ১১টা, দ্বিতীয় বছৰত ১২টা, তৃতীয় বছৰত ১০টা, চতুৰ্থ বছৰত ১১টা, পঞ্চম বছৰত ৭টা, ষষ্ঠ বছৰত ১১টা, সপ্তম বছৰত ৬টা আৰু অষ্টম বছৰত ১টা, মুঠ ৬৯টা সংখ্যাহে প্ৰকাশিত হৈছিল।

'জোনাকী'ৰ আঠ বছৰৰ ভিতৰত পাঁচজন সম্পাদকে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল। কিন্তু প্ৰথম বছৰটোত এজন নিনাও সম্পাদকো আছিল বুলি ভবাৰ থলো নোহোৱা নহয়।

'জোনাকী'ৰ প্ৰথম প্ৰতিষ্ঠাপক সম্পাদক আৰু প্ৰকাশক যে চন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত আছিল সেই সম্পৰ্কে কোনো সন্দেহ নাই। কিন্তু অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী লেখকসকলে কোৱাৰ দৰে চন্দ্ৰকুমাৰ গোটেই বছৰটো সম্পাদক হৈ থকা নাছিল। চন্দ্ৰকুমাৰ আছিল দেউতাক হৰিবিলাস আগৰৱালাৰ কলিকতাৰ ১০নং আৰ্মেনিয়ান ষ্ট্ৰীটত থকা ব্যৱসায়ৰ কুঠিত। এতেকে 'জোনাকী'লৈ প্ৰবন্ধ-পাতি আৰু টকা-পইচা পঠোৱাৰ ঠিকনাও আছিল সেয়ে। কিন্তু, 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম বছৰৰ ষষ্ঠ সংখ্যাত প্ৰকাশিত এখন বিজ্ঞপ্তিৰে 'জোনাকী'লৈ পঠোৱা প্ৰবন্ধ-পাতি তেতিয়াৰ পৰা ৫০ নং সীতাৰাম ঘোষ ষ্ট্ৰীটলৈ পঠাবলৈ আৰু টকা-পইচা ১০ নং আৰ্মেনিয়ান ষ্ট্ৰীটলৈ পঠাবলৈ কোৱাৰ পৰা সম্পাদক ৫০ নং সীতাৰাম ঘোষ ষ্ট্ৰীটত আৰু

প্ৰকাশক ১০ নং আৰ্মেনিয়ান ষ্ট্ৰীটত থকাটো নিশ্চিত হয়। ১০ নং আৰ্মেনিয়ান ষ্ট্ৰীটৰ ঠিকনা যিহেতু চন্দ্ৰকুমাৰৰ স্থায়ী ঠিকনা, এতেকে চন্দ্ৰকুমাৰ 'জোনাকী'ৰ প্ৰকাশকৰ দায়িত্বত থকাটো সহজে অনুমান কৰি ল'ব পৰা হয়। পিছৰ বিজ্ঞাপনত 'সম্পাদক সলনি' হোৱা কথাষাৰো যোগ হ'ল যদিও সম্পাদকনো কোন আছিল সেই কথা কোৱা নাছিল। এতেকে, ৫০ নং সীতাৰাম ঘোষ ষ্ট্ৰীটত কোন বা কোন কোন আছিল সেই কথাৰ গুং বিচাৰি পোৱা মতে তাত আছিল অ. ভা. উ. সা. সভাৰ ধন-উৰালী বমাকান্ত কাকতিও। নবম সংখ্যা 'জোনাকী'ত অ. ভা. উ. সা. সভাৰ টকা-পইচা ধন-উৰালী বমাকান্ত বৰকাকতিৰ নামত ৫০ নং সীতাৰাম ঘোষ ষ্ট্ৰীটলৈ পঠাবলৈ কোৱাৰ পৰাই এনে অনুমান কৰিব পাৰি। এতেকে, বেজবৰুৱাই 'জীৱন সৌৱৰণ'ত চন্দ্ৰকুমাৰক "জোনাকীৰ সৰ্বহ"^{১৪} বুলি কোৱা কথাষাৰৰ পৰাই বা বেণুধৰ শৰ্মাই "জোনাকীৰ বছৰটো পূৰ কৰিয়েই বি.এ. পৰীক্ষাৰ খবৰ ওলোৱাৰ পিছতে ১৮৯০ চনৰ এপ্ৰিল মাহত আগৰৱালা কলিকতা এৰি তেজপুৰলৈ আহিল"^{১৫} বুলি ক'লেও, পূৰা বছৰটো সম্পাদকৰ দায়িত্বত চন্দ্ৰকুমাৰ যে থকা নাছিল, সেই বিষয়ে আৰু সন্দেহ নাই। দ্বিতীয় বছৰৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব বহন কৰিছিল হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে। বেণুধৰ শৰ্মাই ২য় আৰু ৩য় দুয়ো বছৰৰ সম্পাদক হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আছিল বুলি ক'লেও^{১৬} ৩য় বছৰ আৰু ৪ৰ্থ বছৰৰ সম্পাদক যে বেজবৰুৱা আছিল সেই কথা বেজবৰুৱাই নিজেই কৈ গৈছে।^{১৭} অবশ্যে বেজবৰুৱাৰ শেষ বয়সত আগৰ বয়সৰ ঘটনা সৌৱৰ্যোতে ভুল হোৱাৰ সম্ভাৱনাও নোহোৱা নহয়। কিন্তু বিষয়-নিৰ্বাচনৰ পৰা বিভিন্ন বিষয়ত বেজবৰুৱাৰ হাতৰ স্পৰ্শ তৃতীয় বছৰৰ জোনাকীত অনুভৱ কৰিব পাৰি। বেজবৰুৱাৰ পিছত ১৮৯৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ 'জোনাকী'ৰ বাকলি-পাতত প্ৰকাশক হিচাপে সোণাৰাম চৌধুৰীৰ নাম আছে; সম্পাদকৰ নাম নাই। কেইবাটাও সাক্ষ্য মতে এই বছৰৰ সম্পাদক আছিল কনকলাল বৰুৱা। কনকলাল বৰুৱাই নিজেও তেওঁৰ অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ ভাষণত কৈছে, "উপৰোক্ত জোনাকী কাকতৰ ময়ো এবছৰ সম্পাদক আছিলোঁ।"^{১৮} অবশ্যে তেওঁ বছৰটোৰ কথা কোৱা নাছিল। কিন্তু ১৮৯৫ খ্ৰীঃত প্ৰকাশিত 'উজু কবিতা'ৰ প্ৰথম তাণ্ডৰণৰ পাতনিত, লেখক দুৰ্গাপ্ৰসাদ দত্ত (মজিন্দাৰ বৰুৱা) ই লিখিছে "এই পুথি যুগুত কৰাত জোনাকীৰ সম্পাদক কনকলাল বৰুৱা বি.এ. আৰু সমনীয়া শ্ৰীযুত বাধিকাপ্ৰসাদ বৰুৱা মহাশয়ে চকু ফুৰাই দি পুথিখনি ছপাবলৈ উৎসাহ দিয়াত অন্তৰে সৈতে তেওঁবিলাকৰ শলাগ লৈছোঁ।"

১৮৯৬ খ্ৰীঃত ষষ্ঠভাগ, ১৮৯৭ খ্ৰীঃত সপ্তম ভাগ আৰু ১৮৯৮ খ্ৰীঃত ওলোৱা অষ্টম ভাগ জোনাকীৰ বাকলি-পাতত প্ৰকাশক হিচাপে নাম আছে শ্ৰীমীনধৰ হাজৰিকাৰ। বেজবৰুৱাইও 'মোৰ জীৱন সৌৱৰণ'ত লিখিছে, "ষষ্ঠভাগ 'জোনাকী'ৰ প্ৰকাশক শ্ৰীযুত মীনধৰ হাজৰিকা।"^{১৯} আনহাতে দুৰ্গাপ্ৰসাদ দত্তৰ 'উজু কবিতা'ৰ ১৮৯৬ খ্ৰীঃত ওলোৱা ২য় তাণ্ডৰণৰ পাতনিত তেওঁ লিখিছে, "হাইকৰ্টৰ অসমীয়া অনুবাদক, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া পৰীক্ষক, অ.ভা.উ.সা. সভাৰ আৰু জোনাকীৰ সুবিজ্ঞ সম্পাদক শ্ৰীযুত বমাকান্ত বৰকাকতি বি. এ. বি. এল. ডাঙৰীয়াৰ আৰু ফাৰ্ণ্স বুকৰ অসমীয়া অৰ্থপুথি লিখোঁতা প্ৰিয়তম বন্ধু শ্ৰীযুত যোগেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা মহাশয়ে আগৰ পৰা গুৰিলৈ চকু ফুৰাই আৰ্হি কাকত শুধৰাই ছপোৱাই দিয়া বাবে দুয়োৰো ওচৰত কৃতজ্ঞতা নশলাগি থাকিব পৰা নাই।"

দুৰ্গাপ্ৰসাদ দত্তৰ ১৮৯৫ চনৰ আৰু ১৮৯৬ চনৰ দুয়োটা তাণ্ডৰণৰ 'উজু কবিতা'ৰ পাতনিৰ পৰা '৯৫ চনত কনকলাল বৰুৱা জোনাকীৰ সম্পাদক আৰু '৯৬ চনত বমাকান্ত বৰকাকতি জোনাকীৰ সম্পাদক থকাটো নিশ্চিত হয়। যদি সেয়ে হয় 'জোনাকী'ৰ বাকলি-পাতত এই দুবছৰৰ প্ৰকাশক স্বৰূপে কেৱল সোণাৰাম চৌধুৰী আৰু মীনধৰ

^{১০} বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, প্ৰাক্ উল্লিখিত।

^{১১} বেণুধৰ শৰ্মা, অসমীয়া সাহিত্যৰ পৰমাচাৰ্য পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, পৃ. ৩৪।

^{১২} উল্লিখিত প্ৰসংগ।

^{১৩} বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, প্ৰাক্ উল্লিখিত।

^{১৪} ভাষণাবলী, ১ম খণ্ড, সম্পা. অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা, পৃ. ৯৬

^{১৫} বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, পৃ. ৫০।

^{১০} বিজনলাল চৌধুৰী, জোনাকীৰ আলোড়ন, পৃ. ৩৩।

^{১১} বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, ১ম খণ্ড, পৃ. ৫০।

^{১২} সন্ধ্যাপ্তি, সম্পাদক, শংকৰ কাকতী বৰা, কলিকতা, ১৯৮৯, পৃ. ৫৫।

^{১৩} উল্লিখিত প্ৰবন্ধ।

জোনাকী : ভূমিকা

হাজৰিকাৰ নাম কিয় মুদ্রিত হৈছিল, এই প্ৰশ্নটো থাকি যায়। সংশ্লিষ্ট বছৰকেইটিৰ সম্পাদকসকলে ইচ্ছা নকৰাৰ বাবেই অ. ভা. উ. সা. সভাৰ হৈ প্ৰকাশকৰ দায়িত্ব বহন কৰা সকলবহে নাম মুদ্রণ কৰা হৈছিল বুলি অবশ্যে অনুমান কৰিব পাৰি।

সি যি কি নহওক লাগে, 'জোনাকী' আৰু অন্যান্য স্থানত পোৱা তথ্য-পাৰ্শ্বৰ ভিত্তিত 'জোনাকী'ৰ সম্পাদকসকলৰ নাম আৰু ঠিকনা তলত দিয়াৰ দৰে যুগুত কৰা হ'ল।^{১৬} অবশ্যে ঠিকনাসমূহ যে চন্দ্ৰকুমাৰৰ ঠিকনাৰ বাহিৰে, স্থায়ী নাছিল সেই কথা সংশ্লিষ্টসকলৰ আত্মজীৱনী, জীৱনী আৰু অন্যান্য উৎসয়ো নিশ্চিত কৰি ধৈছে।

১ম ভাগ	১৮১০-১৮১১	শ'ক	১৮৮৯	শ্ৰী:	শ্ৰীচন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত, ১০নং আমেনিয়ান ষ্ট্ৰীট, কলিকতা
২য় ভাগ	১৮১১-১৮১২	শ'ক	১৮৯০	শ্ৰী:	শ্ৰীহেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, ২নং ভবানী চৰণ দস্ত লেন, কলিকতা
৩য় ভাগ	১৮১২-১৮১৩	শ'ক	১৮৯১	শ্ৰী:	শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, ২নং ভবানীচৰণ দস্ত লেন
৪ৰ্থ ভাগ	১৮১৩-১৮১৪	শ'ক	১৮৯২	শ্ৰী:	শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, ১৮নং শোভাবাম বসাক লেন
৫ম ভাগ	১৮১৬-১৮১৭	শ'ক	১৮৯৫	শ্ৰী:	শ্ৰীকনকলাল বৰুৱা ^{১৭} , ৬৭নং মীৰ্জাপুৰ ষ্ট্ৰীট/৬২ নং সীতাবামঘোষ ষ্ট্ৰীট / ৩নং ওল্ড বৈঠকখানা চেকেণ্ড লেন
৬ষ্ঠ ভাগ	১৮১৭-১৮১৮	শ'ক	১৮৯৬	শ্ৰী:	শ্ৰীবমাকান্ত বৰকাকতি, ৫০নং সীতাবাম ঘোষ ষ্ট্ৰীট
৭ম ভাগ	১৮১৮-১৮১৯	শ'ক	১৮৯৭	শ্ৰী:	শ্ৰীবমাকান্ত বৰকাকতি
৮ম ভাগ	১৮১৯/২০	শ'ক	১৮৯৮/৯৯	শ্ৰী:	শ্ৰীবমাকান্ত বৰকাকতি ^{১৮}

৭ভাগ আৰু অষ্টম ভাগৰ সম্পাদকীয় টোকাৰ ভাষালৈ চাই শ্ৰীবমাকান্ত বৰকাকতিয়েই এই দায়িত্ব বহন কৰি থকা বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। সপ্তম বছৰৰ ১ম সংখ্যাৰ 'সম্পাদকৰ কথা'ত লিখিছে, "আগৰ সম্পাদকৰ লগতে সহকাৰী সম্পাদক এজনো নিযুক্ত কৰা হৈছে।"

অৰ্থাৎ, আগৰগৰাকী সম্পাদক শ্ৰীবমাকান্ত বৰকাকতি আছেই; লগত এজন সহকাৰীও দিয়া হ'ল। এই সহকাৰী গৰাকী বা কোন আছিল, এতিয়ালৈকে ধৰিব পৰা নাই। নিজৰ নাম প্ৰকাশৰ প্ৰতিও কোনো হাবিয়াস নথকা এইসকল লোক অ.ভা. উ.সা. সভা আৰু 'জোনাকী'ৰ প্ৰতিয়েই নহয়, জাতীয় দায়িত্বৰ প্ৰতি কিমান দায়বদ্ধ আছিল সেই কথা সহজে অনুমেয়।

'জোনাকী' প্ৰকাশৰ দায়িত্বও অ.ভা. উ. সা. সভাৰ একোগৰাকী সদস্যৰ ওপৰত ন্যস্ত কৰা হৈছিল। এতেকে, প্ৰকাশকৰ দায়িত্বও সম্পাদকতকৈ কোনো গুণে কম নাছিল। যিহেতু টকা-কড়িৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ছপোৱা আৰু বিতৰণ তথা বিক্ৰীৰ দায়িত্বও প্ৰকাশক ওপৰতে ন্যস্ত হৈ আছিল, এতেকে প্ৰকাশনৰ দায়িত্বত থকা গৰাকীৰে নাম পিছলৈ

^{১৬} "অৰুনোদইৰ পৰা জোনাকীলৈ" প্ৰবন্ধ, অসমৰ বাতৰি কাকত-আলোচনীৰ ডেবশ বছৰ ইতিহাস, সম্পাদক, শ্ৰীচন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া, পৃ. ১২১ত প্ৰকাশিত তালিকাত শ্ৰীসোণাবাম চৌধুৰী আৰু শ্ৰীমীনধৰ হাজৰিকাক সম্পাদক বুলি দেখুওৱা কথা শুদ্ধ হোৱা নাই। অবশ্যে ৭ম আৰু ৮ম ভাগৰ সম্পাদক কোন আছিল সেই বিষয়ে নিশ্চিত তথ্য নাপালেও, শ্ৰীবমাকান্ত বৰকাকতিয়েই থকা বুলি অনুমিত হয়।

^{১৭} নন্দ তালুকদাৰ, কনকলাল বৰুৱা, পৃ. ৪৫। কনকলাল বৰুৱা থকা ৩নং ওল্ড বৈঠকখানাৰ ঠিকনা ৩য় ভাগ জোনাকীৰ একাদশ-দ্বাদশ সংখ্যাত মুদ্রিত হৈছিল। আন এটি মন কৰিবলগীয়া কথা হ'ল যে ৫ম ভাগৰ 'সম্পাদকৰ কথা'ত "এবছৰ মাজতে নোলোৱাকৈ থাকি জোনাকীয়ে ঘূৰি আকৌ পাঠক সকলক দেখা দিছেই" বুলি লিখিছে। কিন্তু চতুৰ্থ ভাগৰ বছৰ ১৮১৩ ৰ পৰা ১৮১৪, আৰু পঞ্চম ভাগৰ হ'ল ১৮১৬ ৰ পৰা ১৮১৭ শ'ক। সেই ফালৰ পৰা চাবলৈ গ'লে মাজত ১৮১৪-১৫ লৈ আৰু ১৮১৫-১৬ লৈ দুবছৰ নোলোৱাকৈ থাকিব লাগে।

^{১৮} ৮ম ভাগৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ 'আত্মকথা'ত 'জোনাকী' তাৰ আগৰ বছৰ ওলাব নোৱাৰিলে বুলি জনাই কৈছে, ".....এবছৰ মুচকচ গৈ থাকি আকৌ জানিবা কোনোমতে উশাহ লৈছে"। এতেকে ৮ম ভাগৰ প্ৰকাশৰ সময় ১৮৯৮ চনৰ সলনি ১৮৯৯ ও হ'ব পাৰে।

জোনাকী : ভূমিকা

বেটুপাতত ছপোৱাবো ই এটা কাৰণ হ'ব পাৰে। প্ৰকাশকসকলৰ নাম-ঠিকনাৰ তালিকাখনৰ গুৰুত্বও সেইবাবে অনস্বীকাৰ্য।

১ম ভাগ	:	(বছৰ বা ভাগ আৰু চন বা শ'ক সম্পাদকৰ নাম-তালিকাত দিয়াৰ দৰেই হ'ব।) :	শ্ৰীচন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত, ১০নং আমেনিয়ান ষ্ট্ৰীট, কলিকতা।
২য় ভাগ	:	৮ম সংখ্যালৈকে	শ্ৰীচন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত, ৯ম সংখ্যাৰ পৰা শ্ৰীহেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, ২নং ভবানীচৰণ দস্ত লেন
৩য় ভাগ	:	শ্ৰীকনকলাল বৰুৱা, ৩ নং ওল্ড বৈঠকখানা চেকেণ্ড লেন,	কলিকতা
৪ৰ্থ ভাগ	:	শ্ৰীগোপীনাথ বৰুৱা, ১৮ নং শোভাবাম বসাক লেন,	কলিকতা
৫ম ভাগ	:	শ্ৰীসোণাবাম চৌধুৰী, ১৮ নং আমহাৰ্ট ষ্ট্ৰীটৰ পৰা,	কলিকতা
৬ষ্ঠ ভাগ	:	শ্ৰীমীনধৰ হাজৰিকা, ১২২ নং আমহাৰ্ট ষ্ট্ৰীট,	কলিকতা
৭ম ভাগ	:	শ্ৰীমীনধৰ হাজৰিকা, ১২২ নং আমহাৰ্ট ষ্ট্ৰীট,	কলিকতা
		৩য় সংখ্যাৰ প্ৰকাশক আছিল	শ্ৰীউপেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, আমহাৰ্ট ষ্ট্ৰীট; কলিকতা ^{১৯}
৮ম ভাগ	:	শ্ৰীমীনধৰ হাজৰিকা, ১২২ নং আমহাৰ্ট ষ্ট্ৰীট,	কলিকতা

'জোনাকী'ৰ বাওঁফালৰ পৃষ্ঠাৰ মাজতে "জোনাকী।" —এনেভাৱে এডাল দাঙি সহ নামটো আৰু সোঁফালৰ পৃষ্ঠাৰ মাজত বিষয়ৰ নামটো মুদ্রিত হৈছিল। পৃষ্ঠা সংখ্যা বাওঁফালৰ পৃষ্ঠাত বাওঁফালে দাঁতিত ওপৰত নামটোৰ সমানে সমানে আৰু সোঁফালৰ পৃষ্ঠাত সোঁফালে দাঁতিত ওপৰত বিষয়ৰ শিৰোনামৰ সমানে মুদ্রিত হৈছিল। প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাটোত পাইকা পইণ্টৰ আখৰ ব্যৱহৃত হৈছিল। পিছৰবিলাকত দহ পইণ্টৰ আখৰ ব্যৱহৃত হৈছিল। মন কৰিবলগীয়া কথা যে কলিকতীয়া 'জোনাকী'ৰ মুদ্রণ আছিল পৰিষ্কাৰ আৰু পৰিচ্ছন্ন; ক'তো অসমান আখৰ বা অসমান শাৰী নাই, ক'তো ছপাৰ স্পষ্টতাৰো কম-বেছ নাই। অথচ 'জোনাকী' কলিকতাৰ একেটা ছপাশালত ছপা কৰা হোৱা নাছিল। 'জোনাকী'ত পোৱা তথ্যৰেই ছপাশালসমূহৰ পৰিচয়ো দাঙি ধৰা হ'ল।

১ম ভাগ ছপা কৰা ছপাশাল :	বামনাৰায়ণ যন্ত্ৰ, ৭১ নং পাথুৰিয়াঘাট ষ্ট্ৰীট, মুদ্ৰক - শ্ৰীকালী প্ৰসন্ন বসু।
২য় ভাগ ছপা কৰা ছপাশাল :	কলিকতা প্ৰিণ্টিং হাউছ, ১৫৩ নং কৰ্ণওৱালিচ ষ্ট্ৰীট। (মুদ্ৰকৰ নাম উলিয়াব পৰা নগ'ল)
৩য় ভাগ ছপা কৰা ছপাশাল :	"মণিকা" যন্ত্ৰ, ১৭ নং ৰঘুনাথ চট্টোপাধ্যায় ষ্ট্ৰীট। মুদ্ৰক - শ্ৰীহৰিপদ পাল। ^{২০}
৪ৰ্থভাগ ছপা কৰা ছপাশাল :	আদি ব্ৰাহ্মসমাজ যন্ত্ৰ, কলিকতা। মুদ্ৰক - শ্ৰীকালিদাস চক্ৰৱৰ্তী।
৫ম ভাগ ছপা কৰা ছপাশাল :	১৪ নং কলেজ স্কোৱাৰ ইউনিভাৰ্চিটি প্ৰেছ, কলিকতা। মুদ্ৰক - শ্ৰীমহেন্দ্ৰনাথ বন্দ্যোপাধ্যায়।
৬ষ্ঠ ভাগ ছপা কৰা ছপাশাল :	বাধাৰমণ প্ৰেছ, ১২২ নং আমহাৰ্ট ষ্ট্ৰীট। মুদ্ৰক - শ্ৰীনৃত্যগোপাল চক্ৰৱৰ্তী।
৭ম ভাগ ছপা কৰা ছপাশাল :	ছপাশাল আৰু ছপাওঁতাৰ নাম পত্ৰ প্ৰাপ্ত সংখ্যা সমূহত পোৱা নগল। ^{২১}
৮ম ভাগ ছপা কৰা ছপাশাল :	

^{১৯} ছাত্ৰসকল অসমলৈ আহিলে কেতিয়াবা আন এজনক দায়িত্ব দিয়া বা এমাহ বা দুমাহ 'জোনাকী'ৰ প্ৰকাশ বন্ধ থকাৰ খবৰ দিয়ে, জোনাকীৰ বিভিন্ন সময়ৰ 'সম্পাদকৰ কথা'ই।

^{২০} ৩য় ভাগৰ ১১শ- ১২শ সংখ্যাৰ "হোমিওপ্যাথিক ষ্টোৱ'ৰ বিজ্ঞানপনৰ পৃষ্ঠাৰ তলত "কলিকতা প্ৰিণ্টিং হাউচ যন্ত্ৰত শ্ৰীনবীনচন্দ্ৰ চৌধুৰীৰ দ্বাৰাই ছপা হ'ল" বুলি মুদ্রিত হোৱালৈ চাই আটাইকেওটা সংখ্যা 'মণিকা যন্ত্ৰ'ত ছপা কৰা হোৱা নাছিল। এটি পৃষ্ঠাত 'বামনাৰায়ণ যন্ত্ৰ'ত ছপা কৰা হ'ল বুলিও মুদ্রিত হৈছে।

^{২১} শ্ৰীমীনধৰ হাজৰিকা নিজেও ১২২ নং আমহাৰ্ট ষ্ট্ৰীটৰ বহাত আছিল, আৰু বাধাৰমণ প্ৰেছে একে ঠাইতে অৱস্থিত। এতেকে, তেনে এটি সমীকৰণ কৰিব পৰাৰ সম্ভাৱনা আছে। প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে মীনধৰ হাজৰিকা আছিল মাজুলীৰ বেলগুৰি অঞ্চলৰ। মাজুলীৰ শিলিখা গুৰিৰ শ্ৰীদিলীপ কুমাৰ ফুকনৰ পৰা পোৱা তথ্য মতে তেওঁ কলিকতাৰ পৰা আহি জাহাজ কোম্পানীৰ চাকৰিত সোমায়। কোম্পানীৰ চাকৰিত নাজিৰালৈ বদলি হোৱাৰ পিছত তেওঁ খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰাৰ ফলত পূৰ্বৰ পৰিয়ালৰ লগত সম্পৰ্ক নোহোৱা হয়।

জোনাকী : ভূমিকা

পূৰ্বে কৈ অহা হৈছে যে কলিকতীয়া 'জোনাকী' আছিল ডিমাই আকাৰৰ আৰু গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী' আছিল ক্ৰাউন আকাৰৰ। 'জোনাকী'ৰ বেটুপাততে সূচীপত্ৰ ছপা কৰা হৈছিল। সূচীপত্ৰত থকা বিয়য়সমূহৰ বিপৰীতে লেখকসকলৰ নাম নিদি দ্বিতীয় সংখ্যাৰ পৰা সূচীৰ ওপৰতে এই সংখ্যাৰ লেখকসকলৰ নাম বুলি নামবোৰ ছপা কৰা হৈছিল। বেটুপাতৰ চতুৰ্থ পৃষ্ঠাত বছৰটোৰ পাঁজি এখন মুদ্ৰিত হৈছিল। তাৰ তলতে পৰ্বদিন বুলি বছৰটোৰ আঠোটা পৰ্ব ছপা কৰা হৈছিল। পিছলৈ ভিতৰৰ পৃষ্ঠাৰ উপৰিও চতুৰ্থ বেটুপাততো একো একোটি বিজ্ঞাপন ছপোৱা হৈছিল। তদুপৰি 'জোনাকী'য়ে যিসকলৰ পৰা বছৰেকীয়া বৰঙনি পাইছিল তেওঁবিলাকৰ নাম "খন পোৱা বছৰ" এই শিতানত ছপা কৰিছিল। তদুপৰি যিসকলৰ ওচৰত 'জোনাকী' পোৱা যাব সেইসকলৰ নামো বেলেগে প্ৰকাশ কৰা হৈছিল। 'জোনাকী'ৰ এই এজেন্ট আৰু গ্ৰাহকসকলৰ নামৰ তালিকায়ো সময়ত কোনো বিষয়ে সহায় কৰিব পাৰে।

প্ৰথম বছৰ 'জোনাকী'তে ডিব্ৰুগড়ৰ বনেশ্বৰ গুপ্ত আৰু তেজপুৰৰ হৰিপ্ৰসন্ন সেন আৰু বংশীধৰ বৰুৱাৰ নাম "আমাৰ সলনি এজেন্ট" এই পৰিচয়েৰে ছপা কৰা হৈছিল। অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত কলিকতীয়া 'জোনাকী' বিতৰণৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰা সকলৰ নাম-তালিকা এখনি প্ৰথম বছৰ জোনাকীত পোৱা তথ্যৰ ভিত্তিত উদাহৰণ স্বৰূপে যুগুত কৰি দিয়া হ'ল।

ডিব্ৰুগড়	: শ্ৰীবনেশ্বৰ গুপ্ত, শ্ৰীগণেশ্বৰাম আগবঢ়ালা।
গুৱাহাটী	: শ্ৰীগোলাপচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য, শ্ৰীবিদ্যাধৰ বৰুৱা (১ম বছৰ ৮ম সংখ্যাত শ্ৰীবিদ্যাধৰ দাস নামটো ছপা হৈছিল), শ্ৰীৰজনীকান্ত বৰদলৈ।
মঙ্গলদৈ	: শ্ৰীকনকচন্দ্ৰ শৰ্মা, শ্ৰীৰজনী কুমাৰ দাস।
নগাঁও	: শ্ৰীবল্লেশ্বৰ মহন্ত।
শ্বিলং	: শ্ৰীলক্ষ্মীৰাম বৰুৱা।
যোৰহাট	: শ্ৰীবুদ্ধীন্দ্রনাথ ভট্টাচাৰ্য।
শিৱসাগৰ	: শ্ৰীত্ৰিনয়ন বৰকাকতী।
উত্তৰ গুৱাহাটী	: শ্ৰীগজেন্দ্ৰলাল বৰুৱা।

তৃতীয় বছৰ 'জোনাকী'ত পোৱা এজেন্টৰ নাম :

শিৱসাগৰ	: বেণুধৰ মজিন্দাৰ বৰুৱা।
উত্তৰ গুৱাহাটী	: কৃষ্ণৰাম বৰুৱা।
ঢকুৱাখনা	: পানীন্দ্রনাথ গগৈ।
তেজপুৰ	: বংশীধৰ বৰুৱা।
যোৰহাট	: ৰুদ্ৰেশ্বৰ শৰ্মা।
গুৱাহাটী	: গোপাল কৃষ্ণ দে।
শ্বিলং	: মধুকান্ত বৰুৱা।
গোলাগাট	: ঘনশ্যাম বৰুৱা।

পৰৱৰ্তী বছৰবিলাকৰ আমাৰ হাতত পৰা সংখ্যাসমূহত এজেন্টসকলৰ নাম থকা পৃষ্ঠাটো পোৱা নাই। উল্লিখিত নাম আৰু আমাৰ হাতত নপৰা নামসমূহে এটা কথা প্ৰমাণ কৰিছে আৰু কৰিব যে সেই সময়ত উচ্চশিক্ষিত, উচ্চ পদস্থ আৰু সামাজিকভাৱে প্ৰতিষ্ঠিতসকলেও 'জোনাকী'ৰ এজেন্টৰ দায়িত্ব লৈ এটি জাতীয় দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য পালন কৰিছিল। ঔপন্যাসিক ৰজনীকান্ত বৰদলৈ, সংগীতাচাৰ্য লক্ষ্মীৰাম বৰুৱা, আভিধানিক বুদ্ধীন্দ্রনাথ ভট্টাচাৰ্য, চিন্তাশীল লেখক আৰু কবি বল্লেশ্বৰ মহন্তৰ দৰে লোকে 'জোনাকী'ৰ এজেন্টৰ দায়িত্ব লোৱাটো মন কৰিবলগীয়া বিষয়।

জোনাকী : ভূমিকা

'জোনাকী'ৰ প্ৰত্যেক সংখ্যা কিমান সংখ্যককৈ ছপোৱা হৈছিল তাৰ কোনো লেখ 'জোনাকী'য়ে ক'তো দিয়া নাই। গ্ৰাহকৰ সংখ্যাই 'ছত্ৰসকলে প্ৰকাশ কৰা' এই কাকতখনৰ ছপা ব্যয় যে সম্পূৰ্ণকৈ দিব পৰা নাছিল নাইবা অনেক গ্ৰাহকে (খন পোৱা 'বছৰ'ত নাম পোৱা সকল নহয়) 'জোনাকী' নিয়মীয়াকৈ পায়ো যে মূল্য আদায় দিয়া নাছিল, তেনে খবৰ-সমূহো 'জোনাকী'ত প্ৰকাশিত "গ্ৰাহকসকললৈ মিনতি" নাইবা "বিজ্ঞাপন" আদি শিৰোনামত প্ৰকাশিত আহ্বানৰ পৰা জনা যায়।

প্ৰথম বছৰ তৃতীয় সংখ্যাত "গ্ৰাহকসকললৈ মিনতি" শিৰোনামেৰে লিখিছে :

যিসকল ডাক্ষৰীয়ালৈ কাকত পঠিওৱা হ'ব লাগিছে তেওঁলোকৰ পৰা খন বা পত্ৰ পালে আমি বড় উৎসাহিত হম। আচৰিত কথা যে গ্ৰাহকসকলে আমাৰ অভাৱ দেখি পোৱা নাই। টকা ভগন কৰিলেহে কাকত উলিয়াব পাৰি, সেই টকা গ্ৰাহকসকলৰ হাতত। আমাক ধাৰত পেলালে গ্ৰাহক ডাক্ষৰীয়াসকলহে ধাৰত পৰিব এইটী তেওঁলোকে জানেই। "জোনাকীৰ" গৰাকী গ্ৰাহক সকলেই। ইতি

প্ৰকাশক।

ষষ্ঠ সংখ্যালৈকে 'জোনাকী'ৰ বেচ পাঁচসিকি কৰি ৰখা হৈছিল যদিও ষষ্ঠ সংখ্যাৰ পৰা সকলোৰে পৰা ডেৰ টকাকৈ লোৱা হ'ব বুলি দিয়া বিজ্ঞাপনেও 'জোনাকী'য়ে সন্মুখীন হোৱা অৰ্থ সংকটৰ ইংগিত দিয়ে। অবশ্যে পৰৱৰ্তী সংখ্যাবিলাকতো বছৰেকীয়া বৰঙনি এটকা চাৰি অনা আৰু প্ৰতি সংখ্যাৰ বৰঙনি চাৰি অনা ৰখা হৈছিল। প্ৰথম বছৰ অষ্টম সংখ্যা 'জোনাকী'ত খন নিদিয়া গ্ৰাহকসকলক "আৰু পলম নকৰি দিবলগীয়া ফেৰি দি নিজেই মুক্ত" হ'বলৈ প্ৰকাশকে মিনতি জনায়। দশম সংখ্যাত "সৰহভাগ গ্ৰাহকে আজিলৈকে জোনাকীৰ বেচ পঠোৱা নাই" বুলি জনাই বেচ পঠাবলৈ অনুৰোধ কৰে।

দ্বিতীয় বছৰ 'জোনাকী'ৰ শেহৰ সংখ্যাত জনায় যে তৃতীয় বছৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ পৰা 'জোনাকী'ৰ পৃষ্ঠা সংখ্যা বাঢ়ি ২৪ ৰ পৰা ৩২ পৃষ্ঠা হ'ব আৰু এই সংখ্যাৰ পৰা 'জোনাকী'ত সুন্দৰ ঐতিহাসিক উপন্যাস এখনি ওলাব। সেইখন উপন্যাস যে বেজবৰুৱাৰ 'পদ্মকুমাৰী' সেই কথা সহজবোধ্য। কিন্তু এই বিজ্ঞাপনত 'জোনাকী'ৰ পৃষ্ঠা সংখ্যা বাঢ়িলেও বেচ নাবাঢ়ে বুলি কৰা ঘোষণাই 'জোনাকী'ৰ গভীৰ অৰ্থ সংকট নোহোৱাটোকে সূচনা কৰে। তদুপৰি তৃতীয় বছৰ সম্পাদকৰ নিবেদনৰ পৰা জনা যায় যে আগৰ কেইবছৰত "বছৰে বছৰে জোনাকীৰ ন-গ্ৰাহকৰ সংখ্যা বহুত বাঢ়িছে।" সম্পাদকে লিখিছে "সেই কাৰণে পেটে সৈতে আমি তেওঁবিলাকৰ শলাগ লৈছোঁ আৰু লম। কিন্তু বৰ বেজাৰেৰে আমি জনাবলৈ বাধ্য হৈছোঁ যে গ্ৰাহকসকলৰ ভিতৰৰ বহুতে জোনাকীৰ তাকৰীয়া বেচ ফেৰা আজিলৈকে দিয়া নাই।.....জোনাকীৰ উন্নতি দেখিবলৈ ভাল পোৱা গ্ৰাহকসকলে যেন সোনকালে জোনাকীৰ বেচ ফেৰা আদায় কৰে এয়েহে সম্পাদকৰ বিনীত নিবেদন। যি সকল গ্ৰাহকে কাকত লৈ আজি তিনিবছৰে জোনাকীক পাই এটাৰেও সহায় কৰা নাই, আমি অতি দুখিত অন্তঃকৰণেৰে সৈতে তেওঁবিলাকৰ নামে আৰু ভবিষ্যতলৈ জোনাকী নপঠিয়াবলৈ বাধ্য হ'লোঁইক।"

পঞ্চম বছৰৰ পৰা কাকতখন ওলোৱাৰ সময়ত "সম্পাদকৰ কথা"ত তাৰ আগৰ এবছৰ জোনাকী বন্ধ হৈ থকাৰ কথা উনুকিয়াই কৈছে, "গ্ৰাহকসকলে নিজ নিজ কৰ্তব্য বুজি কাকতৰ বেচখিনি নিয়মমতে দি থাকিলে কাকতো সদায় নিয়মমতে ওলাই থাকে। আশা কৰোঁ আমাৰ গ্ৰাহকসকলে এই কথা জানি যেন আকৌ জোনাকীক যমৰ পদূলি নোপোৱায়গৈ।" চতুৰ্থ বছৰ পিছত জোনাকী বন্ধ হোৱাৰ কাৰণ যে কিছুসংখ্যক গ্ৰাহকৰ পৰা মূল্য আদায় নোপোৱা সেই কথাৰ ইংগিত "সম্পাদকৰ কথা"ত প্ৰতিধ্বনিত হৈছে। উল্লেখ কৰি অহা হৈছে এই সংখ্যাৰ সম্পাদক আছিল কনকলাল বৰুৱা আৰু প্ৰকাশক আছিল সোণাৰাম চৌধুৰী। পঞ্চম বছৰৰ পৰা জোনাকীৰ বেচ কমাই ডাক মাচুলে সৈতে বছৰেকীয়া বৰঙনি সকলোৰে বাবে এটকা কৰা হয় বুলিও সম্পাদকে ঘোষণা কৰে। পঞ্চমভাগৰ চতুৰ্থ সংখ্যাত পুনৰ সম্পাদকে

জোনাকী : ভূমিকা

জনায়, “বৰ দুখৰ কথা আজিলৈকে বহুত গ্ৰাহকে জোনাকীৰ বেচ ফেৰা পঠোৱা নাই।” ষষ্ঠ বছৰৰ আৰম্ভতো “সম্পাদকৰ কথা”ত এই বুলি আক্ষেপৰ সুৰ বাজি উঠিছে, “সাধাৰণৰ পৰা নিয়মমতে সহানুভূতি পোৱা হ’লে জোনাকীৰ অবস্থা আজি বহুত উন্নত দেখা গ’লহেঁতেন।” একে বছৰৰ তৃতীয় সংখ্যাত “জোনাকীৰ গ্ৰাহকসকললৈ এই বুলি জনাইছিল, “টকাই হৈছে ঘাই মূল; হাতত টকা নাথাকিলে কাকত সময়মতে ওলাবৰ আশা নাই। এই কাৰণে আমি আমাৰ গ্ৰাহকসকলক জনাওঁ যে তেওঁবিলাকে যেন অনুগ্রহ কৰি জোনাকীৰ দিবলগীয়া পইচাকিটি দি পঠাব।” এই একে শিতানতে “আসামৰ ডাকৰ গোঁসাই সকলোকো জোনাকীক সহায় কৰিবৰ নিমিত্তে গোহাৰি” জনোৱা হৈছিল। সপ্তম বছৰৰ আৰম্ভতে “সম্পাদকৰ কথা”ত পুনৰ গ্ৰাহকৰ পৰা বেচ নোপোৱাৰ সংবাদ প্ৰকাশিত হৈছিল। সম্পাদকে লিখিছে, “যোৱা বছৰত যিসকল গ্ৰাহকে জোনাকীৰ তাকৰ বেচ ফেৰা দিবলৈ পাহৰি আছে, অনুগ্রহ কৰি এতিয়া পঠিয়াই জোনাকীৰ আৰু দেশৰ হিত সাধে যেন।” এই একে বছৰতে পুনৰ “আত্মকথা”ত জোনাকীৰ অৰ্থ-সংকটৰ কথা ফুটি উঠিছে। “আত্মকথা”ত কৈছে, “এই হেন অকালত, দুৰ্ভিক্ষ দিনত, মাৰি-মৰকত আৰু দৈৱিক দুৰ্ঘটনাৰ কালত আমি কলিকতা হেন চহৰত গ্ৰাহকে পুঠৌ নকৰিলে কি খায় জীম? হেলাত কাৰ্যনাশ, গ্ৰাহকৰ আওকাণত আমাৰ প্ৰাণ নাশ।” স্বাভাৱিকতে কলিকতা হেন চহৰত এমুঠি অসমীয়া ছাত্ৰই আৰু যুৱকে কিমান শ্ৰম আৰু কষ্টেৰে কাকতখন উলিয়াব লগা হৈছিল সেই কথা কেবল অনুভৱ-যোগ্য। সম্পাদক, প্ৰকাশক, লেখক, বেচোঁতা কোনেও কোনো পাবিতোষিক নোপোৱাকৈ আৰু নোলোৱাকৈ কলিকতাৰ পৰা এখন কাকত আঠ বছৰ চলোৱাৰ আঁৰত এটা মাত্ৰ শক্তিয়েই ক্ৰিয়া কৰি আছিল; সেই শক্তি হ’ল এক প্ৰবল স্বদেশ-হিতৈষণা।

জোনাকীত বিজ্ঞাপন

উনবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া আলোচনীত কিতাপ-পত্ৰৰ বিজ্ঞাপন আৰু অন্যান্য বিষয়ৰ বিজ্ঞাপন কেনেভাৱে প্ৰকাশিত হৈছিল সেই কথা জানিবলৈ স্বাভাৱিকতে মন যায়। কাৰণ বিজ্ঞাপনৰ বিষয়, ভাষা আৰু প্ৰকাশ বীতিয়ে একোটা যুগৰ সংশ্লিষ্ট সমাজৰ মানসিক গাঁথনি আৰু মানসিক প্ৰকৃতিৰে যে আভাস দিয়ে এনে নহয়, বিজ্ঞাপনে সমকালীন আৰ্থ-সামাজিক অবস্থাবো ইংগিত দিয়ে। এইফালৰ পৰা বিজ্ঞাপনসমূহৰ পদ্ধতিগত অনুসন্ধানৰ এক বিশেষ মূল্য আছে।

অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথম আলোচনী-কাকত ‘অৰুনোদই’ৰ পাতত ‘অসমীয়া ল’ৰাৰ মিত্ৰ’ৰ বাতৰিহে আছে বিজ্ঞাপন নাই। অৱশ্যে ‘অৰুনোদই’ কাকতৰ দুটা ৰূপৰ প্ৰকাশনৰ ভিতৰত আলোচনী-ৰূপটোৱেই কেবল হাতে চুকি পোৱাত আছে (একত্ৰ সংকলন ১৮৪৬-৫৪, সম্পা. মহেশ্বৰ নেওগ)। তাতকৈ দীঘল আকাৰত বাতৰি কাকত হিচাপে উলিওৱা ৰূপটোৰ দুটামান সংখ্যা গুৱাহাটীৰ চি. বি. চি. এন. ই. আই.ৰ পুথিভঁৰালত আছে যদিও তাতো বিজ্ঞাপন দেখা পোৱা নাই। তদুপৰি ১৮৫৭ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা ১৮৮০ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে প্ৰকাশিত ‘অৰুনোদই’ৰ সংখ্যাবোৰ এতিয়াও দুখ্ৰাপ্য হৈ পৰাৰ বাবে সেই সময়ৰ কাকতত যদি বিজ্ঞাপন মুদ্ৰিত হৈছিল, জনা নাযায়। ‘আসাম বন্ধু’ (১৮৮৫-৮৬) আৰু ‘মৌ’ (১৮৮৬-৮৭) ত বিজ্ঞাপন নাছিল। অৱশ্যে সেই সময়লৈকে যে অসমীয়া কিতাপ প্ৰকাশিত হৈছিল তাৰ তথ্য পোৱা গৈছে। তদুপৰি ১৮৯৬ খ্ৰীঃত অ. ভা. উ. সা. সভাৰ হৈ শ্ৰীমাকান্ত বৰকাকতী আৰু শ্ৰীকনকলাল বৰুৱাই সম্পাদনা আৰু প্ৰকাশ কৰি উলিওৱা অসমীয়া পুথিৰ তালিকাত সাঁচিপতীয়া পুথিৰ উপৰিও ছপা পুথি ধৰি সাতশ ত্ৰিছখন কিতাপৰ নাম সন্নিবিষ্ট হৈছিল। ১৮৮৭ চনলৈকে কিতাপ আৰু অন্যান্য বিষয়ৰ বিজ্ঞাপন অসমীয়া কাকতত নোলোৱাৰ দুটা কাৰণ থাকিব পাৰে। প্ৰথমটো হ’ল কিতাপৰ প্ৰকাশ তেতিয়ালৈকে ব্যবসায় হৈ উঠা নাছিল; দ্বিতীয়টো কাৰণ হ’ব পাৰে যে বিজ্ঞাপনৰ ধনেৰে কাকত উলিওৱাৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ কথা হয়তো ভবা নাছিল। ‘জোনাকী’ প্ৰকাশৰ সময়ৰ পৰা অবস্থাৰ কিছু পৰিৱৰ্তন ঘটিছিল। কাৰণ ‘জোনাকী’ গুণাভিৰাম বৰুৱা নাইবা বলিনাৰায়ণ বৰাৰ দৰে তুলনামূলকভাৱে আঢ় বস্ত্ৰ লোকে প্ৰকাশ কৰা নাছিল;

জোনাকী : ভূমিকা

ছাত্ৰই। এতেকে তেওঁবিলাকে নিজৰ মাহেকীয়া খৰচৰ পৰা বচোৱা ধনেৰে দিয়া বৰঙনিয়েই ‘জোনাকী’ প্ৰকাশৰ মূল ধন হ’লেও সেয়ে যথেষ্ট নাছিল। এতেকে তেওঁবিলাকে অন্য উৎসবো সন্ধান কৰিব লগীয়া হৈছিল।

‘জোনাকী’ৰ প্ৰথম সংখ্যাতে প্ৰকাশিত ‘জোনাকীৰ নিয়ম’ শিতানত, ‘ইয়াত জাননী দিয়াৰ বেচ, ৮ সাৰিলৈকে, সাৰিয়ে ০। তাৰ ওপৰে সাৰিয়ে /°। ছবাৰলৈ জাননী দিবৰ হ’লে সাৰিয়ে /° নিৰিখে বেচ লোৱা হয়” বুলি ঘোষণা কৰিছিল।^{১০} প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে ‘জোনাকী’ৰ প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ বেটুপাতৰ তৃতীয় পৃষ্ঠাত কিতাপৰ দুটি বিজ্ঞাপন প্ৰকাশিত হৈছিল; প্ৰথমটি আছিল ‘শ্ৰমবংগ’ নাটকখনৰ, আৰু দ্বিতীয়টি আছিল কীৰ্ত্তনপুথি সমন্বিতে আন সাতখন পুথিৰ বিজ্ঞাপন। অৱশ্যে ‘জোনাকী’ত “বিজ্ঞাপন” শব্দৰ সলনি “জাননী” শব্দটোহে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ বিজ্ঞাপন দুটি আছিল এনেধৰণৰ :

(১) জাননী
ছপা হইছে
“শ্ৰম-বঙ্গ”

কেইজনমান শিক্ষিত অসমীয়া ডেকাৰ দ্বাৰা “স্যেক্‌ম্পিয়াৰৰ কমেডি অৱ এৰচ’ৰ অসমীয়া ভাষালৈ ভাঙ্গনি। বেচ খনে ১৭. ছয় অনা। দহ খন একেলগে ল’লে তিন টকা। ডাক মাছুল খনে ৬ দুই পয়ছ। ধনে সৈতে মোলৈ লেখিলে পাব।

১০৭ নং আমহাষ্ট ষ্ট্ৰীট
কলিকাতা।

শ্ৰীচী, চলিহা
এজেন্ট।

(২) কীৰ্ত্তন

শ্ৰীযুত হৰিবিলাস গুপ্তৰ ওচৰত তেজপুৰ আৰু ডিব্ৰুগড়ত তলত লিখা পুথিবিলাক পোৱা যায়—কাৰাবাক লগা হ’লে ধন পঠাই দিলেই তেওঁ পাব :—

	বেচ	ডাক মাছুল
কীৰ্ত্তন ও নামঘোষা	১।।.	√. (তিনি অনা)
শ্ৰীমন্তাগৰত শেষ ছোৱা	২.	√.
গুৰুচৰিত	৫০.	√.
ভক্তি বত্ৰাৱলী	৫০.	/০
কাব্য কুসুম	।।০	৬
সীতা সয়ম্বৰ নাটক	০।	৬
ভটিমা	।০	৬
গুণমালা	√.	৬

(সৰহকৈ পুথি ল’লে এখন কাব্য কুসুম উপহাৰ দিয়া হয়।)

^{১০} /০ এই চিনটো হ’ল এটকাৰ বোল ভাগৰ এভাগ এক অনাৰ।

জোনাকী : ভূমিকা

প্রসংগক্রমে উল্লেখযোগ্য যে এই 'কাব্য কুসুম' পুথিখন গুণাভিব্যাস বৰুৱাই সংকলন আৰু সম্পাদনা কৰা প্ৰথম অসমীয়া কবিতাৰ পুথি।

১নং বিজ্ঞাপনটো প্ৰথম বছৰ দ্বিতীয় সংখ্যাতো প্ৰকাশিত হৈছিল। প্ৰথম বছৰৰ ষষ্ঠ সংখ্যাত "সাহিত্য বিচাৰ" গ্ৰন্থৰ বিজ্ঞাপন প্ৰকাশিত হৈছিল। ইয়াত "জোনাকী" শব্দটো আৰু নাই। বিজ্ঞাপনটো এনে ধৰণৰ :

(৩) সাহিত্য বিচাৰ।

শ্ৰীযুত সত্যনাথ বৰাৰ দ্বাৰাই প্ৰণীত। ইয়াক পঢ়িলে বিজ্ঞান, ইতিহাস, উপন্যাস, নাটক আৰু গান লেখিবৰ সহজ উপায় শিকিব পাৰি। মূল্য ১।০ আঠ অনা, ইন্স্কুলীয়া ল'ৰাৰ নিমিত্তে ৭ ডাকমাচুল ২ পয়ছ। ভেজিউ পেয়েবোল ডাকত পঠোৱা যায়।

শ্ৰীলক্ষ্মীপ্ৰসাদ বৰুৱা

৬২ নং সীতাবাম ঘোষৰ ষ্ট্ৰীট, কলিকাতা।

"জোনাকী"ৰ প্ৰথম বছৰ অষ্টম সংখ্যাত প্ৰকাশিত এটি বিজ্ঞাপন চাওক। ইয়াত কিন্তু "জোনাকী" শব্দটোৰ পুনৰাগমন ঘটিছে।

(৪) জ্ঞাননী।

তলত লেখা কিতাপ ৩খন মোৰ ওচৰত পোৱা যায়। মাহজন (পদ্য);—যথার্থ মহাজন কাক বোলে? অকল সত্ৰত থাকিলেই মহাজন নহয়; যিবোৰ গুণ থাকিলে যথার্থ মহাজন হ'ব পাৰে ইয়াত লেখা হৈছে।

মূল্য খনে /০- ১৬ খনত ১

মিনতি (পদ্য);—ঐকান্তিক ভক্তি পুস্তক ঐ ঐ

বেজালি (১ম ভাগ);— ইয়াত আমাৰ দেশৰ মন্ত্ৰ ও ঐশ্বৰ লেখা হৈছে। খনে ৮০ অনা

শ্ৰীদিবাকৰ শৰ্ম্মা, শিৱসাগৰ।

নৱম আৰু দশম সংখ্যা "জোনাকী"ত এম্, এ, নামৰ এজন লোকে "আসাম বন্ধু"ৰ প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যা বিচাৰি এখন "জ্ঞাননী" প্ৰচাৰ কৰিছিল। তাৰ বাবে উচিত মূল্য দিবলৈ মান্তি বুলিও জনাইছিল। ই যদিও কিতাপ-কাকতৰ বিজ্ঞাপন নহয়, তথাপি বিষয়ৰ লগত সংগতি থকা বুলি অনুভূত হয়।

ব্যৱসায়িক ভিত্তিত অসমীয়া পুথিৰ প্ৰকাশন গঢ় লৈ নুঠাত, কেবল কিতাপৰ বিজ্ঞাপনেৰে কাকত চলোৱা সম্ভৱ হৈ উঠা নাছিল। এতেকে, 'জোনাকী'য়ে আন আন বিষয়ৰ বিজ্ঞাপনলৈ হাত মেলিব লগীয়া হৈছিল। কলিকতাৰ কিছু ব্যৱসায়ীয়েও অসমত তেওঁবিলাকৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ বিক্ৰীৰ বজাৰ এখনৰ বাবে 'জোনাকী'ক আশ্ৰয় কৰিবলৈ পাই সম্ভৱতঃ ভালেই পাইছিল। এই অনুমানৰ ভেটিটো হ'ল কেইটামান বিষয়ৰ বিজ্ঞাপনৰ ধাৰাবাহিক প্ৰকাশ। অবশ্যেই বিজ্ঞাপনৰ ভাষা আছিল অসমীয়া। 'জোনাকী'ৰ কৰ্মকৰ্তাসকলেই যে সেই ভাষা প্ৰস্তুত কৰি দিছিল সেই বিষয়েও সন্দেহ কৰিব লগীয়া নাই। ভাষাৰ গাঁথনি চায়েই সেই কথা অনুমান কৰিব পাৰি। 'বি. বসু এণ্ড কোম্পানীৰ সালসা'ৰ বিজ্ঞাপনৰ ভাষা আছিল এনে : "যি তিনিকুড়ি বছৰীয়া বুঢ়া, যাৰ গাৰ মঙহ সোটেৰা-সুটুৰি হৈছে, যাৰ ককাল হালিব লগীয়া হৈছে, তেওঁ তিনি মাহলৈ এই বি. বসু এণ্ড কোম্পানীৰ সালসা খাই চাওক, গালৈ সচাকৈয়ে ডেকা কাল অহা যেন লাগিব।"

জোনাকী : ভূমিকা

আমাৰ হতত থকা তথ্য মতে 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম বছৰৰ পঞ্চম সংখ্যাত কিতাপৰ বিজ্ঞাপনৰ উপৰিও এটি বিজ্ঞাপন ওলায় Oriental Life Assurance Co. ৰ। ইয়াতেই প্ৰথম 'বিজ্ঞাপন' শব্দটোও ব্যবহৃত হৈছে। এই এশৰীয়া বিজ্ঞাপনটি আছিল এনে ধৰণৰ :

"জীৱন বীমাৰ সমস্ত কাগজ ও অন্যান্য বিবৰণ আমাৰ নিকট প্ৰাপ্তব্য।

শ্ৰীনিশিকুমাৰ ঘোষ, এজেন্ট গৌহাটী।"

প্ৰথম বছৰৰ পৰাই বিবিধ বিষয়ৰ বিজ্ঞাপন ওলাবলৈ আৰম্ভ কৰে। ওৰিয়েণ্টেল এছুৰেঞ্চৰ বিজ্ঞাপনৰ পিছতে ধাৰাবাহিকভাবে প্ৰকাশ পোৱা এটা বিজ্ঞাপনৰ শিৰোনাম হ'ল "কালীঘাটত অসমীয়াৰ পাণ্ডা!!!" বিজ্ঞাপন-দাতা আছিল কলিকতাৰ ঈশ্বৰ গাঙ্গুলীৰ লেনৰ শ্ৰীহেমচন্দ্ৰ বন্দ্যোপাধ্যায়। তেওঁৰ বিজ্ঞাপনটো আছিল এই : "অসমীয়া মহোদয় যি সকলে কলিকাতাত কালীধাম দৰ্শন কৰিবলৈ আহিলে মোৰ ঘৰত থাকিবলৈ আৰু মোৰ হতুৱাই পূজা সেৱাদি কৰিবলৈ সকলো বৰমৰে সুবিধা পাব। ধুবুৰীৰ পৰা সদীয়ালৈকে অসমৰ নানা ঠাইৰ যিসকল মহোদয়ে কালীধাম দৰ্শন কৰিছেহি, সিবিলাক সকলোৰেই মোক অনুগ্রহ কৰি পুৰোহিত বৰণ কৰি গৈছে।"

হেমচন্দ্ৰ বন্দ্যোপাধ্যায়ৰ পৰিয়ালে যদি তেওঁবিলাকৰ পুৰণি কাকত-পত্ৰ ৰাখিছে, কালীধাম দৰ্শন কৰা অসমীয়া মানুহৰ তালিকা এখন নিশ্চয় উলিয়াব পৰা হ'ব। জগন্নাথৰ পাণ্ডাৰ হাতত এতিয়াও জগন্নাথলৈ গৈ যি সকলে সেই পাণ্ডাক ধৰিছে সেই সকলৰ নাম-ঠিকনা সংৰক্ষিত হৈ আছে।

জোনাকীৰ প্ৰথম বছৰৰ একাদশ-দ্বাদশ সংখ্যাত "কে. স্মিথ কোং"ৰ "ন-টক উলিউবা কেমিকেল সোণৰ অলঙ্কাৰ"ৰ এক পৃষ্ঠাজোৰা বিজ্ঞাপনটিয়ে সেই সময়ৰ কেমিকেল সোণৰ অলঙ্কাৰৰ মূল্যৰ আভাস এটি দাঙি ধৰিছে।

"কেমিকেল সোণৰ নানা প্ৰকাৰ অলঙ্কাৰ"ৰ আন এটা বিজ্ঞাপন দ্বিতীয় বছৰৰ 'জোনাকী'ত প্ৰকাশিত হৈছে। এইটো বিজ্ঞাপন "আবেদালি কোং"ৰ। ইয়াত "গেবাণ্টি" দিয়াৰ উপৰিও কে, স্মিথতকৈ শতকৰা আঢ়ৈ টকা অধিক বেহাই মূল্য (৫০ টকাৰ ওপৰত) দিয়াৰো প্ৰতিশ্ৰুতি দিছে।

দ্বিতীয় বছৰৰ পৰা জোনাকীত প্ৰকাশিত বিজ্ঞাপনবিলাক আছিল এনে ধৰণৰ : "৬৭নং মূজাপুৰ ষ্ট্ৰীট"ত থকা "কে, কে মিত্ৰ এণ্ড ছন"ৰ "ইউনিভাৰস্যাল হোমিউপ্যাথিক হল"ত পোৱা ঐশ্বৰ; নগাঁৱৰ মিছাৰ উদয়বাম দাসে এবিধা মাটিত নাৰিকল-তামোল আদিৰ সৈতে "পকিঘৰ" এটা ১৫০০ টকাত বিক্ৰীৰ বাবে দিয়া বিজ্ঞাপন, ২৬নং মিৰ্জাপুৰ ষ্ট্ৰীটৰ পি.ছি. দাসে উলিউবা "ইলেকট্ৰো কেমিকেল সোণৰ বুটাম আৰু আঙঠি"ৰ বিজ্ঞাপন; পি.ছি. দাসৰ বিজুলীৰ কলমৰ বিজ্ঞাপন, এইচ শৰ্ম্মণৰ 'আঠধতুৱা বিজুলীৰ অঙ্গঠি, অনন্ত, কবচ আৰু কলমৰ বিজ্ঞাপন; মুৰ্খাজি ব্ৰাদাৰ্ছৰ "নানাবিধ দেশী আৰু বিদেশী কাপোৰ" "কপাহী কাপোৰ, পাট, ন-ন ফ্যাসনৰ কোট, কামিজ, তিৰুতাৰ বডীচ", সোণ ৰূপ গিল্টিৰ নানা বিধৰ অলঙ্কাৰ, আটী, ফণি, আঁতৰ-গোলাপ আদি মনোহাৰী বস্ত্ৰ, কিতাপ" আদিৰ বিজ্ঞাপনৰ লগতে "আসামৰ উৎপন্ন চাহ, ৰবৰ, লা, সৰিয়হ, তুলা, মুগা আৰু এৰী কাপোৰ, বাঘনখ, বাঘছাল" আদি ক্ৰয় কৰাৰ বিজ্ঞাপন; আৰ. লায়েল এণ্ড কোম্পানীৰ ঘড়ী আৰু দেশী সোণৰ মালৰ বিজ্ঞাপন; 'জোনাকী' ছপোৱা কলিকতা প্ৰিন্টিং হাউছৰ বিজ্ঞাপন; "ডিপ্লমা পোৱা সৰ্বপ্ৰথম অসমীয়া ধাই" নগাঁৱৰ শ্ৰীমতী অম্বিকা দেৱীৰ এশৰীয়া পৰিচয়মূলক বিজ্ঞাপন; গুৱাহাটীৰ ভোলানাথ বৰুৱাৰ এৰী, পাট, বেচম আদি "আসাম দেশৰ" সকলো কাপোৰ পোৱাৰ বিজ্ঞাপন; কে এণ্ড ব্ৰাদাৰৰ ঘড়ীৰ বিজ্ঞাপন; কলিকতাৰ কিৰণচন্দ্ৰ দত্তই দিয়া "লাহৰ বস্ত্ৰ"ৰ বিজ্ঞাপন; দাস এণ্ড কোম্পানীৰ ঘড়ীৰ বিজ্ঞাপন; ডাক্টৰ চি. বসুৰ জৰাদি নাশক মিশ্ৰ; এচ. চি বসু এণ্ড কোম্পানীৰ সালসা আৰু চুলিৰ কলপৰ বিজ্ঞাপন; দেবেন্দ্ৰনাথ সেন কবিৰাজৰ কবিৰাজী ঐশ্বৰ বিজ্ঞাপন; মল্লিক নেফিউ এণ্ড কোম্পানীৰ "নতুন ঘামৰ কাপোৰ"ৰ বিজ্ঞাপন; এইচ. বসুৰ সুবাসিত কুস্তলীন, পদ্মগন্ধ কুস্তলীন, গোলাপ-গন্ধ কুস্তলীন তেলৰ বিজ্ঞাপন, পুৰণি ছব প্ৰভৃতিৰ মহৌষধ বিজয়া-বটীকাৰ বিজ্ঞাপন; আদি বিবিধ বিষয়ৰ বিজ্ঞাপন 'জোনাকী'ত ছপা হৈছিল।

‘জোনাকী’ৰ বিজ্ঞাপনসমূহে ‘জোনাকী’ক সহায় কৰাৰ উপৰিও বিজ্ঞাপনদাতাসকল নিজেও নিশ্চয় উপকৃত হৈছিল। নহ’লে কিছু বিজ্ঞাপন ধাৰাবাহিকভাবে প্রকাশিত নহ’লহেঁতেন। বিজ্ঞাপনেৰে পণ্যদ্রব্য গ্ৰাহকৰ ওচৰ চপাই দিয়াৰ এই পদ্ধতিটো ‘জোনাকী’য়ে অসমত কাৰ্যকৰীভাৱে প্ৰবৰ্তন কৰিলে। বিজ্ঞাপনহ ‘জোনাকী’ৰ সকলোবোৰ সংখ্যা সংবন্ধিত নহ’লেও বিজ্ঞাপনৰ যিখিনি নমুনা পোৱা হৈছে সেইখিনিয়েই এই বিষয়ৰ এটা স্পষ্ট ধাৰণা দিব বুলি আশা কৰা হৈছে।

গুৱাহাটীয়া ‘জোনাকী’তো বিজ্ঞাপন প্রকাশিত হৈছিল যদিও কলিকতীয়া ‘জোনাকী’ৰ দৰে বিবিধ বিষয়ৰ বিজ্ঞাপন লাভ কৰা নাছিল। গুৱাহাটীৰ পৰা প্রকাশিত প্ৰথম সংখ্যাৰ বেটুপাতত ‘শিবসাগৰ পুথি ভঁৰাল’ নামৰ কিতাপৰ দোকানৰ জাননী; দ্বিতীয় সংখ্যাত ইয়াৰ লগতে শ্ৰীপদ্মচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ আৰ্যুবেদীয় অসমীয়া ঔষধৰ বিজ্ঞাপন; সপ্তম সংখ্যাত লক্ষ্মীকান্ত কবিত্ব আৰু বিশ্বনাথ বেজবৰুৱাৰ কবিত্বজী ঔষধৰ বিজ্ঞাপন, ইত্যাদি বিজ্ঞাপনৰ বাহিৰে বিবিধ বিষয়ৰ বিজ্ঞাপন প্রকাশ পোৱা নাছিল। শেষৰ বছৰত কলিকতাৰ এম. এন.আৰ্জিভিৰ জোতাৰ বিজ্ঞাপন, বেংগলৰ বংপুৰ জিলাৰ কবিৰাজ বাসুদেৱ চক্ৰৱৰ্তীৰ গোদন্ত ভঙ্গৰ বিজ্ঞাপন আদিৰ বাহিৰে আন বিজ্ঞাপন ‘জোনাকী’য়ে পোৱা নাছিল। ১৮২৬ শকৰ শাওণ মাহৰ ‘জোনাকী’ত প্রকাশ পোৱা ‘উকা পাটৰ উৰ্মাল’ৰ বিজ্ঞাপন দিয়া ‘গৌহাটীৰ উজান বজাৰ’ৰ শ্ৰীৰঘুনাথ চৌধুৰী গৰাকী কবি ৰঘুনাথ চৌধুৰীয়েই হ’ব লাগে।

‘জোনাকী’ বুলি ক’লেই দৰাচলতে চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, বেজবৰুৱা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী—এই ত্ৰিমূৰ্তিৰ লগতে তেওঁবিলাকৰ সমকালীন কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকললৈ আৰু তেওঁবিলাকৰ উদ্যোগত ওলোৱা কাকতখনলৈকে মনত পৰে। কিন্তু ১৮৯৮ খ্ৰীঃত কলিকতাৰ পৰা ওলোৱা ‘জোনাকী’ৰ প্রকাশ বন্ধ হৈ গ’লেও ১৯০১ খ্ৰীঃৰ পৰা ‘জোনাকী’ গুৱাহাটীৰ পৰা প্রকাশ পাবলৈ ধৰে। গুৱাহাটীয়া ‘জোনাকী’ৰ সম্পাদক আছিল আধুনিক অসমীয়া গদ্যশৈলীৰ ইতিহাসৰ বেকন-স্বৰূপ সত্যনাথ বৰা। গুৱাহাটীয়া জোনাকীৰ আকাৰো ডাঙৰ হয়। কাকতখন প্রকাশ হৈ থকাৰ তাৰিখ মতে ১৯০৩ চন পৰ্যন্ত ওলালেও অনিয়মীয়া প্রকাশৰ ফলত ই ১৯০৪ চনৰ পিছতহে জোনাকীয়ে চিৰদিনৰ বাবে ‘জোনাক’ দিবলৈ এৰিলে। প্ৰসংগতঃ এই কথাও উল্লেখযোগ্য যে সত্যনাথ বৰাৰ দৰে লোকৰ হাতত সম্পাদনাৰ ভাৰ পৰিলেও জোনাকীয়ে কলিকতীয়া জোনাকীৰ মান আৰু প্ৰভাৱ বক্ষা কৰিছিল বুলি ক’ব নোৱাৰি। তথাপি গুৱাহাটীয়া জোনাকীৰ গুৰুত্ব যে নাছিল, এনে নহয়।

১৯০১ চনৰ পিছতে যদিও অসমৰ একাংশ ছাত্ৰ কলিকতাত পঢ়িবলৈ গৈছিল, তেওঁবিলাকৰ সংখ্যা ক্ৰমাৎ কমি আহিছিল। কাৰণ ১৯০১ চনত গুৱাহাটীত কটন কলেজ আৰম্ভ হোৱাৰ পিছত অসমৰ ছাত্ৰই কলেজীয়া শিক্ষাৰ বাবে কলিকতালৈ যোৱাৰ প্ৰয়োজনীয়তাও নাইকিয়া হ’ল। একপ্ৰকাৰ ক’বলৈ গ’লে অসমৰ বাবে কলেজীয়া শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰ কলিকতাৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ স্থানান্তৰিত হ’ল। সেই একে বছৰতে ‘জোনাকী’ও গুৱাহাটীৰ পৰা প্রকাশিত হোৱাৰ ঘটনাটো পৰিকল্পিত নহ’লেও কাকতালীয়া বুলি ক’ব পাৰি। সি যি কি হওক, কলিকতাত যিদৰে অ. ভা. উ. সা. সভাৰ দ্বাৰাই ‘জোনাকী’ প্রকাশিত হৈছিল গুৱাহাটীৰ পৰা প্রকাশিত নতুন খণ্ড ‘জোনাকী’ও গুৱাহাটীৰ অ.ভা.উ.সা. সভাৰ দ্বাৰাই প্রকাশিত হৈছিল। গুৱাহাটীয়া ‘জোনাকী’য়ে কলিকতীয়া ‘জোনাকী’ৰ আৰ্হি আৰু আদৰ্শৰেই বাট বুলিছিল।

১৮২৩ শকত গুৱাহাটীৰ পৰা ওলোৱা নতুন খণ্ড ‘জোনাকী’ৰ দহোটা সংখ্যা, ১৮২৪ শকত কলিকতীয়া ‘জোনাকী’ৰ আকাৰ আছিল ৮ ডিমাই আকাৰ। বেচ আছিল বছৰি ১। পাঁচ সিকি। খনে ০ (দুই অনা)। অৱশ্যে পঞ্চম সংখ্যাত ঘোষণা কৰে যে ষষ্ঠ সংখ্যাৰ পিছৰ পৰা ছাত্ৰ ও আন আটায়েৰে পৰা ১।। কৈ লব। কিন্তু আলোচনীখনত বেচ ১। কৈয়ে লিখা দেখা যায়। ছাত্ৰৰ নিমিত্তে অৱশ্যে ১টকা বেচ ধাৰ্য কৰা হৈছিল। ১৯০১ চনত গুৱাহাটীৰ পৰা ‘জোনাকী’ ডাঙৰ আকাৰত উলিয়ালেও ‘বেচ নবঢ়াই আগৰদৰে ১টকা কৰা হ’ল’ বুলি নিয়মাবলীত উল্লেখ কৰা হৈছিল। ‘জোনাকী’ৰ প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ পৰা বেটুপাতৰ দ্বিতীয় পিঠিত ছপা কৰা হৈছিল ‘জোনাকীৰ নিয়ম’।

জোনাকীৰ নিয়ম।

- ১। “জোনাকী” মাহে মাহে ১৬ পিঠি কৈ ওলাব। মাজে সময়ে বাঢ়িও থাকিব।
- ২। বেচ বছৰি ১। পাঁচ সিকি। ছাত্ৰৰ নিমিত্তে ১.এটকা মাথোন। ৩ মাহৰ ভিতৰতে ধন নাপালে পিছলৈ ১।।০ নিৰিখে লোৱা যাব। খনে ০। অনাকৈ। ইয়াত জাননী দিয়াৰ বেচ, ৮ সাৰিলৈকে, সাৰিয়ে ০। তাৰ ওপৰে সাৰিয়ে ০। ছবাৰলৈ জাননী দিবৰ হ’লে সাৰিয়ে ০। নিৰিখে বেচ লোৱা হয়। ধন তলত লিখা নামে পঠাব লাগে। নতুবা ঠায়ে ঠায়ে তেওঁৰ সলনি এজেন্টসকলক দিলেও হ’ব। ধন পোৱাৰ বছৰি কাকতৰ পিঠিত দিয়া হ’ব। যদি ধন পঠোৱাৰ দুমাহৰ ভিতৰতে কাৰো ধনৰ বছৰি কাকতত নোলায় তেনে তেওঁ তলত লিখা জনক জনাব। পাছলৈ এওঁ জগৰীয়া নহ’ব।
- ৩। প্ৰবন্ধাদি “সম্পাদকৰ” নামে ১০ নং আশ্মেনিয়ান ষ্ট্ৰীট কলিকাতালৈ পঠাব লাগে। লেখা ফট্ফটীয়া হ’ব লাগিব। কাকতৰ এপিঠি সুদা ৰাখিব লগিব। কাৰো প্ৰবন্ধ ছপা নহ’লে ওভতাই পঠাবলৈ গাত লোৱা নাযায়।
- ৪। কোনো গ্ৰাহকে ঠাই লৰালে, তলত নাম দিয়া জনক যেন জনায়, তেহে তেওঁ গ্ৰাহকে পোৱাকৈ নিয়মমতে কাকত পঠাই থাকিব পাৰিব। কোনো গ্ৰাহকে কোনোবা মাহৰ কাকত নাপালে এমাহৰ ভিতৰতে জানিবলৈ দিলে ভাল হয়।

শ্ৰীচন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত

জোনাকী প্রকাশক।

১০নং আশ্মেনিয়ান ষ্ট্ৰীট

কলিকাতা।

আমাৰ সলনি এজেন্ট

শ্ৰীবনেশ্বৰ গুপ্ত — ডিব্ৰুগড়।

শ্ৰীহৰি প্ৰসন্ন সেন — তেজপুৰ

শ্ৰীবংশীধৰ বৰুৱা তেজপুৰ

গুৱাহাটীয়া জোনাকীৰ “নিয়মাবলী”ত সামান্য সাল-সলনি কৰা হৈছিল। এই ‘নিয়মাবলী’ খনো ছব্ব তুলি দিয়া হ’ল :

নিয়মাবলী।

- ১। জোনাকীত প্রকাশ কৰিবৰ নিমিত্তে প্ৰবন্ধবিলাক সম্পাদকৰ নামে পঠিয়াব লাগিব, আৰু প্ৰবন্ধবিলাক ফট্ফটীয়াকৈ কাকতৰ এপিঠিত লেখি পঠাব। যি মাহৰ কাকতত প্ৰবন্ধ ছপা হ’ব লাগিব, তাৰ আগৰ মাহতে সি সম্পাদকৰ হাত পাবহি লাগিব।
- ২। জোনাকী সম্বন্ধে দিব লগা টকা কড়ি প্ৰকাশকৰ নামে পঠাব লাগে আৰু জোনাকী সম্বন্ধে কিবা জানিব খুজিলেও প্ৰকাশকলৈ লেখিলেই জানিব পাৰিব।
- ৩। যদিও বৰ্তমান জোনাকী আগৰ জোনাকীতকৈ ডাঙৰ হৈছে আৰু অসমত ছাপা কৰাত সৰহ খৰচ পৰিছে, তথাপি দাম নবঢ়াই আগৰ দৰে বছৰেকত ১ টকা কৰা হ’ল। কিন্তু ১ম আৰু ২য় সংখ্যা লোৱাৰ ভিতৰতে যি বেচ নিদিব, তেওঁৰ পৰা ১।।০ নিৰিখে লোৱা হ’ব। প্ৰতি সংখ্যাৰ বেচ ০। অনা।
- ৪। জোনাকী প্ৰতি মাহৰ শেহত ওলাব। পিচৰ মাহৰ ১৫ দিনৰ ভিতৰতে কাকত নেপালে মেনেজাৰলৈ লেখিব। সময়মতে নেপালে, ডাকঘৰৰ মোহৰ থকা খাম প্ৰকাশকলৈ পঠালে অনুসন্ধান কৰা যাব।

জোনাকী : ভূমিকা

৫। জোনাকীত জাননী দিয়া খবচ প্রতি শাবীত মাহে √. অনা। সবহ দিনীয়া জননীৰ নিমিত্তে প্ৰকাশকলৈ লেখিলে জানিব।

৬। ধন পোৱা বছৰ ১মাহৰ ভিতৰত নোলালে প্ৰকাশকলৈ লেখিব। তাৰ পিচতো যদি নোপাই, তেনেহলে গুৱাহাটীৰ অ.ভা.উ.সা. সভাৰ সম্পাদকলৈ লেখিব।”

এই নিয়মাবলীয়ে জোনাকীৰ ধাৰাবাহিকতাৰ ইংগিত দিয়ে। তদুপৰি ‘জোনাকী’ য়ে অ.ভা.উ.সা. সভাৰ সম্পত্তি আছিল সেই কথা অ.ভা.উ.সা. সভাৰ কাৰ্যবিবৰণীৰ পৰাই ধৰিব পাৰি।

কাকতখন সাহিত্য, সমাজ আৰু বিজ্ঞান বিষয়ক মাহেকীয়া আলোচনী বুলি গুৱাহাটীয়া জোনাকীৰ বেটুপাতত মুদ্ৰিত হ’লেও কলিকতীয়া জোনাকীত প্ৰথম বছৰ বেটুপাতৰ নামৰ তলতে সৰু বন্ধনীৰ ভিতৰত ‘মাহিলি আলোচনী’ বুলি ছপা হৈছিল; দ্বিতীয় বছৰত সৰু বন্ধনী গুচাই দিয়া হৈছিল, আৰু তৃতীয় বছৰৰ পৰা মাহেকীয়া আলোচনী বুলি লিখা হৈছিল। প্ৰথম, দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় বছৰৰ বেটুপাতত সম্পাদক বা প্ৰকাশক কাৰো নাম দিয়া হোৱা নাছিল। চতুৰ্থ বছৰত সম্পাদক “শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা বি.এ” নাম মুদ্ৰণ কৰাৰ উপৰিও প্ৰকাশক “শ্ৰীগোপীনাথ বৰুৱা”ৰ নামো মুদ্ৰণ কৰা হৈছিল। কিন্তু পঞ্চম, ষষ্ঠ, সপ্তম আৰু অষ্টম বছৰত কেৱল প্ৰকাশকৰ নামহে ডাঙৰ আখৰেৰে ছপোৱা হৈছিল। এতেকে ‘জোনাকী’ৰ বাঁকলি-পাতৰ পৰা সম্পাদক কোন আছিল ঠাৱৰ কৰা টান।

‘জোনাকী’ৰ তৃতীয় বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ প্ৰথম পৃষ্ঠাত এটি ছবি ছপোৱা হৈছিল আৰু সপ্তম আৰু অষ্টম বছৰত এই ছবি বেটুপাততো ছপোৱা লৈছিল। তৃতীয় বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাত প্ৰকাশিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ “জোনাকী” নামৰ কবিতাটি সেই ছবিৰ আধাৰতে ৰচিত কবিতা। পিছত কবিতাটোৰ নাম সলনি কৰি ‘ফুলৰ চাকিত’ “পুৱা” কৰা হৈছিল। সপ্তম বছৰ জোনাকীত এই ছবিখন বেটুপাতত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। “নহি জ্ঞানেন সদৃশং পবিত্ৰমিহ বিদ্যতে” গীতাৰ এই শ্লোক ফাঁকি জোনাকীৰ বেটুপাতত ষষ্ঠ বছৰৰ পৰাই ছপা কৰা হৈছিল। অবশ্যে ইয়াৰ দ্বাৰা জোনাকীৰ প্ৰকৃতিৰ কোনো সাল-সলনি ঘটোৱা হোৱা নাছিল।

জোনাকীৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য

অ. ভা. উ. সা. সভাৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যই ‘জোনাকী’ৰো একপ্ৰকাৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য। অসমীয়া ভাষাক মৰ্যাদাৰ আসনত বহুওৱা, ভাষাৰ শুদ্ধ ব্যাকৰণগত ৰূপ প্ৰতিষ্ঠা কৰা, ভাষাৰ সমৃদ্ধি সাধন কৰা, অসমীয়া সাহিত্যক আধুনিক ভাব, বিষয়, ৰূপ আৰু ৰসেৰে সমৃদ্ধ কৰা, বিজ্ঞানকে ধৰি বিভিন্ন নতুন বিষয়ৰ পৰিচয় দাঙি ধৰা, সমাজৰ অন্ধবিশ্বাস-কুসংস্কাৰকে ধৰি ক্ৰটিসমূহ দূৰ কৰা, সৰ্বোপৰি অসমীয়া মানুহৰ প্ৰাণত আত্মচেতন্য আৰু দেশাত্মবোধ জগাই তোলাৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যে ‘জোনাকী’য়ে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল। এক কথাত ক’বলৈ গ’লে অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ আধুনিক সাধনাবে অসমীয়া জাতীয়তাক সমৃদ্ধ কৰা আৰু প্ৰতিষ্ঠা কৰাই আছিল ‘জোনাকী’ৰ লক্ষ্য। নিঃসন্দেহে ‘জোনাকী’ৰ কোনো ৰাজনৈতিক লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য নাছিল।

প্ৰথমতে ‘জোনাকী’ত সম্পাদকীয় বুলি এটা শিতান নাছিল। কিন্তু “আত্মকথা” শিৰোনামত ‘জোনাকী’য়ে নিজৰ মনৰ কথা কোৱাৰ সুযোগ উলিয়াই লৈছিল। এই শিতানটো দৰাচলতে সম্পাদকীয় শিতানেই আছিল; কিন্তু নিয়মীয়া নাছিল। প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ “আত্মকথা”ত ‘জোনাকী’ৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য প্ৰকাশ কৰিছিল এইদৰে,

ৰাজনীতি আমাৰ “ৰাজ্যৰ” বাহিৰ, এই পৰাধীন দেশত “প্ৰজানীতি” হৈ ধৰিব লগীয়া। সাহিত্য, বিজ্ঞান, সমাজ ইত্যাদি আমাৰ আলোচনাৰ বিষয়—এইবিলাক সাধ্যমতে বুজিবলৈ ও প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰিম। “বাদ” “প্ৰতিবাদ” আমি আদৰেৰে আমাৰ কোলাত ঠাই দিম। সেই বুলি ব্যক্তিগত নিন্দাৰ ওচৰ চাপিবলৈ নিদিওঁ। ভাষালৈ আমাৰ বিশেষ চকু থাকিব। অসমৰ আটাই শ্ৰেণীৰ মানুহে যেন আমাক মৰম কৰে তালৈ আমি যত্ন কৰিম। নকৈ উঠি অহা অসমৰ নিমিত্তে আমাৰ আটাই শক্তি ব্যয় কৰিম। এই পাছ পৰি থকা আত্মৰ দেশলৈ

জোনাকী : ভূমিকা

অলপ “জোনাক” সুমুৱাব নোৱাৰিলেও, যদি নিজে নিজেও যত্নৰ ফিৰিকতিৰ পোহৰত বাট-পাৰ্শ্ব তেনে আমাৰ শক্তিৰ মিছা ব্যয় হোৱা নাই বুলি ভাবিম। আমি জানো আমাৰ দেশ শিক্ষাত পাছ, জ্ঞানত ভিখাৰী, ধনত দুখীয়া, সংখ্যাবলত শক্তিহীন, স্বাস্থ্যত ৰুগীয়া, কামত এলেহুৱা ও পৰাধীন—কিন্তু আমি নিজ শক্তি অনুযায়ী হইহে কামত হাত দিব পাৰোঁ। আমি যুজিবলৈ ওলাইছোঁ “আত্মৰ” বিপক্ষে : উদ্দেশ্য—দেশৰ উন্নতি, “জোনাক।”.... চাৰিওফালে হুহুৱাই “কাম” চলিছে—অসমীয়া বহি থাকিব নে? এই ভাপ-নাও, ভাপ-ৰথ, বিজুলি-ডাকৰ দিনতো যদি হাতভৰি কোঁচাই বহি থাকোঁহঁক, তেনে আৰু আগ-বাটী যোৱা সকলৰ লগ ধৰিবলৈ আশা কৰিব নোৱাৰি। আমি নিজকে নিজে “যোগ্য” নকৰিলে অন্যে কৰি নিদিয়োঁহি !.....তুইৰ জুইৰ দৰে অসমীয়াৰ “তেজ” আৰু উৎসাহ এতিয়া ভাগ্যৰ জাপৰ তলত লুকাই আছে—এবাৰ ভমকাই উঠিবই উঠিব।

প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ এই “আত্মকথা”ৰ মাজতে ‘জোনাকী’য়ে এক জাতীয়তাবাদী সাংস্কৃতিক দৃষ্টিভঙ্গী য়ে গ্ৰহণ কৰিছিল সেই কথা স্পষ্ট। এই কথাও স্মৰণীয় যে যি সময়ত এই অসমীয়া ছাত্ৰসকলে কলিকতাত গৈ পঢ়া-শুনা আৰম্ভ কৰিছিল সেই সময়ত বংগত বাঙালী জাতীয়তাবাদৰ ইতিবাচক ভূমিকা সক্ৰিয় হৈ উঠিছিল। প্ৰমথনাথ বিশীয়ে তেওঁৰ ‘চিত্ৰ-চৰিত্ৰ’ নামৰ কিতাপখনত সেই সময়ৰ বংগৰ ভাষা, সাহিত্য, সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ নেতৃত্বদৰ বিষয়ে কৰা আলোচনা-প্ৰসংগত মন্তব্য কৰিছিল যে ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষাৰ্ধত বংগই বংগৰ মাজেদি বংগক দেখিবলৈ লৈছিল। এই মন্তব্যই এটা বিষয়ৰ ইংগিত দিয়ে যে বংগৰ সেই সময়ৰ নেতৃত্বস্থানীয় এইসকল লোকেও ৰাজনৈতিক স্বাধীনতাৰ দৰে বিষয়ৰ কথা ভবাৰ পৰিৱৰ্তে বাঙালী জাতিৰ সাংস্কৃতিক বুনিনাদ সুদৃঢ় কৰাৰ ওপৰতে গুৰুত্ব দিছিল। ‘জোনাকী’ক কেন্দ্ৰ কৰি মূৰ দাঙি উঠা ডেকা অসমীয়া বুদ্ধিজীৱীসকলৰ ব্ৰিটিছ-বিৰোধী ৰাজনৈতিক চিন্তা-চৰ্চা নেদেখি তেওঁবিলাকক নিৰ্মমভাৱে সমালোচনা কৰা সকলে সমকালীন বংগৰ বুদ্ধিজীৱীসকলৰ চিন্তাচৰ্চাৰ বিষয়টো বিবেচনা কৰি চালে বোধকৰোঁ নিজকে শুধৰাই ল’ব পাৰিব।

এবছৰৰ মূৰত, অৰ্থাৎ দ্বিতীয় বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাত পুনৰ ‘জোনাকী’য়ে “আত্মকথা” শিৰোনামত নিজৰ মনৰ কথা এইবুলি প্ৰকাশ কৰিছিল,

এই সুখৰ দিনত ভাৰতবৰ্ষৰ আন আন প্ৰদেশৰ মানুহবিলাকে উলাহেৰে উন্নতিৰ নিমিত্তে কঁকালত কাপোৰ বান্ধি উঠিছে। অসমীয়া ভাইবিলাক এবাৰ মুড় ডাঙ্গি দেখা, সকলো কামত ব্যস্ত। সকলো দেশৰ ভাষাই আগৰ বৰণ সলাই ন ন বৰণ ধৰি আহিছে। আমাৰ ওচৰ ছুবুৰীয়া বাঙ্গালী ভাইসকলে নিজৰ বঙ্গভাষাৰ উন্নতি সধা দেখি, আমি অসমীয়াই কৰ্তব্য কামৰ ক্ৰটি কৰিছোঁ বুলি ভাবি মনত বেজাৰ লাগে। মাকৰ মুখৰ পৰা যি কথা শিকা যায় তাক মাতৃভাষা বোলে। এই মাতৃভাষা মানুহৰ স্বভাৱে দিয়া সম্পত্তি। ওপজাৰ পাছত সৰু লৰাটীৰ যেতিয়া নিজে কৰিব পৰা অলপো শক্তি নেথাকে তেতিয়া সি কেৱল মাতৃভাষাহে শিকে। জনমৰ পৰা হোৱা সংস্কাৰটীয়েই মাতৃভাষাৰ প্ৰাণস্বৰূপ। মানুহে ডাঙ্গৰ হৈ আন যিমান ভাষা শিকোক নিশিকোক মাতৃভাষাৰ সংস্কাৰ সি কেতিয়াও এৰিব নোৱাৰে।সেই দৰে অসমীয়া ভাষা অসমীয়া মানুহৰ প্ৰাণ। আৰু ই মাতৃদুগ্ধৰ লগত মিলি সৰুৰ পৰা অসমীয়াৰ তেজ মঙ্গলৰ লগত এনে টানকৈ গুড়ি বন্ধোৱা হৈছে যে, অসমীয়াই যদি আচলকৈ নিজৰ জ্ঞানবুদ্ধিৰ উন্নতি খোজে তেনেহ’লে মাতৃভাষাৰ উন্নতি নহলে একো নহব। সাহিত্য বিজ্ঞান মাতৃভাষাৰ দ্বাৰাই যিমান চমুতে আৰু সোনকালে শিকিব পাৰি বিদেশী ভাষাৰে তেনে নোৱাৰি বুলি অবুজাক বুজালেও বুজিব। দুখৰ বিষয় অসমীয়া ভাষাটো যে আমাৰ লাগতীয়া, তাক কোনো কোনো অসমীয়াই দকৈ গমি নেচাই উপলুপ্ত কৰে। আমি দাঠকৈ কব পাৰোঁ যে অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি যদি আদিৰে পৰা চলি আহিলহেঁতেন, অৰ্থাৎ এই ভাষাটো যদি উন্নত ভাষা হৈ বিদ্যালয়বিলাকত সোমালহেঁতেন তেনেহলে শিক্ষাৰ পোহৰ সাধাৰণৰ ভিতৰত এতিয়াতকৈ বেছি দেখিব পাৰিলোহঁকহেঁতেন।

জোনাকী : ভূমিকা

এই “আত্মকথা”তে অসমীয়া বাতৰি-কাকত আৰু আলোচনী স্বল্পায়ু হোৱা দেখি আক্ষেপ কৰি কৈছিল, “বাতৰি আৰু আলোচনী কাকত নেথাকিলে জাতীয় সাহিত্যৰ উন্নতি হোৱা বৰ টান। অসমৰ বাতৰি কাকতৰ বিষয় এবাৰ মন কৰি চালে বৰ শোকে ধৰে।”

তৃতীয় বছৰৰ আৰম্ভতে “সম্পাদকৰ নিবেদন” শিতানত কোনো নীতি বা সমস্যাৰ প্ৰশ্ন নুতুলি কেবল অতি চমুকৈ ‘জোনাকী’ য়ে তৃতীয় বছৰত ভবি দিলে সেই কথা ঘোষণা কৰি গ্ৰাহক, লেখক, পাঠক আৰু কুশলাকাংক্ষীসকলৰ কেবল শুভেচ্ছা বাঞ্ছা কৰিছিল। চতুৰ্থ বছৰৰ আৰম্ভতে ‘সম্পাদকৰ কথা’ শিতানত সেই বছৰৰ সম্পাদক বেজবৰুৱাই মাত্ৰ দুটা বাক্য লিখিছে :

জোনাকীয়ে আজি জীবন-নৈৰ তিনটা মোচৰ এৰি আহি চতুৰ্থ মোচৰ পাই সকলোকে সাদৰ সন্মুখ কৰিছে। যোৱা বছৰৰ অলেখ ক্ৰুটি মৰমি হিতাকাঙ্ক্ষীসকলে জোনাকীক আকৌ কৰ্তব্য কৰিবলৈ উৎসাহ দিব, বিনীত-ভাবে আমি এই আশা কৰিলোঁ।

ইয়াৰ পিছৰ সপ্তম বছৰলৈকে বছৰৰ আৰম্ভতে “সম্পাদকৰ কথা” শিতানত কোনো গুরুত্বপূৰ্ণ বিষয় আলোচনা কৰা নাই। অষ্টম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাত “সম্পাদকৰ কথা” শিতানৰ পৰিৱৰ্তে “আত্ম কথা” শিবোনাম পুনৰ ব্যবহৃত হৈছে। অৱশ্যে এই আত্মকথাত ‘জোনাকী’য়ে আত্মপ্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত ভোগ কৰা অসুবিধাৰ কথাহে ব্যক্ত কৰিছে। কলিকতীয়া ‘জোনাকী’ৰ আঠ বছৰৰ আঠোটি “সম্পাদকীয়”ৰ প্ৰথম দুটা বছৰৰ “আত্মকথা” শিবোনামৰ লেখা দুটিয়েই গুরুত্বপূৰ্ণ। তাৰ মাজতে ‘জোনাকী’ৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যৰ কথা প্ৰকাশিত হৈছে। অৱশ্যে সম্পাদকীয় শিতান এটাত নতুনকৈ কোনো কথা অৱতাৰণা নকৰিলেও ‘জোনাকী’ত প্ৰকাশিত ৰচনাসমূহেই ‘জোনাকী’ৰ আদৰ্শ, লক্ষ্য, উদ্দেশ্য আৰু বক্তব্য প্ৰকাশ কৰি গৈছে।

গুৱাহাটীৰ পৰা প্ৰকাশিত ‘জোনাকী’ৰ প্ৰথম বছৰত “আত্মকথা”ৰ সলনি “আত্মকাহিনী” শব্দটো প্ৰয়োগ কৰিছে। পুনৰ দ্বিতীয় বছৰতো প্ৰথম সংখ্যাত “আত্মকাহিনী” আৰু তৃতীয় বছৰতো “আত্মকাহিনী” শিবোনাম ব্যবহাৰ কৰিছে। এই “আত্মকাহিনী”তো কোনো সমস্যা বা নীতিগত কোনো বিষয় আলোচনা কৰা নাই; বৰং ‘জোনাকী’য়ে ভোগ কৰা নিজৰ সমস্যাৰ কথাহে দাঙি ধৰিছে। প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে গুৱাহাটীয়া ‘জোনাকী’ৰ কলিকতীয়া ‘জোনাকী’ৰ অনুগামী মাত্ৰ আছিল। এতেকে নতুন পৰ্বৰ ‘জোনাকী’ৰ বেলেগ বক্তব্য থকাৰ প্ৰশ্নও নাছিল।

‘জোনাকী’ত প্ৰকাশিত বিষয়বস্তু

“আসাম বন্ধু”ৰে অসমীয়া সাহিত্য-আলোচনীৰ বাবে দৰাচলতে এটি আৰ্হি স্থাপন কৰিলে বুলি ক’ব পাৰি। ‘আসাম-বন্ধু’ত যিটি আৰ্হিৰ আৰম্ভণি ঘটিছিল “জোনাকী”ত সেই আৰ্হিয়ে বিস্তৃতি আৰু পৰিপক্বতা লাভ কৰিলে। সাহিত্যৰ ধাৰাৰ ফালৰ পৰা “আসাম-বন্ধু”ৰ সীমাৱদ্ধতা “জোনাকী”য়ে ভাঙি পেলালে। তদুপৰি প্ৰতিটো ধাৰাৰ বিকাশো সাধিত হ’ল।

“জোনাকী”ত প্ৰকাশিত ৰচনাসমূহ আছিল এইকেইটা বিভাগৰ : (১) পদ্য, (২) প্ৰবন্ধ, (৩) নাটক, (৪) জীৱনী (৫) ছাত্ৰ-ৰচনা, (৬) পুথি সমালোচনা, (৭) আখ্যান, (৮) সাঁথৰ, (৯) ঐতিহাসিক আখ্যান, (১০) ভ্ৰমণ-কাহিনী, (১১) সাধু, (১২) লঘু ৰচনা, (১৩) উপন্যাস, (১৪) চুটিগল্প, (১৫) বাদ-প্ৰতিবাদ, (১৬) কথোপকথন, (১৭) চিঠি-পত্ৰ (১৮) ব্যংগ-আখ্যান আদি। ইয়াৰ উপৰিও প্ৰতি সংখ্যাৰ শেহত বছৰ আৰু মাহৰ পাঁজি আৰু পৰ্বদিন সন্নিবিষ্ট হৈছিল। তদুপৰি কোনো কোনো সংখ্যাত চিৰকলীয়া পাঁজিৰ শিতান আৰু দেওবৰীয়া আখৰ উলিয়াবৰ নিয়ম আদি অতিৰিক্তভাৱে সংযোজিত হৈছিল।

জোনাকী : ভূমিকা

চিৰকলীয়া পাঁজি।

উল্লত দিয়া পদ দুফাঁকিৰ সহায়ত যেই সেই ইংৰাজী সনৰ কি মাহৰ কি তাৰিখে কি বাৰ পৰে তাক জানিব পাৰি।

তাকৰ	ধনৰ	ধাবো	ফাঁকিৰে	থৈ	নিদিবা।
জানু,	ফেব্ৰু,	মাৰ্চ,	এপ্ৰিল,	মে,	জুন
ফাঁকি	দিলে	পাছে	ততালিকে	ধৰা	পৰিবা।।
জুন,	আগ,	চেপ্,	অক্,	নবে,	ডিচেম্,

পদ দুফাঁকিৰ যি শব্দত যি মাহ পৰিছে সেই শব্দৰ আদি ব্যঞ্জন বৰ্ণলৈ বছৰৰ দেওবৰীয়া আখৰৰ পৰা গণি যি সংখ্যা হয়, দেওবাৰকে প্ৰথম ধৰি সেই সংখ্যাত যি বাৰ পৰে সেই বাৰেই সেই মাহৰ প্ৰথম দিন। যেনে, ১৮৮১ সনৰ ৫ চেপ্তেম্বৰ আৰু ১৮৭৮ সনৰ ৩ জুন তাৰিখে কি কি বাৰ আছিল? গণনাৰ পৰা জানিব পাৰি যে ১৮৮১ সনৰ দেওবৰীয়া আখৰ থ; চেপ্তেম্বৰ মাহৰ শব্দৰ আদি আখৰ প; থ ৰ পৰা প লৈ ৫, সেই কাৰণে চেপ্তেম্বৰৰ ১ তাৰিখ বৃহস্পতিবাৰ, ৫ তাৰিখ সোমবাৰ। আৰু ১৮৭৮ সনৰ দেওবৰীয়া ১ তাৰিখ শনিবাৰ, ৩ তাৰিখ সোমবাৰ।

দেওবৰীয়া আখৰ উলিয়াবৰ নিয়ম।

শতাব্দৰ সংখ্যাক ৪ ৰে হৰণ কৰি যি বাকী থাকে তাক ২ৰে পূৰিব। শতাব্দৰ বছৰৰ সংখ্যাকো সেইদৰেই ৪ৰে পূৰিব। এই তিনটা গুণফলক যোগ কৰি তাতে ১যোগ কৰিলে যি সংখ্যা হয় তাক ৭ এৰে হৰিব। এই হৰণৰ যি বাকী থাকে সেই অংকত, ত ৰে পৰা ফ লৈকে অনুক্ৰমে ধৰি যি আখৰ পৰে সেই আখৰেই সেই সনৰ দেওবৰীয়া আখৰ। যেনে ১৮৩৭ সনৰ দেওবৰীয়া আখৰ কি?—

$$\text{শতাব্দৰ সংখ্যা } ১৮ \text{ ক } ৪ \text{ ৰে হৰিলে বাকী } ২ :- ২ \times ২ = ৪$$

$$\text{বছৰৰ সংখ্যা } ৬৭ \text{ ক } ৪ \text{ ৰে হৰিলে বাকী } ৩ :- ৩ \times ২ = ৬$$

$$\text{বছৰৰ সংখ্যা } ৬৭ \text{ ক } ৪ \text{ ৰে হৰিলে বাকী } ৪ :- ৪ \times ৪ = ১৬$$

	১	
৭	২৭	৩
	২১	
	৬	

সেই কাৰণে ৬ষ্ঠ আখৰ প ১৮৬৭ সনৰ দেওবৰীয়া আখৰ।

‘জোনাকী’ৰ লেখকসকল

শ্ৰীক	—	শ্ৰীকমলা কান্ত ভট্টাচাৰ্য্য
শ্ৰীল।	—	শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা
শ্ৰীৰ-।	—	শ্ৰীৰত্নেশ্বৰ মহন্ত
ব, ম,	—	শ্ৰীৰত্নেশ্বৰ মহন্ত
শ্ৰীৰামদাস গোস্বামী	—	শ্ৰীৰত্নেশ্বৰ মহন্ত
ক ভ	—	শ্ৰীকমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য

জোনাকী : ভূমিকা

শ্রীঘ।	—	শ্রীঘনশ্যাম বৰুৱা
শ্রীচ	—	শ্রীচন্দ্ৰ কুমাৰ গুপ্ত
শ্রী	—	শ্রীঅনন্দ চন্দ্ৰ গুপ্ত
শ্রীহৰ্ষ	—	শ্রীঅনন্দ চন্দ্ৰ গুপ্ত
শ্রী শ	—	শ্রীশিবৰাম বৰদলৈ
শ্রীহে	—	শ্রীহেমচন্দ্ৰ গোস্বামী
শ্রীৰ, ব	—	শ্রীৰজনীকান্ত বৰদলৈ
শ্রীৰ, মহন্ত।	—	শ্রীৰত্নেশ্বৰ মহন্ত
ক- শৰ্মা	—	শ্রীকমলচন্দ্ৰ শৰ্মা
শ্রীহেম	—	শ্রীহেমচন্দ্ৰ গোস্বামী
ব, ব,	—	শ্রীৰমাকান্ত বৰুৱা
কৃপাবৰ	—	শ্রীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা
উ, ব	—	শ্রীউপেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা
সঃ	—	সম্পাদক
ক, লা, ব	—	শ্রীকনকলাল বৰুৱা
শ্রী...	—	শ্রীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা
শ্রীহেমচন্দ্ৰ শৰ্মা	—	শ্রীহেমচন্দ্ৰ বৰুৱা
শ্রী :-	—	শ্রীশুগাভিৰাম বৰুৱা
শ্রী-	—	শ্রীঅনন্দচন্দ্ৰ গুপ্ত
বঃ	—	
ক. প্ৰ. গুপ্ত	—	শ্রীকৃষ্ণপ্ৰসাদ গুপ্ত
বি. বৰুৱা	—	শ্রীবিজয়ৰাম বৰুৱা
গতি পাছনী	—	শ্রীমীনধৰ হাজৰিকা
বনৰীয়া	—	শ্রীবিজয়ৰাম বৰুৱা
শ্রীয	—	
শ্রীইন্দ্ৰ	—	
শ্রীল-শ	—	শ্রীলক্ষেশ্বৰ শৰ্মা
বাধিকাৰঞ্জন	—	শ্রীগোপালচন্দ্ৰ ভূঞা
শ্রীঘ	—	শ্রীঘনশ্যাম বৰুৱা
শ্রীশঃ।	—	শ্রীশিবৰাম বৰদলৈ (?)
শ্রীবাধিকানন্দ	—	শ্রীগোপালচন্দ্ৰ ভূঞা
হেম দাশৰথি চৌধুৰী	—	শ্রীসোণাৰাম চৌধুৰী
বেজ	—	শ্রীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা

জোনাকী : ভূমিকা

যিসকল বচনাৰ লেখকৰ নাম নাছিল, তেনে বচনাৰ লেখকসকল আৰু সম্ভাব্য লেখকসকল

জোনাকী	১ম ভাগ	১ম সংখ্যা	—	শ্রীচন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত
বনকুঁৱৰী	"	"	—	শ্রীচন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত
সাধনা	"	"	—	
হাঁহি আৰু কাম্বন	"	"	—	
বছৰ বিদায়	"	৩য় সংখ্যা	—	
সম্পাদকৰ চ'ৰা	"	"	—	শ্রীচন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত
লিডিকাই	"	৪ৰ্থ সংখ্যা	—	
		(পদৰ সংখ্যাতো	—	শ্রীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা
সংসাৰ	"	৫ম সংখ্যা	—	
আশীৰ্বাদ	"	"	—	
কহিনুৰ	"	৬ষ্ঠ সংখ্যা	—	
ভাবনা	"	"	—	শ্রীৰত্নেশ্বৰ মহন্ত
হজৰত মহম্মদ	"	৬ষ্ঠ, ৭ম সংখ্যা	—	শ্রীমৌ ফাইজউদ্দিন আহম্মদ
ছবি	"	৭ম সংখ্যা	—	শ্রীঅনন্দচন্দ্ৰ গুপ্ত
শৰীৰ তত্ত্ব	"	৭ম, ৮ম সংখ্যা	—	শ্রীৰজনীকান্ত বৰদলৈ
পাশবল নে নৈতিক বল	"	"	—	
সখীৰ মৰম	"	"	—	
সংগীত	১ম ভাগ	১ম সংখ্যা	—	শ্রীলক্ষীৰাম বৰুৱা
সখীৰ প্ৰতি	"	৮ম সংখ্যা	—	
বিবাহ	"	৮ম-৯ম সংখ্যা(পিছৰ সংখ্যাতো)	—	শ্রীৰত্নেশ্বৰ মহন্ত
জন ষ্টুৱাৰ্ট মিল	"	৮ম-৯ম সংখ্যা(পিছৰ সংখ্যাতো)	—	শ্রীবিষ্ণুপ্ৰসাদ গুপ্ত
অকিঞ্চন	"	৮ম-৯ম সংখ্যা(পিছৰ সংখ্যাতো)	—	শ্রীচন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত
উন্নতি	"	৯ম-১০ম সংখ্যা(পিছৰ সংখ্যাতো)	—	
সতী	"	"	—	
উদগনি	২য় ভাগ	১ম সংখ্যা	—	শ্রীচন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্ত
অসমীয়াৰ খেতি	"	"	—	শ্রীবিনন্দচন্দ্ৰ ফুকন
প্ৰকৃতি	"	৪ম সংখ্যা	—	শ্রীবেণুধৰ ৰাজখোৱা
সৌমাৰ ভ্ৰমণ	"	৮ম সংখ্যা	—	শ্রীশুগাভিৰাম বৰুৱা
পৃথিৰ গুণাগুণ বিচাৰ	৩য় ভাগ	১ম সংখ্যা	—	শ্রীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা
অসমীয়া ভাষাৰ আখৰ	"	"	—	
যোঁটনি সম্পৰ্কে চিঠি	"	"	—	শ্রীঃ(বেজবৰুৱা বুলি ভাব হয়।)
নদীকূলত এজন প্ৰেমিক	৭ম বছৰ	৪ষ্ঠ সংখ্যা	—	
হিন্দুদৰ্শন তত্ত্বজ্ঞান	"	"	—	

জোনাকী : ভূমিকা

এই সংক্ষিপ্ত আৰু ছদ্মনামসমূহৰ উপৰিও নাম নোহোৱাকৈ লিখা ৰচনাও অনেক আছে। তাৰ ভিতৰত চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ কবিতা কেইটিৰ বাহিৰে আন কেইবাটিও ৰচনাৰ লেখকসকলৰ নাম ঠাৱৰ কৰা কঠিন। অবশ্যে শব্দচয়ন আৰু বাণীভংগীৰ আধাৰত বিচাৰ কৰিলে কিছু ৰচনাৰ লেখকৰ পৰিচয় পোৱা যাব পাৰে।

পৃথিবী গুণাগুণ বিচাৰ, বিবিধ টোকা আদিৰ দৰে যিবিলাক শিতানৰ লেখকৰ নাম নাই তেনেবিলাক ৰচনা স্বাভাৱিকতে সম্পাদকৰ বুলি ঠাৱৰাব পাৰি।

‘জোনাকী’ৰ এই বৃত্তটোত থকা অন্যান্য লেখকসকল হ’ল মৌলবী ফাইজউদ্দিন আহমদ, লক্ষ্মীবাম বৰুৱা, লম্বোদৰ বৰা, স্বৰূপচন্দ্ৰ ৰায়, পানীন্দ্রনাথ গগৈ, পূৰ্ণকান্ত শৰ্মা, বিনন্দচন্দ্ৰ ফুকন, ডালিমচন্দ্ৰ দাস, মফিজুদ্দিন আহমদ, গুণাভিৰাম বৰুৱা, গোপাকৃষ্ণ দে, সত্যনাথ বৰা, যজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মা নেওগ, প্ৰেমানন্দ দাস, স্বৰ্ণলতা বৰুৱা, পদ্মনাথ বৰুৱা, তাৰিণীচৰণ বৰা, যজ্ঞেশ্বৰী বৰ কাকতীয়নী, দীননাথ বেজবৰুৱা, হেমলতা দেৱী, দুৰ্গাধৰ বৰকটকী, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, প্ৰজ্ঞাসুন্দৰী দেৱী, দ্বাৰকেশ্বৰ শৰ্মা, কৃষ্ণ কুমাৰ বৰুৱা, বসন্ত কুমাৰ গোস্বামী, হিতেন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ, ৰমাকান্ত বৰকাকতী, সুৰকান্ত বৰকাকতী, সভানাথ নাথ, চন্দ্ৰনাথ বৰা, যোগকান্ত বেজবৰুৱা, চাইফুদ্দিন আহমদ, উপেন্দ্ৰ নাথশৰ্মা, সভাবাম দাস।

গুৱাহাটীয়া ‘জোনাকী’ৰ যোগেদি এইসকলৰ উপৰিও যিসকলে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল তেওঁবিলাকৰ ভিতৰত আছিল মাটীৰাম দাস, দুৰ্গানাথ বৰুৱা, দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা, কাশীনাথ দাস, ৰাধানাথ ফুকন, ৰঘুনাথ চৌধুৰী, বিষ্ণুৰাম শৰ্মা বৰবৰা, লক্ষ্মীনাথ বৰা, মধুসূদন দাস, চেনিৰাম বৰুৱা, যাজ্ঞসেনী বৰা, কুসুম কুমাৰী বৰুৱানী, মোক্ষদা দেৱী বৰুৱানী, ৰত্নেশ্বৰ দাস, দেবেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা, তাৰানাথ শৰ্মা, ভোগনাৰায়ণ বৰুৱা, উপেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা, বিষ্ণুৰাম দাস, ৰাধানাথ নেওগ, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী, ৰোহিতাশ্ব দত্ত, মুঞ্চি কেফায়েৎ উল্লা, দুতিৰাম দাস, গৌৰী দত্ত মিশ্ৰ, কালিৰাম মেধি, কুলধৰ চলিহা, কনকনাথ গগৈ, সদানন্দ দুৱৰা, মহেশচন্দ্ৰ বৰকটকী, ঘনশ্যাম শৰ্মা, গোলোকচন্দ্ৰ শৰ্মা বৰুৱা, দেৱানন্দ শৰ্মা, গংগাৰাম কলিতা, খনিৰাম দত্ত, পদ্মনাথ শৰ্মা, বিষ্ণুপ্ৰসাদ দুৱৰা, গৌৰীকান্ত তালুকদাৰ, বিষয়বাম দাস, জগতচন্দ্ৰ গোস্বামী, গোপালচন্দ্ৰ বৰুৱা, দুৰ্গানাথ বৰুৱা, নীলনাথ শৰ্মা আদি লেখক-লেখিকাসকল।

‘জোনাকী’ৰ বৃত্তৰ প্ৰায় এশ বিশজন আৰু জোনাকীৰ আগৰ ‘আসাম বন্ধু’ আৰু ‘মৌ’ৰ অতিবিস্তৃত পোন্ধৰজন লেখক-লেখিকা সমন্বিতে ঊনবিংশ শতিকাৰ শেহৰ পোন্ধৰ বছৰৰ পৰা বিংশ শতিকাৰ প্ৰথমৰ চাৰি পাঁচ বছৰলৈকে, মুঠতে প্ৰায় দুটা দশকৰ ভিতৰত ওলাই অহা প্ৰায় এশ চল্লিশজনমান (এশ পঞ্চাছজনতকৈ নিশ্চয় সংখ্যাটো ডাঙৰ নহ’ব) অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্তই অসমৰ মানুহক এক নতুন মানসিক আৰু বৌদ্ধিক জীৱনৰ মাজলৈ নেতৃত্ব দি আগবঢ়াই নিলে। এইসকলৰ সকলোৱেই পিছত সাহিত্য-চৰ্চা কৰি থকা নাই; কিন্তু তেওঁবিলাকৰ সবহ সংখ্যকেই অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ কোনোবা নহয় কোনোবা ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি গৈছে।

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰথম পৰ্বৰ ভেটি নিৰ্মিত হৈছে তিনিটি প্ৰধান উপাদানেৰে—ঐতিহ্যৰ পৰা লাভ কৰা ভাববাদী দৰ্শন, পাশ্চাত্যৰ পৰা লাভ কৰা নব্য-মানৱিকবাদী দৰ্শন আৰু জাতীয়তাবোধ। ‘অকণোদই’ত ইবিলাকৰ কিছু আৰম্ভণি ঘটিলেও তাৰ প্ৰকাৰ-ভেদ আছিল। ‘আসাম বন্ধু’ৰ মাজত এই তিনিওটি উপাদান ক্ৰমাৎ স্পষ্ট হ’বলৈ ধৰিলেও ‘জোনাকী’ত আহি পূৰ্ণবিকাশ লাভ কৰিলে।

‘জোনাকী’য়ে ক’তো ভাববাদী দৰ্শন বা আধ্যাত্মিক শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ কৰিবৰ বাবে যত্ন কৰা নাই। কিন্তু ‘জোনাকী’ৰ লেখকসকলৰ জীৱনে ইয়াৰ পটভূমিৰ পৰা তেনে ৰস শিহি বিকাশ লাভ কৰিছিল। চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ আইতাক আৰু মাক আছিল অসমীয়া বৈষ্ণৱ পৰিয়ালৰ। তেওঁৰ দেউতাক হৰিবিলাস আগৰৱালাই সত্ৰত শৰণ লৈছিল আৰু তেওঁ কীৰ্তন পুথিকে ধৰি মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ-মাধৱদেৱৰ গ্ৰন্থ প্ৰকাশত আগভাগ লৈছিল। এতেকে চন্দ্ৰকুমাৰৰ মাজত অসমীয়া বৈষ্ণৱ ঐতিহ্যৰ পৰম্পৰা এটি স্বাভাৱিকভাৱে প্ৰৱাহিত হৈ আহিছিল। বেজবৰুৱা আছিল নৈষ্ঠিক বৈষ্ণৱ পৰিয়ালৰ।

জোনাকী : ভূমিকা

তেওঁৰ জীৱন সৌৰভগত লিখিছে, ‘আমাৰ ঘৰত এই তিনি কীৰ্তন দিনে-ৰাতিয়ে তিনিদিন ব্যাপি মহা সমাৰোহেৰে কৰা হৈছিল। তিথিৰ দহ-বাৰ দিনৰ আগৰে পৰা উছাহত আমাৰ তত নাথাকে।.....আমাৰ ঘৰতে তিনি-চাৰি যোৰ ভোৰতাল, তথাপি আৰু পাঁচ-ছয়োৰ ভোৰতাল গোটাই আনি বজাই নাম-প্ৰসংগৰ ধ্বনিৰে গোটেইখন চহৰ খলক্ লগাই দিওঁইক। তিথিৰ দিনা ৰাতিয়ে দিনে গীত-ভটিমা নাম-প্ৰসংগ অখণ্ডভাৱে চলে।’^{২২} জোনাকী যুগৰ ত্ৰিমূৰ্তিৰ আনগৰাকী হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আছিল গৌড়াস্ৰ সত্ৰৰ। এই গৌড়াস্ৰ সত্ৰও ব্ৰহ্ম সংহতিৰ বৈষ্ণৱ সত্ৰ। সেই সময়ৰ কলিকতা-প্ৰবাসী ছাত্ৰসকলৰ প্ৰায় সকলোৱেই এটা নহয় এটা সংহতিৰ বৈষ্ণৱ সত্ৰৰ লগত সম্পৰ্কিত আছিল। এতেকে সনাতন ভাৰতীয় ধৰ্ম তথা অসমৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ তত্ত্ব আৰু আদৰ্শই তেওঁবিলাকৰ জীৱন-দৃষ্টি গঢ়ি তোলাত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব সেই বিষয়ে কোনো সন্দেহ নাই।

‘জোনাকী’য়ে কোনো ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ দায়িত্ব নলৈও ইয়াত প্ৰকাশিত ৰচনাৰ মাজত ঐতিহ্যৰ পৰা লাভ কৰা আধ্যাত্মিক তথা নৈতিক দৃষ্টিভংগী প্ৰকাশিত হৈছিল। ‘জোনাকী’ৰ প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ প্ৰথম পৃষ্ঠাত প্ৰকাশিত ‘জোনাকী’ নামৰ কবিতাটিত চন্দ্ৰকুমাৰে শেহৰ স্তবকত কৈছে “পোহঁৰাহাঁ দুখ-সুখ/মৰীচিকা মোহ মুখ/ঈশ্বৰ সহায় নাজানানে?” “মনোবৃত্তি” নামৰ প্ৰবন্ধটি ৰত্নেশ্বৰ মহন্তই আৰম্ভ কৰিছে, “ঈশ্বৰে মানুহকে সৃষ্টিৰ সম্পূৰ্ণ জীৱ কৰি সৃষ্টি কৰিছে” বুলি (১ম ভাগ ৩য় সংখ্যা)। ‘মাতৃ ভক্তি’ নামৰ ৰচনাখনি বেণুধৰ ৰাজখোৱাই শেষ কৰিছে, “তেনে কৰিলে তেওঁবিলাকে সকলোৰে সন্মান পাব আৰু ঈশ্বৰৰ প্ৰিয়পাত্ৰ হ’ব” (১ম ভাগ চতুৰ্থ সংখ্যা)। “অনুতাপ” নামৰ কবিতাটি বেণুধৰ ৰাজখোৱাই শেষ কৰিছে এনেকৈ :

এবে মই, নাৰায়ণ, যেন পক্ষী পক্ষহীন
কৰা ক্ষমা এইবাৰ, মিছা প্ৰাণ ধৰিলো।
অন্ধকূপে আছো মই, তুমি বিনে ৰক্ষা নাই
পতিত পাবন, ৰাখা, সমূলক্ষে মৰিলো।

‘শান্তি’ নামৰ এটি প্ৰবন্ধত গোপালকৃষ্ণ দে নামৰ এজন লেখকে লিখিছে, “ঈশ ভক্তিৰ সাধনাত সিদ্ধি হ’লে নিজৰ অস্তিত্ব থাকিব নোৱাৰে, লগে লগে স্বার্থও লোপ পায়। ভক্তৰ মন তেতিয়া ঈশ্বৰৰ ভাৱত পূৰ্ণ হৈ থাকে, হৃদয়ত সোহং ভাৱৰ উদয় হয়, বাহ্য জ্ঞান নোহোৱা হয়গৈ।” (২য় ভাগ, ৭ম সংখ্যা)।

বিষ্ণুপ্ৰসাদ গুপ্তৰ “শংকৰদেৱ”, স্বৰ্ণলতা বৰুৱাৰ “যতো ধৰ্ম ততো জয়ঃ” পদ্মনাথ বৰুৱাৰ “তুলসী দাসৰ নীতিবাক্য”, তাৰিণীচৰণ বৰাৰ “নানক”, ‘হিন্দু দৰ্শন আত্মা’, ‘হিন্দু দৰ্শন তত্ত্বজ্ঞান’ আদি বিভিন্ন ৰচনাত পোনপটীয়াকৈ প্ৰকাশ পোৱা ঈশ্বৰ-বিশ্বাসৰ উপৰিও সৃষ্টিশীল ৰচনাসমূহত অপ্ৰত্যক্ষভাৱে থকা ঈশ্বৰ-বিশ্বাসে ভাববাদী তথা আদৰ্শবাদী দৃষ্টিভংগীৰ সাক্ষ্য বহন কৰিছে। বেজবৰুৱাৰ ‘লিতিকাই’ৰ দৰে ধেমেলীয়া নাটকৰ মাজত নাইবা ‘পদ্মকুমাৰী’ৰ দৰে উপন্যাসৰ মাজত এনে আদৰ্শবাদী জীৱনবোধ অলক্ষিতেই প্ৰৱাহিত হৈ আছে। ঐতিহ্যৰ পৰা লাভ কৰা এনে জীৱন-দৃষ্টিয়ে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বিকাশৰ এই স্তৰটিৰ ভেটি বান্ধি দিয়াত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি গৈছে। ‘জোনাকী’য়ে আধুনিক অসমীয়া মনৰ গাঁথনিৰ এই বিশিষ্ট উপাদানটিৰ পৰিচয় সংৰক্ষণ কৰি থৈছে। অবশ্যে ‘জোনাকী’ৰ ৰচনাসমূহক কেৱল এই দৃষ্টিৰেই বিচাৰ কৰা উচিত নহ’ব। কাৰণ ‘জোনাকী’ৰ ঘাই লক্ষ্য ঐতিহ্যক লগত লৈ ভৱিষ্যতলৈ আগবাঢ়ি যোৱা।

‘জোনাকী’ৰ এটি ডাঙৰ দান হ’ল উদাৰ মানৱিকবাদী দৃষ্টিভংগীৰ বিস্তাৰ সাধন। মানৱিকবাদৰ যিটো ধাৰা ‘জোনাকী’য়ে অসমলৈ বোৱাই আনিলে সেই ধাৰা হ’ল উদাৰ মানৱিকবাদী দৃষ্টিভংগী বা দৰ্শনৰ ধাৰা। এই দৃষ্টিভংগীৰ লগত যে পাশ্চাত্যৰ ৰোমাণ্টিক সাহিত্য আৰু মানৱিকবাদী দৰ্শনৰ পোনপটীয়া সম্পৰ্ক আছিল সেই বিষয়ে পূৰ্বে উল্লেখ

^{২২} বেজবৰুৱা, মোৰ জীৱন সৌৰভগ, বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, পৃ ৩৫

কৰা হৈছে। প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখ্য যে পশ্চিমৰ মানবিকবাদী দৰ্শনৰ জন্মৰ উৎস বাইবেলৰ মাজতে নিহিত হৈ আছিল। চতুৰ্দশ শতিকাৰ ইটালীৰ নবজাগৰণৰ সময়ৰ পৰাই ই আধুনিক মন আৰু জীৱনৰ মাজেদি নকৈ আত্মপ্ৰকাশ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। অষ্টাদশ শতিকাৰ বোমাণ্টিক অভ্যুত্থানৰ মাজত মানবিকবাদে নতুন আয়তন লৈ আত্মপ্ৰকাশ কৰে। এই ধাৰাটোৱেই ঊনবিংশ শতিকাৰ বংগৰ নবজাগৰণৰ মাজেদি ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন ঠাইলৈ সঞ্চিত হয়।

বোমাণ্টিকতাৰ যিটো সুৰ জন-নেজানকৈ 'আসাম-বন্ধু'ত ফুটি উঠিছিল, 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম সংখ্যাতে সেই সুৰ পূৰ্ণ বিকশিত ৰূপত ফুটি উঠিল। সম্পাদক চন্দ্ৰকুমাৰৰ দুটা কবিতা প্ৰথম সংখ্যা 'জোনাকী'ত প্ৰকাশিত হৈছিল। প্ৰথমটো পূৰ্বে উল্লেখ কৰি অহা 'জোনাকী'ক লৈ লিখা "জোনাকী" নাম কবিতা আৰু দ্বিতীয়টো হ'ল "বনকুঁৱৰী"। বেজবৰুৱাই তেওঁৰ 'জীৱন সৌৰভ'ত লিখিছে, "যিসকলে আগেয়ে ভাবিছিল যে অসমীয়া ভাষাত বৰ্তমান কালৰ উপযোগী শুভলা কবিতা লেখিব নোৱাৰি, এই কবিতা পঢ়ি সেই সকলৰ ভ্ৰান্তি গ'ল। মনত আছে এদিন ৰায়বাহাদুৰ জগন্নাথ বৰুৱা বি, এ, আৰু মাণিকচন্দ্ৰ বৰুৱাই মোৰ হতুৱাই 'বনকুঁৱৰী' কবিতাটো পঢ়াই শুনি বিস্ময়-বিমিশ্ৰিত আনন্দ লভিছিল। মই স্পষ্ট বুজিব পাৰিছিলোঁ যে তেওঁলোকে আগেয়ে ভাবিবকে নোৱাৰিছিল যে বৰ্জছৱৰ্থৰ কবিতাৰ নিচিনা এনে মনোৰম কবিতা এটা কলেজত পঢ়া অসমীয়া ছাত্ৰৰ এজনে অসমীয়া ভাষাত ৰচনা কৰিব পাৰে। ইয়াৰ পিছত দ্বিতীয় সংখ্যা "জোনাকী"ত শ্ৰদ্ধাস্পদ বন্ধু শ্ৰীযুত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ 'কাকো আৰু হিয়া নিবিলাওঁ' নামৰ প্ৰেমৰ কবিতা ওলাল।"^{১০}

যথার্থতে চন্দ্ৰকুমাৰ আগবৰালাৰ কবিতা জোনাকীৰ পাততে আত্মপ্ৰকাশ কৰিয়েই অসমীয়া কবিতাক বয়ঃপ্ৰাপ্ত কৰি তুলিলে। তেওঁৰ কবিতাৰ মাজত প্ৰকাশিত গভীৰ সৌন্দৰ্য-চেতনা, মানবিকবোধ আৰু অন্তৰমুখিতাই আধুনিক অসমীয়া কবিতাক নতুন আয়তন দান কৰিলে। তদুপৰি তেওঁৰ কবিতাৰ শব্দচয়ন, চিত্ৰকল্প, উপমা আদিয়ে জড়তা ভাঙি কবিতাৰ এটি নতুন ৰূপ প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। এনে ধৰণৰ নতুন স্বপ্ন কৰিলেও তেওঁৰ কবিতাৰ মাজত লোকজীৱন, লোক-সংস্কৃতি আৰু ঐতিহ্যৰ অৱস্থিতিৰ সহজ প্ৰকাশ ঘটিছিল। গভীৰ আন্তৰিক ব্যক্তিনিষ্ঠ ৰূপৰ লগত অসমীয়া কবিতাৰ পাঠকৰ নতুন পৰিচয় স্থাপনৰ বাট মোকলাই দিলে চন্দ্ৰকুমাৰৰ কবিতাই। তেওঁৰ কবিতাই বোমাণ্টিক অসমীয়া কবিতাৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠা কৰা আৰ্হি এতিয়াও অমলিন হৈ আছে। 'জোনাকী'ত ওলোৱা তেওঁৰ কবিতাসমূহ আছিল "জোনাকী", "বনকুঁৱৰী", "কিয় ভাই নিবিলাবা হিয়া", "নীৰ", "অকিঞ্চন", "উদগনি", "জলকুঁৱৰী", "সুখ-গীত", "তেজীমলা", "সুন্দৰ", "সন্ধিয়া", "জোনাকী" (চতুৰ্থ বছৰ ১ম সংখ্যা), "অকলশৰীয়া", "মৌমাথি", "সপোন"। চন্দ্ৰকুমাৰৰ উপৰি 'জোনাকী'ত যিসকলৰ কবিতা প্ৰকাশিত হৈছিল সেইসকল হ'ল হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, আনন্দচন্দ্ৰ গুপ্ত (আগবৰালা), কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য, বেণুধৰ ৰাজখোৱা, বজ্জেশ্বৰ মহন্ত, বিনন্দচন্দ্ৰ ফুকন, সোণাৰাম চৌধুৰী, কনকলাল বৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, কৃষ্ণপ্ৰসাদ গুপ্ত, সত্যনাথ বৰা, পদ্মনাথ বৰুৱা, গোপালচন্দ্ৰ ভূঞা, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, মীনধৰ হাজৰিকা, দুৰ্গাপ্ৰসাদ দত্ত, দেবেশ্বৰ চলিহা, যোগকান্ত বেজবৰুৱা, উপেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা— এইসকল। এইসকলৰ উপৰিও গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'ত যিসকলে কবি হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল সেইসকল হ'ল— উপেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা, দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা, বঘুনাথ চৌধুৰী, কৃষ্ণকুমাৰ বৰুৱা, মাটীৰাম দাস, শ্ৰীমতী যাজ্ঞসেনী বৰা, শ্ৰীমতী কুসুমকুমাৰী বৰুৱাণী, শ্ৰীমতী মোক্ষদা দেৱী বৰুৱানী, বজ্জেশ্বৰ দাস, দেবেশ্বৰনাথ বৰুৱা, ৰোহিতাশ্ব দত্ত, বিষ্ণুৰাম দাস, মুষ্টি কেফায়ৎ উল্লাহ, কুলধৰ চলিহা, লক্ষ্মীনাথ বৰা, সদানন্দ দুৱৰা, মহেশচন্দ্ৰ বৰকটকী, ঘনশ্যাম শৰ্মা, গোলোকচন্দ্ৰ শৰ্মা বৰুৱা, ধনিৰাম দত্ত, পদ্মনাথ শৰ্মা, বিষ্ণুপ্ৰসাদ দুৱৰা, গোপাল চন্দ্ৰ বৰুৱা আদি সকল। অৱশ্যে কোনো কোনো কবিতাৰ লেখকৰ নাম বা নামৰ ইংগিত পোৱা নাই। যেনে, প্ৰথম বছৰ দ্বিতীয় সংখ্যাৰ "সাধনা", তৃতীয় সংখ্যাৰ "বছৰ বিদায়", সপ্তম সংখ্যাৰ "সখীৰ মৰম", অষ্টম সংখ্যাৰ "সখীৰ প্ৰতি", নৱম সংখ্যাৰ "উন্নতি" ইত্যাদি। তদুপৰি অনেক ঠাইত কেৱল এটি বৰ্ণ নাইবা ছদ্মনাম ব্যৱহৃত হৈছে। কবিতাৰ ক্ষেত্ৰতহে যে এনে হৈছে তেনে নহয় অন্যান্য ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰতো সংক্ষিপ্ত নাম বা ছদ্মনাম ব্যৱহৃত হৈছে, আৰু কোনো কোনো ঠাইত কাৰো নাম দিয়া হোৱা

^{১০} বেজবৰুৱা, মোৰ জীৱন সৌৰভ, বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, পৃ ৪৮

নাই। (দ্রষ্টব্য—লেখকৰ নাম তালিকা) যিসকল কবিয়ে কলিকতীয়া 'জোনাকী'ৰ পাতত আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল সেইসকলৰ ভিতৰত চন্দ্ৰকুমাৰ আগবৰালা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, আনন্দচন্দ্ৰ আগবৰালা, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য এই কেইগৰাকীয়ে আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ ইতিহাসত স্মৰণীয় পৰিচয় স্থাপন কৰি গৈছে। গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'ৰ পাতত আত্মপ্ৰকাশ কৰাসকলৰ ভিতৰত দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা, বঘুনাথ চৌধুৰী, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা— এই তিনিগৰাকীৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখনীয়। গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'তে তিনিগৰাকী মহিলা কবি যাজ্ঞসেনী বৰা, কুসুমকুমাৰী বৰুৱানী আৰু মোক্ষদাদেৱী বৰুৱানীয়ে আত্মপ্ৰকাশ কৰি এটা প্ৰায় ইতিহাস ৰচনা কৰি থৈ গৈছে। 'জোনাকী'ৰ পাতত যে কনকলাল বৰুৱা আৰু সোণাৰাম চৌধুৰীৰ দৰে পিছলৈ ঐতিহাসিক তথা প্ৰত্নতাত্ত্বিক স্বৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা সকলেই কবিতা লিখিছিল, এনে নহয়, অসমীয়া ভাষাত কেৱলৰ দৰে গদ্যশৈলীৰ প্ৰতিষ্ঠাতা সত্যনাথ বৰা আৰু অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ইতিহাস অনুসন্ধান কৰোঁতা দেবেশ্বৰ চলিহাৰ দৰে লোকেও কবিতা লিখিছিল। কেৱল সেয়ে নহয় কুলধৰ চলিহাৰ দৰে পৰবৰ্তী কালৰ ৰাজনীতিক নাইবা সদানন্দ দুৱৰাৰ দৰে উদ্যোগপতিয়েও 'জোনাকী'ৰ পাতত কবি হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰাৰ সংবাদ অনেকৰ বাবে আচছ্ৰা যেন লাগিব। অসমীয়া কবিতাৰ ইতিহাসৰ দৃষ্টিৰে বিচাৰ কৰি চালে সেই সময়ৰ সৰু-বৰ প্ৰত্যেকগৰাকী কবিয়েই অসমীয়া কবিতাৰ ইতিহাস ৰচনাত যে নিজৰ বৰঙনি যোগাই গৈছিল সেই বিষয়ে কোনো সন্দেহ নাই। তেওঁবিলাকৰ কবিতাই সময়ক অতিক্ৰম কৰিব পাৰিলে নে নাই সেইটো ডাঙৰ কথা নহয়; ডাঙৰ কথা অসমীয়া কবিতা তথা সাহিত্যৰ এই নতুন ভেটিটো স্থাপন কৰাৰ সময়ত গ্ৰহণ কৰা তেওঁলোকৰ ভূমিকাহে।

'জোনাকী'য়ে অসমীয়া ভাষাত পূৰ্বে নথকা এটি নতুন সাহিত্য-ধাৰাৰ আৰম্ভণি কৰাই নহয়, প্ৰতিষ্ঠাও কৰিলে; সেই ধাৰাটো হ'ল বেজবৰুৱা-প্ৰতিষ্ঠিত অসমীয়া চুটিগল্পৰ ধাৰা। বেজবৰুৱাৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশিত চতুৰ্থ বছৰৰ চতুৰ্থ সংখ্যাত, অৰ্থাৎ ১৮৯২ খ্ৰীঃৰ মেৰ সংখ্যাত প্ৰকাশিত "সেউতী" নামৰ বেজবৰুৱাৰ গল্পটিয়েই অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথম চুটিগল্প।^{১১} 'সেউতী'ৰ আগতে একে বছৰৰ ২য় আৰু ৩য় সংখ্যাত বেজবৰুৱাৰ ক্ৰমে "ঘৰ পতা ককা" আৰু "মূলা খোৱা বুঢ়া" নামৰ দুটা সাধুকথা প্ৰকাশিত হৈছিল যদিও বেজবৰুৱাই ১৯৯০ চনত প্ৰকাশিত তেওঁৰ 'সাধুকথাৰ কুঁকিত' এই দুটা অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছিল আৰু দুয়োটি লেখাৰ মাজত লোক-জীৱনৰ বাস্তৱ চিত্ৰৰ প্ৰভাৱো পৰিছিল। তথাপি এই দুয়োটি ৰচনাক আধুনিক চুটিগল্প বুলি কোৱাৰ কোনো উপায় নাই। এতেকে অসমীয়া চুটিগল্পৰ ইতিহাসত "সেউতী"য়েই হ'ল প্ৰথম চুটিগল্প। এই কথাও স্মৰণীয় যে ইয়াৰ এবছৰৰ আগত ১৮৯১ খ্ৰীষ্টাব্দত ৰবীন্দ্ৰনাথৰ হাতত প্ৰথম বাংলা চুটিগল্প ৰচিত হৈছিল; অৰ্থাৎ বয়সৰ লেখেৰে অসমীয়া আৰু বাংলা চুটিগল্প সমবয়স্ক। 'জোনাকী'ত বেজবৰুৱাই চুটিগল্পৰ আৰম্ভণিও কৰিলে আৰু তেৱেঁই একমাত্ৰ গল্পকাৰ হৈও থাকিল। কলিকতীয়া 'জোনাকী'ত কালানুক্রমিকভাৱে ওলোৱা তেওঁৰ গল্পকেইটা আছিল "সেউতী", "মালতী", "পণ্ডিত মহাশয়", (ইয়াতো সাধুকথাৰ সাঁচ বহিছে) "আমালৈ নেপাহৰিব" "স্বৰ্গাৰোহণ", "শিৱসাগৰ", "ভদৰী", "কন্যা", "নকণ্ড", "ধোৱা খোৱা", "ডাক্তৰ বাবুৰ সাধু", "ভেমপুৰীয়া মৌজাদাৰ", "ৰতন মুণ্ডা", "জলকুঁৱৰী", "চোৰ", আৰু "যেনে চোৰ তেনে টাঙোন",—এইকেইটি গল্প। গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'ত বেজবৰুৱাৰ "আৰ্জি", "চেনিচম্পা",—এই দুটা গল্প প্ৰকাশিত হৈছিল। গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী', আৰু তিনিজন গল্পলেখকে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল। তেওঁবিলাক হ'ল 'হেম দাশৰথি চৌধুৰী' এই ছদ্মনামত সোণাৰাম চৌধুৰী, সত্যনাথ বৰা আৰু দেৱানন্দ শৰ্মা। হেম দাশৰথি চৌধুৰীৰ "বামুণৰ ল'ৰা আৰু টকাৰ কলহ" নামৰ গল্পটি প্ৰথম বছৰৰ পঞ্চম সংখ্যা, ষষ্ঠ সংখ্যা আৰু সপ্তম সংখ্যা—এই তিনিটা সংখ্যাত ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰকাশিত হৈছিল। সত্যনাথ বৰাৰ "দুজন ডাঙ্গৰীয়া" আৰু দেৱানন্দ শৰ্মাৰ "গঙ্গাই বেদ্ৰৰ নতুন সংসাৰ" নামৰ দুটা গল্প গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'ত প্ৰকাশিত হৈছিল। এয়ে আছিল ১৮৯২ ৰ পৰা ১৯০৪ চনৰ ভিতৰত ৰচিত আৰু প্ৰকাশিত অসমীয়া চুটিগল্প।

^{১১} নন্দ তালুকদাৰে 'সম্বাদ পত্ৰৰ ৰ'দ-কাঁচলিত অসমীয়া সাহিত্য'ত (পৃ ৪৮) 'জোনাকী'ৰ ২য় বছৰৰ ৩য় সংখ্যাত বেজবৰুৱাৰ 'কন্যা' নামৰ গল্পটো প্ৰকাশিত হৈছিল বুলি, আৰু সেইটো গল্পই অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথম গল্প বুলি যোগান ধৰা তথ্যটি শুদ্ধ নহয়।

জোনাকী : ভূমিকা

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত কেইবাটিও ধাৰাৰ পৰিভ্ৰমণ কৰিলে বেজবৰুৱাই, আৰু এই আটাইকেউটি ধাৰাৰ আৰম্ভণি ঘটিল 'জোনাকী'ৰ পাততে। 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ পৰা ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰকাশ পোৱা "লিটিকাই", নামৰ ধেমেলীয়া নাটকখনে হাস্যৰসাত্মক নাটকৰ বা ধেমেলীয়া নাটকৰ এটা নতুন ধাৰাৰ আৰম্ভণি কৰে। ১৮৬১ চনত প্ৰকাশিত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ "কানীয়াৰ কীৰ্তন" নাইবা ১৮৯৪ খ্ৰীষ্টাব্দত প্ৰকাশিত দুৰ্গাপ্ৰসাদ দত্ত মজিন্দাৰ বৰুৱাৰ "মহৰি", নাইবা ১৮৯৭ খ্ৰীষ্টাব্দত প্ৰকাশিত পদ্মনাথ বৰুৱাৰ (গোহাঞিবৰুৱাৰ) "গাওঁচা"ত থকা সামাজিক সমালোচনাত্মক দৃষ্টিভঙ্গীৰ পৰিৱৰ্ত্তে মানুহৰ সবলতা, অজ্ঞতা আৰু মূৰ্খামিক লৈ বেজবৰুৱাই বচনা কৰা "লিটিকাই"ৰ মাজত প্ৰকাশিত হৈছিল সবল হাস্য বস। বেজবৰুৱাই প্ৰধানকৈ মানুহৰ মানৱীয় দোষ-দুৰ্বলতা আৰু ক্ৰটাক এনে বচনাৰ আধাৰ কৰি লৈছিল। "লিটিকাই"ৰ এটি বিশেষত্ব হ'ল এই যে এই ধেমেলীয়া নাটকখনৰ মাজত অসমীয়া গ্ৰামীণ সমাজ-জীৱন আৰু এই জীৱনৰ সাংস্কৃতিক পটভূমিৰ এখন সুন্দৰ ছবি ফুটি উঠিছে। আনকি, চৰিত্ৰকেইটাৰ মূৰ্খামিৰ মাজতো আৰু সিহঁতৰ 'মেলাপ্ৰপেটিক' প্ৰসংগৰ উল্লিখনৰ মাজতো ফুটি উঠিছে বৈষ্ণৱ যুগে সৃষ্টি কৰা নবজাগৰণৰ প্ৰভাৱ।

বেজবৰুৱাই 'জোনাকী'ৰ পাতত আৰম্ভ কৰা আনটো ধাৰা হ'ল হাস্য-ব্যংগৰ ধাৰা। এই জোনাকীৰ পাততে ১৮৯০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ শাওণৰ সংখ্যা (জুন, জুলাই)ত কৃপাবৰ বৰুৱাৰ জন্ম হয়। সেই বছৰে দ্বাদশ সংখ্যাত, অৰ্থাৎ পুহৰ সংখ্যা (ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী)ত 'কৃপাবৰ বৰুৱা', 'কৃপাবৰ বববৰুৱা' হ'ল। এতিয়া আৰু কোনো সন্দেহ নাই যে ১৮৯০ ৰ জুলাইত জন্ম হোৱা কৃপাবৰ 'বৰুৱা', ১৮৯০ৰে ডিচেম্বৰ মাহত বা ১৮৯১ৰ জানুৱাৰী মাহত 'বববৰুৱা' হ'ল। লক্ষ্যদেৱ বৰাৰ "সদানন্দৰ কলাঘুমটি" বা হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ "বাহিৰে বং চং ভিতৰে কোৱা ভাতুৰি" আৰু "কানীয়াৰ কীৰ্তন" নাইবা গুণাভিবাম বৰুৱাৰ 'কঠিন শব্দৰ বহস্য ব্যাখ্যা' আদিৰ দৰে বচনাই যদিও হাস্য আৰু ব্যংগ বচনাৰ বাট কাটিছিল তথাপি বেজবৰুৱাই এই ধাৰাটিক দান কৰিলে নতুন চৰিত্ৰ আৰু নতুন আয়তন। ব্যক্তি আৰু সমষ্টিৰ দোষ-ক্ৰটি তেওঁৰ চকুৰ পৰা সাৰি যোৱা নাছিল; কিন্তু তেওঁৰ বচনাত ক'তো পোনপটীয়া আক্ৰমণ নাছিল, যাৰ ফলত সমালোচিতজনেও তেওঁৰ বচনা পঢ়ি বস পোৱাৰ বাট ওলাইছিল।

'জোনাকী'ৰ তৃতীয় বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ পৰা অৰ্থাৎ ১৮৯১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ জানুৱাৰী-ফেব্ৰুৱাৰী সংখ্যাৰ পৰা বেজবৰুৱাৰ 'পদ্মকুমাৰী' উপন্যাস ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰকাশিত হৈছিল। পিছত ১৯০৫ চনত গ্ৰন্থকাৰে ওলাওঁতে উপন্যাসখনৰ নাম 'পদ্ম কুঁৱৰী'লৈ ৰূপান্তৰ কৰা হৈছিল। ১৮৯১ খ্ৰীষ্টাব্দতে পদ্মনাথ বৰুৱা (গোহাঞিবৰুৱা)ৰ "ভানুমতী" নামৰ উপন্যাসখনো প্ৰকাশিত হৈছিল। আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসৰ আৰম্ভণি এই দুয়োগৰাকী লেখকৰ হাতত প্ৰায় একে সময়তে ঘটিছিল। মন কৰিবলগীয়া কথা যে দুয়োগৰাকীয়ে আধাৰ কৰিছিল বুৰঞ্জীমূলক ঘটনা আৰু পৰিৱেশক। অৱশ্যে বেজবৰুৱাৰ 'পদ্ম কুমাৰী'ৰ বুৰঞ্জীৰ ভেটিটো অধিক স্পষ্ট আছিল। তদুপৰি বেজবৰুৱাই সূৰ্য আৰু পদ্মৰ প্ৰণয়ৰ এটি প্ৰতীকী ব্যঞ্জনা উপন্যাসখনত সৃষ্টি কৰিছে।

যদিও অসমীয়া উপন্যাসৰ জন্মৰ কাহিনী ক'বলৈ যাওঁতে মিছনেবিসকলৰ, উপন্যাসৰ কিছু উপাদান থকা কেইটিমান বচনা, Pilgrim's Progress ৰ অনুবাদ 'জাত্ৰিকৰ জাত্ৰা' আৰু পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননীৰ উপাখ্যানৰ কথা কোৱা হয়, দৰাচলতে অসমীয়া উপন্যাসৰ আৰম্ভণি 'জোনাকী'ৰ পাততে হৈছিল; আৰু একে বছৰতে 'বিজুলী'ত গোহাঞিবৰুৱাৰ উপন্যাস ওলাই এই ধাৰাটোৰ আৰম্ভণি সুঁতিটো প্ৰশস্ত কৰি তুলিছিল।

'জোনাকী'ত প্ৰকাশিত এই আধুনিক সৃষ্টিশীল বচনাৱলীয়ে অসমীয়া সাহিত্যত উদাৰ মুক্ত মানৱিকবাদৰ স্বাস্থ্যৱান বীজ সিঁচি দিলে। আৰু ইয়াৰ যোগেদিয়েই অসমীয়া মানুহক সংস্কাৰমুক্ত অথচ ঐতিহ্যৰ পৰা লাভ কৰা সম্পদেৰে সমৃদ্ধ এটা নতুন আধুনিক মনৰ গৰাকী কৰি তুলিলে। পৰৱৰ্তী কালত গঢ় লৈ উঠা আমাৰ সাংস্কৃতিক আৰু সামাজিক চিন্তা-ভাবনাৰ ভেটিও 'জোনাকী'য়েই বান্ধি দিলে। মানুহৰ অন্তৰ্জীৱনৰ এনে প্ৰকাশ, মানুহৰ প্ৰতি গভীৰ প্ৰেম, প্ৰকৃতিৰ মাজত

জোনাকী : ভূমিকা

সৌন্দৰ্য আৰু মংগলময়তাৰ অন্বেষণ, অতীতৰ মাজত দেশাত্মবোধৰ উৎসৰ সন্ধান, জ্ঞান আৰু তথ্যৰ পৰিধি প্ৰশস্ত কৰি তোলাৰ যত্ন— এই আটাইবিলাকে নবজীৱনৰ সূচনাত গুৰুত্বপূৰ্ণ বৰঙনি যোগালে।

'জোনাকী'য়ে কৰা, বা ক'ব পাৰি অ.ভা.উ. সা. সভাৰ যোগেদি আধুনিক শিক্ষাৰে শিক্ষিত প্ৰথম চামৰ অসমীয়া যুৱ শক্তিয়ে কৰা কামৰ মাজত মানৱিকবোধ আৰু ঐতিহ্যশ্ৰয়ী জীৱনবোধ প্ৰধান আধাৰ হোৱা সন্দেহও, এই সকলো কৰ্মৰ ঘাই চালিকা শক্তি আছিল এই অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্তসকলৰ প্ৰবল স্বদেশ-হিতৈষণা। যি অসমীয়া জাতীয় চৈতন্যই আনন্দবাম-গুণাভিবাম-হেমচন্দ্ৰৰ যোগেদি অভিব্যক্তি লাভ কৰিছিল আৰু মিছনেবিসকলৰ সহায় আৰু সহযোগিতাত বিকাশ লাভ কৰিছিল, সেই সাংস্কৃতিক জাতীয়বোধে পূৰ্ণতা লাভ কৰিছিলহি 'জোনাকী' আৰু 'জোনাকী'ৰ অব্যবহিত পৰৱৰ্তী কালত। সাংস্কৃতিক জাতীয়তাবোধৰ সুস্থ বিকাশত 'জোনাকী'ৰ অবদান ইতিহাসৰ স্মৰণীয় বিষয় হৈ থাকিব। এই বিষয়ে কোনো সন্দেহ নাই যে বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যিক ব্যক্তিত্বৰ মাজেদিয়েই সমগ্ৰ যুগটোৰ নিশ্বাস-প্ৰশ্বাস অনুভৱ কৰিব পাৰি; কিন্তু তাৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে বাকীসকলৰ মাজত এই জাতীয় চৈতন্য সমানে সক্ৰিয় নাছিল। বৰং ক'ব পাৰি বেজবৰুৱা প্ৰমুখ্যে 'জোনাকী যুগ'ৰ ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ শৰাইঘটীয়াসকল আছিল ঊনবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া মানুহৰ জাতীয় আশা-আকাংক্ষাৰ সন্তান। তেওঁবিলাকে যিদৰে এটা যুগৰ সৃষ্টি কৰিলে ঠিক তেনেদৰে তাৰ আগতেই তেওঁবিলাককো সৃষ্টি কৰিলে সমগ্ৰ ঊনবিংশ শতিকা ব্যাপী থকা যুগটোৱে। প্ৰায় প্ৰত্যেকগৰাকী লেখকেই এটা জাতীয় দায়িত্ব অনুভৱ কৰিয়েই হাতত কলম তুলি লৈছিল। 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম ভাগৰ প্ৰথম সংখ্যাতে কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যই "জাতীয় উন্নতি" শীৰ্ষক বচনাত পৃথিৱীৰ উন্নত জাতিবিলাকৰ প্ৰসংগ উত্থাপন কৰি ব্যৱসায়-বাণিজ্য, ধৰ্ম-নীতিজ্ঞান, জাতীয় একতা, জাতীয় ভাষাৰ উন্নতি, দেশাত্মবোধ গঢ়ি তোলাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি কৈছে, "জাতীয় উন্নতিৰ নিমিত্তে শিক্ষাৰ বৰ প্ৰয়োজন আৰু আমাৰ জাতিক উন্নত কৰিব খুজিলে প্ৰথমে দেশত শিক্ষাৰ বেছি উন্নতি কৰিব লাগে। মানুহবিলাক বাণিজ্য বিষয়ে বেচি উৎসাহী (Enterprising) হ'ব লাগে; আমাৰ সমাজৰ পৰা কুসংস্কাৰ পাপ প্ৰভৃতি লোপ পাই সি শুচি হ'ব লাগে; আমাৰ মাজত একতা আৰু ভাতৃত্ব সংস্থাপিত হ'ব লাগে; পাৰোঁ মানে আমাৰ ভাষাৰ শ্ৰীবৃদ্ধি সাধন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে। মুঠতে আমাৰ মানুহবিলাকে দেশৰ হিতৰ অৰ্থে আৰু নিজ-জাতীয়ত্ব ৰক্ষা কৰিবলৈ পুৰুষাৰ্থ কৰিব লাগে। নিজ দেশৰ উন্নতি হ'লে নিজৰ গৌৰৱ যেন ভাবিব লাগে।"

কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যই প্ৰথম বছৰ পঞ্চম সংখ্যাত "অসমীয়াৰ উন্নতি" প্ৰবন্ধত অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতিৰ বাবে কাম কৰিবলৈ আহ্বান জনাই কৈছে, "কিন্তু অসমীয়াই আকৌ অসমীয়া ভাষাক ভাষাকে বুলিব নোখোজে।" কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যৰ এই উক্তিৰে এটা কথাৰ ইংগিত দিয়ে যে এচাম শিক্ষিত অসমীয়াৰ ভাষিক হীনমন্ত্যতাবোধ তেতিয়াও গুচা নাছিল। এই একেটা প্ৰবন্ধত "ইংৰাজ গৱৰ্ণমেণ্টৰ শাসনৰ অধীন হোৱাৰ পৰা অসমীয়া মানুহে যি অলপ পোহৰ পাইছে" বুলি প্ৰকাশ কৰা অভিমতৰ মাজত অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্তই যে শতিকাটোৰ শেহৰ ফালেও ৰাজনৈতিক স্বাধীনতা সম্পৰ্কে স্বাভাৱিক কাৰণতে চিন্তিত হোৱা নাছিল তাৰ ইংগিত ফুটি উঠিছে। কোনো কোনোৱে তেওঁবিলাকৰ এনে অভিমতৰ মাজত ব্ৰিটিছ সাম্ৰাজ্যবাদৰ প্ৰতি থকা তেওঁবিলাকৰ সমৰ্থনেই প্ৰকাশিত হৈছে বুলি ভাবিব পাৰে। অৱশ্যেই তেওঁবিলাকে ৰাজনৈতিক স্বাধীনতাৰ বাবে কাম কৰিবলৈ যোৱা হ'লে অসমীয়া নামৰ মানুহখিনিৰ ভাষিক-সাংস্কৃতিক জাতীয় পৰিচয়টি চিৰদিনৰ বাবে লোপ পালেহেঁতেন। এতেকে তেওঁবিলাকৰ সমুখত থকা প্ৰথম দায়িত্বটো আছিল ব্ৰিটিছ শক্তিৰ বিৰুদ্ধে থিয় নিদি ব্ৰিটিছৰ ছত্ৰছায়াতে থাকি অসমীয়া মানুহক নিজৰ ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি, সমাজ সম্পৰ্কে সচেতন কৰি তোলা আৰু তেওঁলোকৰ মাজত এক জাতীয় ভাবৰ জাগৰণ ঘটোৱা। কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যৰ ছটা সংখ্যাত ওলোৱা প্ৰবন্ধলানিৰ কিছু কথা সমালোচনাৰ সন্মুখীনো হৈছিল। তাৰ ভিতৰত তৃতীয়ভাগ 'জোনাকী'ত প্ৰকাশিত শ্ৰীৰামদাস গোস্বামী-ছদ্মনামত ৰত্নেশ্বৰ মহন্তই লিখা প্ৰতিবাদ শিতানৰ প্ৰবন্ধটি উল্লেখযোগ্য।

প্রথম বছৰ একাদশ-দ্বাদশ সংখ্যাত প্রকাশিত হৈছিল পানীন্দ্রনাথ গগৈৰ প্ৰবন্ধ 'জাতীয় প্ৰেম'। মন কবিতাৰ গীয়া যে পানীন্দ্রনাথ গগৈৰ এই প্ৰবন্ধত সামগ্ৰিকভাৱে ভাৰতীয় জাতীয় প্ৰেমৰ জাগৰণৰ ওপৰত তেওঁ গুৰুত্ব দিছিল। একপ্ৰকাৰ ক'বলৈ গ'লে এই বচনাত ৰাজনৈতিক জাতীয় চেতনাৰ চমকপ্ৰদ উন্মেষ ঘটিছিল। তেওঁ লিখিছে, "নব পৰিতাপৰ, বৰ লাজৰ কথা যে, ভাৰতবাসীয়ে জাতীয় প্ৰেমৰ মৰ্যাদা নেজানে, জাতীয় উন্নতিৰ অৰ্থে স্বার্থ ত্যাগৰ ক্ষমতা ভাৰতবাসীৰ নাই। নাইবা আজি স্বৰ্ণপ্ৰসবিনী ভাৰত-জননী কেতিয়াও পবদানতা, পবনুখাপেক্ষিনী নহলহেঁতেন। সেই কাৰণেই কোৱা গৈছে, ভাৰতবাসীৰ জাতীয় প্ৰেম নাই, ভাৰতবাসীৰ স্বার্থ-ত্যাগ নাই।.....জাতীয় প্ৰেমৰ অভাৱেই ভাৰতৰ জাতীয় উন্নতি-আকাশ ঘনঘটাচ্ছন্ন; — ভাৰতৰ জগতবিখ্যাত গৌৰৱ-সূৰ্য্য অন্ত গ'ল।.....জাতীয় প্ৰেম নেথাকিলে জাতীয় প্ৰতিষ্ঠা হোৱা অসম্ভৱ। ভাৰতৰ উন্নতি-কামনা কৰিলে গোটেই ভাৰতবাসীৰ হৃদয়ত জাতীয়-প্ৰেম-বস ঢালি দিয়া উচিত। যি দিনা গোটেই ভাৰতবাসীৰ এক প্ৰাণ, এক স্বার্থ, এক কৰ্তব্য বিবেচিত হ'ব; যিদিনা 'পঞ্চবিংশতি কোটি ভাৰতবাসীৰ ভালেই মোৰ ভাল, আৰু বেয়াই মোৰও বেয়া' এই মহামন্ত্ৰেৰে গোটেই ভাৰতবাসী দীক্ষিত হ'ব, সেই দিন ভাৰতৰ উন্নতি অনিবাৰ্য্য;— সেই দিন নিশ্চয় ভাৰতে সকলো বাধা-বিপত্তিক হেলাবন্দে অতিক্ৰম কৰি নব প্ৰাণেৰে উদ্দীপ্ত হ'ব।"

পানীন্দ্রনাথ গগৈৰ দ্বিতীয়ভাগ সপ্তম সংখ্যাত প্রকাশিত "আমাৰ উন্নতি নে অৱনতি" শীৰ্ষক প্ৰবন্ধত আমাৰ সমাজ জীৱনত সোমোৱা দোষ-ক্রটিবিলাকৰ বিষয়ে কৰা সমালোচনা যথার্থতে আত্ম-সমালোচনা। তেওঁ এইবুলি খেদ কৰিছে, "আমাৰ বেপাৰ নাই, কৃষি নাই, চাকৰি নাই, শিল্প নাই, সমাজৰো দুৰ্গতিৰ সীমা নাই; এইবিলাক দুখ বজাক জনাবলৈকো মুখ বা বাতৰি কাকত নাই, ক'বলৈ গলে আমাৰ একোৱেই নাই, তথাপি পাঠক আমাৰ উন্নতি বুলিব খোজানে?" যি কথা বেজবৰুৱাই তেওঁৰ ব্যংগ বচনাবে দাঙি ধৰিছিল পানীন্দ্রনাথ গগৈ, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য আদিয়ে তাকে তেওঁবিলাকৰ প্ৰবন্ধত উত্থাপন কৰিছিল।

'জোনাকী'ৰ প্ৰবন্ধসমূহক বিষয় অনুসৰি বেলেগ বেলেগ ভাগত ভগাই ল'ব পাৰি। অবশ্যে জাতীয়তাবোধৰ বিষয়ে পোনপটীয়াকৈ লিখা ৰচনাসমূহৰ উপৰিও অন্যান্য বিষয়ৰ ৰচনাসমূহৰ লক্ষ্যও জাতীয় উন্নতি সাধন কৰা। 'জোনাকী'ৰ তৃতীয় বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ পৰা (চতুৰ্থ, সপ্তম এই দুটা সংখ্যা বাদদি) প্রকাশিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ "অসমীয়া ভাষা" শিতানৰ প্ৰবন্ধলানি এক প্ৰকাৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰথম ঐতিহাসিক বিচাৰ বুলি ক'ব পাৰি। এই কথাও স্মৰ্তব্য যে বেজবৰুৱাৰ অসমীয়া ভাষা বিষয়ক প্ৰবন্ধলানিও 'জোনাকী'তে ধাৰাবিহিকভাৱে প্রকাশিত হৈছিল ('জোনাকী' পঞ্চম বছৰ চতুৰ্থ, পঞ্চম, ষষ্ঠ আৰু সপ্তম সংখ্যা; ষষ্ঠ বছৰ তৃতীয়, চতুৰ্থ, নৱম সংখ্যা; সপ্তম বছৰ দ্বিতীয় আৰু চতুৰ্থ সংখ্যা)। 'অসমীয়া ভাষাৰ আখৰ যোঁটনি' শীৰ্ষক লম্বোদৰ বৰাৰ প্ৰবন্ধলানিয়েও এই বিষয়টোৰ প্ৰথম আলোচনা দাঙি ধৰিলে।

'জোনাকী'ত আৰম্ভ হোৱা আন এটি ধাৰা হ'ল জীৱনী আৰু আত্মজীৱনীমূলক ৰচনা। তদুপৰি "সৌমাৰ ভ্ৰমণ"ৰ দৰে ভ্ৰমণ বৃত্তান্তয়ো ভ্ৰমণ-কাহিনী ৰচনাৰ বাট মোকলাই দিয়ে। 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাত প্রকাশিত, বজ্জেশ্বৰ মহন্তই লিখা "স্বৰ্গীয় আনন্দৰাম বৰুৱাৰ চমু জীৱনী"য়েই জীৱনীমূলক ৰচনা লিখাৰ বাট কাটি দিয়ে। ষষ্ঠ আৰু সপ্তম সংখ্যাত প্রকাশিত মৌলবী ফাইজুদ্দিন আহমদৰ "হজৰত মহম্মদ" শীৰ্ষক ৰচনা হ'ল হজৰত মহম্মদৰ বিষয়ে অসমীয়া ভাষাত লিখা প্ৰথম ৰচনা। বিষ্ণুপ্ৰসাদ গুপ্তই কেইবাটিও সংখ্যাত লিখা "শংকৰদেৱ" আৰু "জন ষ্টুৱাৰ্ট মিল"ৰ জীৱনীমূলক ৰচনা, বেজবৰুৱাই দ্বাৰকানাথ ঠাকুৰৰ বিষয়ে লিখা ৰচনা, আনন্দচন্দ্ৰ গুপ্তই ঈশ্বৰচন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰ আৰু জোৱান ডাৰ্কৰ বিষয়ে লিখা ৰচনা, যজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মা নেওগে ৰাজেন্দ্ৰলাল মিত্ৰৰ বিষয়ে লিখা ৰচনা, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যই এলবাৰ্ট ভিক্টৰৰ বিষয়ে লিখা ৰচনা, দুৰ্গাধৰ বৰকটকীয়ে ডেভিড লিভিং ষ্টোনৰ বিষয়ে লিখা ৰচনা, গুণাভিৰাম বৰুৱাই স্যৰ জৰ্জ কেম্বেলৰ বিষয়ে লিখা ৰচনা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই লিখা "আত্মজীৱন চৰিত", চন্দ্ৰনাথ বৰাই লিখা "স্বৰ্গীয় ডাঙৰীয়া হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ সংক্ষিপ্ত জীৱন বিৱৰণ" 'জোনাকী'ৰ সম্পাদকে স্বৰ্গীয় লম্বোদৰ বৰাৰ বিষয়ে লিখা টোকা আদি বিবিধ ৰচনাই জীৱনী আৰু আত্মজীৱনীমূলক ৰচনাৰ এটি ইতিহাস তৈয়াৰ কৰিলে।

সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী আৰু গ্ৰন্থ সমালোচনাৰ আৰম্ভণি 'আসাম বন্ধু'ৰ পাততে ঘটিছিল যদিও 'জোনাকী'ৰ মাজতহে এই দুয়োটা ধাৰাই চকুত পৰা বিকাশ লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়। প্ৰথম সমালোচনা আৰম্ভ হয় দ্বিতীয় বছৰৰ দ্বিতীয় সংখ্যাত। বজ্জেশ্বৰ মহন্তই শ্ৰীনীলকুমুদ বৰুৱাই লিখা 'জীৱনাদৰ্শ' নামৰ কিতাপখনৰ ন পৃষ্ঠা জোৰা এটা দীঘলীয়া সমালোচনা লিখে। শ্ৰীৰামদাস গোস্বামী এই ছদ্মনামত লিখা এই সমালোচনাত তেওঁ প্ৰসংগক্ৰমে গুণাভিৰাম বৰুৱাই ৰচনা কৰা 'আনন্দৰাম টেকিয়াল ফুকনৰ জীৱন চৰিত্ৰ' পুথিখনকো চুই গৈছে। অবশ্যে তৃতীয় ভাগ 'জোনাকী'ৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ পৰা পুথি সমালোচনাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা "পুথিৰ গুণাগুণ বিচাৰ" শিতানত পুথিখনৰ আখৰ-জোঁটনি আৰু ব্যাকৰণগত দোষ আঙুলিয়াই আন এটি সমালোচনা আগবঢ়োৱা হয়। এই সমালোচনাৰ ভাষা আৰু প্ৰকাশভংগীলৈ চাই সেই বছৰৰ 'জোনাকী'ৰ সম্পাদক বেজবৰুৱাই কৰা সমালোচনা বুলি ভবাৰ থল আছে। 'জীৱনাদৰ্শ'ৰ লগতে 'বিজুলী' কাকতৰ সমালোচনা এটিও প্ৰকাশিত হৈছিল; আৰু এই সমালোচনাৰ ভাষাই সেই লেখা যে বেজবৰুৱাৰ সেই কথা অধিক স্পষ্টতাৰে ইংগিত দিয়ে।

প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে 'বিজুলী'ৰ জন্মৰ লগত দ্বিতীয় বছৰৰ 'জোনাকী'ৰ একাদশ সংখ্যাত ওলোৱা, শ্ৰীবেণুধৰ ৰাজখোৱাই লিখা ধেমলীয়া নাটক 'ডেকা-গাভৰু' সম্পৰ্কে কৰা সমালোচনা জড়িত হৈ আছিল। 'ডেকা-গাভৰু' নাটক-খনত হাস্যৰস সৃষ্টি কৰিবলৈ গৈ অশালীন শব্দ আৰু বাক্য প্ৰায়োগ কৰা বুলি কৰা সমালোচনাই অ.ভা.উ.সা. সভাৰ কেইগৰাকীমান সদস্যক আহত কৰে।

'জোনাকী'ত সমালোচকে লিখিছিল, "কলিকতাত থকা জনদিয়েক 'শিক্ষিত' অসমীয়াই এনে এটা অশ্লীল আৰু অৱাইচ বিষ্ণু নামেৰে পৰিপূৰ্ণ কিতাপ অলপো সংকোচ নকৰাকৈ প্ৰকাশ কৰিবলৈ সাহ কৰিলে" ইত্যাদি। সমালোচনাৰ তলত পাদটীকা দি 'জোনাকী'ৰ সম্পাদকে লিখিলে, "ভাত এচৰুৰ এটা পিটিকি চোৱা আৰ্হি খটুৱাই লেখকে যেন কলিকতীয়া গোটেইবিলাক অসমীয়া ডেকাৰ সম্পৰ্কে এটা মোটা-মুটি মত গঢ়ি নলয়, এই আশা। জোনাকীত জাননী ওলোৱা বাবে আমাৰে সৈতে কিবা সম্বন্ধ আছে বুলি যেন কোনেও নাভাবে।"

বেণুধৰ শৰ্মাই লিখিছে, " 'ডেকা-গাভৰু'ৰ সমালোচনাই প্ৰতাপ চেটাৰ্জী লেনৰ মেছত থকা লেখক দুজনক যি অপমান দি থৈছিল, সেই অপমানৰ জুইত এতিয়া অ. ভা. উ. সা. সভাৰ 'পানৱালী মোকৰ্দমাই ঘিউ ঢালি দিলে। আৰু তাৰে আক্ৰোশ পূৰ্ববলৈ সেই মেছ নিৱাসীসকলে অ. ভা. উ. সা. সভাৰ লগত ফেৰ 'মাৰি' আচামীজ লিটাৰেৰী ক্লাব খুলিলে (অসমীয়া সাহিত্য সভা) আৰু ১৮১৩ শকত (১৮৯১ খৃঃ) নীলকণ্ঠ বৰুৱা আৰু কৃষ্ণপ্ৰসাদ দুৱৰাৰ সম্পাদনাত 'বিজুলী' কাকত ওলাই গ'ল।" পদ্মনাথ বৰুৱা, বেণুধৰ ৰাজখোৱা, লম্বোদৰ বৰা, আনন্দচন্দ্ৰ গুপ্ত, বজ্জেশ্বৰ মহন্ত, গুণাভিৰাম বৰুৱা আদি লেখকসকলে 'বিজুলী'ত নিয়মীয়াকৈ লিখিছিল।

পদ্মনাথ গোস্বামীয়ে লিখিছে, "..... মোৰ কলিকতীয়া কালৰ মাহচাৰেক পাৰ হওঁতে নহওঁতেই মোৰ অন্তৰঙ্গ বন্ধু কৃষ্ণপ্ৰসাদ দুৱৰাৰ উদ্যমত, অসমীয়া ছাত্ৰাবাস ১৪ নং প্ৰতাপচন্দ্ৰ চাটুৰ্জী লেনৰ পৰা 'বিজুলী' নামেৰে এখন অসমীয়া আলোচনী মাহে মাহে ওলাবলৈ ধৰে। সেই বাবে মোৰ মনত নৈথে আনন্দ হ'ল; আৰু ততালিকে মই সেই কাকতক সৰ্বতোভাৱে সহায় কৰিবলৈ বুলি লগৰীয়া বন্ধু দুৱৰাৰ ওচৰত প্ৰতিশ্ৰুত হলোঁ। সেই প্ৰসঙ্গতে মই আৰু মোৰ অনুজপ্ৰতিম আদৰুৱা বন্ধু শ্ৰীযুত বেণুধৰ ৰাজখোৱাদেৱে ৬৭ নং মিৰ্জাপুৰ ষ্ট্ৰীটৰ মেচৰপৰা ১৪ নং প্ৰতাপচন্দ্ৰ চাটুৰ্জীৰ লেনত থকা অসমীয়া 'মেচ'লৈ আমাৰ থকা ঠাই সলনি কৰিলোঁহক" (পৃ.২৯) গোস্বামীয়ে লিখিছে, ".....মই ১৮৯১ চনৰ আদিতৈ প্ৰেচিডেন্সি কলেজৰ পৰা এফ-এ পৰীক্ষা দিছিলোঁ। কিন্তু কেইমাহমানৰ আগতে আমি কেইজনমানে গোট খাই (কৃষ্ণপ্ৰসাদ দুৱৰা, পদ্মনাথ বৰুৱা আৰু মই

জোনাকী : ভূমিকা

....১৮৯১ চন) 'বিজুলী' কাকত উলিয়ালো। দেহে-কেহে সেই কামত লগি থাকেতেই মোৰ লিখা পঢ়াৰ পিনে পবালি পবিল" (মোৰ জীৱন দাপোণ, পৃ: ৯২)। ১৮৯০ চনত বিজুলীয়ে বিজুলীয়েই মোৰ লিখা পঢ়াৰ পিনে

'জোনাকী'ৰ সমালোচনাই 'বিজুলী'ৰ আৰু 'আচামীজ লিটাৰেৰী ক্লাব'ৰ ভাৱ দিয়া বুলি ক'ব পাৰি। তৃতীয় বছৰ পৰা 'জোনাকী'ত 'পুথিৰ গুণাগুণ বিচাৰ' শিতানটো প্ৰায় নিয়মীয়াকৈ প্ৰকাশ হ'বলৈ ধৰে আৰু ইয়াত পোৱা পুথিৰ সমালোচনা দাঙি ধৰা হয়। এই ফালৰপৰা চাবলৈ গ'লে 'জোনাকী'য়েই 'অসমীয়া সাহিত্য-সমালোচনা'ৰ পথ উলিয়াই দিয়ে।

'জোনাকী'তে আৰম্ভ হয় 'লেখা সম্পৰ্কে বাদ-প্ৰতিবাদ প্ৰকাশৰো এটি ধাৰা। ইও এটি সমালোচনামূলক ধাৰা। কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যৰ 'অসমৰ উন্নতি' আৰু বজ্জেশ্বৰ মহন্তৰ 'বিবাহ'ৰ দৰে প্ৰবন্ধৰ বাদ-প্ৰতিবাদে 'জোনাকী'ক যে এক সংখ্যক পাঠকৰ বাবে আকৰ্ষণীয় কৰি তুলিছিল, সেই কথা অনুমান কৰিব পাৰি।

'জোনাকী'ৰ প্ৰবন্ধ লেখকসকলৰ ভিতৰত বজ্জেশ্বৰ মহন্তই 'জোনাকী'ৰ চতুৰ্থ বছৰৰ দ্বিতীয় সংখ্যালৈকে গুৰুত্বপূৰ্ণ কিছু প্ৰবন্ধ ৰচনা কৰি গৈছিল। তেওঁৰ মাজত এহাতে জাতীয় ঐতিহ্যৰ প্ৰতি থকা সশ্ৰদ্ধ মনোভাৱ আৰু আনহাতে সামাজিক জীৱন তথা বুৰঞ্জী অধ্যয়নৰ প্ৰতি থকা এটি আগ্ৰহ এই দুয়োটা সক্রিয় হৈ আছিল। দৰাচলতে 'আসাম বন্ধু'ৰ পাততে তেওঁৰ সাহিত্যিক ব্যক্তিত্বৰ প্ৰতিষ্ঠা ঘটিছিল। আমাৰ সাহিত্য-সমালোচনাৰ বিষয়ত যিদৰে তেওঁৰ বামস্বৰ্ণীৰ বিষয়ে লিখা ৰচনাই এটা নতুন বাট কাটি দিছিল ঠিক তেনেকৈ তেওঁৰ "মোবামবীয়া বিদ্ৰোহ", "অসমত মান", "জয়মতী কুঁৱৰী" আৰু লাঙি গদাপাণি", "ছুটীয়া" আদি প্ৰবন্ধলানিয়ে এক সামাজিক-ঐতিহাসিক দৃষ্টিভঙ্গীও স্থাপন কৰাত সহায় কৰিছিল। তেওঁৰ 'বিবাহ'ৰ দৰে প্ৰবন্ধত বাল্য-বিবাহৰ প্ৰতি এটি অসমৰ্থনৰ ভাব থাকিলেও তেওঁ সমকালীন সমাজ-মানসিকতাক অৱশ্যে নস্যাৎ কৰি দিব নোৱাৰিছিল। কিন্তু 'ভাওনা'ৰ দৰে প্ৰবন্ধত এটি বাস্তববাদী আধুনিক দৃষ্টিভঙ্গী লাহে লাহে সাৰ পাই উঠিছিল। নাটকৰ অভিনয়ত বাস্তব জীৱনৰ প্ৰতিফলন বিচাৰাৰ মাজত এই দৃষ্টিভঙ্গীৰ প্ৰকাশ দেখিবলৈ পোৱা যায়।

ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ দৰে লেখকে বাধ্যত পৰি লিখা "শৰীৰতত্ত্ব" আৰু "ৰক্তাহাৰী পাদপ"ৰ দৰে প্ৰবন্ধ, নাইবা বজ্জেশ্বৰ মহন্তৰ "মনোবৃত্তি"ৰ দৰে প্ৰবন্ধ, কনকলাল বৰুৱাৰ "আমাৰ শিল্প" বা "অসমৰ উৎপন্ন বস্তু"ৰ দৰে প্ৰবন্ধ, হিতেন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ "সংখ্যা স্বৰলিপি"ৰ দৰে ৰচনা আদিয়ে বিষয়বস্তুক নতুন আয়তন দান কৰিছিল। চতুৰ্থ বছৰ অষ্টম সংখ্যাত প্ৰকাশ পোৱা "কামৰূপীৰ পত্ৰ"ৰ লেখক 'শ্ৰীঃ—' আৰু 'আসাম বন্ধু'ৰ প্ৰথম খণ্ডৰ নৱম সংখ্যাত 'গঢ়'ই লিখা "কামৰূপীৰ পত্ৰ"ৰ লেখক যে একেজনেই সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই, আৰু পঞ্চম বছৰ 'জোনাকী'ৰ শেষত ছপা হোৱা আগৰ বছৰৰ সূচীপত্ৰৰ পৰা এই লেখকজন গুণাভিৰাম বৰুৱা বুলিয়েই এতিয়া নিশ্চিত হ'ব পৰা হৈছে। কামৰূপৰ সম্পূৰ্ণ কথিত ভাষাত লিখি উলিওৱা এই পত্ৰখনি যথার্থতে বিশেষত্বপূৰ্ণ। অন্যান্য বিভিন্ন ৰচনাৰ উপৰিও "বিবিধ টোকা" শিতানটি তৃতীয় বছৰ পঞ্চম সংখ্যাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি পাঠকক বিবিধ বিষয়ৰ আকৰ্ষণীয় সংবাদ দিবলৈ যত্ন কৰাৰ আৰম্ভ যে কাকতখনক জনপ্ৰিয় কৰি তোলাৰ উদ্দেশ্য নিহিত হৈ আছিল সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। তদুপৰি 'জোনাকী'ত অ. ভা. উ. সা. সভাৰ কাৰ্যবিৱৰণৰ সৈতে যিখিনি সম্বন্ধ ওলাইছিল সেইখিনিয়ে এতিয়া অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভাৰ বুৰঞ্জী নকৈ লিখিবৰ বাবে অনেক সমল যোগাব।

গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'য়ে কলিকতীয়া 'জোনাকী'ক অনুসৰণ কৰিছিল। অৱশ্যে কলিকতীয়া 'জোনাকী'ৰ সকলোটি লেখকে এই নৱজন্ম লাভ কৰা 'জোনাকী'ৰ লগত সন্মিলনিকৈ সম্পৰ্ক ৰাখিব পৰা নাছিল। কলিকতীয়া 'জোনাকী'ত কৃপাবৰ বৰবৰুৱাৰ শিতানৰ দৰে গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'ত সত্যনাথ বৰাৰ 'কেন্দ্ৰসভা' নামৰ শিতান প্ৰকাশিত হৈছিল। মাটীৰাম দাসৰ 'কামাখ্যা মন্দিৰ' বিষয়ক দীঘল প্ৰবন্ধ, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যৰ প্ৰবন্ধ, শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী, গৌৰীদত্ত মিশ্ৰ,

জোনাকী : ভূমিকা

আনন্দচন্দ্ৰ গুপ্ত, সোণাবাম চৌধুৰী, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা, বঘুনাথ চৌধুৰী, দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা আদি সকলৰ ৰচনাই গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'ক সমৃদ্ধ কৰিছিল। কলিকতা আৰু গুৱাহাটী দুয়ো ঠাইৰ পৰা প্ৰকাশিত 'জোনাকী'ৰ সংখ্যাসমূহ লুটিয়াই চালেই গম পোৱা হ'ব কেনেকৈ পৰ্যাপ্ত সংখ্যক লেখকৰ অভাৱত কেতিয়াবা একেজন লেখকেই নামে ছদ্মনামে লিখিবলগীয়া হৈছিল। তথাপি 'জোনাকী'ৰ দায়িত্বত থকাসকলে কাকতখন এক গভীৰ জাতীয়তা বোধৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হৈ প্ৰকাশ কৰি থাকিবলৈ যত্ন কৰা নাছিল। 'জোনাকী' প্ৰকাশ পোৱাৰ এশ বছৰতকৈও অধিক কালৰ পিছতো আজিও অসমত 'লেখা' এটা বৃত্তিত পৰিণত হোৱা নাই। এতেকে কাগজ উলিয়াই আৰু কাগজত লিখি অৰ্থপ্ৰাপ্তি ঘটিব বুলি কোনেও কল্পনাতো ভবা নাছিল। যথার্থতে 'জোনাকী' আছিল অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি তথা জাতীয়তাৰ মংগল আৰু স্বার্থৰ বাবে কাম কৰা এটি 'মিছন'।

'জোনাকী'ৰ আখৰ-জোঁটনি

'জোনাকী'য়ে প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ 'আত্মকথা'ত ঘোষণা কৰিছিল যে, "ভাষালৈ আমাৰ বিশেষ চকু থাকিব"। ভাষালৈ দিয়া এই চকুৰ দৃষ্টি যে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ পৰা পোৱা সেই বিষয়ে বোধকৰোঁ বিশেষ সন্দেহ কৰিব লগীয়া নাই। কিন্তু তেতিয়াও হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'পঢ়াশলীয়া অভিধান' (১৮৯২) খনেই ওলোৱা নাছিল। অৱশ্যে তেওঁৰ 'অসমীয়া ব্যাকৰণ'ৰ সংশোধিত সংস্কৰণৰ উপৰিও 'অসমীয়া লৰাৰ ব্যাকৰণ' ছপা হৈ ওলাইছিল। এতেকে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই স্থাপন কৰা আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ আখৰ জোঁটনিয়েই যে 'জোনাকী'ৰ বাবে আৰ্হিস্বৰূপ আছিল, সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। তদুপৰি বেজবৰুৱাই উল্লেখ কৰা মতে 'আসাম নিউচ'ৰ ভাষা আৰু আখৰ-জোঁটনিও চকুৰ আগত আছিল। 'জোনাকী' যে এই ক্ষেত্ৰত সতৰ্ক আছিল সেই বিষয়ে সন্দেহ নাই। তৃতীয় বছৰ প্ৰথম সংখ্যাত প্ৰকাশিত 'জীৱনাদৰ্শ' পুথিৰ সমালোচনাত "কিতাপটিত ঠায়ে ঠায়ে বৰ্ণাশুদ্ধি অনেক আছে। তাৰে গোটাচেৰেক আমি দেখুৱাওঁ" বুলি কৈ কিছু উদাহৰণ দাঙি ধৰিছে। তদুপৰি কৈছে, "মাজে মাজে অলপ-অচৰপ ব্যাকৰণৰ দোষো দেখিবলৈ পোৱা যায়"। আৰু এটা মন্তব্য মন কৰিব লগীয়া : "আমি আচৰিত হৈছোঁ যে শিৱসাগৰীয়া লেখকৰ মুখত সিমানতো মাতৰ পৰিৱৰ্তে 'তিমানতো' আৰু কাল মাৰি শব্দৰ সলনি 'কাল বাৰি' শব্দ শুনিবলৈ পোৱা গ'ল।"

সেই একে সংখ্যাত 'বিজুলী'ৰ আখৰ জোঁটনি আৰু ব্যাকৰণ ভুলৰ কথা আঙুলিয়াই দি ব্যংগাত্মক সুৰেৰে শেহত কৈছে, "এনেবিলাক ভুল অহাৰপৰা পৰা শুধৰাবা দেই আইটী!" পূৰ্বে কৈ অহাৰ দৰে সমালোচনাৰ এই ভাষা বেজবৰুৱাৰ বুলি অনুমিত হয়।

'জোনাকী'ৰ দ্বিতীয় বছৰ নৱম সংখ্যা আৰু একাদশ সংখ্যা, তৃতীয় বছৰ প্ৰথম সংখ্যা আৰু দ্বিতীয় সংখ্যা, চতুৰ্থ বছৰ প্ৰথম সংখ্যা, ষষ্ঠ সংখ্যা, নৱম সংখ্যা, দশম সংখ্যা আৰু একাদশ-দ্বাদশ সংখ্যাত প্ৰকাশিত লম্বোদৰ বৰাৰ 'অসমীয়া ভাষাৰ আখৰ-জোঁটনি' নামৰ প্ৰবন্ধলানিত বিস্তৃতভাৱে অসমীয়া আখৰ-জোঁটনিৰ বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰিছিল। কিন্তু বেজবৰুৱাই লম্বোদৰ বৰাৰ 'ঘাইমত'ৰ বিৰোধিতা নকৰিলেও লম্বোদৰ বৰাৰ বিস্তাৰিত বিশ্লেষণ ভাল পোৱা নাছিল। এতেকে সেই বছৰ 'জোনাকী'ৰ সম্পাদক বেজবৰুৱালৈ 'শ্ৰীঃ—' এই ছদ্মনামত বেজবৰুৱাই নিজেই এখন চিঠি লিখি তেওঁ মনৰ ভাব এইদৰে প্ৰকাশ কৰিছিল, "আমাৰ মনেৰে লেখকে জোনাকীৰ বোকোচাত নুঠি, 'অসমীয়া ভাষাৰ আখৰ-জোঁটনি' বুলি সুকীয়াকৈ কিতাপ এখনি ছপাওক।" ফাগুন মাহৰ সংখ্যাত এই চিঠি ওলোৱাৰ এমাহ মানৰ পিছতে লম্বোদৰ বৰা স্বৰ্গী হয়। এতেকে চতুৰ্থ সংখ্যা অৰ্থাৎ ব'হাগৰ সংখ্যা 'জোনাকী'ত 'জোনাকী'ৰ সম্পাদক বেজবৰুৱাই নিজে "লম্বোদৰ বৰা" শিৰোনামেৰে এটি প্ৰবন্ধ লিখি নিজৰ শোক ব্যক্ত কৰে আৰু লম্বোদৰ বৰাৰ আখৰ-জোঁটনি সম্পৰ্কীয় প্ৰবন্ধৰ শেষৰ অংশকেইটা ক্ৰমে পঞ্চম, ষষ্ঠ, নৱম, দশম আৰু একাদশ-দ্বাদশ সংখ্যাত প্ৰকাশ কৰে।

জোনাকী : ভূমিকা

লক্ষ্যদেব বৰাৰ প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ কৰিলেও, 'অকনোদই' কাকতে যিদৰে নবম বৰ্ষৰ চতুৰ্থ সংখ্যাত Style and Mode of Spelling শিৰোনামেৰে নিজে অনুসৰণ কৰা আখৰ-জোঁটনিৰ নিয়ম ব্যক্তি লৈছিল, 'জোনাকী'য়ে হেনোদেৰে বেলেগে নিজৰ বাবে নিয়ম ব্যক্তি লোৱা নাছিল। এতেকে 'জোনাকী'ৰ বাবে যে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই আৰ্হি আছিল সেই দিময়ে সন্দেহ নাই। তদুপৰি আখৰ জোঁটনিৰ ভুলৰ পৰা 'জোনাকী' হাত সাৰিব পৰা নাছিল। চন্দ্ৰকুমাৰৰ জোনাকী নামৰ যিটি প্ৰথম কবিতাবে 'জোনাকী'ৰ উদ্বোধন হৈছে সেই কবিতাটি সোনালি, গহিন, ঘূৰে আদি শব্দ; 'আহুৰুৱা'ৰ পানীটুপি, হইছে, আৰম্ভন, বিজুলি আদি শব্দ; বেজবৰুৱাৰ 'লিতিকাই'ৰ পোৱালী, সমূৰী, পড়িছে, কচুগুটা, পদুৰি, হ'ল, হ'ব, ল'ৰা, গল, মুড়, কৰা, নোৱাৰা, আদি শব্দ; হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ 'কাকো আৰু হিয়া নিৰিলাও'ত ধূৰি, ওৰণী, পালো, খালো, নেদেখো, সাচিছিলো, লবি, কৰো, ভাবো, ভাবিলো আদি শব্দৰ আখৰ-জোঁটনিৰে আধুনিকায়ণ পাই। এনে ধৰণৰ ৰূপ 'জোনাকী'ৰ পাতে পাতে সিঁচৰতি হৈ আছে। আখৰ-জোঁটনিৰ ক্ষেত্ৰত 'জোনাকী'ত ঘটা বিসংগতিৰেৰে আছিল এনে ধৰণৰ :

- ১। ই, ঈ, উ আৰু ঊ— এইকেইটা স্ববৰ্ণৰ পৰা ওলোৱা স্বৰ চিহ্নৰ ব্যবহাৰত দেখাচাৰিতা;
- ২। প্লুত অ-ৰ পৰা ওলোৱা ' (উৰ্ধ কমা)ৰ অনিয়মীয়া ব্যবহাৰ;
- ৩। প্ৰথম পুৰুষৰ বৰ্তমান, স্বৰূপ বৰ্তমান, ভূত, অপূৰ্ণভূত, সম্ভাব্যভূত কালত ধাতু ৰূপত ব্যবহাৰ কৰিব লগীয়া নাসিক্য ধৰণৰ চিহ্ন চন্দ্ৰবিন্দুৰ অনিয়মীয়া ব্যবহাৰ;
- ৪। অনুজ্ঞা অৰ্থত দ্বিতীয় পুৰুষৰ তুমি আৰু তোমালোকৰ লগত ব্যবহাৰ কৰা আৰু ব্যবহাৰ কৰিবলগীয়া চন্দ্ৰ বিন্দুৰ অনিয়মীয়া ব্যবহাৰ;
- ৫। শব্দ-বিভক্তি প্ৰয়োগত ঘটা অনিয়ম;
- ৬। শ, ষ, স ৰ ব্যবহাৰত ঠায়ে ঠায়ে ঘটা অনিয়ম;
- ৭। দন্ত্য বৰ্গ আৰু মূৰ্ধন্য বৰ্গৰ বৰ্ণ-ব্যৱহাৰত ঠায়ে ঠায়ে ঘটা অনিয়ম;
- ৮। 'ব'ৰ ঠাইত প্ৰায় 'ব'ৰ ব্যবহাৰ;
- ৯। মাৰ, পাব, নোৱাৰ আদি ধাতুৰ পৰা হোৱা বিশেষণীয় ৰূপত আগৰ বৰ্ণ অ-কাৰান্ত আৰু পিছৰ বৰ্ণ আ-কাৰান্ত কৈ ব্যবহাৰ কৰাৰ পৰিৱৰ্তে দুয়োটা বৰ্ণ আ-কাৰান্তকৈ প্ৰয়োগ কৰা;
- ১০। কোনো কোনো ঠাইত 'ব'ৰ পৰিৱৰ্তে 'ড'ৰ ব্যবহাৰ;
- ১১। ঐ-কাৰৰ পৰিৱৰ্তে অনেক ক্ষেত্ৰত 'ই' (গইছে, হইছে ইত্যাদি)ৰ ব্যবহাৰ ইত্যাদি।

উল্লিখিত ক্ৰটিসমূহে অসমীয়া ভাষাত এখন নিৰ্দেশাক অভিধানৰ অভাৱৰ কথাৰ সূচায়। লেখক, আখৰ বহু মানুহ, আৰ্হি কাকত চাওঁতা, সম্পাদক কাৰো সন্মুখত একোখন অভিধান নাছিল যে তেওঁবিলাকে সম্ভাৱ্য ক্ৰটিবোৰ দূৰ কৰাৰ বাবে চকুৰ আগত কিছু নিৰ্দেশাত্মক আৰু আৰ্হি ৰাখি ল'ব পাৰিছিল। তথাপি 'জোনাকী'য়ে আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ যিটো ভেটি হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই গাঁথিছিল তাক সুদৃঢ় কৰি তুলিলে। কেৱল সেয়ে নহয় সেই ভেটিৰ ওপৰতে 'জোনাকী'য়ে নিৰ্মাণ কৰি উলিয়ালে সৃষ্টিশীল আৰু চিন্তাশীল সাহিত্যৰ নতুন সৌধ।

মানুহ আৰু প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি সংবেদনশীল আকৰ্ষণ আৰু প্ৰেম গঢ়ি তোলাত, দেশ আৰু জাতিৰ প্ৰতি এক আৱেগপূৰ্ণ দায়বদ্ধতা আৰু প্ৰেম গঢ়ি তোলাত আৰু জগতক চোৱাৰ এটি সংস্কাৰমুক্ত দৃষ্টিভংগী গঢ়ি তোলাত 'জোনাকী'ৰ পূৰ্বে ইমান শক্তিশালী আৱেদন আৰু সৃষ্টিশীল কাৰ্যসূচী অসমত কোনেও গঢ়ি তুলিব পৰা নাছিল। ইয়াৰ যোগেদিয়েই 'জোনাকী'য়ে অসমীয়া মানুহৰ প্ৰাণত নৱজাগৰণৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। আজি অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু অসমীয়া মন য'ত থিয় হৈ আছে তাৰ তলৰ ভেটিটো 'জোনাকী'ৰ।

জোনাকী : ভূমিকা

জোনাকীৰ গ্ৰাহকসকল

'জোনাকী'ৰ গ্ৰাহকসকলৰ তালিকাৰো এটি ঐতিহাসিক গুৰুত্ব আছে। এই গ্ৰাহকসকলে 'জোনাকী'ক জীয়াই ৰখাতে সহায় কৰা নাছিল, তেওঁবিলাকে অসমীয়া জাতীয় চৈতন্য জীয়াই ৰখাতো সহায় কৰিছিল। তদুপৰি 'জোনাকী'ৰ যোগেদি অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু অসমীয়া মনলৈ আধুনিক চিন্তা-ভাবনাৰ সোঁতটি প্ৰবাহিত হোৱাতো গ্ৰাহকসকলৰ সদিচ্ছা আৰু সহযোগিতাই সহায় কৰিছিল। যিসকলৰ নাম 'জোনাকী'ৰ পৃষ্ঠাৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰিব পৰা হ'ল, সেইসকলৰ নাম-তালিকা এখনিও যুগুত কৰি দিয়া হৈছে।

প্ৰায় সকলো সমকালীন বিদ্বান লোকেই যে 'জোনাকী' লৈছিল এই তালিকাই তাৰ ইংগিত দিয়ে। 'জোনাকী'ৰ গ্ৰাহকসকলৰ সম্পূৰ্ণ তালিকা এখনে ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ দশকৰ অসমীয়া শিক্ষিতসকলৰ এটি সংখ্যাও দাঙি ধৰিব পাৰিব বুলি ভাবিব পাৰি। পৰৱৰ্তী কালৰ অসমত ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ আৰু জাতীয় জীৱনৰ ইতিহাসত শিক্ষিত মধ্যবিত্তসকলৰ ভূমিকাৰ প্ৰকৃতি আৰু লক্ষ্য এনে নাম-তালিকাৰ ভিত্তিত বুজিবলৈ স্বাভাৱিকতে সহজ হ'ব। 'জোনাকী'ৰ যোগেদি অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু অসমীয়া মনলৈ আধুনিক চিন্তা-ভাবনাৰ সোঁতটি প্ৰবাহিত হোৱাতো গ্ৰাহকসকলৰ সদিচ্ছা আৰু সহযোগিতাৰ ভূমিকা অনস্বীকাৰ্য। সেই সময়ৰ অসমৰ ৰায়বাহাদুৰ খিতাপ পোৱাসকলৰ পৰা আৰম্ভ কৰি পুলিচ কন্ষ্টেবল আৰু 'বিয়েৰাৰ'লৈকে সকলো শ্ৰেণীৰ লোক 'জোনাকী'ৰ গ্ৰাহক হৈছিল। হাকিম, উকীল, শিক্ষক, মৌজাদাৰ, অধ্যাপক, চাহবাগিচাৰ কৰ্মচাৰী, ব্যৱসায়ী, উচ্চ চৰকাৰী বিষয়া, মিছনেৰি, অভিযন্তা, সত্ৰাধিকাৰ, ৰেলৰ গাৰ্ড, ডাক্তৰ, পুলিচ কমিছনাৰ, কটন কলেজৰ (কলেজ এখনেই আছিল ১৯০১ চনৰ পিছত) অধ্যক্ষ, বেভিনিউ বিষয়া, কালীঘাটৰ পাণ্ডা, ছাত্ৰ সংস্থা আৰু বিভিন্ন সংঘ আদিৰ সমাপাদক, মণ্ডল, তহবিলদাৰ, এচ.ডি.চি., মোক্তাৰ বেহেৰা, কন্ষ্টেবল—এনে কোনো বিষয়বাব' বা শ্ৰেণী নাই, যি শ্ৰেণীৰ বা বিষয়বাবৰ লোক জোনাকীৰ গ্ৰাহক হোৱা নাছিল।

আন এটা গুৰুত্ব পূৰ্ণ সংবাদ এই তালিকাৰ পৰা পোৱা হ'ল; সি হ'ল নব্বৈৰ দশকৰ আগভাগতে ডিব্ৰুগড়ৰ 'Secretary Sahitya sava' 'জোনাকী'ৰ গ্ৰাহক হৈছিল। সেই সময়ত 'সাহিত্য সভা' নামৰ কোনো অনুষ্ঠান অসমত হোৱাই নাছিল। ১৮৮৮ খ্ৰীষ্টাব্দত কলিকতাত অ.ভা.উ.সা. সভা প্ৰতিষ্ঠা হোৱাৰ পিছত অসমত অ.ভা.উ.সা. সভা প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাই ১৮৯৫ চনত কহিমাত কহিমা সাহিত্য সভা স্থাপন কৰিছিল।

কলিকতীয়া 'জোনাকী'ৰ এখনি গ্ৰাহক তালিকা।

খন পোৱা ৰছিদ।

১। শ্ৰীযুত সোণাৰাম বড়া (গুৱাহাটী)	৯। শ্ৰীযুত লালমোহন চক্ৰৱৰ্তী (তেজপুৰ)
২। শ্ৰীযুত সৰ্বেশ্বৰ শৰ্মা (নৰ্মাল স্কুল) গুৱাহাটী	১০। শ্ৰীযুত প্ৰবোধচন্দ্ৰ বৰদলৈ (তেজপুৰ)
৩। শ্ৰীযুত আনন্দচন্দ্ৰ কলিতা গুৱাহাটী	১১। শ্ৰীযুত মোহন চন্দ্ৰ দাস (তেজপুৰ)
৪। শ্ৰীযুত জনাৰাম দাস গুৱাহাটী	১২। শ্ৰীযুত বনেশ্বৰ গুপ্ত (তেজপুৰ)
৫। শ্ৰীযুত কেশৱচন্দ্ৰ চৌধুৰী গুৱাহাটী	১৩। শ্ৰীযুত বসন্ত কুমাৰ নাগ (তেজপুৰ)
৬। শ্ৰীযুত বিপিনবিহাৰী বড়া গুৱাহাটী	১৪। শ্ৰীযুত থানুৰাম কাটনি (নৰ্মাল স্কুল) (তেজপুৰ)
৭। শ্ৰীযুত পোনাৰাম বৰুৱা (ৰজাদুৱাৰ, উত্তৰ গুৱাহাটী) গুৱাহাটী	১৫। শ্ৰীযুত বাপীৰাম কাটনি (নৰ্মাল স্কুল) (তেজপুৰ)
৮। শ্ৰীযুত কৰুণাভিৰাম বৰুৱা (নগাঁও) গুৱাহাটী	১৬। শ্ৰীযুত দেৱাই কলিতা (নৰ্মাল স্কুল) (তেজপুৰ)
	১৭। শ্ৰীযুত বকাই কোচ (নৰ্মাল স্কুল) (তেজপুৰ)

জোনাকী : ভূমিকা

১৮। শ্রীযুত বগীৰাম কেওট (নৰ্মাল স্কুল)	তেজপুৰ	৫০। শ্রীযুত চন্দ্ৰকান্ত বৰুৱা	নগাঁও
১৯। শ্রীযুত ভোগীৰাম দাস (নৰ্মাল স্কুল)	তেজপুৰ	৫১। শ্রীযুত বাপুৰাম শৰ্মা	নগাঁও
২০। মৌলবী ফাইজ উদ্দিন আহম্মদ	কলিকাতা	৫২। শ্রীযুত মনুৰাম শৰ্মা	নগাঁও
২১। মৌলবী তাজউদ্দিন আহম্মদ	কলিকাতা	৫৩। শ্রীযুত থলেশ্বৰ শৰ্মা	নগাঁও
২২। শ্রীযুত ৰত্নধৰ বৰুৱা বি.এ	কলিকাতা	৫৪। শ্রীযুত কালিনাথ শৰ্মা (হাইস্কুল)	নগাঁও
২৩। শ্রীযুত কুশৰাম বড়া	কলিকাতা	৫৫। শ্রীযুত প্ৰসন্নৰাম ফুকন	নগাঁও
২৪। শ্রীযুত মধুসূদন দাস	কলিকাতা	৫৬। শ্রীযুত পোবালচন্দ্ৰ শৰ্মা বৰুৱা	(তেজপুৰ)
২৫। শ্রীযুত এম	কলিকাতা	৫৭। শ্রীযুত সোণাৰাম দাস	(তেজপুৰ)
২৬। শ্রীযুত শৰৎ চন্দ্ৰ বৰুৱা	শিবপুৰ	৫৮। শ্রীযুত গুণাৰাম দাস	(তেজপুৰ)
২৭। শ্রীযুত ভূষণীনাথ দত্ত	শিবপুৰ	৫৯। শ্রীযুত ছেনাৰাম শইকীয়া	(তেজপুৰ)
২৮। শ্রীযুত হেমচন্দ্ৰ দত্ত	শিবপুৰ	৬০। শ্রীযুত ডালিমচন্দ্ৰ দাস	(তেজপুৰ)
২৯। শ্রীযুত খঞ্জেশ্বৰ বৰুৱা (শাকমুঠিয়া টা এণ্টেট, শিলঘাট)।		৬১। শ্রীযুত মাধব ৰাম কছাৰী (বাং স্কুল)	(তেজপুৰ)
৩০। শ্রীযুত মতিচাঁদ অছোৱাল	(বিশ্বনাথ)	৬২। শ্রীযুত মহেশ্বৰনাথ দাস (বাং স্কুল)	(তেজপুৰ)
৩১। শ্রীযুত কালীপদ ঘোষ	(তেজপুৰ)	৬৩। শ্রীযুত দীননাথ কোঁচ	(তেজপুৰ)
৩২। শ্রীযুত নলিনাক্ষ মৈত্ৰ	(তেজপুৰ)	৬৪। শ্রীযুত মাণিকচন্দ্ৰ দাস	(তেজপুৰ)
৩৩। শ্রীযুত ভোলানাথ বৰুৱা	(গোৱালপাৰা)	৬৫। শ্রীযুত ডিম্বেশ্বৰ শৰ্মা	(তেজপুৰ)
৩৪। শ্রীযুত ভৰকান্ত বৰুৱা	(ডিব্ৰুগড়)	৬৬। ছিমন খ্ৰীষ্টান	(তেজপুৰ)
৩৫। শ্রীযুত গুণাভিৰাম দুৱৰা	(ডিব্ৰুগড়)	৬৭। শ্রীযুত মহীধৰ ভূঁয়া, মৌজাদাৰ বৰগীয়া	জামুগুৰি
৩৬। শ্রীযুত মতিলাল হাজৰিকা	(ডিব্ৰুগড়)	৬৮। শ্রীযুত উদয়ৰাম দাস	কেলিডেন মেছ
৩৭। শ্রীযুত বাণেশ্বৰ খাওন্দ	(কাঠনী উত্তৰ লক্ষ্মীপুৰ)	৬৯। শ্রীযুত চন্দ্ৰশেখৰ বৰুৱা(বজাদুৱাৰ) উত্তৰ গুৱাহাটী	
৩৮। শ্রীযুত দীপচাঁদ দাস	(তেজপুৰ)	৭০। শ্রীযুত কুমুদচন্দ্ৰ বৰুৱা (জয়পুৰ স্কুল)	ডিব্ৰুগড়
৩৯। শ্রীযুত দীননাথ দাস	(তেজপুৰ)	৭১। শ্রীযুত বেণুধৰ ৰাজখোৱা (জয়পুৰ)	ডিব্ৰুগড়
৪০। শ্রীযুত নিত্যানন্দ শৰ্মা	(তেজপুৰ)	৭২। শ্রীযুত গোপীনাথ বৰদলৈ বি,এ, , বি,এল,	ডিব্ৰুগড়
৪১। শ্রীযুত ঘনকান্ত চলিহা	(তেজপুৰ)	৭৩। শ্রীযুত মহিনাৰায়ণ বৰা (দলগোমা)	গুৱালপাৰা
৪২। শ্রীযুত সত্যনাথ বৰা বি,এ, বি, এল,	(ফৰিদ পুৰ)	৭৪। শ্রীযুত উমাৰাম বৰা মৌজাদাৰ	নগাঁও
৪৩। শ্রীযুত ত্ৰিনয়ন বৰকাকতী	(কলিকাতা)	৭৫। শ্রীযুত ঘনমোহন শৰ্মা	নগাঁও
৪৪। শ্রীযুত শিবৰাম বৰদলৈ বি,এ, , বি, এল;	—	৭৬। শ্রীযুত আনন্দৰাম গগৈ	নগাঁও
৪৫। Mrs. M.C. Barooah (Gowhaty) 1-4-0		৭৭। শ্রীযুত লক্ষ্মীৰাম বৰুৱা এজেন্ট	শিলং
৪৬। শ্রীযুত ৰায় যাদব চন্দ্ৰ বৰুৱা বাহাদুৰ	(কহিমা)	৭৮। J. Barooah, Esqr, B.A.	Jorhat
৪৭। শ্রীযুত ধৰাধৰ গগৈ, মৌজাদাৰ		৭৯। E. Muspratt, Esqr, Kohima (Naga Hills)	
(জৰিগুৰি টেক্সাট)	ডিব্ৰুগড়	৮০। H.C. Gossain, Esqr,	Calcutta
৪৮। শ্রীযুত মহেশ্বৰ দাস	নগাঁও		
৪৯। শ্রীযুত ৰুদ্ৰৰাম বৰদলৈ	নগাঁও		

জোনাকী : ভূমিকা

৮১। শ্রীযুত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা	গুৱাহাটী	১১০। শ্রীযুত ভিবিৰাম বৰুৱা	শিলং
৮২। শ্রীযুত দেবনাথ মহন্ত	নগাঁও	১১১। শ্রীযুত গোপালচন্দ্ৰ দাস	শিলং
৮৩। শ্রীযুত লোকনাথ খাওন্দ	নগাঁও	১১২। শ্রীযুত নাৰায়ণ চন্দ্ৰ বৰদলৈ	শিলং
৮৪। শ্রীযুত মাণিকচন্দ্ৰ খাওন্দ	নগাঁও	১১৩। শ্রীযুত মধুকান্ত বৰুৱা	শিলং
৮৫। মৌলবী ৰওফত উদ্দিন	নগাঁও	১১৪। শ্রীযুত সিদ্ধেশ্বৰ গৌহাই ৰাজকুমাৰ	শিলং
৮৬। শ্রীযুত প্ৰিয়নাথ বৰুৱা	নগাঁও	১১৫। শ্রীযুত শম্ভুৰাম বৰা	শিলং
৮৭। শ্রীযুত ৰাধিকা চৰণ মিত্ৰ	ডিব্ৰুগড়	১১৬। শ্রীযুত কমলাকান্ত দুৱৰা	শিলং
৮৮। শ্রীযুত ধৈৰ্য্যনাৰায়ণ দাস এম্, এ, বি, এল,	ডিব্ৰুগড়	১১৭। শ্রীযুত আনন্দৰাম বৰা	শিলং
৮৯। শ্রীযুত মতিলাল ঘোষ	ডিব্ৰুগড়	১১৮। শ্রীযুত যোগেশ্বৰ বৰকটকী	শিলং
৯০। শ্রীযুত লবোৰাম হাজৰিকা	ডিব্ৰুগড়	১১৯। শ্রীযুত বঘুনাথ শৰ্মা	শিলং
৯১। শ্রীযুত কালীৰাম চুটীয়া হাইস্কুল	যোৰহাট	১২০। শ্রীযুত কালিৰাম বৰুৱা	শিলং
৯২। শ্রীযুত লক্ষ্মীনাথ চুটীয়া	যোৰহাট	১২১। শ্রীযুত ৰাধাচৰণ দাস	শিলং
৯৩। শ্রীযুত বুদ্ধীন্দ্ৰ নাথ ভট্টাচাৰ্য	যোৰহাট	১২২। শ্রীযুত ভাবিতৰাম দাস	শিলং
৯৪। শ্রীযুত বসন্ত কুমাৰ বৰুৱা	যোৰহাট	১২৩। শ্রীযুত পূৰ্ণকান্ত শৰ্মা	ডিব্ৰুগড়
৯৫। মৌলবী আব্দুল ফজল	যোৰহাট	১২৪। শ্রীযুত ভদ্ৰসেন দাস	ডিব্ৰুগড়
৯৬। শ্রীযুত পৰমানন্দ ভঁড়ালী	শিবসাগৰ	১২৫। শ্রীযুত ভদ্ৰসেন বৰা	ডিব্ৰুগড়
৯৭। শ্রীযুত ৰমাকান্ত বৰকাকতী	কলিকাতা	১২৬। মুন্সী হেমিদুৱা	ডিব্ৰুগড়
৯৮। শ্রীযুত কৃষ্ণপ্ৰসাদ দুৱৰা	কলিকাতা	১২৭। শ্রীযুত কৃষ্ণপ্ৰাণ চাংকাকতী	শিবসাগৰ
৯৯। শ্রীযুত যজ্ঞেশ্বৰ বৰদলৈ	কলিকাতা	১২৮। শ্রীযুত দিবাকৰ শৰ্মা	শিবসাগৰ
১০০। শ্রীযুত নৰনাথ মহন্ত	নগাঁও	১২৯। শ্রীযুত হৰকান্ত শৰ্মা	শিবসাগৰ
১০১। শ্রীযুত নৰনাথ বৰুৱা	নগাঁও	১৩০। শ্রীযুত অক্ষয় কুমাৰ বি, এল,	শিবসাগৰ
১০২। শ্রীযুত জগন্নাথ মহন্ত	নগাঁও	১৩১। শ্রীযুত ৰাধিকা প্ৰসাদ বৰুৱা	শিবসাগৰ
১০৩। শ্রীযুত ঘনশ্যাম বৰুৱা	নগাঁও	১৩২। ছাত্ৰ সমাজৰ সহকাৰী সম্পাদক	শিবসাগৰ
১০৪। শ্রীযুত গিৰীশচন্দ্ৰ বৰুৱা	নগাঁও	১৩৩। শ্রীযুত যোগেশ্বৰ বৰা	নগাঁও
১০৫। মৌলবী মীৰ হুছেইন আহম্মদ	নগাঁও	১৩৪। মুন্সী ৰহমত আলি	নগাঁও
১০৬। Miss. Khusmedali, Lakhtokia,	Gauhati	১৩৫। শ্রীযুত ৰাধানাথ দাস	কলিকাতা
১০৭। Mrs. Krisnnanada Gohain	Sibsagor	১৩৬। শ্রীযুত লক্ষ্মীপ্ৰসাদ বৰুৱা	কলিকাতা
১০৮। শ্রীযুত গিৰিশচন্দ্ৰ বন্দ্যোপাধ্যায়	শিলং	১৩৭। শ্রীযুত জ্যোতিশচন্দ্ৰ আচাৰ্য	কলিকাতা
১০৯। শ্রীযুত কীৰ্ত্তিৰাম বৰুৱা	শিলং	১৩৮। শ্রীযুত দ্বাৰিকেশ্বৰ শৰ্মা	কলিকাতা

জোনাকী : ডুমিকা

১৩৯। শ্রীযুত লোকনাথ শর্মা হাজৰিকা পুৰণি গুদাম	নগাঁও
১৪০। শ্রীযুত ডমসাহ হাজৰিকা মাইনব স্কুল	উত্তৰ লক্ষীমপুৰ
১৪১। মৌলবী মহম্মদ পীববঙ্গ	শিলং
১৪২। শ্রীযুত অভয়শঙ্কৰ গুহ	শিলং
১৪৩। শ্রীযুত বুদ্ধিমন বায়	শিলং
১৪৪। মুন্সী মহম্মদ আশানুজ্জা	শিলং
১৪৫। শ্রীযুত কেশববাম বৰুৱা	গুৱাহাটী
১৪৬। G.C.P. Bhuyan Esqr.	Golaghat
১৪৭। শ্রীযুত বায় পৰশুৰাম খাওন্দ বাহাদুৰ	ডিব্ৰুগড়
১৪৮। শ্রীযুত মুন্সী জেলালুদ্দিন আহম্মদ-পি, ডব্লিউ, ডি,	ডিব্ৰুগড়
১৪৯। শ্রীযুত জগন্নাথ ভট্টাচাৰ্য্য, মনাই টী এষ্টেট্,	ছুটিয়া
১৫০। শ্রীযুত কল্পনাথ দাস	ডিব্ৰুগড়
১৫১। শ্রীযুত হেমচন্দ্ৰ বন্দ্যোপাধ্যায়,	কলিকাতা
১৫২। মুন্সী নুৰ মহম্মদ আহমদ,	পুৰণি গুদাম, নগাঁও
১৫৩। শ্রীযুত গিৰিধৰ দাস	ডিব্ৰুগড়
১৫৪। শ্রীযুত কমলচন্দ্ৰ শৰ্মা বি,এ,	কলিকাতা
১৫৫। শ্রীযুত বত্ৰধৰ বৰুৱা	শিবসাগৰ
১৫৬। শ্রীযুত লক্ষ্যদেৱ দত্ত বি, এ, বি, এল্	শিবসাগৰ
১৫৭। শ্রীযুতৰাম পণ্ডিত	গমিৰি
১৫৮। শ্রীযুত হাজৰিকা	গহপুৰ
১৫৯। শ্রীযুত	গমিৰি
১৬০। G. G. Phookan Esq.	Sibsagar
১৬১। Maulvi Azizar Rahman,	Do
১৬২। B.C. Phookan, Esq.,	Calcutta
১৬৩। Dootiran Das, Esq.,	Gauhati
১৬৪। শ্রীযুত লক্ষ্মীনাথ বৰুৱা	উত্তৰ গুৱাহাটী
১৬৫। শ্রীযুত পদ্মৰাম বৰুৱা	শিলং

১৬৬। শ্রীযুত পাঁচ কড়ি ঘোষ	শিলং
১৬৭। শ্রীযুত গজেন্দ্ৰলাল বৰুৱা	উত্তৰ গুৱাহাটী
১৬৮। শ্রীযুত পানীশ্ৰনাথ গগৈ	ঢকুবাৰুনা
১৬৯। শ্রীযুত বিকোদৰ দাস মহৰি, লেংচাই চাহবাগিচা	টেঙ্গাখাট
১৭০। শ্রীযুত তাতী বাম গাঁওবুঢ়া, বঙ্গচান্দি গাঁও, দেউঘনিয়া মৌজা	টেঙ্গাখাট
১৭১। শ্রীযুত নিশিকুমাৰ ঘোষ গুৱাহাটী (জাননীৰ ৰে)	উত্তৰ লক্ষীমপুৰ
১৭২। শ্রীযুত কীৰ্ত্তিনাথ বড়া	ডিব্ৰুগড়
১৭৩। শ্রীযুত শিবনাথ ভট্টাচাৰ্য	-
১৭৪। শ্রীযুত গোলাপচন্দ্ৰ ভৰালী বৰুৱা	-
১৭৫। শ্রীযুত দুৰ্গাপ্ৰসাদ দত্ত মজুমদাৰ বৰুৱা	শিবসাগৰ
১৭৬। শ্রীযুত বাধাকান্ত সন্দিকৈ	শিলং
১৭৭। শ্রীযুত জগবন্ধু মুখোপাধ্যায়	তেজপুৰ
১৭৮। C.K. Bezbaroa	তেজপুৰ
১৭৯। J. Borooh Esq. B.A.	তেজপুৰ
১৮০। শ্রীল শ্রীযুত ডেকা গোস্বামী	দক্ষিণপাট
১৮১। শ্রীযুত পূৰ্ণচন্দ্ৰ গগৈ	শিবপুৰ
১৮২। শ্রীযুত দিবেশ্বৰ ৰাজখোৱা	শিবপুৰ
১৮৩। শ্রীযুত ঘনশ্যাম বৰুৱা বি, এল,	শিবপুৰ
১৮৪। হৰিপ্ৰসাদ নাথ মজিয়াৰ ১ম/২য় ভাগ	শিবপুৰ
১৮৫। শ্রীযুত ভৱানীচৰণ বৰদলৈ	ধুবুৰি
১৮৬। শ্রীযুত দ্বাৰকেশ্বৰ শৰ্মা	ধুবুৰি
১৮৭। শ্রীযুত কেশৱচন্দ্ৰ সোণোৱাল বৰুৱা	কহিমা
১৮৮। শ্রীযুত ভৱেন্দ্ৰ নাৰায়ণ ভূঞা	কহিমা
১৮৯। শ্রীযুত আদিত্যচন্দ্ৰ গোহাঞি	কহিমা
১৯০। শ্রীযুত ইন্দ্ৰনাথ গগৈ	কহিমা
১৯১। শ্রীযুত গোলোকচন্দ্ৰ দাস মহৰি	কহিমা

জোনাকী : ডুমিকা

১৯২। শ্রীযুত বেহেৰা ভৰপুৰ	কহিমা
১৯৩। শ্রীযুত কৃষ্ণবাম দাস, বাইটৰ কনিষ্টবল	কহিমা
১৯৪। S. K. Borooh Esqr,	Calcutta
১৯৫। শ্রীযুত মুক্তানাথ বৰকটকী	যোৰহাট
১৯৬। শ্রীযুত ৰামকান্ত বেজবৰুৱা	দেৰগাঁও
১৯৭। শ্রীযুত মীনধৰ হাজৰিকা	যোৰহাট
১৯৮। শ্রীযুত কেশৱানন্দ ভৰালী	শিবসাগৰ
১৯৯। শ্রীযুত বিজয়বাম বৰুৱা, (এজেন্টৰ পৰা পোৱা)	শিবসাগৰ
২০০। Rev A.K. Gurney	Sibsagar
২০১। B.C Phookan Esqr.	Jorhat
২০২। K.K. Barooah, Esq. B.A.	Jorhat
২০৩। শ্রীযুত ৰাধিকাপ্ৰসাদ বৰুৱা, এজেন্ট	শিবসাগৰ
২০৪। শ্রীযুত হেমধৰ গোস্বামী	দেৰগাঁও
২০৫। শ্রীযুত ঘনকান্ত চলিহা	তেজপুৰ
২০৬। শ্রীযুত মাধবচন্দ্ৰ হাজৰিকা, এজেন্ট	বহা, নগাঁও
২০৭। শ্রীযুত লক্ষ্মীকান্ত হাজৰিকা	নগাঁও
২০৮। শ্রীযুত সত্ৰবাম দাস	নগাঁও
২০৯। শ্রীযুত নীলকান্ত হাজৰিকা	নগাঁও
২১০। শ্রীযুত দিদাৰুদ্দিন বৰা	শিবসাগৰ
২১১। শ্রীযুত সোনাৰাম বৰা	শিবসাগৰ
২১২। শ্রীযুত যজ্ঞেশ্বৰ চলিহা (এজেন্টৰ পৰা পোৱা)	যোৰহাট
২১৩। শ্রীযুত ত্ৰিনয়ন বৰকাকতি	যোৰহাট
২১৪। শ্রীযুত ভবনাথ হাজৰিকা	যোৰহাট
২১৫। শ্রীযুত বসন্ত কুমাৰ বৰুৱা, এজেন্টৰ পৰা পোৱা	-
২১৬। শ্রীযুত বাচালাল বৰুৱা	-
২১৭। শ্রীযুত আনন্দলাল মজুমদাৰ,	ডিব্ৰুগড়
২১৮। শ্রীযুত আব্দুল লেতিফ বৰুৱা	ডিব্ৰুগড়

২১৯। শ্রীযুত চন্দ্ৰকান্ত মজুমদাৰ	ডিব্ৰুগড়
২২০। শ্রীযুত সূৰ্য্যধৰ ৰাজখোৱা	ডিব্ৰুগড়
২২১। Secretary Sahitya Sava	ডিব্ৰুগড়
২২২। দেৱান শ্রীযুত হৰিপ্ৰসাদ দুৱৰা বৰকাকতি	নাজিৰা
২২৩। C. Borooh Esq. (3d)	নাজিৰা
২২৪। D. S. Borah Esq. (3rd vol)	নাজিৰা
২২৫। শ্রীমতী পবিত্ৰী বৰকাকতি (৩য়)	নাজিৰা
২২৬। শ্রীযুত চন্দ্ৰকুমাৰ বৰুৱা (২য়)	নাজিৰা
২২৭। শ্রীযুত জ্যোতিষ চন্দ্ৰ আচাৰ্য (৩য়)	কলিকাতা
২২৮। শ্রীযুত তীৰ্থনাথ কাকতি (১ম/২য়)	নাজিৰা
২২৯। শিবসাগৰ এজেন্ট শ্রীযুত সোমধৰ বৰুৱাৰ পৰা ঠাউকতে	তেজপুৰ
২৩০। শ্রীযুত কানুৰাম শইকীয়া (৩য়)	তেজপুৰ
২৩১। শ্রীযুত নিধিৰাম দাস	তেজপুৰ
২৩২। শ্রীযুত দিনাই সূত	তেজপুৰ
২৩৩। শ্বিলঙ্গৰ এজেন্টৰ পৰা পোৱা	তেজপুৰ
২৩৪। শ্রীযুত কীৰ্ত্তিৰাম বৰুৱা	তেজপুৰ
২৩৫। শ্রীযুত শঙ্কুৰাম বৰা	তেজপুৰ
২৩৬। শ্রীযুত সিদ্ধেশ্বৰ গোহাঁই	তেজপুৰ
২৩৭। শ্রীযুত ৰাজাৰাম হাজৰিকা	তেজপুৰ
২৩৮। শ্রীযুত কালিৰাম বৰুৱা	তেজপুৰ
২৩৯। শ্রীযুত মধুকান্ত বৰুৱা	তেজপুৰ
২৪০। শ্রীযুত আমন সিংহ (৩য়)	তেজপুৰ
২৪১। শ্রীযুত গোলক সিংহ (৩য়)	তেজপুৰ
২৪২। M. Singh Esq. (Vol. II)	তেজপুৰ
২৪৩। B. P. Borooh Esq. (Vol. III)	তেজপুৰ
২৪৪। শ্রীযুত পৰমানন্দ ভঁৰালী (৩য়)	তেজপুৰ
২৪৫। শ্রীযুত মহেশ্বৰ দাস,	কহিমা
২৪৬। শ্রীযুত লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা বি.এ.	শিলং

জোনাকী : ভূমিকা

গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'তো গ্ৰাহকসকলৰ নাম প্ৰকাশ কৰা হৈছিল। এই গ্ৰাহকসকলৰ তিনিটা ভাগ কৰা হৈছিল। চিৰকাললৈ অংগীকৃত দান, এককালীন দান আৰু বৰঙনি। এই নামৰ তালিকাইও সমকালীন গ্ৰাহকসকলৰ লগত পৰিচয় কৰি দিয়াই নহয় অসমৰ সমকালীন শিক্ষিত সম্প্ৰদায়ৰ লগতো পৰিচয় কৰি দিয়ে। শিক্ষিত অসমীয়া মধ্যবিত্তই কেনেকৈ অসমৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক জীৱনৰ নেতৃত্ব ল'বলৈ ওলাই আহিছে তাৰ ইংগিতো ইয়াৰ পৰা পাব পাৰি।

চিৰকাললৈ অংগীকৃত দান

১। শ্ৰীযুত এল এন বেজবৰুৱা		১৩। শ্ৰীযুত লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা বৰঠাকুৰ,	কটন কলেজ
২। শ্ৰীযুত পি বৰুৱা,	তেজপুৰ	১৪। শ্ৰীযুত মুক্তানাথ বৰা,	কটন কলেজ
৩। শ্ৰীযুত বজ্জনীকান্ত বৰদলৈ বি,এ		১৫। শ্ৰীযুত মাধব প্ৰসাদ দুৱৰা,	কটন কলেজ
৪। শ্ৰীযুত বিভবানন্দ চৌধাৰী		১৬। শ্ৰীযুত গঙ্গানাথ শৰ্মা হেড মাষ্টাৰ,	
৫। শ্ৰীযুত গিৰিশ্চন্দ্ৰ বৰদলৈ		M.V. School, উঃ গুৱাহাটী	
৬। শ্ৰীযুত দিশিৰাম দত্ত		১৭। শ্ৰীযুত কামাক্ষ্যাবাম শৰ্মা বৰুৱা	কটন কলেজ
৭। শ্ৰীযুত সদানন্দ দুৱৰা,	কটন কলেজ,	১৮। শ্ৰীযুত কুলধৰ চলিহা	কটন কলেজ
৮। শ্ৰীযুত কামেশ্বৰ গোস্বামী,কলেজিয়েট স্কুল, গুৱাহাটী		১৯। শ্ৰীযুত ভোলানাথ বৰুৱা	কটন কলেজ
৯। মুষ্টি মহম্মদ যোগেন,	কটন কলেজ	২০। মুষ্টি আবদৰ বহমান	কটন কলেজ
১০। শ্ৰীযুত সভাবাম দাস,	গুৱাহাটী	২১। মুষ্টি আতবৰ বহমান	কটন কলেজ
১১। Inijul Ramakanta Barooah,	মঙ্গলদৈ		
১২। শ্ৰীযুত কান্ত চৌধুৰী,	তেজপুৰ		

এককালীন দান

১। শ্ৰীযুত কে. চি. বৰুৱা,	কহিমা	১৩। F.W. Sudmerson Esq. Principal,	
২। শ্ৰীযুত বসধৰ বৰা, পুঃ ইন্সপেক্টৰ	গুৱাহাটী	Gauhati College,	
৩। শ্ৰীযুত মোহনচন্দ্ৰ ভূঞা হেড গাৰ্ড এ. বি ৰেইলৱে,	লামডিং	১৪। শ্ৰীযুত মুষ্টি খসনুদ আলি,	গুৱাহাটী
৪। শ্ৰীযুত দেবেশ্বৰ গগৈ,	মাৰঘেৰিটা	১৫। Raig Baruah Bahadur,	Jorhat
৫। শ্ৰীযুত জয়দেব শৰ্মা,	তেজপুৰ (পুতকৰ উপনয় উপলক্ষে)	১৬। Srijut K.P. Chaliha Pleader, Sibsagar	
৬। শ্ৰীযুত ৰত্নেশ্বৰ হাজৰিকা		১৭। Srijut Lakhinath Sarma B.A., Editor	"Bijulee" Shillong
৭। মুষ্টি উবেদৰ বহমান, শ্বিলং		১৮। G. Bezborooah Esqr. Proprietor,	Bezborooah School
৮। শ্ৰীযুত ৰমাকান্ত বৰকাকতি বি, এল,	কলিকতা	১৯। Srijut Harikrishna Das Asst. Surgeon	
(খুলখালীয়েক বি,এ, মহলাত উঠা উপলক্ষে)		২০। Srijut Bharat Chandra Das B.A., S.D.O	Nowgong
৯। U. Barooah Esq.	Calcutta	২১। Honourable S. Srinivas Hangar, Police	Commissioner
১০। শ্ৰীল শ্ৰীযুত দক্ষিণাপাট সত্ৰাধিকাৰৰ পৰা নিৰ্মালি	স্বৰূপে (৮)	২২। শ্ৰীযুত পম্পু সিং বি, এ, ডেপুটী কলেষ্টৰ	গুৱাহাটী
১১। শ্ৰীযুত গোলাপ চন্দ্ৰ বৰুৱা,	তেজপুৰ	২৩। R. Handique Esqr.	Jorhat
১২। শ্ৰীযুত হেমচন্দ্ৰ গোসাঁই, চব্, ডেং, কঃ	গুৱাহাটী		

জোনাকী : ভূমিকা

বৰঙনি

শ্ৰীযুত কে. চি. বৰুৱা	কহিমা	২৫। শ্ৰীযুত বৃকুদৰ দাস, পদুমনি টি, ই,	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত দিশিৰাম মেধি, কলেজিয়েট স্কুল	গুৱাহাটী	২৬। শ্ৰীযুত দেবেশ্বৰ নাথ বৰুৱা, হা, স্কুল	যোৰহাট
শ্ৰীযুত নিধিৰাম দাস, নৰ্মাল স্কুল,	গুৱাহাটী	২৭। বাবু নলিনী মোহন লাহিৰী, নং৪৩ অপাৰকিউলাৰ	বড় কলিকাতা গোলাঘাটৰ শ্ৰীযুত লোকেশ্বৰ
শ্ৰীযুত মুহিৰাম দাস ঠুকুবলীয়া	গুৱাহাটী	গোসাইৰ মাৰ্ফত।	
বাবু পি, চি দাস গুপ্ত	গুৱাহাটী	২৮। শ্ৰীযুত লোকেশ্বৰ গোসাই,	গোলাঘাট
মুষ্টি আজিজৰ বহমান	গুৱাহাটী	২৯। শ্ৰীযুত শ্ৰীনাথ বেজবৰুৱা	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত মাণিকৰাম হাজৰিকা	গুৱাহাটী	৩০। শ্ৰীযুত হৰনাথ হাজৰিকা	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত দুৰ্গা.....ৰ বৰকটকী	মঙ্গলদৈ	৩১। শ্ৰীযুত ভুবনেশ্বৰ মহন্ত	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত সোণাবাম চৌধুৰী	উত্তৰ গুৱাহাটী	৩২। শ্ৰীযুত পদ্মনাথ কটকী	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত ভূধৰ চৌধুৰী	উত্তৰ গুৱাহাটী	৩৩। শ্ৰীযুত মহানন্দ বৰুৱা	গোলাঘাট
শ্ৰীমতী প্ৰফুল্ল কুমাৰী	গুৱাহাটী	৩৪। শ্ৰীযুত সোণাবাম শইকীয়া	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত দোহৰাম দাস	গুৱাহাটী	৩৫। শ্ৰীযুত মুক্তানাথ গগৈ	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত গোপাল চন্দ্ৰ দাস	গুৱাহাটী	৩৬। মুষ্টি আজিজল ছসেন	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত খৰ্গনাথ বৰুৱা		৩৭। মুষ্টি আলিমুদ্দিন আহমদ	গোলাঘাট
৫। দৈয়াং টি,, ওৱাটিং পোঃ	গুৱাহাটী	৩৮। শ্ৰীযুত কৃষ্ণানন্দ গোসাঁই	গোলাঘাট
মুষ্টি এ. হামিদ, পূৰণি গুদাম,	নগাঁও	৩৯। শ্ৰীযুত সোমনাথ ফুকন	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত যোগেশ্বৰ গোস্বামী ৪র্থ শিক্ষক,	যোৰহাট	৪০। শ্ৰীযুত ডিম্বেশ্বৰ গগৈ	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত ৰোহিতচন্দ্ৰ দত্ত এণ্ট্ৰেপ্ৰলাস,	গোলাঘাট	৪১। শ্ৰীযুত ভকতৰাম দত্ত	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত চেফ্ৰেটেৰী, ষ্টুডেন্টস্ এচচিয়েষণ,	হাইস্কুল নাজিৰা	৪২। বাবু হৰগোবিন্দ ৰায় চৌধুৰী	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত কে, এন, হাজৰিকা,	বনচিৰ পোঃ	৪৩। শ্ৰীযুত কৈলাস চন্দ্ৰ ৰাজখোৱা	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত পি, সিং বি, এ, ওৱখা		৪৪। শ্ৰীযুত ৰাধানাথ নেওগ, গৰাকী, নাহৰণি. টি, ই	
শ্ৰীযুত শিৱপ্ৰসাদ বৰুৱা, যোৰহাট		৪৫। শ্ৰীযুত লোকনাথ শৰ্মা, গণক পুখুৰী পোঃ	
শ্ৰীযুত প্ৰেম...ৰ বৰুৱা	ডিব্ৰুগড়	৪৬। শ্ৰীযুত হৰকান্ত শৰ্মা	গোলাঘাট
শ্ৰীযুত লক্ষেশ্বৰ শৰ্মা, বি, এ, এচ, ডি, চি,	শিৱসাগৰ		
নামটিদল,			

এই তিনিটা নাম ধৰিব পৰা নগ'ল।

জোনাকী : ভূমিকা

৪৭।	শ্রীযুত ভুবনেশ্বর ববববা	গোলাঘাট	৭৪।	মুঞ্চি এ হামিদ, বালিবাট,	যোৰহাট
	শ্রীযুত পদ্মধৰ চলিহাৰ মার্ফত। উঃ লক্ষীম পবৰ		৭৫।	শ্রীযুত চণ্ডিবাম দাস, হেড মহবি	গুৱাহাটী
৪৮।	শ্রীযুত পদ্মধৰ চলিহা		৭৬।	শ্রীযুত ছেমেশ্বর কটকী, চক্ৰকাৰ	গুৱাহাটী
৪৯।	শ্রীযুত কপবাম চেলেং		৭৭।	মুঞ্চি কেজায়ৎউল্লা, বালিবাট	যোৰহাট
৫০।	শ্রীযুত সতিশচন্দ্র দাস		৭৮।	শ্রীযুত বঙ্কেশ্বর দাস শিক্ষক সোণাবাম	ইঃগুৱাহাটী
৫১।	শ্রীযুত বলোবাম দাস		৭৯।	শ্রীযুত ধৰ্মেশ্বর শর্মা বৰুৱা	নাজিৰা
৫২।	শ্রীযুত সৰ্বেশ্বর বৰুৱা		৮০।	শ্রীযুত জীবনবাম দাস, টকৌবাৰী	গুৱাহাটী
৫৩।	মুঞ্চি মুহিবুদ্দিন আহমদ		৮১।	শ্রীযুত শ্রীনাথ বৰুৱা,	নলবাৰি
৫৪।	সেখ বহমানি		৮২।	শ্রীযুত কুন্তি ফুকন	
	তেজপুৰৰ শ্রীযুত পি, বৰুৱাৰ মার্ফত		৮৩।	শ্রীযুত সোণাধৰ দাস	গুৱাহাটী
৫৫।	শ্রীযুত জয়দেব শর্মা,	তেজপুৰ	৮৪।	শ্রীযুত দেবেন্দ্র গগৈ, মাৰঘেৰিটা	
৫৫।	শ্রীযুত নীলকান্ত বৰুৱা	তেজপুৰ	৮৫।	শ্রীযুত কালিচৰণ সেন	
৫৭।	শ্রীযুত বজ্জনীকান্ত শর্মা বৰুৱা	তেজপুৰ	৮৬।	শ্রীযুত শবৎ চন্দ্র বৰুৱা	উঃ লক্ষীম
৫৮।	শ্রীযুত গোপালচন্দ্র বৰুৱা	তেজপুৰ	৮৭।	শ্রীযুত নীলাধৰ বৰুৱা, হালখিৰা টি, ইঃগোলাঘাট	
৫৯।	শ্রীযুত বাপীৰাম দাস পণ্ডিত	তেজপুৰ	৮৮।	শ্রীযুত কালীপ্রসাদ চলিহা	শিবসাগৰ
৬০।	শ্রীযুত ঠাকুৰ দাস শর্মা	তেজপুৰ	৮৯।	শ্রীযুত লোহিত চন্দ্র নায়ক বি, এল,	গুৱাহাটী
৬১।	শ্রীযুত বামকুমাৰ বৰুৱা	তেজপুৰ	৯০।	শ্রীযুত গোবিন্দ চন্দ্র দাস,	গুৱাহাটী
৬২।	শ্রীযুত দালিম চন্দ্র বৰা	তেজপুৰ	৯১।	শ্রীযুত গোপাল চন্দ্র দাস, নগাখলিয়া গাঁও	ডিব্ৰুগড়
৬৩।	শ্রীযুত সভাবাম দাস, সোণাবাম ইঃ	গুৱাহাটী	৯২।	শ্রীযুত বমনীকান্ত বৰুৱা	মঙ্গলদৈ
৬৪।	শ্রীযুত বিষ্ণুৰাম ববববা, হেডমাষ্টৰ বি, স্কুল, যোৰহাট			মঙ্গলদৈৰ শ্রীযুত শশধৰ বৰকটকীৰ মার্ফত	
৬৫।	Mrs. B. Borah,	Gauhati	৯৩।	শ্রীযুত বঙ্কেশ্বর হাজৰিকা	
৬৬।	শ্রীযুত নবিনচন্দ্র দাস, উগ্রতাৰা,	গুৱাহাটী	৯৪।	শ্রীযুত সীতানাথ চহৰীয়া	
৬৭।	শ্রীযুত পোৰালচন্দ্র শর্মা	নগাঁও	৯৫।	মমতবাম দাস দ্বিতীয় পণ্ডিত	
৬৮।	শ্রীযুত সূৰ্যকান্ত বৰুৱা	শিবসাগৰ	৯৬।	শ্রীযুত আনন্দ বাম কটকী	
৬৯।	শ্রীযুত বেণুধৰ বৰদলৈ	নামতিদল পোঃ	৯৭।	শ্রীযুত শশধৰ বৰকটকী	
৭০।	শ্রীযুত বামেশ্বর বৰুৱা	যোৰহাট		শিবসাগৰৰ শ্রীযুত হৰেশচন্দ্র ৰাজখোৱাৰ মার্ফত	
৭১।	শ্রীযুত লোকনাথ চলিহা	লামডিং	৯৮।	শ্রীযুত সীতানাথ দাস, জেইল ডাক্তৰ	
৭২।	মুঞ্চি উবেদৰ বহমান	শ্বিলং	৯৯।	শ্রীযুত বাধানাথ ববববা	
৭৩।	মুঞ্চি ফরিদউদ্দিন আহমদ,		১০০।	শ্রীযুত মুক্তানাথ শর্মা, গঃ স্কুল	
	চেফ্ৰেটেৰি, এম, এস, ডি, ক্লব	যোৰহাট			

জোনাকী : ভূমিকা

১০১।	মুঞ্চি খিজমৰ আলি, কৰ্ট সব ইংপুলিস		১২২।	শ্রীযুত গকুলচন্দ্র বৰুৱা, ডিব্ৰুগড়	
	নামতিদল তহশিলৰ শ্রীযুত শশধৰ গোঁহাঁইৰ মার্ফত		১২৩।	শ্রীযুত গিৰিবালা বৰুৱা, বিহাবাৰি, ডিব্ৰুগড়	
১০২।	শ্রীযুত শশধৰ গোঁহাঁই		১২৪।	শ্রীযুত গোলোকচন্দ্র বৰা চংমটীয়া টি ই-	জখলাবন্ধা, নগাওঁ
১০৩।	শ্রীযুত মীনকান্ত দত্তমণ্ডল				
	শ্রীযুত নগাঁওৰ শ্রীযুত বিমলাকান্ত বৰুৱাৰ মার্ফত		১২৫।	শ্রীযুত তীৰ্থনাথ বৰা মক্ৰং পোঃ, শিবসাগৰ	
১০৪।	শ্রীযুত দীননাথ বৰুৱা এণ্ড চন্স "দীননাথ কটকী		১২৬।	শ্রীযুত লোকনাথ দত্ত বৰদলৈ, ৰাজমাই, শিবসাগৰ	
	ৰে- আফিচ্		১২৭।	শ্রীযুত বমাকান্ত বৰকাকতি বি, এল, কলিকাতা	
১০৫।	মৌলবী মহম্মদ হুসেন Excise Clerk		১২৮।	মুঞ্চি মহম্মদ সুলেমান খাঁ, সেঃ ষ্টুডেন্ট,	ডিব্ৰুগড়
১০৬।	আবুবেকাৰ Emigration Clerk			ক্লব	
১০৭।	আবদুল হাফিজ ইংপুলিস		১২৯।	শ্রীযুত খগনাথ শর্মা বৰুৱা দৈয়াং টি ইঃ, গোলাঘাট	
১০৮।	শ্রীযুত কমল চন্দ্র শর্মা জেইলাৰ		১৩০।	ডাক্তৰ গুল মহম্মদ, দৈয়াং টি ইঃ গোলাঘাট	
১০৯।	শ্রীযুত গুনাভিবাম দাস ডাক্তৰ		১৩১।	শ্রীযুত ঘনকান্ত গোস্বামী, দৈয়াং টি ইঃ গোলাঘাট	
১১০।	B.K. Gossain, Esq. Forest Ranger, mahendragujn		১৩২।	শ্রীযুত দুৰ্গাধৰ কটকী, নগৰা চি, ইঃ, ওৱাটীং পোঃ	
১১১।	Bamdeld Gossain Esq. Govt. College, Gauhati		১৩৩।	শ্রীযুত সোণাবাম দাস, লোঃ বঃ কণ্ট্ৰেক্টৰ,	সিঙ্গিৰিবাৰী হাট পোঃ দৰং
১১২।	U. Barooah Esq. 25/7 Mirjaffer's lane, Calcutta		১৩৪।	শ্রীযুত প্রফুলচন্দ্র গগৈ, খৰিকটীয়া টি ইঃ,	ৰঙ্গাজান পোঃ যোৰহাট
১১৩।	C. B. Theenseen Esq. Sibsagar P.O.		১৩৫।	শ্রীযুত চাক্ৰচন্দ্র শর্মা, মো- কেঁকুৰি, হেলেম পোঃ,	তেজপুৰ
১১৪।	শ্রীযুত ধিৎৰাম দত্ত, হেডমাষ্টৰ, ইং স্কুল, গোলাঘাট		১৩৬।	শ্রীযুত ভবানীচৰণ বৰদলৈ, বিলাসপুৰ, সি, পি	
১১৫।	শ্রীযুত যোগেশ্বর শর্মা আচার্য, দ্বিতীয় মাষ্টৰ, ইং স্কুল, গোলাঘাট		১৩৭।	মুঞ্চি সাহাদৎ আলী, এজেন্ট, গোলাম হাইদৰ	এণ্ড চন্স, গুৱাহাটী
১১৬।	শ্রীযুত ঘনকান্ত বৰা, নাজিৰা পোঃ		১৩৮।	শ্রীযুত বিপিন বিহাৰী চাটুৰ্জি, চিলনীবাৰী টি ইঃ,	উত্তৰ লক্ষীমপুৰ
১১৭।	শ্রীযুত মহেশ্বর দাস তামুলি, পোঃ মাষ্টৰ, মিচা নগাওঁ		১৩৯।	শ্রীযুত কৃষ্ণনাথ ফুকন, হলমাৰি টি ইঃ হলমাৰি	পোঃ উত্তৰ লক্ষীমপুৰ
১১৮।	শ্রীযুত কনকচন্দ্র বৰুৱা, কহিমা		১৪০।	শ্রীযুত কালীনাথ পট্টোৱাৰী,	গুৱাহাটী
১১৯।	শ্রীযুত কালীৰাম বৰুৱা, গুৱাহাটী				
১২০।	শ্রীযুত বিষ্ণুনাথ বেজবৰুৱা, গুৱাহাটী				
১২১।	শ্রীযুত লক্ষ্মীকান্ত শর্মা কবিৰত্ন, সন্ধ্যা সংটোল পণ্ডিত, নলবাৰি পোঃ				

জোনাকী : ভূমিকা

- ১৪১। শ্রীযুত নন্দিবাম দাস পাণবাজ্জাৰ, গুৱাহাটী
নগাঁওৰ শ্রীযুত বিমলাকান্ত বৰুৱাৰ মাৰ্ফত
- ১৪২। শ্রীযুত বালীৰাম শৰ্মা, জেইলাৰ,
- ১৪৩। শ্রীযুত পদ্মনাথ কটকী, ক্লাৰ্ক ইং আফিচ্
- ১৪৪। শ্রীযুত ঘনশ্যাম বৰা, ইং, আফিচ্
- ১৪৫। শ্রীযুত বদনচন্দ্ৰ শৰ্মা, ইং, আফিচ্
- ১৪৬। শ্রীযুত আনন্দ চন্দ্ৰ আগৰওৱালা,
কোর্ট সৰ্ ইন্সপেক্টৰ
- ১৪৭। শ্রীযুত ৰুদ্ৰমল বৰা, বেঃ, আফিচ্
- ১৪৮। শ্রীযুত কনকচন্দ্ৰ বৰুৱা, হেডক্লাৰ্ক
ডিব্ৰুগড়ৰ শ্রীযুত হৰিৰাম কলিতাৰ মাৰ্ফত :-
- ১৪৯। শ্রীযুত হৰিৰাম কলিতা বুক এজেন্ট
- ১৫০। শ্রীযুত গোপাল চন্দ্ৰ দাস ডিঃ, কঃ আফিচ্
- ১৫১। শ্রীযুতা মোক্ষদা দেৱী বৰুৱাণী আমোলা পটী
তেজপুৰৰ শ্রীপদ্মনাথ বৰুৱাৰ মাৰ্ফত:-
- ১৫২। শ্রীযুত কমলাকান্ত শৰ্মা বৰুৱা
- ১৫৩। শ্রীযুত ব্ৰহ্মানন্দ বৰকাকতী
- ১৫৪। শ্রীযুত চেনাৰাম শইকীয়া
- ১৫৫। শ্রীযুত ৰজনীকান্ত দাস
- ১৫৬। শ্রীযুত বিদ্যানাথ বৰুৱা
- ১৫৭। শ্রীযুত ফণীধৰ গোস্বামী
- ১৫৮। শ্রীযুত শৰৎ চন্দ্ৰ শৰ্মা বৰুৱা
- ১৫৯। শ্রীযুত গোলোকচন্দ্ৰ ভূঞা
ডিব্ৰুগড়ৰ শ্রীযুত মুক্তিনাথ শৰ্মাৰ মাৰ্ফত :-
- ১৬০। শ্রীযুত মুক্তিনাথ শৰ্মা
- ১৬১। শ্রীযুত প্ৰমোদচন্দ্ৰ শৰ্মা
- ১৬২। শ্রীযুত পোহৰবাম দাস

- ১৬৩। শ্রীযুত পদ্মনাথ দত্ত
- ১৬৪। শ্রীযুত নাৰায়ণ চন্দ্ৰ শৰ্মা
- ১৬৫। শ্রীযুত সেৱানন্দ হাজৰিকা
- ১৬৬। শ্রীযুত বাচালাল বৰুৱা
- ১৬৭। শ্রীযুত ভদ্ৰসেন বৰা
- ১৬৮। শ্রীযুত বীজ্ঞ নাথ
- ১৬৯। শ্রীযুত গয়াৰাম
- ১৭০। মুক্তি হেমিদুৱা
- ১৭১। মুক্তি মহিউদ্দিন
- ১৭২। শ্রীযুত গঙ্গাৰাম শৰ্মা
- ১৭৩। মুক্তি মহৰ্যা
- ১৭৪। শ্রীযুত নন্দলাল দাস
- ১৭৫। শ্রীযুত দুৰ্গানাথ শৰ্মা
- ১৭৬। শ্রীযুত দুতিৰাম বৰুৱা
- ১৭৭। শ্রীযুত দৰিৰাম দাস
শিৱসাগৰৰ শ্রীযুত হৰেশচন্দ্ৰ ৰাজখোৱাৰ মাৰ্ফত
- ১৭৮। শ্রীযুত কমলেশ্বৰ দত্ত
- ১৭৯। শ্রীযুত তাৰিণী প্ৰসাদ বৰুৱা
- ১৮০। শ্রীযুত শশিভূষণ বৰুৱা
- ১৮১। শ্রীযুত তিৰুকান্ত ফুকন
- ১৮২। মুক্তি ফজৰ আলি
- ১৮৩। শ্রীযুত হেমনাথ শৰ্মা
- ১৮৪। শ্রীযুত ঋগেশ্বৰ গোহাঁই
- ১৮৫। শ্রীযুত দীননাথ শৰ্মা
- ১৮৬। মুক্তি ওসমান গণি
- ১৮৭। মুক্তি আব্দুল কৰিম
নগাওঁৰ শ্রীযুত বিমলাকান্ত বৰুৱাৰ মাৰ্ফত :-

জোনাকী : ভূমিকা

- ১৮৯। শ্রীযুত কনকচন্দ্ৰ শৰ্মা বৰুৱা
- ১৯০। শ্রীযুত অন্নদা বাম ভট্টাচাৰ্য্য
- ১৯১। শ্রীযুত যোগেশ্বৰ মহন্ত
- ১৯২। শ্রীযুত নন্দিনাথ শৰ্মা বৰুৱা
- ১৯৩। শ্রীযুত ঋগেশ্বৰ গগৈ মণ্ডল
- ১৯৪। শ্রীযুত পদ্মেশ্বৰ গগৈ মণ্ডল
- ১৯৫। শ্রীযুত ৰূপবাম দত্ত মণ্ডল
- ১৯৬। মুক্তি মিবজুমল আগৰৱালা
টিফুকৰ শ্রীযুত অন্নদা কুমাৰ বৰুৱাৰ মাৰ্ফত :-
- ১৯৭। শ্রীযুত অন্নদাকুমাৰ বৰুৱা, মেনেজাৰ, মেৰুৱাহোলা,
টিঃ ইঃ
- ১৯৮। শ্রীযুত ৰাধানাথ কটকী
- ১৯৯। শ্রীযুত কেশববাম চহৰীয়া
- ২০০। শ্রীযুত কে, আৰ, বৰুৱা, ধুবুৰি
- ২০১। শ্রীযুত প্ৰাণনাথ বৰদলৈ, কুৰুৱা
- ২০২। শ্রীযুত নৰেন্দ্ৰ নাৰায়ণ দত্ত, গুৱাহাটী
- ২০৩। শ্রীযুত টঙ্কেশ্বৰ শৰ্মা,
ৰাজমাই টিঃ ইঃ ৰাজমাই পোঃ
- ২০৪। শ্রীযুত বলোৰাম ফুকন, ডোমৰ দলং টিঃ ইঃঃ
মহখুটি পোঃ
- ২০৫। শ্রীযুত ঘনশ্যাম দত্ত হাজৰিকা দোমৰ দলং
টিঃ ইঃ মহখুটি পোঃ
- ২০৬। শ্রীযুত জে, এন বৰুৱা, খুমটাই, লেকেটুজান,
শিৱসাগৰ
- ২০৭। শ্রীযুত নৰেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা, খুমটাই, লেকেটুজান,
শিৱসাগৰ
- ২০৮। Mr. U.N. Phukan Gauhati
- ২০৯। শ্রীযুত জগদানন্দ দত্ত পাথৰিঘাট
- ২১০। শ্রীযুত মণিৰাম দাস পাথৰিঘাট
- ২১১। শ্রীযুত মিহিৰাম দাস পাথৰিঘাট
- ২১২। শ্রীযুত ৰসিকলাল বৰুৱা গুৱাহাটী

- ২১৩। শ্রীযুত লিখনেশ্বৰ গোস্বামী
- ২১৪। শ্রীযুত মাণিকলাল বৰুৱা শিৱসাগৰ
- ২১৫। শ্রীযুত পি, এম, বৰুৱা, চিনামৰা পোঃ
- ২১৬। শ্রীযুত চন্দ্ৰহাস দাস তেজপুৰ
- ২১৭। শ্রীযুত থানুৰাম সিং গুৱাহাটী
- ২১৮। শ্রীযুত বৈদ্যানাথ বৰুৱা কুচবেহাৰ
- ২১৯। শ্রীযুত দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা কুচবেহাৰ
- ২২০। শ্রীযুত কালীৰাম দত্ত নকাৰি গাঁও, যোৰহাট
- ২২১। শ্রীযুত ভুবনেশ্বৰ শৰ্মা, হেডকেৰাণী, তিতাবৰপোঃ
- ২২২। Dr. B.C. Phukan Jorhat
- ২২৩। শ্রীযুত নৰকান্ত দুৱৰা, গেলেকি পোঃ
- ২২৪। Miss Mary. Mistress Girls' Schoo Jorhat
- ২২৫। শ্রীযুত শক্তিনাথ ফুকন নগাওঁ
- ২২৬। শ্রীযুত ধৰণীধৰ ভট্টাচাৰ্য্য, চিঙলি টিঃ ইঃ হেলেম
- ২২৭। শ্রীযুত খুলীয়া বাম কোচ চিনামৰা পোঃ
- ২২৮। শ্রীযুত হৰেকৃষ্ণ দাস, এল, এম, এস, ধুবুৰি
- ২২৯। শ্রীযুত কেশববাম বৰুৱা, গুৱাহাটী
- ২৩০। শ্রীযুত বিদ্যানন্দ দুৱৰা ডিব্ৰুগড়
- ২৩১। শ্রীযুত ৰত্নধৰ হাজৰিকা, পোৱাই টিঃ ইঃঃ
- ২৩২। শ্রীযুত শঙ্কুনাথ কটকী মাৰঘেৰিটা
- ২৩৩। শ্রীযুত দেৱনাথ বৰদলৈ গুৱাহাটী
- ২৩৪। শ্রীযুত তীৰ্থনাথ ফুকন নগাওঁ
- ২৩৫। শ্রীযুত প্ৰতাপচন্দ্ৰ হাজৰিকা শিৱসাগৰ
- ২৩৬। শ্রীযুত শ্ৰীশ্ৰীনাথ বৰুৱা শ্বিলং
- ২৩৭। শ্রীযুত কালিৰাম মেধি বি,এ, শিৱসাগৰ
- ২৩৮। শ্রীযুত হৰিদেৱ গোস্বামী কলিকতা
- গুৱাহাটী

জোনাকী : ভূমিকা

২৩৯। মুক্তি মজিবুদ্দিন আহমদ	গুৱাহাটী
২৪০। মুক্তি হাসমত আলী	গুৱাহাটী
২৪১। মুক্তি আহমদ আলী	গুৱাহাটী
২৪২। শ্রীযুত ববদাকান্ত সেন	গুৱাহাটী
২৪৩। শ্রীযুত ভোগনাৰায়ণ বৰুৱা	গুৱাহাটী
২৪৪। শ্রীযুত হবকান্ত গোস্বামী	গুৱাহাটী
২৪৫। শ্রীযুত বৃকোদৰ গগৈ, বামুণ পুখুৰি, চি, ইং, নাজিবা পোঃ	
২৪৬। শ্রীযুত মাধবচন্দ্র শৰ্মা গোস্বামী, ফুলবাৰী সত্ৰ, টিয়ক পোঃ	
২৪৭। মৌলবী আজিজৰ বহমান ইং এঃ চি ডিব্ৰুগড় গোলাঘাটৰ শ্রীযুত লোকেশ্বৰ গোসাঁইৰ মাৰ্ফত :-	
২৪৮। শ্রীযুত কণকচন্দ্র দত্ত নেওগ, পশ্চিম	
২৪৯। শ্রীযুত লোকনাথ শইকীয়া	
২৫০। শ্রীযুত চেফ্ৰেটেবী, বেজবৰুৱা স্কুল	
২৫১। শ্রীযুত মথুৰানাথ গোস্বামী	
২৫২। মুক্তি ইব্রাহিম মিব নগাঁওৰ শ্রীযুত বিমলাকান্ত বৰুৱাৰ মাৰ্ফত :-	
২৫৩। শ্রীযুত নৰনাথ বৰুৱা,	চিৰঞ্জাদাৰ
২৫৪। শ্রীযুত বিষ্ণুচন্দ্র শৰ্মা	কঃ আফিচ
২৫৫। শ্রীযুত ৰবীন্দ্র দাস	ডিঃ কঃ আফিচ
২৫৬। শ্রীযুত আশ্বাৰাম বৰদলৈ	পিঃ ডবলিউ ডিঃ
২৫৭। শ্রীযুত লক্ষ্মীকান্ত গৌঁহাই	
২৫৮। শ্রীযুত গোলোক চন্দ্র বৰুৱা,	এচেনচল্
২৫৯। মুক্তি আবু সৈয়দ	যোৰহাট
২৬০। শ্রীযুত জি, বি বৰুৱা	যোৰহাট
২৬১। শ্রীযুত তিব্বেশ্বৰ দাস	যোৰহাট
২৬২। শ্রীযুত সোনাৰাম দাস, উকীল,	গুৱাহাটী
২৬৩। শ্রীযুত চুণিলাল দে, বিজ্ঞানৰ প্ৰফেচাৰ, গুৱাহাটী	

২৬৪। শ্রীযুত বামদাস বৰ্মা, উকীল,
২৬৫। মুক্তি হাঁসমতুল্লা
২৬৬। শ্রীযুত চন্দ্রকুমাৰ মুখাৰ্জি উকীল
২৬৭। মুক্তি দানিস মহম্মদ
২৬৮। মৌলবী ফয়জ আহম্মদ
২৬৯। আবদুৰ ৰহিম, চব ডি. কঃ
২৭০। শ্রীযুত গৌৰীশ্বৰ বৰকাকতি
২৭১। শ্রীযুত জয়কান্ত ভূঞা
২৭২। শ্রীযুত চন্দ্রনাথ ৰাজগুৰু ফুকন
২৭৩। শ্রীযুত গৰ্গৰাম চৌধুৰী
২৭৪। শ্রীযুত দেবেশ্বৰ বৰুৱা
২৭৫। শ্রীযুত দুলাল চন্দ্র চৌধুৰী
২৭৬। শ্রীযুত মন্মদনাৰায়ণ দত্ত
২৭৭। শ্রীযুত হৰমোহন দত্ত
২৭৮। শ্রীযুত দাসৰাম চৌধুৰী
২৭৯। শ্রীযুত মহেন্দ্ৰ মোহন লাহিড়ী, বি, এল
২৮০। শ্রীযুত বামেশ্বৰ বৈবাগী, পুৰণিগুদাম
২৮১। শ্রীযুত খগেশ্বৰ দাস, চাবুৱা পোঃ গোলাঘাটৰ এজেন্টৰ পৰা :-
২৮২। শ্রীযুত গোপাল চন্দ্র শৰ্মা
২৮৩। শ্রীযুত ৰায়বাহাদুৰ জে. চি বৰুৱা
২৮৪। শ্রীযুত ঘনকান্ত কাকতি
২৮৫। শ্রীযুত গুণীন্দ্রনাথ বৰুৱা
২৮৬। মুক্তি গোলসৰ আলি
২৮৭। শ্রীযুত চন্দ্রনাথ ফুকন
২৮৮। শ্রীযুত গুৰুপ্ৰসাদ কাকতি
২৮৯। শ্রীযুত কৃষ্ণপ্ৰসাদ দুৱৰা বি, এল
২৯০। শ্রীযুত বিষ্ণু প্ৰসাদ দুৱৰা বি, এল
২৯১। শ্রীযুত খগেশ্বৰ শৰ্মা বিদ্যাৰত্ন ডিব্ৰুগড়ৰ শ্রীযুত ইন্দিৰা চলিহাৰ মাৰ্ফত :-

২৯২। শ্রীযুত ৰহিনীকান্ত বৰুৱা	
২৯৩। মুক্তি আসগৰ ছসেন	
২৯৪। শ্রীমতী ত্ৰিেশ্বৰী বৰুৱানী ডিব্ৰুগড়ৰ এজেন্টৰ পৰা :-	
২৯৫। শ্রীযুত চন্দ্রধৰ বৰুৱা	
২৯৬। শ্রীযুত দেবজান দাস	
২৯৭। শ্রীযুত কামেশ্বৰ দাস	
২৯৮। শ্রীযুত গোপীনাথ দাস শিবসাগৰৰ আগৰ এজেন্টৰ পৰা (শ্রীযুত হৰেশ্চন্দ্র ৰাজখোৱা) :-	
২৯৯। শ্রীযুত যতীন্দ্রনাথ দুৱৰা	
৩০০। শ্রীযুত খগকান্ত বৰুৱা	
৩০১। শ্রীযুত গোপাল চন্দ্র দুৱৰা	
৩০২। শ্রীযুত সোমধৰ শৰ্মা ঠাকুৰ	
৩০৩। শ্রীযুত কণকচন্দ্র দত্ত	
৩০৪। শ্রীযুত হৰেশ্চন্দ্র ৰাজখোৱা শিবসাগৰৰ বৰ্তমান এজেন্টৰ পৰা ৰাধিকানাথ শৰ্মা :-	
৩০৫। মৌলবী মুয়িয়ৎ উল্লা ই, এ, চি	
৩০৬। শ্রীযুত কালীনাথ হাজৰিকা	
৩০৭। শ্রীযুত হৰিদত্ত	গুৱাহাটী
৩০৮। শ্রীযুত গোবিন্দনাথ কটকী,	গুৱাহাটী
৩০৯। শ্রীযুত ধাতুৰাম মণ্ডল,	বৰমা পোঃ অঃ
৩১০। শ্রীযুত মুক্তিনাথ শৰ্মা	শিবসাগৰ
৩১১। A.C. Bhattacharya Esq. M.A., S.D.C. Jorhat	
৩১২। Satyanath Borah Esq. B.L. Guwahati	
৩১৩। শ্রীযুত বামেশ্বৰী বৰবৰাণী, দেৰগাঁও	শিবসাগৰ
৩১৪। শ্রীযুত ৰত্ন কোচ, ঘাঁহিগাঁও, হেলেম পোঃ অঃ	
৩১৫। শ্রীযুত বসন্ত কুমাৰ বৰুৱা	গুৱাহাটী
৩১৬। শ্রীযুত ৰায় বাহাদুৰ মাধবচন্দ্র বৰদলৈ, ই, এ, চি, গুৱাহাটী	

জোনাকী : ভূমিকা

৩১৭। শ্রীযুত প্ৰবোধচন্দ্র বৰদলৈ	গুৱাহাটী
৩১৮। শ্রীযুত মানিকচন্দ্র বৰুৱা	গুৱাহাটী
৩১৯। শ্রীযুত মোক্ষদাকান্ত ভূঞা,	গুৱাহাটী
৩২০। শ্রীযুত দুতিৰাম দাস	গুৱাহাটী
৩২১। মৌলবী আবু নসৰ ওবাইদ	গুৱাহাটী
৩২২। শ্রীযুত ভদ্ৰেশ্বৰ বৰুৱা, চেফ্ৰেটেবী, ডেকা লৰাৰ সমিটী, নগাঁও	
৩২৩। মৌলবী সৈফুদ্দিন আহমদ, বি, এ, এচ, ডি, চি, বৰমা	
৩২৪। শ্রীযুত যজ্ঞেশ্বৰ বৰুৱা,	কোচবিহাৰ
৩২৫। শ্রীযুত খ্যাতিমল চৌধুৰী, ৰজাদুৱাৰ, উঃ	গুৱাহাটী
৩২৬। শ্রীযুত শম্ভুৰাম বৰুৱা	গুৱাহাটী
৩২৭। শ্রীযুত লক্ষ্মীৰাম চহৰীয়া	গুৱাহাটী
৩২৮। শ্রীযুত ৰত্নেশ্বৰ বৰঠাকুৰ, আৰ্টিজেল স্কুল, ডিব্ৰুগড়	
৩২৯। শ্রীযুত ৰত্নেশ্বৰ দাস মৌজাদাৰ, খোৱাং পোঃ ডিব্ৰুগড়	
৩৩০। শ্রীযুত সন্ধিৰাম শৰ্মা	নগাঁওৰ এজেন্ট শ্রীযুত বিমলাকান্ত বৰুৱাৰ পৰা
৩৩১। শ্রীযুত ধনাই ৰাম বৰা	
৩৩২। শ্রীযুত মহদানন্দ ভট্টাচাৰ্য	
৩৩৩। শ্রীযুত ভগীৰথ বৰদলৈ	
৩৩৪। শ্রীযুত তিলকচন্দ্র শইকীয়া	
৩৩৫। শ্রীযুত হি.....ৰাম দাস মণ্ডল, মৌং ধৰ্মপুৰ, সাং ৰূপিয়া, বাথান বেলশৰ, কামৰূপ	
৩৩৬। শ্রীযুত আবদুল আজিজ বৰুৱা, উঃ লক্ষীমপুৰ	
৩৩৭। শ্রীযুত লক্ষ্মীৰাম দাস,	নগাঁও
৩৩৮। শ্রীযুত সোমদত্ত হাজৰিকা,	গুৱাহাটী
৩৩৯। শ্রীযুত ধৰ্মেশ্বৰ গোস্বামী, চেফ্ৰেটেবী মাষ্টাৰ, হাইস্কুল নগাঁও	
৩৪০। শ্রীযুত গোপিকা বৰুৱা গোস্বামী, চ, এম, ঔজ অফিচ,	নগাঁও

জোনাকী : ভূমিকা

- ৩৪১। শ্রীযুত হেমচন্দ্র বৰুৱা গুৱাহাটী
- ৩৪২। শ্রীযুত নুৰুদ্দিন আহমদ মোক্তাব নগাঁও
- ৩৪৩। শ্রীযুত চন্দ্রহাস ভূঞা, উকীল নগাঁও
- ৩৪৪। শ্রীযুত জগন্নাথ বুদ্ধবৰুৱা গুৱাহাটী
- ৩৪৫। শ্রীযুত বিদ্যাধৰ বুদ্ধবৰুৱা, শিবসাগৰ
- ৩৪৬। শ্রীযুত লক্ষ্মীবাম বৰা গুৱাহাটী
- ৩৪৭। শ্রীযুত কামেশ্বৰ চক্ৰবৰ্তী গুৱাহাটী
- ৩৪৮। শ্রীযুত ঘনশ্যাম শৰ্মা, বজালি এম, ভি, স্কুল পাটাচাবকুছি
- ৩৪৯। শ্রীযুত ভবতচন্দ্র দাস, চব ডেপুটি কমিছনাৰ, চামুগুৰি নগাঁও
- ৩৫০। শ্রীযুত দণ্ডিবাম দাস, কটন কলেজ, গুৱাহাটী
- ৩৫১। শ্রীযুত বংশীধৰ বৰদলৈ পেঞ্চাৰ, মঙ্গলদৈ(দুবছৰলৈ)
- ৩৫২। শ্রীযুত উত্তমচন্দ্র বৰুৱা, গুৱাহাটী
- ৩৫৩। শ্রীযুত ৰাণী মাহিলী দেবী
- ৩৫৪। শ্রীযুত উপেন্দ্রলাল কাকতি গুৱাহাটী, অস্তোন্নতি সভা
- ৩৫৫। শ্রীযুত দুৰ্ভিবাম দত্ত গুৱাহাটী
- ৩৫৬। শ্রীযুত নবীনবাম ফুকন গুৱাহাটী
- ৩৫৭। শ্রীযুত হৰ.....বৰুৱা গুৱাহাটী
- ৩৫৮। শ্রীযুত চেনিৰাম মহাপেচ গুৱাহাটী
- ৩৫৯। শ্রীযুত কে, এল, বৰুৱা, বি, এ, বি, এল, শিবসাগৰ
- ৩৬০। শ্রীযুত সোণাৰাম বৰা, চব ইং
- ৩৬১। শ্রীযুত মীনধৰ হাজৰীকা দিখৌমুখ
- ৩৬২। শ্রীযুত সোণাৰাম দত্ত হাজৰীকা, চেকেণ্ড মাষ্টাৰ, এম, ই, স্কুল, উঃ লক্ষীমপুৰ
- ৩৬৩। শ্রীযুত কনকনাথ গগৈ, ২য় পণ্ডিত, এম, ই স্কুল, উত্তৰ লক্ষীমপুৰ
- ৩৬৪। শ্রীযুত লক্ষীনাথ শৰ্মা মন্তবন্ধ চামুগুৰি ডিভিজন

- ৩৬৫। শ্রীযুত ক, চৌধাৰী, ই, এ, চি, নগাঁও
- ৩৬৬। শ্রীযুত কাপিকুমাৰ বৰুৱা ক্লাৰ্ক, পুলিচ অফিচ, শিবসাগৰ
- ৩৬৭। শ্রীযুত পূৰ্ণবাম মহন্ত, নগাঁও
- ৩৬৮। শ্রীযুত শান্তিবাম হাজৰীকা, নগাঁও
- ৩৬৯। শ্রীযুত শিববাম বৰা নগাঁও
- ৩৭০। শ্রীযুত মহীধৰ হাজৰীকা, নগাঁও
- ৩৭১। শ্রীযুত চন্দ্রহাস গোস্বামী নগাঁও
- ৩৭২। শ্রীযুত গঙ্গাকান্ত গোস্বামী নগাঁও
- ৩৭৩। মুঞ্চি মনধন শইকীয়া
- ৩৭৪। মুঞ্চি ক্ষীৰোদ আখটাৰ, এল, বি, ক্লাৰ্ক
- ৩৭৫। শ্রীযুত বতিকান্ত চক্ৰবৰ্তী
- ৩৭৬। শ্রীযুত গোপালকৃষ্ণ দে
- ৩৭৭। শ্রীযুত বদ্বধৰ শৰ্মা দলৈ
- ৩৭৮। শ্রীযুত নবীনচন্দ্র ফুকন
- ৩৭৯। শ্রীযুত হৰনাৰায়ণ বৰা
- ৩৮০। শ্রীযুত বদ্বকান্ত বৰুৱা
- ৩৮১। শ্রীযুত কালিবাম শৰ্মা বৰুৱা
- ৩৮২। শ্রীযুত ভিবিবাম বৰুৱা
- ৩৮৩। শ্রীযুত জীবধৰ বৰুৱা
- ৩৮৪। শ্রীযুত দয়্যাবাম বৰা
- ৩৮৫। শ্রীযুত লক্ষীনাথ ফুকন
- ৩৮৬। শ্রীযুত শশীধৰ শৰ্মা বৰুৱা
- ৩৮৭। শ্রীযুত জগতচন্দ্র গোস্বামী
- ৩৮৮। শ্রীযুত বলোৰাম মুদৈ
- ৩৮৯। Rev. C. E. Bardette
- ৩৯০। Munshi M.M. Ali Rongoloo T.E.
- ৩৯১। Srijut H. Borbora Head Clerk, Nagaa T.E.

জোনাকী : ভূমিকা

- ৩৯৩। Munshi Giyasuddin Ahmad, Jiaguri T.E. Puranigudam
- ৩৯৪। Srijut Keshabnath Bordoloy Bordooli T.E., Doomdooma
- ৩৯৫। Srijut Boikuntha Nath Bordoloy Bordooli T.E., Doomdooma
- ৩৯৬। শ্রীযুত দিবাকৰ দুবৰা পানিতোলা পোঃ আঃ
- ৩৯৭। শ্রীযুত সাধনচন্দ্র দত্ত হেডক্লাৰ্ক পোঃ আঃ
- ৩৯৮। শ্রীযুত গোলোকচন্দ্র শৰ্মা জখলাবান্ধা পোঃ আঃ
- ৩৯৯। শ্রীযুত ধাতুৰাম বৰা মৌজাদাৰ মিকিৰ ভেটা মৌজা পোঃ আঃ জালুকগুটি
- ৪০০। শ্রীযুত দুৰ্গাপ্ৰসাদ বৰুৱা চিগনেলাব, তিনচুকীয়া
- শ্রীযুত লোকেশ্বৰ গোস্বামীৰ মাৰ্ফত :— গোলাঘাট
- ৪০১। শ্রীযুত দণ্ডধৰ বৰুৱা, তহচিলদাৰ
- ৪০২। শ্রীযুত কমলাকান্ত বৰুৱা পুঃ ইঃ
- ৪০৩। শ্রীযুত পূৰ্ণানন্দ বৰুৱা পুঃ সঃ ইঃ
- ৪০৪। শ্রীযুত ডম্বৰুধৰ বৰুৱা চিবস্তাদাৰ

- ৪০৫। শ্রীযুত কুমুদেশ্বৰ বৰুৱা L.B. Clerk
- ৪০৬। শ্রীযুত মোহন চন্দ্র বৰুৱা, 4th master Jorhat H.School
- শ্রীযুত কৃষ্ণকুমাৰ বৰুৱাৰ মাৰ্ফত :—তেজপুৰ
- ৪০৭। শ্রীযুত তাৰিণীচৰণ ভট্টাচাৰ্য্য
- ৪০৮। শ্রীযুত সোমনাথ দাস
- ৪০৯। শ্রীযুত বাপিবাম দাস
- ৪১০। শ্রীযুত দুৰ্গাচন্দ্র ৰাম ভূঞা বেলশৰ পোঃ আঃ
- ৪১১। শ্রীযুত কালীনাথ শৰ্মা
- ৪১২। শ্রীযুত বেণুধৰ ৰাজখোৱা, বি,এ
- ৪১৩। শ্রীযুত নন্দিনাথ শৰ্মা বৰুৱা
- ৪১৪। শ্রীযুত গোপাল চন্দ্র বৰুৱা
- ৪১৫। শ্রীযুত মহেশ্বৰ দাস
- ৪১৬। শ্রীযুত নাৰায়নচন্দ্র বৰদলৈ
- ৪১৭। শ্রীযুত চন্দ্রকান্ত বৰুৱা
- ৪১৮। শ্রীযুত চন্দ্রশেখৰ বৰুৱা উত্তৰ গুৱাহাটী

‘জোনাকী’ৰ সকলোবিলাক সংখ্যাত প্ৰকাশিত “ধন পোৱা বহিৰ্দ” সমূহ পোৱা হ’লে আৰু অনেকখিনি নাম পোৱা হ’লে তেনে বুলি সহজেই অনুমান কৰিব পাৰি। প্ৰাপ্ত নামখিনিয়েই অসমৰ শিক্ষিত মধ্যবিত্তৰ সংখ্যাৰ আভাস এটি দাঙি ধৰিব। তদুপৰি, গিৰীশচন্দ্র বন্দ্যোপাধ্যায়, পাঁচকড়ি ঘোষ, F.W. Sudmerson, S. Srimivas Hungar, পি.চি. গোস্বামী, B.K. Gossain, C.B. Theenseen, Miss Mary, C.E. Bardette, গোপালকৃষ্ণ দে, H.C Gossain, E. N Musprath, বাধিকাচৰণ মিত্ৰ, A.K. Gurney আদি লোকৰ নাম গ্ৰাহকৰ তালিকাত সন্নিবিষ্ট হৈছে। অসমৰ সংখ্যাত-অখ্যাতসকলৰ উপৰিও এই সকল গ্ৰাহকৰ নামে ‘জোনাকী’য়ে পেলোৱা প্ৰভাৱৰ সংকেত বহন কৰে আৰু গ্ৰাহকসকলৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰতি থকা আগ্ৰহৰো সাক্ষ্য বহন কৰে। আৰু এটা মন কৰিবলগীয়া কথা যে সেই সময়ৰ কলিকতাৰ শিক্ষা বিভাগে ‘জোনাকী’ পুথিভঁৰালত ৰাখিবৰ বাবে অনুমোদন জনাইছিল।

‘জোনাকী’ৰ পুনঃ প্ৰকাশৰ চমু কথা

উনবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ সামাজিক আৰু বৌদ্ধিক পটভূমি সম্পৰ্কে যোৱা সত্তৰৰ দশকতে অধ্যয়ন কৰিবলৈ লওঁতে ‘জোনাকী’ সম্পৰ্কীয় অধ্যয়নো সামৰি লৈছিলোঁ। তেতিয়াই ‘জোনাকী’ৰ দুস্ত্ৰাপ্য হৈ পৰা সংখ্যাবোৰৰ সামান্য কিছু সংখ্যাৰ লগত পৰিচিত হোৱাৰ সুযোগ পাবলৈ আৰু ‘জোনাকী’ৰ দুস্ত্ৰাপ্য হৈ পৰা সকলো সংখ্যা সংগ্ৰহ কৰি একত্ৰ সংকলন এটি কৰাৰ পৰিকল্পনা কৰোঁ। কিন্তু সত্তৰৰ দশকৰ শেষৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা অসম-আন্দোলনৰ সময়ছোৱাত ‘জোনাকী’ৰ অনুসন্ধান ব্যাহত হ’ল। ১৯৮৬ চনত ৰাজ্যসভালৈ যোৱাৰ পিছত মুখ্যমন্ত্ৰী শ্ৰীপ্ৰফুল্ল কুমাৰ মহন্তক মই অসমত থকাৰ সময়ত ‘জোনাকী’ৰ অনুসন্ধানৰ বাবে প্ৰয়োজন হ’লে যাতায়তৰ সুবিধা এটি কৰি দিবলৈ কৰা অনুৰোধৰ প্ৰতি সহঁৰি দি এই ক্ষেত্ৰত জিলা প্ৰশাসনক সহায় কৰিবলৈ জনায়। আমিও দিল্লীৰ পৰা ডিব্ৰুগড়লৈ আহিলেই

'জোনাকী'ৰ অনুসন্ধানৰ যত্ন কৰিবলৈ লওঁ। ১৯৮৭ খ্রীষ্টাব্দৰ শেহৰ ফালে কিছু কাম আগবঢ়াব পিছত সেই সময়ৰ প্ৰকাশন পৰিষদৰ সচিব অধ্যাপক শ্ৰী (এতিয়া স্বৰ্গীয়) সতীশচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্যই 'জোনাকী' প্ৰকাশন পৰিষদৰ প্ৰকাশন আঁচনিৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ আশ্বাস দিয়ে। শ্ৰীভট্টাচাৰ্যৰ আশ্বাসে কাম কৰিবলৈ অধিক প্ৰেৰণা যোগায়। হেটুপ্ৰমীলৈকে নোপোৱা সংখ্যাসমূহৰ বাবে লিখি দিয়া বিজ্ঞাপনো সচিবৰ নামত ১৭.৬.৮৮ তাৰিখে প্ৰকাশিত হয়। ১৯৮৮ চনৰ মে' মাহৰ ৬ তাৰিখৰ ২৩৯ নং চিঠিৰে পৰিষদৰ সচিবৰ আনুষ্ঠানিকভাৱে মোক 'জোনাকী' সম্পাদনাৰ দায়িত্ব দিয়ে আৰু ময়ো সেই দায়িত্ব ৩০ মে' তাৰিখৰ আনুষ্ঠানিকভাৱে গ্ৰহণ কৰোঁ। শ্ৰী (স্বৰ্গীয়) ভট্টাচাৰ্য নিজেও এই ক্ষেত্ৰত অত্যন্ত আগ্ৰহশীল আছিল আৰু আনকি 'জোনাকী' সংগ্ৰহৰ বাবে এবাৰ ডেঙ্গপুৰলৈ যাওঁতে মোক লগ দিছিল। স্বৰ্গীয় ভট্টাচাৰ্যৰ অকাল বিয়োগ আমাৰ সকলোৰে বাবেই দুখৰ বিষয়। তেখেতৰ স্মৃতিত মই আন্তৰিক শ্ৰদ্ধাঞ্জলি নিবেদন কৰিছোঁ। প্ৰকাশন পৰিষদৰ সেই সময়ৰ আৰু বৰ্তমানৰো সহকাৰী সম্পাদক শ্ৰীদিলীপকুমাৰ দত্তয়ো 'জোনাকী'ৰ ক্ষেত্ৰত সানন্দে সহযোগিতা দান কৰিছিল।

যিসকলে 'জোনাকী' সংগ্ৰহৰ ক্ষেত্ৰত আমাক সহায় কৰিছিল সেইসকল সদৌ অসমবাসীৰে ধন্যবাদৰ পাত্ৰ। মোক প্ৰথম সহায় কৰা ব্যক্তিগৰাকী হ'ল অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি, সাহিত্যাচাৰ্য শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী। তেখেতৰ হাতত থকা তিনিটি সংখ্যা সানন্দে তেখেতে আগবঢ়ালে। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ হকে কোনোবাই কিবা কৰা বুলি জানিলে তেখেতে সদায় উৎসাহ আৰু সহায় যোগায়। মোক সহায় কৰা দ্বিতীয়গৰাকী ব্যক্তি হ'ল বিভিন্ন সাংস্কৃতিক আৰু সামাজিক কামত আগভাগ লওঁতা, গোলাঘাটৰ মদাবগুৰি সত্ৰৰ শ্ৰীপ্ৰফুল্লপ্ৰাণ মহন্ত। তেখেতে পুৰণি কাকত-পত্ৰ থকা কাগজৰ 'কাৰ্টন' এটি বান্ধি দি পঠিয়ালে। তাত 'জোনাকী'ৰ দুটা সংখ্যা, বাঁহীৰ এটা বছৰৰ সংখ্যাসমূহ আৰু পুৰণি কেইবাখনো সৰু-বৰ কিতাপ আছিল। 'জোনাকী' সংগ্ৰহৰ ক্ষেত্ৰত বেজবৰুৱাৰ ভতিজা-নাতি শিবসাগৰৰ অধিবস্তু শ্ৰীপ্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ বেজবৰুৱাৰ সহায়ো গভীৰ কৃতজ্ঞতাৰে স্বীকাৰ কৰিছোঁ। তেখেতৰ হাতত থকা ভল্যুমকেইটিৰ প্ৰথমৰ ভল্যুমটি তেখেতে আমাৰ লগত গৈ গুৱাহাটীত 'ফটোকপি' কৰি লোৱাৰ সুযোগ দিলে। কিন্তু পিছৰ 'ভল্যুম'ৰ প্ৰতিলিপি কৰোৱাৰ বাবে দিবলৈ তেখেতৰ অসুবিধা হোৱাত আমি উপায় নথকাত অন্য উৎসৰ সহায় লবলগীয়া হ'ল। কিন্তু, তেনেভাৱে সংগ্ৰহ কৰা সংখ্যাসমূহৰ কোনো কোনো সংখ্যাৰ অবস্থা ক্ষত-বিক্ষত হোৱাৰ বাবে, নষ্ট হোৱা অংশসমূহ আন কোনো গ্ৰন্থ বা কাকতৰ দ্বিতীয় বা তৃতীয় মুদ্ৰণৰ পৰা প্ৰতিলিপি কৰি সংখ্যাবিলাক পুনৰ গঠন কৰি ল'বলগীয়া হৈছিল। আমাৰ এটি আক্ষেপ বৈ গ'ল—বেজবৰুৱাৰ হাতত থকা সকলো সংখ্যা যদি সংগ্ৰহ কৰিব পাৰিলোঁহেতেন।

'জোনাকী'ৰ এটি মিশ্ৰিত সংখ্যাৰ বান্ধি থোৱা ভল্যুম আমি পালোঁ প্ৰসিদ্ধ ঔপন্যাসিক তথা ধেমেলীয়া কবিতা আৰু গহীন কাব্যৰ প্ৰণেতা দণ্ডিনাথ কলিতাৰ পৰিয়ালৰ পৰা। তেখেতৰ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ শ্ৰী (°) বিবুধ কলিতা প্ৰমুখ্যে পৰিয়ালৰ আটায়ে আমাৰ হাতত ভল্যুমটি তুলি দিছিল। আমি প্ৰতিলিপি কৰি যথাসময়ত ভল্যুমটি ঘূৰাই দিলোঁ। 'জোনাকী'ৰ আৱশ্যকীয় অনেক সংখ্যাৰ যোগান ধৰিলে এগৰাকী বিশিষ্ট চিন্তাশীল লেখক, অধ্যাপক, এসময়ৰ সাংসদ আৰু অসম বুৰঞ্জীৰ কাহিনীকাৰ, বুৰঞ্জীবিদ বেণুধৰ শৰ্মাৰ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ শ্ৰী (°) অজিত কুমাৰ শৰ্মা দেৱে। তেখেতে বন্ধাই থোৱা 'ভল্যুম'টো মোৰ হাতত তুলি দি ক'লে, "মই বিশ্বাসত তোমাক দিছোঁ, তুমিও বিশ্বাসত ঘূৰাই দিবাঁ।" মই মোৰ কথাও বাখিলোঁ আৰু তেখেতকো অসুস্ত হ'বলৈ নিদিলাঁ। মই এষাৰ কথা নকলে অসমপূৰ্ণ হ'ব যে 'জোনাকী'ৰ তৃতীয় বছৰৰ ভল্যুম এটি আমাৰ শিক্ষক দেউতা উমাৰাম শইকীয়াৰ ব্যক্তিগত পুথিভঁৰালত আছিল। সেই 'ভল্যুমটিও মই ব্যবহাৰ কৰিছোঁ।

'জোনাকী' সংগ্ৰহত সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়োৱাসকলে দৰাচলতে মোক সহায় কৰা নাই, কৰিছে অসমীয়া জাতিক আমাৰ হেৰাই যাব খোজা জাতীয় সাংস্কৃতিক বুৰঞ্জীৰ এটি অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ অধ্যায় সংৰক্ষণ কৰাত। তেখেতসকলক মই ধন্যবাদ জনাব নালাগে; তেখেতসকলক সমগ্ৰ অসমীয়া জাতিয়ে ধন্যবাদ জনাব। মোৰ এটাই আক্ষেপ থাকি গ'ল—শ্ৰীযুত প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ বেজবৰুৱাৰ হাতত থকা বাকী সংখ্যাসমূহৰ যদি প্ৰতিলিপি কৰাৰ সুবিধা লাভ

কৰিলোঁহেতেন! মই জানো, তেখেতে অত্যন্ত গভীৰ স্নেহ আৰু শ্ৰদ্ধাৰে সেইখিনি সংৰক্ষণ কৰিছে। মই আশা কৰিছোঁ, বৰ্তমান সংকলনৰ বাবে সংগ্ৰহ আৰু সম্পাদনা কৰোঁতে যদি কিবা ত্ৰুটি বৈ গৈছে, ভবিষ্যতৰ 'জোনাকী'ৰ একত্ৰ-সংকলন যদি ওলায়, তাত সন্নিবিষ্ট হ'ব পৰাকৈ সেই সংখ্যাসমূহ তেখেতে নিশ্চয় আগবঢ়াব। 'একত্ৰ সংকলন'ৰ যোগেদি কৰা সংৰক্ষণ ব্যক্তিগতভাৱে কৰা সংৰক্ষণতকৈ অধিক নিশ্চয়তাপূৰ্ণ আৰু অধিক আয়ুসপ্ৰাপ্ত হ'ব, সেই সম্পৰ্কে কোনো সন্দেহ নাই। কলিকতীয়া 'জোনাকী'ৰ ৮ম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাটোৰ অংশমাত্ৰ গোটাৰ পৰিলোঁ। বাতৰি কাকতৰ যোগে ১৯৮৯ খ্রীষ্টাব্দৰ মে' মাহতে প্ৰকাশন পৰিষদৰ সচিবৰ নামত প্ৰকাশিত বিজ্ঞাপন দেখি, গুৱাহাটীৰ খাৰঘূলিৰ এগৰাকী বয়োজ্যেষ্ঠ ব্যক্তি শ্ৰীযুত হৰিপ্ৰসাদ চলিহা ডাঙৰীয়াই তেখেতৰ হাতত গুৱাহাটীয়া জোনাকীৰ সকলো সংখ্যা থকাৰ কথা জনাই মোলৈ এখন চিঠি দিয়ে। তেখেতৰ চিঠি পাই মই গুৱাহাটী পালোঁগৈ। সেই বয়োজ্যেষ্ঠ ব্যক্তিগৰাকীয়ে পৰম বিশ্বাসেৰে আমাৰ হাতত তুলি দিলে গুৱাহাটীয়া জোনাকীৰ এটা বন্ধা ভল্যুম। ইতিপূৰ্বে শ্ৰী (°) অজিত কুমাৰ শৰ্মাৰ পৰাও তাৰ কিছু অংশ সংগ্ৰহ কৰিছিলোঁ যদিও, সেইখিনি আছিল অসম্পূৰ্ণ। শ্ৰীযুত হৰিপ্ৰসাদ চলিহাই দিয়া ভল্যুমটো পাই মই আশ্বস্ত হলোঁ। দেখিলো সেই ভল্যুমটো তেখেতে লাভ কৰিছিল গোলাঘাটৰ ৰায় বাহাদুৰ যাদবচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ পৰা। মই কলিকতীয়া 'জোনাকী'ৰ গ্ৰাহকৰ তালিকা কৰোঁতে বৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ নামটিও পাই থৈছিলোঁ। কিন্তু, খবৰ লৈ গম পালোঁ কলিকতীয়া 'জোনাকী'ৰ কোনো সংখ্যা তেখেতৰ উত্তৰাধিকাৰীসকলৰ হাতত নাই।

যি হওক, 'জোনাকী'ৰ সংগ্ৰহ কৰিব পৰা সংখ্যাসমূহ প্ৰতিলিপি কৰাই ১৮৮৯ ৰ পৰা ১৯০৩ (দৰাচলতে ১৯০৪) লৈকে প্ৰকাশিত 'জোনাকী'ৰ এটি ৰূপ থিয় কৰালোঁ। এই ৰূপ থিয় কৰাওঁতে মইনো কি পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰিছিলোঁ, সেই কথা জনাই থোৱা ভাল হ'ব।

(১) আমাৰ হাতত পৰা সংখ্যাসমূহত য'ত বছৰটো সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত বছৰটোৰ মুদ্ৰিত সূচীপত্ৰ এখন পোৱা হৈছিল, এনে সূচীপত্ৰৰ ভিত্তিত প্ৰতিটো বছৰৰ এখন 'সূচী-পত্ৰ' প্ৰথমতে প্ৰস্তুত কৰিবলৈ যত্ন কৰা হ'ল।

(২) যি বছৰৰ 'সূচীপত্ৰ' পোৱা নহ'ল, অন্যান্য উৎস বিচাৰ কৰি সেই বছৰৰ এখন সূচীপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰাৰ যত্ন কৰা হ'ল।

(৩) 'সূচীপত্ৰ' প্ৰস্তুত কৰাৰ বাবেই প্ৰয়োজন হৈছিল অনেক সময়ৰ।

(৪) 'সূচীপত্ৰ'খন প্ৰস্তুত কৰি লোৱাৰ পিছত সেই সূচীমতে প্ৰতিটো সংখ্যাত প্ৰকাশিত ৰচনাসমূহ পোৱা হৈছেনে নাই, তাৰ সন্ধান কৰি, নোপোৱা ৰচনাসমূহ অন্য উৎসৰ পৰা যথাসম্ভৱ সংগ্ৰহ কৰি সংযোগ কৰা হ'ল। এনে কৰোঁতে, যদি মূল পাঠৰ কৰ'বাত বিজুতি ঘটিছে, সেই কথা বিচাৰ কৰাৰ কোনো সুবিধা ল'ব পৰা নাই। এনে ত্ৰুটিৰ বাবে আন্তৰিকভাৱেই ক্ষমা বিচাৰিছোঁ।

(৫) যি ক্ষেত্ৰত কোনো লেখা পোৱা নহ'ল, সেইখিনি অসম্পূৰ্ণতা স্বীকাৰ কৰি লোৱাৰ বাহিৰে অন্য উপায় নাই।

জোনাকী'ৰ সম্পাদনা কৰোঁতে মই কেইটামান নীতি মানি চলিছিলোঁ।

(১) যিহেতু 'জোনাকী' অফচেট মুদ্ৰণৰ সুবিধা নোহোৱাৰ বাবে পুনৰ কম্পোজ কৰিবলগীয়া হ'ল, সেইবাবে মূলৰ আখৰ-জোঁটনি যাতে সম্পূৰ্ণ একে থাকে তাৰ ওপৰত সতৰ্ক দৃষ্টি ৰখা হৈছে। কেৱল য'ত য'ত মুদ্ৰণত বঙলা 'ৱ'টো আছিল সেই ঠাইত অসমীয়া 'ব' ব্যবহাৰ কৰা হৈছে।

(২) মূলৰ পৃষ্ঠাসমূহৰ পাঠ যিহেতু নতুনকৈ কৰা কম্পোজত পৃষ্ঠাৰ মাজত সোমাই গৈছে, সেইবাবে মূল পাঠৰ পৃষ্ঠা সংখ্যা বন্ধনীৰ মাজত নতুন মুদ্ৰণত দি যোৱা হৈছে যাতে পাঠকে সেই পাঠ 'জোনাকী'ৰ মূল মুদ্ৰণৰ কোন পৃষ্ঠাত আছিল ধৰিব পাৰে। অসম্পূৰ্ণকৈ পোৱা পৃষ্ঠাৰ শাৰীৰ সংখ্যা, শব্দৰ সংখ্যা আদিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিবলগীয়া হৈছে। বহু ক্ষেত্ৰত তলৰ অংশ নাপালে, ওপৰৰ অংশ বা ওপৰৰ অংশ নাপালে তলৰ অংশ পোৱাৰ অভিজ্ঞতাও হৈছে।

(৩) 'জোনাকী'ৰ পৃষ্ঠা সংখ্যা পূৰ্বে বছৰটোৰ শেহলৈকে ক্ৰমান্বয়ে দি যোৱা হৈছে। এতিয়া তেনে পৃষ্ঠা সংখ্যা মাজত বন্ধনীৰ ভিতৰত ৰাখি নতুন মুদ্ৰণত প্ৰথমৰ পৰা শেহলৈ পৃষ্ঠাসংখ্যা দিয়া হৈছে।

জোনাকী : ভূমিকা

(৪) য'ত লেখকৰ সংক্ষিপ্ত বা ছদ্মনাম আছে, তেনে নামৰ আঁৰৰ মূল নাম যদি বিচাৰি পোৱা হৈছে সূচীপত্ৰত বন্ধনীৰ ভিতৰত মূল নাম সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে।

(৫) নামৰ আগত শ্ৰী/শ্ৰীমতী যেনেভাবে আছে তেনেভাবে বখা হৈছে।

(৬) এজেন্ট আৰু গ্ৰাহকৰ যি সকলৰ নাম সংগ্ৰহ কৰিব পৰা হ'ল সেইসকলৰ নাম-তালিকা প্ৰস্তুত কৰি দিয়া হৈছে।

(৭) বিজ্ঞাপনৰ যিকোনো আৰ্হি পোৱা গৈছে তাকো সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে।

(৮) 'জোনাকী'ৰ প্ৰতি বহুবৰ আৰম্ভত প্ৰত্যেক বহুবৰ বেটুপাতৰ আৰ্হি সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে।

মূল 'জোনাকী'ৰ নিৰ্ভৰযোগ্যতা যাতে ক'তো নষ্ট নহয় সেই বিষয়ে সকলো সময়তে সতৰ্ক দৃষ্টি বখা হৈছে। এশ বহুবৰ আগৰ ভাব, বিষয়, তত্ত্ব, তথ্য, যুক্তি সলোৱাৰ অধিকাৰ যে আমাৰ কাৰো নাই এই কথাষাৰ কোনো সময়তে মনৰ পৰা আঁতৰি যাবলৈ দিয়া নাই।

জোনাকীৰ পুনৰ মুদ্ৰণ

আমাৰ সীমিত ক্ষমতাবে সংকলন কৰা 'জোনাকী'ৰ পাঠৰ প্ৰথম কিত্তি, মুদ্ৰণৰ ক্ষেত্ৰত ল'লগীয়া ব্যবস্থাৰ তালিকাসহ মই ১৯৮৯ চনৰ ২২ জুন তাৰিখে অসম প্ৰকাশন পৰিষদত দাখিল কৰোঁ। ইয়াৰ পিছত ১৯৮৯ চনৰ নবেম্বৰ মাহত দ্বিতীয় কিত্তি আৰু '৯০ চনৰ প্ৰথম ভাগতে তৃতীয় আৰু শেষ কিত্তি জমা দিওঁ। অসম প্ৰকাশন পৰিষদে '৯০ চনত কলিকতাৰ নবজীৱন প্ৰেছত ছপাব কাম আৰম্ভ কৰিবলৈ দিয়ে। ১৯৯০ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত হ'লগীয়া গ্ৰন্থমেলাত 'জোনাকী' উলিয়াবৰ বাবে মনস্থ কৰা হয়; কিন্তু কাৰ্যতঃ সি হৈ নুঠিল। ১৯৯১ চনো পাৰ হৈ অসমত নতুন চৰকাৰ হ'ল। প্ৰকাশন পৰিষদৰো সচিব সলনি হ'ল। প্ৰথমৰ ৫০১ পৃষ্ঠাৰ আৰ্হিকাকত চাই মেক-আপ পেজত অনুমোদন জনোৱাৰ পিছতো ছপাব কাম বৈ থাকিল। আনহাতে ছপাশালেও '৮৯ চনৰ নিৰিখমতে '৯২ চনত ছপাব নোৱাৰে বুলি সংশোধিত নিৰিখ দাবী কৰিলে। প্ৰকাশন পৰিষদে সেই প্ৰস্তাৱ বিবেচনা কৰি চাবলৈ অনেক সময় ল'লে। ফলস্বৰূপে 'জোনাকী'ৰ মুদ্ৰণৰ বিষয়টো অনিশ্চিত হৈ পৰিল। তদুপৰি প্ৰকাশন পৰিষদৰ আৰ্থিক অবস্থা ক্ৰমাৎ বেয়া হ'বলৈ ধৰাত 'জোনাকী'ৰ মুদ্ৰণৰ বাবে আৱশ্যকীয় ধনৰ নাটনি হ'ল। প্ৰায় তিনি বছৰ পৰিশ্ৰমৰ পিছত প্ৰস্তুত কৰা 'জোনাকী'ৰ এই একমুদ্ৰণ সংকলনটোৰ মোৰ হাতত এটা দ্বিতীয় প্ৰতিলিপি নাছিল যে মই অনুদ্বিগ্ন হৈ থাকিব পাৰোঁ। মোৰ শংকা হ'ল যে যদি কেনেকৈ সংগ্ৰহিত এটা পৃষ্ঠাও নষ্ট হয়, তাক সতকাই পুনৰ গোটোৱা সম্ভৱ নহ'ব; 'জোনাকী' কেনেকৈ নষ্ট হ'বলৈ হ'লে দ্বিতীয়বাৰ ঠিক একেদৰেই সংগ্ৰহ কৰা সম্ভৱ হৈ নুঠিব। ১৯৯৩ চনৰ অসমৰ শিক্ষামন্ত্ৰীলৈও চিঠি লিখি মোৰ উদ্বেগৰ কথা জনালোঁ। প্ৰসিদ্ধ লেখক আৰু সাংবাদিক শ্ৰীহোমেন বৰগোহাঞিলৈকো এখন চিঠি লিখি সেই সময়ৰ চৰকাৰক পতিয়ন নিয়াবৰ কাৰণে অনুৰোধ জনালোঁ। আনকি মই এই প্ৰস্তাৱো দিলোঁ যে যিহেতু সেই সময়ৰ চৰকাৰী দলৰ মই সমৰ্থক নহওঁ সেইবাবে যদি মোৰ নামটো 'জোনাকী'ৰ লগত যুক্ত হৈ থকাত চৰকাৰৰ আপত্তি আছে তেনেহ'লে মোৰ নাম নিদিয়াকৈ আৰু মোৰ কোনো ভূমিকা নথকাকৈ হ'লেও এই জাতীয় সম্পদটি ছপাই উলিয়াওক। কিন্তু এই সকলোবোৰ অৰণ্যৰোদনত পৰিণত হ'ল।

প্ৰকাশন পৰিষদে চৰকাৰ সলনি হোৱাৰ পিছত পুনৰ প্ৰস্তাৱ ল'লে যে 'জোনাকী' উলিয়াব। কিন্তু লঘোণীয়া পেটেৰে এনে এটা কাম সম্পন্ন কৰা যে সম্ভৱ নহয় সেই কথা সহজেই অনুমেয়। সেইবাবে মই বাৰে বাৰে অনুৰোধ কৰিবলৈ ধৰিলোঁ যে 'জোনাকী'ৰ মূল প্ৰতিলিপিখিনি মোক ঘূৰাই দিয়ক। পৰিষদে ইতিবাচক সহঁৰিও নিদিয়াকৈ আৰু প্ৰকাশৰ ব্যবস্থাও কৰিব নোৱাৰে। ব্যক্তিগত প্ৰকাশকেও 'জোনাকী' উলিয়াবৰ বাবে আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰিছিল। কিন্তু পৰিষদে ১৯৯৭ চনত সিদ্ধান্ত ল'লে যে অন্ততঃ এহেজাৰ কপি 'জোনাকী' মুদ্ৰণৰ ব্যবস্থা কৰিব আৰু মোৰ পৰিশ্ৰমৰ বাবে মাননিও দিব। ১৯৯৭ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত ভাৰপ্রাপ্ত সচিব দিলীপ দত্তই 'জোনাকী'ৰ প্ৰতিলিপি আৰু ডি. টি. পি. কৰা

জোনাকী : ভূমিকা

অংশৰ কিছু প্ৰতিলিপি মোৰ হাতত জমা দিয়ে। মই জানো যে তেখেতসকলেও 'জোনাকী' ওলোৱাটো বাঞ্ছা কৰে। পিছে মাছে কথা কওঁ বুলি ভাবিলেও পানীয়ে কোৱাৰি ডেটে। এনে অবস্থাত 'জোনাকী'ৰ ভূমিকা লিখাৰ বাবে মই যথার্থতে প্ৰেৰণা হেৰুৱাই পেলাওঁ। মোৰ দৃঢ় বিশ্বাস হয় যে প্ৰকাশন পৰিষদে মূৰৰ ওপৰত আধা কোটিতকৈও বেছি ধনৰ খাৰৰ বোজা লৈ 'জোনাকী' উলিওৱা সম্ভৱ নহয়।

এই অবস্থাৰ কথা জানিব পাৰি আনন্দবাম বৰুৱা ভাষা-কলা-সংস্কৃতি কেন্দ্ৰৰ সঞ্চালক ড° প্ৰফুল্ল মহন্তই এই কেন্দ্ৰৰ পৰা 'জোনাকী' প্ৰকাশৰ বাবে আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰে। মই অসমৰ শিক্ষামন্ত্ৰী (প্ৰকাশন পৰিষদ আৰু 'আবিলাক' দুয়োটা অনুষ্ঠানৰ সভাপতি) লৈ ২০০০ চনৰ ১২ জুন তাৰিখে চিঠি লিখি পৰিষদৰ পৰা 'আবিলাক'লৈ 'জোনাকী' হস্তান্তৰ কৰি প্ৰকাশৰ ব্যবস্থা কৰিবলৈ অনুৰোধ জনাওঁ। পৰিষদৰ নতুন সচিব শ্ৰীযুত বিমল কুমাৰ হাজৰিকাক চিঠিখনৰ প্ৰতিলিপি এটি দি কথা-বতৰা হওঁ আৰু তেখেতেও মোৰ প্ৰস্তাৱটো কাৰ্যনিৰ্বাহক সভাত দাঙি ধৰিব বুলি আশ্বাস দিয়ে। কিন্তু ১৫ জুলাই তাৰিখে বহা পৰিষদৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিয়ে 'জোনাকী' পৰিষদৰ ফালৰ পৰাই প্ৰকাশ কৰিব বুলি সিদ্ধান্ত কৰা কথা জানিবলৈ পাই মই যথার্থতে হতাশ হওঁ।

এনে অবস্থাত অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি শ্ৰীযুত চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া ডাঙৰীয়াই জানিবলৈ দিলে যে 'জোনাকী' ছপোৱাৰ খৰচ সাহিত্য সভাৰ হৈ বহন কৰিবলৈ এগৰাকী সদাশয় ব্যক্তি আগবাঢ়ি আহিছে। তেখেত হ'ল 'আমাৰ অসম' কাকতৰ আৰু জি.এল. পাব্লিকেছনছৰো স্বত্বাধিকাৰী শ্ৰী জি. এল. আগৰৱালা। যোৱা ১৪/৮/২০০০ তাৰিখে অসমৰ মাননীয় মুখ্যমন্ত্ৰী শ্ৰীপ্ৰফুল্লকুমাৰ মহন্তক শ্ৰীযুত শইকীয়া আৰু মই সাক্ষাৎ কৰোঁ আৰু মই তেখেতৰ হাতত এখন আবেদন পত্ৰ দি প্ৰকাশন পৰিষদৰ পৰা 'জোনাকী' উদ্ধাৰ কৰি অসম সাহিত্য সভাৰ হাতত দিবলৈ অনুৰোধ জনাওঁ। মুখ্যমন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াই তেতিয়াই সেই চিঠিতে প্ৰকাশন পৰিষদৰ সভাপতি, অসমৰ মাননীয় শিক্ষামন্ত্ৰী শ্ৰীযুত থানেশ্বৰ বড়ো ডাঙৰীয়ালৈ এটি টোকা দিয়ে। মুখ্যমন্ত্ৰীক লগ পোৱাৰ পিছতে শিক্ষামন্ত্ৰীক সাক্ষাৎ কৰা হয় আৰু শ্ৰীযুত শইকীয়া ডাঙৰীয়াই শ্ৰীযুত বড়ো ডাঙৰীয়াক সেই চিঠিতে পৰিষদৰ সচিবলৈ 'জোনাকী' হস্তান্তৰ কৰিবৰ কাৰণে নিৰ্দেশ এটি দিবলৈ অনুৰোধ জনায়। শিক্ষামন্ত্ৰী শ্ৰীযুত বড়োৱে সেই অনুৰোধ বক্ষা কৰি তাতে এটি নিৰ্দেশ লিখি দিয়ে। এই মৰ্মেই ১৯ আগষ্ট তাৰিখে প্ৰকাশন পৰিষদৰ সচিব 'জোনাকী'ৰ টোপোলা এটি শইকীয়া ডাঙৰীয়াৰ হাতত অৰ্পণ কৰে। কিন্তু এই টোপোলা আছিল অসম্পূৰ্ণ। ইয়াৰ মাজত ১পৃষ্ঠাৰ পৰা ৫০১ পৃষ্ঠালৈকে "মেক আপ পেজ" সমূহ নাছিল; ইয়াত নাছিল গুৱাহাটীয়া 'জোনাকী'ৰ ২য় আৰু ৩য় বছৰৰ সংখ্যাসমূহৰ কোনো প্ৰতিলিপি। আনকি, প্ৰত্যেক বিজ্ঞাপনৰ আৰ্হিসমূহো নাছিল। প্ৰথম ৫০১ পৃষ্ঠাৰ মোৰ হাতত থকা অসম্পূৰ্ণ ফটোকপিৰ পৰা আৰু পিছৰ অংশসমূহ পুনৰ মূল সংগ্ৰহ কৰি মূলৰ পৰা নতুনকৈ ডি.টি.পি. কৰি লগীয়া হয়। প্ৰকাশন পৰিষদে কিয় এই কাম কৰিলে বুজিব নোৱাৰিলোঁ। তেওঁবিলাকে বৰং মোকহে ওলোটাটাই জগৰীয়া কৰিবৰ যত্ন কৰা দেখি মই অত্যন্ত দুখ পালোঁ।

'যি হওক, জোনাকী' প্ৰকাশ হোৱাৰ নিশ্চয়তা দেখি ভূমিকা লিখিবৰ বাবে প্ৰস্তুত হৈ অনুভৱ কৰিলোঁ আজিৰ পৰা এঘাৰ বছৰ আগৰ মোৰ যি উদ্যম আৰু উৎসাহ আছিল তাত যেন ভাটা পৰিছে। যি উদ্যমেৰে তন্ন তন্নকৈ চাই সূচীপত্ৰ পুনৰ গঠন কৰিছিলোঁ, সংক্ষিপ্ত আৰু ছদ্মনামবোৰৰ মূল উলিওৱাৰ যত্ন কৰিছিলোঁ, নাইবা হেৰাই যোৱা অংশ হাতেৰে লিখি সংযোগ কৰিছিলোঁ আৰু বিভিন্ন বিষয়ৰ টোকা কৰিছিলোঁ, সেই উদ্যমৰ পৰিৱৰ্তে এতিয়া আছে কেৱল দায়িত্ববোধ আৰু কৰ্তব্যবোধ। এই দায়িত্ব পালন কৰোঁতে বৈ যোৱা বা বৈ যাব পৰা ক্ৰুটিৰ বাবে ক্ষমা বিচাৰিলোঁ। সুদীৰ্ঘ এঘাৰ বছৰ পৰি থকাৰ পিছত 'জোনাকী' প্ৰকাশিত হ'ব, সেই আনন্দ অনুভৱ কৰা সত্ত্বেও এঘাৰ বছৰৰ আগৰ প্ৰেৰণা আৰু উদ্যম যে মই ঘূৰাই আনিব পৰা নাই সেই বিষয়ে মোতকৈ আৰু কোনো বেছি নিশ্চিত হ'ব নোৱাৰে। 'জোনাকী'ৰ দুৰ্যোগ ইমানতে অন্ত পৰা নাছিল। জোনাকীৰ ৫০২ পৃষ্ঠাৰ পৰা শেহলৈকে সূচী আদি চাই, ভূমিকাৰ আৰ্হি কাকত চাই আৰু ছপাৰ বাবে আৱশ্যকীয় নিৰ্দেশাবলী দি গুৱাহাটীলৈ পঠোৱা টোপোলাটো, সভাৰ সহকাৰী সম্পাদক শ্ৰীজয়ন্ত তালুকদাৰে ছপাশালত দিবলৈ নিওঁতে চুৰি হ'ল। এই খবৰটো পাই মোৰ নিকট আত্মীয় ঢুকোৱা যেন লাগিল। সমগ্ৰ অংশটো পুনৰ

জোনাকী : ভূমিকা

নতুনকৈ উলিওবা হ'ল। মই আৰ্হি কাকত চাবৰ বাবে, প্ৰথম অবস্থাৰ আৰ্হি কাকত চাওঁতা বৰ্তমানৰ এগৰাকী সংবাদসেবী শ্ৰীমান ভবেশ চন্দ্ৰ ভৰালীক দায়িত্ব দিওঁ। মোৰ 'ভূমিকা'ৰ আৰ্হি কাকত চাবলৈ দিওঁ অধ্যাপক শ্ৰীমান বীৰেন বৰুৱাক। 'জোনাকী'ৰ সম্পাদনাৰ সময়ত, বিশেষকৈ প্ৰথম অবস্থাৰ আৰ্হি কাকত চাওঁতে অতি নিষ্ঠাৰে দায়িত্ব পালন কৰিছিল শ্ৰীমান ভবেশ ভৰালীয়ে। পুনৰ তেওঁ সত্ৰায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিল। তেওঁক মোৰ সন্মত শলাগ ল'লোঁ। সন্মত শলাগ ল'লোঁ শ্ৰীমান বীৰেনবো।

'জোনাকী'ৰ এই একত্ৰ সংকলনৰ প্ৰকাশ পলম হ'লেও মই প্ৰথমেই অসম প্ৰকাশন পৰিষদৰ ১৯৮৮ চনৰ সভাপতি, তেতিয়াৰ শিক্ষামন্ত্ৰী শ্ৰীবৃন্দাবন গোস্বামী আৰু সচিব শ্ৰী () সতীশচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য প্ৰমুখ্যে পৰিষদৰ বিষয়ববীয়া আৰু সদস্যসকলৰ আগ্ৰহ আৰু উৎসাহৰ কথা কৃতজ্ঞতাৰে সুবৰিছোঁ। বিভিন্ন কাৰণত পৰিষদৰ বাবে গ্ৰন্থখন প্ৰকাশ কৰা হৈ নুঠিলেও, প্ৰকাশৰ সকলো আয়োজন এক প্ৰকাৰ পৰিষদে সম্পূৰ্ণ কৰিছিল। অবশ্যেই সম্প্ৰতি 'জোনাকী'ৰ এই একত্ৰ সংকলনৰ প্ৰকাশৰ অন্তিম গৌৰৱ লাভ কৰিব অসম সাহিত্য সভাই, বিশেষকৈ সভাৰ বৰ্তমানৰ সভাপতি বৰণীয়া সাহিত্যিক শ্ৰীযুত চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াই তেখেতৰ অপ্ৰতিৰোধ্য আৰু আন্তৰিক আগ্ৰহ আৰু প্ৰচেষ্টাৰ বাবে। দ্বিতীয়তে লাভ কৰিব অসম সাহিত্য সভাৰ বৰ্তমানৰ উদ্যোগী, পৰিশ্ৰমী, নিষ্ঠাবান আৰু বিদ্যায়তনিক মনোবৃত্তিৰ অধিকাৰী প্ৰধান সম্পাদক ড° বসন্তকুমাৰ গোস্বামীয়ে। অসম সাহিত্য সভাৰ বাবে এট কাম কৰা সম্ভৱ হৈ নুঠিলেহেঁতেন; যদি শ্ৰী জি, এল, আগৰৱালাৰ দৰে এগৰাকী ব্যক্তিয়ে এই বিশাল গ্ৰন্থখন ছপাই দিয়াৰ দায়িত্ব লৈ সভাক সহায় নকৰিলেহেঁতেন। শ্ৰীআগৰৱালাই সভাকে সহায় কৰা নাই, অসমীয়া জাতিক সহায় কৰিলে।

জোনাকীৰ ভূমিকা-ৰচনাত, শ্ৰুতলিপি লৈ লিখি দি সহায় কৰাৰ বাবে শ্ৰীমান চিন্ময়জ্যোতি হাজৰিকাবো শলাগ ল'লোঁ। কিছু সহায় কৰি দিলে শ্ৰীমান কৌস্তভ মণি হাজৰিকাই। তেওঁৰো শলাগ ল'লোঁ।

মই জানো, 'ভূমিকা' নোহোৱাকৈয়ে 'জোনাকীয়ে যথার্থতে ঊনবিংশ শতিকাৰ শেহৰ পৰা বিংশ শতিকাৰ আগভাগলৈকে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ আৰু সাংস্কৃতিক মানসিকতাৰ তথা বৌদ্ধিক জীৱনক চিনি পাব পৰাকৈ পোহৰ পেলাব। এই পোহৰে সেই সময়-সম্পৰ্কে থকা অসমৰ অনেক ভ্ৰান্তিও দূৰ কৰিব। 'জোনাকী' আধুনিক অসমীয়া মনৰ জাগৰণৰ অবিষ্মৰণীয় দলিল হৈ থাকিব।

'জোনাকী'ৰ চতুৰ্থভাগৰ প্ৰথম সংখ্যাত চন্দ্ৰকুমাৰ গুপ্তই 'জোনাকী' নামৰ তেওঁৰ দ্বিতীয়টো কবিতাত (প্ৰথমটো প্ৰকাশিত হৈছিল প্ৰথম বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাত) লিখা দুটি স্তবকেৰে সামৰণি মাৰিছোঁ :

“পাহৰণি-কোলে অত দিন পৰি
আছিল নিমাতী বীণা—
কোনে ভাবিছিল এই বীণখনি
বাজিব নে কোনো দিনা।
আজি মাত-ফুটা প্ৰাণৰ বীণৰ
তন্ত্রীত পৰিল টান,
আকাশী হাতৰ গম পাই উঠি
মুকলি হইছে প্ৰাণ।”